

Uzupełnienia do 'Słownika etymologicznego języka litewskiego'. Część II.

WOJCIECH SMOCZYŃSKI

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

This article consists of further addenda to the author's *Słownik etymologiczny języka litewskiego*, Vilnius 2007, supplementing the first list of addenda published in *ALL* 58, 53–147. It also contains a supplement to the errata in *ALL* 58, 147–151.

Artykuł niniejszy jest kontynuacją *Uzupełnień do SEJL. Część I*, które ukazały się w *ALL* 58 (2008), 53–151. Cały materiał językowy pochodzi z *Lietuvių kalbos žodynas*, z dodaniem pewnych ekscerptów z zabytków (głównie SD¹, SD oraz DP, PK). Zachowuje się wcześniejsze konwencje redakcyjne i system skrótów.

ãdata 1 p.a., *adatà* 3 p.a. 'igła' :: łot. *adata* ts. War. *ãdita*, żm. *ãdeta*. SD *adata marinykų* «kompas morski». Formacja na *-atā-* od podstawy bądź werbalnej (por. *adýti*), bądź nominalnej (por. *sveikatà* ⇐ *sveikas*). Funkcja n. instr. przy sufiksie *-atā-* jest raczej izolowana, por. S. Ambrazas (1993, § 320), który wskazuje *sùkata* ⇐ *sùkti* jako jedyną paralełę. — Drw. *adatėlė* SD¹ «igielka, iglica», *adatìnė* 'igielnik', *adatinukas* SD¹ «igielnik» ['kto robi igły']). — Z innym suf. *adiklis* 'drewniana a. kościana igła, używana do podszywania łapci, zszywania worków; igła do cerowania', war. *adýklis* (y z wyrównania do czas. *adýti*). — Sb. *výžadis* 'drewniana igła do podszywania łapci' wygląda jak drw. wsteczny od cps. **vyž-adatis* (por. *vyžà*).

amžinātilsį indecl. 'świętej pamięci' — określenie używane w odniesieniu do zmarłych i stojące w apozycji do odpowiedniego rzeczownika, np. *Amžinātilsį mamunytė vis taip sakydavo. Viskas ėjo tokia pat lygia vaga, kaip ir amžinatilsį tėvo nabašninko dienomis*. Wyraz powstał drogą elizji z *amžina.atilsį* (por. *žvairākis* < *žvaira.ākis*), to ze zrostu dwóch accusatiwów sg.:

ámžinq ātilsj, dosł. ‘wieczne odpoczywanie’. Zob. *ámžinas, ātilsis*. — Zinkevičius (1966, § 123) cytuje formę gw. *amžinātēlis* ‘świętej pamięci’. Jest to drw. na *-ēlis* od neosn. *amžinat-*, która wynikała z resegmentacji *amžināt-ilsj* (por. czas. *ilsētis*).

ankstývas, war. *ankstýbas* ‘wczesny, poranny’, SD *unkstyvas* «porankowy, zaranny; rany» (syn. *rytykštis*), *unkstyvos maldos Bažnyčios* «jutrznia, matutinum officium» — drw. z suf. *-yvas* od przysłówka *ankstì* ‘wczesnie, rano’ (zob.). — Wymiana spółgłosek *v/b* w sufiksie powtarza się w takich parach, jak *kalývas, kalýbas* ‘z białą szyją’, *valývas, valýbas* ‘schludny, czysty’¹ oraz *vėlyvas, vėlybas* ‘późny, spóźniony’ (zob. Otrębski 1958, § 458). — Zapożyczenie z błr. *vėžlivyj* występuje w dwu postaciach: *viežlyvas* ‘pocziwy’ i *viežlybas* ts. (od XVI w.). Przejęty z jęz. białoruskiego wyraz *botāgas* ‘bat, bicz’ przybiera w dialekcie żmudzki formę *votāgas*. Zob. też *výskupas* ob. *býskupas*. — Z historycznego punktu widzenia suf. *-yvas* jest neosufiksem. Wyabstrahowano go w typie *valývas*, gdzie zachodziła motywacja ze strony czas. *valýti* ‘czyścić’. Analiza historyczna: *valý-vas*, dewerbalny przymiotnik na *-va-*. Por. *dalývas* ⇐ *dalýtis*. Reanaliza: *val-ývas*. Nastąpiła ona w tym momencie, gdy adi. *valývas* ‘schludny’ stało w jednym rzędzie z syn. *valūs* ‘czysty, schludny’.

āpdas, DP *ābdas* ‘odzienie, odzież’ — drw. od neosn. *apd-*, którą wyabstrahowano z formy *apd-ėti* w następstwie reanalizy cps. *apdėti* = *ap-dėti* ‘odziać czym, obłożyć, otulić’. Paralele: *iñdas, iždas, pādas, priėdas, ūždas*. Zob. też *apýdžia*.

atadà I sb. 2 p.a. ‘oddanie tego, co było pożyczone’, por. *Duok man ant atādos. Norėčia gaut kiek grūdagalių ant atādos*. Jest to drw. na *-ā-* od neosn. *atad-*, którą wyabstrahowano z formy *atad-úoti*, mianowicie w następstwie reanalizy vb. cps. *atadúoti* = *ata-duoti* ‘oddać, zwrócić’ (zob. *dúoti*), dokonanej według wzoru czasowników na *-uoti*. Paralela: *pardà*.

atadà II ipv. ‘oddaj!’: *Atadà pinigūs, kur vakar daviaũ!* Z redukcji **atadųà* < *atadúok*, formy 2 sg. ipv. do *atadúoti* gw. ‘oddać’ (zob. *dúoti*). War. *atadàč* ‘oddaj!’. Przykład nieregularnego rozwoju fonetycznego, spowodowanego częstością użycia. Paralele: *atstà, atstrà, palà*.

atkaklùs, *-ì* ‘uparty, nieustępliwy, zawzięty, zacięty’ :: łot. *atkakls* ‘nie-

¹ Ciekawe, że przy formie zaprzeczonej *nevalývas* ‘niechlujny, nieczysty; niedobry’ nie ma dubletu †*nevalybas*.

grzeczny, niesforny' — formacja pochodna od *kāklas* 'szyja', szczegóły niezbadane. — Drw. *atkakliaĩ* adv. 'uparcie, nieustępliwie', DP 'opacznie', *atkaklūmas* 'upór, nieustępliwość'.

atsikaĩti, *atsikaliu*, *atsikoliau* 'oprzeć się o coś plecami'. Niezwrotne *atkaĩti* 'oprzeć': *Atkaĩk nugarą į sieną ir stovėk*. — Drw. *kalstyti* iter. 'opierać': *Linus kreik laukuose balinti, paskuo jema rinkti, prie tvorų kalstyti ir džiovinti*. Refl. *kalstytis* 'stać oparłszy się o ścianę', por. *Anie, vyrai, prigėrė, priėdė pašaliais kalstos*, t.y. *stovi atsikolę į sieną*. Nomina: *ātkalas* 1. 'oparty o plecy krzesła, o ścianę' (*Jis antai atkalas stovi*, t.y. *atsikolęs, atsilošęs*), 2. 'odwrotny, wsteczny', 3. 'niechętny' (*Su ātkala širdžia dúodu*), *atkaĩtas* 'plecy krzesła, fotela', *atkaĩtė*, *ātkaltė* ts., *ātkaltis* ob. *atkaĩtis* f. ts., *atkaĩs* 'odwrotny; chodzący rakiem; tępy (o ostrzu)'. Gdy się weźmie pod uwagę takie formacje, jak *pakalà* i *pakalỹs* 'tył ciała' (zob.), stanie się widoczne, że *atsikaĩti* oznaczało początkowo 'odchylić się w tył, do tyłu'. Nawiązanie etymologiczne tylko w germańskim, por. stwn. *heldan* 'zginać, pochyłać', *halsēn* 'schylać się', zob. Fraenkel 211. — WSO *kol-* < **kāl-*: *atsikoliau* (prt.), *atsikolęs* 'oparłszy się w tył plecami' (syn. *atsilōšęs* ⇐ *atsilōšti*).

ātvvarslai m. pl. 'wodze, lejce'. Analiza: **atvars-la-*. N. instr. na *-la-* od neosn. *atvars-*, wyabstrahowanej z vb. cps. **at-tvars-styti*, to z synkopowania *ata-tvárstyti* lub *ati-tvárstyti* (dziś m.in. 'odwijać bandaż') ⇐ *atitvérti*². Zob. *tvárstyti*. — Również syn. *tvárslės* f. pl. 'lejce' tłumaczy się w podobny sposób: **tvars-lė-*, por. *tvárslas* 'bandaż'. Paralelna budowa w *patvárslės* 'lejce': **patvars-lė-*.

balva stlit. 'dar lub pieniądze dane w celu przekupienia kogoś', por. *tasai yra tikruoju Piemenimi, o daugiausiai kad patis neimpirkas, nei indaužias, nei įveržias, nei tarnavimu..., nei balvomis, nei kokiuo kitu neprideramu keliu* DP 247₁₂ 'ten jest prawym pasterzem, zwłaszcza gdy się sam nie wkupi, ani wtrąci, ani zasługą... ani dary, ani żadną inszą nieprzystojną drogą'. — LKŽ akcentuje *balvà*, ale bez określenia p.a. War. *balvas*: *Balvai ir vandenį*

² Inaczej Skardžius (1943, 163) i Otrębski (1965, § 173): drw. z suf. *-sla-*, **at-tvar-sla-* od *tvėrti*. Trudność tej analizy polega na tym, że implikuje ona udział apofonii, *tver-* ⇒ *tvar-*. Tymczasem derywaty na *-sla-* są w rzeczywistości apofonicznie obojętne, tj. powtarzają wokalizm osnowy, por. np. *keřslas* (nie †*karslas*) ⇐ *kertù*, *pėslas* (nie †*pāslas*) ⇐ *peniù*, *veršlā* (nie †*varkšla*) ⇐ *verkiù*. — Takı wyraz, jak *spāslai* m. pl. 'sidła' nie jest apofonicznym drw. od *spėsti* (jak chciał np. Otrębski 1965, § 173), lecz jest drw. z suf. *-la-* od neopwk. *spās-*, który wyabstrahowano z frq. *spāstyti* 'stawiać sidła'.

atgrąžin. Odpowiednik łot. *balva, balve* ‘dar, prezent, łapówka’. Bez dobrej etymologii, zob. Fraenkel 33. — Drw. *balvininkas* ‘łapownik’ (⇒ *balvininkystē* ‘łapownictwo’), cps. *balva-pinigiai* m. pl. ‘łapówka’. Vb. denom. *balvóti* ‘wręczać łapówkę’, *išbalvóti* ‘przekupić’.

bandýkštis, -ščio ‘bydlę’, DP ‘bydlę, bydlątko’ — brzmienie to ustaliło się w następstwie insercji *k* przed grupę *st* oraz zmiany *ks* > *kš* w starszej formie *bandystis*, -ščio b.z.a. ‘bydlę’³. Chodzi tu o derywat z suf. -*ĩa*- od neosn. *bandyst-*, którą wyabstrahowano z rzeczownika zbiorowego albo oderwanego na -*yst-*, w tym wypadku **bandysta* a. **bandystē* ‘stado bydła’ (od *bandà*, zob. *bandà* I). Znaczenie *bandystis* należy więc sprecyzować jako synkulatywne: ‘sztuka bydła’. — Co do suf. -*yst-* por. stlit. *karalysta* a. *karalystē* ‘królestwo’ ⇐ *karālius*, *draugysta* ‘małżeństwo’ ⇐ *draūgas*, *kunigystē* ‘pańszczyzna’ ⇐ *kūnigas* m.in. ‘pan’. Derywację sufiksem -*ĩa*- od osnowy na -*yst-* zaświadcza również wyraz *namýkštis* ‘domowy’ < **namystis* ⇐ *namystà* a. *namýstē* ‘domostwo, gospodarstwo domowe’. Gdy *bandýkštis* znalazło wtórną motywację słowotwórczą w sb. *bandà* ‘stado bydła’, to doszło do wyabstrahowania -*ykštis* jako neosufiksu, mianowicie o funkcji synkulatywno-deminutywnej, por. *kiaulýkštis* ‘prosiaczek’ ⇐ *kiaūlė*, *šunýkštis* ‘piesek’ ⇐ *šuõ*, *šunīs*. O przymiotnikowym neosuf. -*ykštis* zob. s.v. *naminýkštis*.

bastýti, *bastaiũ*, *basčiaiũ* ‘wtykać tyki, wbijać kołki, słupy, pale’ — frq. z suf. -*sty-*. Budowa dwuznaczna. Albo **bas-sty-* (od neopwk. *bas-* ⇐ *bes-*, zob. *bėsti*) albo też **bad-sty-* od *bad-* jak w *badýti*. Refl. *bastýtis* ‘objąć się, włóczyć się bez zajęcia’. — Neosn. *bast-*: *bastinėti* ‘kłuć po trochu, bóść lekko (o krowach)’, *bastinėti* ‘objąć się’, *basčióti* ‘kłuć po trochu’ (**bast-ĩa-*; budowa odmienna od *bes-čióti* ⇐ *bėsti*). Nomina od *bast-*: *bastūnas* ‘obibok, włóczęga’ (por. *lakstūnas* ⇐ *lakstýti*), *bastuõklis* ‘koczownik’. Tu też *basčiũvà* ‘obibok, włóczęga’ (*Bastės, bastės, è ant galo atsibastė par mus itas basčiũvà*), z rzadkim suf. -*ũva*. — N. m. *Bastūnai* 2x.

beziēpyčios f. pl. SD 1. «bayki, plotki, brednie» (syn. *niekai, tušti žodžiai, paklaidos, sapnai*), 2. «błazeństwo» (syn. *niekai*) — zapoż. z błr. *bezlėpica*. — Gw. *beziēpyčia* ‘chytrość, fortel; zazdrośnik’.

bylà 4 p.a. ‘mowa, mówienie’, 2. ‘przemowa, oracja’, 3. ‘opowieść, historia’, 4. ‘proces sądowy; akta sprawy’, *ažusakau bylas* SD «sądy zapowiedzieć».

³ Jest też war. *bandysčias*, -*io* XVIII w. ‘bydlę, bydlątko’ (zob. Zinkevičius 2004, t. IV, 241), urobiony od formy gen. sg. *bandysčio*.

5. 'sprawa, to, co dotyczy kogo lub czego; to, co kogo obchodzi', 6. 'czas, pora jakiegoś zdarzenia' (*Vestuvių bylōj gera ir pasigerti. Nakties bylōj visaip atsitinka*), 7. 'zwyczaj' (*Žinai, miestelio bylōj, prisirinko visokių žmonių*). DP 'prawo, powieść, sprawa, sprawa, mowa⁴, rozmowa, rzecz'. Dewerbalna formacja z suf. -ā- i SW od *bil-*, zob. *bilti, prabilti* 'przemówić'. Paralele: *pylā* ⇐ *pilti*, *vymā* ⇐ *vémti*. — Drw. *bylinỹkas* DP 'wymowca', SD¹ «prawni, iuridicus, iurisperitus», dziś *byliniņkas* 'pieniacz, kto się lubi procesować z byle powodu', *bylūs* 'rozmowny, wymowny', *nebylỹs* 'niemowa', *nebylkā* c. 'niemowa', ⇒ *nebylkis* b.z.a. ts.; *núobylis* DP 'umowa'. Cps. *bylā-vietē: bylavietē, tiesavietē, kurion kas priguli, ir kurioj kas bylinēja su kuo* SD 1. «forum czyie, kędy stanie u prawa», 2. «grod, castrum nobilitatis». — Vb. denom. 1. *bylāuti* 'mówić, prawić', refl. *bylāutis* 'prawować się', cps. *nieka-bylauju* SD «kugluję, gesticulor, ago mimum» (syn. *pamēmi*), 2. *bylinėti* 'prawować się, toczyć spór sądowy' (por. *darbinėti* ⇐ *dárbas*), DP 'pozywać, prawować', SD *bylinēju* «prawuję się z kim; rozpieram się z kim; wadzę się z kim [syn. *vaidinuosi*]», dziś refl. *bylinėtis* 'prawować się, procesować się', 3. *bylōti* (zob.).

bylōti, bylōju (war. *bylaũ*), *bylōjau* 'mówić, gawędzić, obwieszczać; podawać sprawę do sądu', DP 'mówić, mieć rzecz, radzić, powiadać, wyznawać, rzec, wymówić, powtarzać, poświadczyć, świadczyć, podnosić', *išbylōti* 'wygrać sprawę w sądzie', DP 'wymówić, wysłować', *nubylōti* DP 'poślubić', *pabylōti* 'porozmawiać, naradzić się'. Refl. *bylōtis* 'procesować się'. Jest także poświadczony rzadki war. *býloti*, akcentowany na pierwiastku. — Dwuznaczne. Po pierwsze stlit. prs. *bylaũ* (m.in. MŽ, DP, SD⁵) obok inf. na *-oti* przemawia za zaliczeniem *bylōti* do klasy deverbatiwów, mianowicie do czasowników stanu typu *žinōti* (por. Stang 1966, 324) albo — uwzględniając st. wzdłużony samogłoski pierwiastka — do statiwów typu *brýdoti* (por. Otrębski 1965, § 567 n.). Paralele: *dýroti, kýboti, glúdoti, túnoti* (por. wyżej war. akcentowy *býloti*). Po drugie, jeśli prs. *bylaũ* jest innowacją na miejscu *bylōju*, to trzeba *bylōti* traktować jako vb. denominativum od sb. *bylā* m.in.

⁴ Np. *O Pilotas, išgirdęs tas bylas, išvede Jėsus horan, sėdės an sosto* DP 167₁₁ 'A Piłat gdy usłyszał te mowy, wywiodł Jezusa na dwor, i usiadł na stolcu'.

⁵ Por. *Už tiesos bylau jumus* MŽ 122₁₁ 'Zaprawdę mówię wam'. *Knygelės pačias byla lietuvyninkump ir žemaičiump* MŽ 8₂ 'Książeczka sama mówi do Litwinów i Zmudzinów'. — *Jeį jumus tiesą bylaũ, kodrin man netikite?* DP 128₃₅ 'Jeśli wam prawdę mówię, czemu mi nie wierzycie?' — SD *bylau* «mówię» (syn. *kalbu, tariu, išžundu žodį*), *tunkiai bylau* «mawiam» (syn. *kalbinēju, dažnai kalbu*).

‘mowa’ (zob.), por. *stokóti* ‘odczuwać brak’ \Leftarrow *stokà*, *iššišakóti* ‘rozgałęziać się’ \Leftarrow *šakà*. — Refl. *bylótis* ‘prawować się, procesować się’. — Neoosn. *bylo-: bylósena* ‘przewód sądowy’ (neol.).

blėkai m. pl. daw. gw. 1. ‘flaki, jelita zwierzęce’, 2. ‘potrawa z flaków’, *blėkai* SD «flak, flaki» — przez sonoryzację *bl* < *pl* w formie pierwotnej *plėkai* (gw.), którą zapożyczono z błr. *pljáci* m.in. ‘jelita zwierzęce’ (por. ESBM 9, 248). Skardžius (1931, 42), za nim Fraenkel 49 wskazywali raczej na pol. *flaki* jako formę źródłową. Co do udźwięcznienia por. *blazdėti* ob. *plazdėti*, *āblikas* < *āplikas*. Co do substytucji lit. *lė* za błr. *lja* por. *plėškà*.

blevyzgà 2 p.a., *blevýzga* 1 p.a. ‘mowa nieprzyzwoita, sprośna, plugawa’, 2. c. ‘kto takiej mowy używa’. War. *blev-yzà* ‘kto nie przebiera w słowach’ zaleca analizę *blevyz-* + *-ga*. Z uwagi na to, że pisownia <ev> alternuje czasem z pisownią <iav> (por. *ševelỹs* ob. *šiavà*; *grevà* < **griavà* ob. łot. *gravât*), można suponować związek *blev-* z czas. *bliáuti* m.in. ‘przeklinać, bluźnić’ (zob.). Z inną argumentacją Fraenkel 49. — Paralelne formacje: *blevėz-gà* ‘kto używa wulgarnego języka’ (brak †*blevėza*, por. *plevėzà* ts.), *blevūz-gà* ts. (brak †*blevūza*, por. *arkliūzà* ‘lichy koń’). — Vb. denom. *blevýzgoti* ‘kłać, przeklinać, używać plugawych słów’, *blevýzoti* ts., *blevūzgoti* ts.

bókštavimas ‘ucieczka’, por. *O teip melskite Dievą (bylo Viešpatis Kristus) idant jūsų bókštavimas ne būtų žiemą, arba dienoje Subatos DP 374₄₂* ‘A tak proście Boga (mowi Pan Chrystus) aby wasza ucieczka nie przypadła zimie, albo w dzień Sobotni’. Ten odczasownikowy rzeczownik zakłada **bokštauti* ‘uciekać’, tj. drw. intensywny z suf. *-auti* urobiony od **bokštyti*. To ostatnie z **bokstyti* (*kš* < *ks*, por. *lakštyti* < *lakstýti*), w końcu z **bāg-sty-ti* — frequentativum z apofonią **bāg-* \Leftarrow **bēg-* do *bėgti* ‘biec, uciekać’ (zob.). Refleks **bāg-* widać w *boginti* m.in. ‘pędzić, bieć dokądś’ (zob.). Oparcie dla podanej interpretacji stanowi budowa odpowiednika łot. *buōkstītiēs* ‘błąkać się, włóczyć się’. Pochodzi on z frq. **bōg-stī-*, wytworzonego z udziałem starszej apofonii **bōg-* \Leftarrow **bēg-*. Por. lit. *suod-* ob. *sod-* (\Leftarrow *sėd-*) s.v. *súodžiai*, *sodinti*.

brizinti, *brizinu*, *brizinau* ‘robić nieostrym narzędziem (nożem, sierpem, kosą, siekierą, piłą)’, przen. ‘nie dawać spokoju, uporczywie nagabywać, gderać’, *atbrizinti* ‘stępić’, *pabrizinti* ‘naostrzyć’ — drw. na *-inti* od inter. *brizi* *brizi* — o odgłosie rżnięcia, piłowania, *brỹzy* *brỹzy* ts., *brizu* *brizu* ts. — Z innymi suf.: *brizyti* (*-iju*, *-ijau*), *brỹzinti*, *bryzúoti*. — Od równoznacznej inter. *brīži* *brīži* utworzono czas. **brīžinti**, *-inu*, *-inau* ‘robić nieostrym narzędziem; rżepolić (na skrzypcach); gderać’.

būmenis, *-ies* f. ‘istność’, hapaks z DP 44₁₉; *tad tikrai du tur būt, Tėvas ir Sūnus, tai yra dvi perskirti personi, o ne viena pati persona, kuryji kartą būtų Tėvu, kartą Sūnumi, o kartą Dvasia S. kaip atmainantis būtų natūra būmenies Dievo* ‘tedyć pewnie dwaj być muszą, Ojciec i Syn, to jest dwie rozdzielne personie, a nie jedna sama persona, ktoraby raz była Ojcem, raz Synem, a raz Duchem S. jakoby odmienna była natura istności Boskiej’. — Z innymi suf.: **būmenė**: *potam būmenė* SD «potomność, potomny czas, posteritas», **būmenia** SD «obecność, praesentia» (syn. *buitis, būkla*). Trzy te wyrazy są neologizmami języka teologicznego. Pod względem słowotwórczym są to formacje na *-is, -ė, -ia* oparte na neosn. *būmen-*, którą wyodrębniono z odmienianej atematycznie formacji osnownej **būmuo, *būmen-s, *būmen-į* ‘byt, istota’ — abstractum na *-men-* od pwk. *bū-* jak *būti* ‘być, istnieć’. Podobnymi derywatami są np. stlit. *pjūmenis* a. *pjūmenė* ‘żniwo’ ob. *pjūmuō* ts.; *armenà* ob. *armuō* ‘zorana warstwa gleby’; *reikmenė* ‘potrzeba’ ob. *reikmuō* ‘narzędzie’⁶.

čepsėti, *čepsiù* (3 os. *čėpsi, čėpsi*), *čepsėjau* ‘mlaskać, pomlaskiwać przy jedzeniu, cmoktać’, 2. ‘człapać’. Czas. onomatopeiczny z suf. *-sėti*, urobiony od interi. *čėpt*, por. *Čėpt čėpt su lūpom. Žiūrėk, mergyte, kaip kiaulytė čėpsi — čėpt čėpt*. Paralela: *čiaupsėti*.

čiūkà ‘świnia’, *čiūkas, čiūkė* a. *čiūké* ts. — od zawołania na świnie *čiūk, čiūk, čiūk* lub *čiūku čiūku*. — Drw. *čiūklė* ‘świnia’, *čiūklis* ‘prosię’, *čiuklūs* ‘dorodny (o dziecku, o prosięciu)’, *čiukūtis* ‘prosię, prosiaczek’. Vb. denom. *čiu-kėnti* a. *čiūkėnti* ‘zwoływać świnie’, *čiuknóti* a. *čiūknóti* ts. — **čiugà** a. *čiūgà* ‘świnia’ — od zawołania na świnie *čiugà čiugà, čiūga čiūga*.

čiūkuras 1. ‘grzbiet dwuspadowego dachu’ (syn. *kraikas, šelmuō*), 2. ‘poddasze’, 3. ‘otwór dymny w dachu kurnej chaty’ (*Nėra kamino, dūmai rūksta*

⁶ Inaczej Skardžius (1943, 237), Otrębski (1965, § 311) i S. Ambrazas (1993, 55). Zamiast neosnowy na *-men-* (*būmen-*), rozszerzonej sufiksem fleksyjnym, wszyscy ci autorzy przyjmują neosufiks *-men-*: *-menis, -menė, -mena, -menia*, dołączony do pwk. werbalnego. Jest to nieporozumienie, przynajmniej w odniesieniu do tych tematów samogłoskowych, które — jak *būmenis, pjūmenė, armenà* i *būmenia* — są niewątpliwymi derywatami od starych rzeczowników o osnowie spółgłoskowej na *-men-*. — Termin ‘neosufiks *-men-*’ ma natomiast zastosowanie w odniesieniu do takich rzeczowników na *-menė, -mena, -menia, -menas, -menis*, które nie mają lub wedle wszelkiego prawdopodobieństwa nigdy nie miały morfologicznych poprzedników z odziedziczonym suf. spółgłoskowym *-men-*. Por. dla przykładu *neš-mėnė* (brak *†neš-muo*), *puoš-menà* (brak *†puoš-muo*), *eimenas* (brak *†ei-muo*), *pūt-menys* (brak *†put-muo*) itp.

pro čiùkurą), 4. ‘wylot komina’, 5. ‘zasuwa pieca chlebowego, szyber’, 6. (neol.) ‘wierzchołek góry’. Zapewne drw. od wykrzyknika *čiuk, z suf. -uras jak np. w *kùkšturas* ‘grzbiet’, *gùburas* ‘wzgórze, pagórek’, *kaùkuras* ‘szczyt góry’. Fraenkel 76 wiązał raczej z czas. *čiũkšti, čiũkščia, čiũško* ‘podnosić się, jeżyć się — o włosach’.

deĩbti, *demiũ, dembiaũ*, zwykle z prvb. ĩ- ‘napiąć, zgiąć’, por. *Bėgi ir bėgi, indeĩbės kuprelė*. Brzmienie *demb-V* pochodzi najprawdopodobniej z udźwięcznienia *temp-V* jak w *teĩpti, -iũ, -iaũ* ‘ciągnąć, napinać, naprężyć’ (zob.). Por. *gaktà < kaktà, goserė < koserė*. — Drw. *demblys* 1. ‘łodyga; kolanek w słomie’, 2. ‘włókno, łyko’, 3. ‘pokrywa upleciona ze słomy lub łyka’, 4. ‘plecionka z łyka lipowego; słomianka’, 5. ‘pierwszy, spodni rząd snopków w strzesze’, 6. ‘deska przybita na skraju dachu dla zabezpieczenia strzechy przed wiatrem’ (w tymże znaczeniu war. *dambliai*)⁷. Użycie drw. *demblys* w znac. 3, 4 i 6 pozwala sądzić, że osnowny czas. *deĩbti* był używany m.in. jako synonim czas. ‘pleść, splatać, wiązać, mocować’. Wbrew Fraenklowi 88 nie widać potrzeby (ani możliwości) nawiązania *deĩbti* do czas. *dũmti* ‘dąć, dmuchać’. — Alternant na SO *damb-*: *daĩblis, damblys* 1. ‘snopek wzmacniający skraj strzechy, okap’ (*Surišk dar kelis dambliũs*), 2. ‘deska mocująca strzechę’.

dieveris 3 p.a. m. ‘brat męża, dziewierz, szwagier’, gen. sg. *dieveriēs, gw. dieveĩs, dieverēs* i *dieverio*, acc. sg. *dieveri*. SD¹, SD *dieveris* «dziewierz». Odpowiednik łot. *diēveris* ‘brat męża’. War. *dieveris, -io, dieverỹs, -io*; z wtórnym *v*: *dievervis*. Atematyczne formy nom. pl. gw. *dieveres*, gen. pl. gw. *dieverũ* (Stang 1966, 224, Buivydienė 1997, 103, 105⁸). — Kontynuuje wraz z psł. *dēverī, *dēveri a. *dēverja, sch. *djēvēr, djēvera*, rcs. *dēverī*, ros. *dēverь*, ukr. *dīver*, czes. *deveř*, stpol. *dziewierz* ‘brat męża’ (zdrob. *dziewiorek*) praformę bsł. *dāj̄ūer- (por. Trautmann 1923, 43, SP 3, 179). Długi dyftong pojawił się w następstwie metatezy spółgłoski lrg.: *aHiC > *aj̄HC. Pbsł. *dāj̄.uer- wywodzi się kolejno z *daj̄h₂.uer- < *da.h₂i.uer- < pie. *deh₂iuer- (por.

⁷ Por. *Jis prikalė demblius, kad šiaudinis stogas neirtų* ‘Przybił «dembliai», żeby strzecha się nie rozleciała’. *Vakar vėjas numetė daržinės stogo vieną demblį ir labai sušiurpino stogą* ‘Wczoraj wiatr zerwał jeden «demblys» z dachu odryny i bardzo potargał strzechę’. — *Nuo vėjo saugo stogą dambliai* ‘Od wiatru chronią strzechę «dambliai».

⁸ Błędne są informacje NIL 58 o rzekomo u Daukszy występujących formach *dieveres, dieverũ*. LKŽ₁₁ 519, Kazlauskas (1968, 250 n). Palionis (1967, 213) cytuje *dieveris* tylko z Biblii Bretkuna (BB Tob. 14₁₄).

Mayrhofer 1986, 162, Mayrhofer 2005, 56). W następstwie metatezy lit. osnowa akutowana *díever-* różni się od takich refleksów, jak sti. *devár-* (*deváram, devřsu*) ‘brat męża, szwagier’, gr. *δαήρ* (*δαερός, δαέρα, δαιρί*) ts. i stwn. *zeihhur* ‘szwagier’, stang. *tācor* ts. (pgerm. **taikura-*), które zakładają prajęzykowy dyftong krótki. Paralelną metatezą objaśnia się akut w osnowie lit. *piemeni*, zob. Rasmussen (1989, 272). Inaczej Fraenkel 94, który za Endzelinem ([1932] 1980, 520) podnosił wtórność wokalizmu *ie* (rzekomo zam. spodziewanego *ai*) i tłumaczył go adideacją †*daiveris* do wyrazu *diēvas* ‘bóg’. Bezskrytycznie powtarza to NIL 60. — Drw. *dieveráitis* ‘syn brata męża’, *díeverè* a. *dieverē* 1. ‘siostra męża’ (syn. *móša*), 2. ‘żona brata męża’, 3. ‘teściowa’, *dieverēčia* ‘córka brata męża’ (por. suf. w *brolēčia, dukterēčia, seserēčia*), *díeverienè* ‘żona brata męża, szwagierka’. Por. Buivydienė 1997, 107–108.

dimstis, *-ies* f. daw. 1. ‘podwórze, otoczenie domu’, 2. ‘obejście, dwór jako gospodarstwo’, 3. ‘ganek, przedsionek’ (Bretkun) — izolowane, niejasne. Dotąd uważane za refleks złożenia pie. **dm₂-sth₂í-* (zob. Fraenkel 95, NIL 637). Niepewne z uwagi na brak paralel strukturalnych bsł. *i* i *ie*. Por. *apýdamé*.

dōklè a. *doklè* ‘danina, podatek’, SD *doklè* «czynsz [syn. *čyžè*]; hołd [syn. *donis*]; pobor [syn. *donis, čyžè*]; podymne, łanowe, poradne [syn. *donis*]», *doklì atrinku* «pobor odbieram», *doklì duomi* «pobor daię», *doklès atrinkėjas* «poborca». Formacja paralelna do *dóklas* (zob.), ale pokazująca metatonię cyrkumfleksową.

drabà 4 p.a. 1. ‘opad mokrego śniegu, śniegu z deszczem’, 2. ‘flegma’ (*Drābą drebiu*, t.y. *spjaunu skreplius*), cps. *šlāp-draba* ‘deszcz ze śniegiem’ (por. łot. *sladrabs* ts.) — n. act. z suf. *-ā-* i SO *drab-* od *dreb-* jak w *drebiù, drēbti* ‘bryznąć, rzucić czymś mokrym i gęstym’. Czy tu *núodraba*, zm. *núdraba* c. ‘człowiek rosły, postawny, wielki’ (por. typ *núodvasa*)? — Z innymi suf.: *drabnà* ‘opad mokrego śniegu na wiosnę, śnieg chwilowy; rodzaj ciasta na placki ziemniaczane; bagno, grzęzawisko’, *drābnas* a. *drabnùs* ‘ociężały, nieochoczy, ciężki (o powietrzu)’. Por. werbalny SO s.v. *drabstýti*.

drignē 4 p.a., *drìgnè* 2 p.a. 1. bot. ‘szalej czarny, lulek czarny, *Hyoscyamus niger*’, SD «szaley» (war. *drignìs, -iēs* f.), 2. ‘kasza z tartych kartofli’, 3. c. ‘ktoś niespokojny, wiercipięta’ (⇒ *drìgnius* ts.); *drignès sėti* ‘swawolić, psocić’. Odpowiednik łot. *drìgene, drìgele*, zwykle pl. na *-es* ‘szalej, Bilsenkraut’. Drw. *drìgnius* ‘ktoś niespokojny’. Wychodząc od faktu, że wywar z szaleju powoduje duże pobudzenie ruchowe, można zaproponować analizę *drig-nè*, z *drig-* jako obocznikiem do *drug-*, zob. *drugys* ‘dreszcz, gorączka z

dreszczami' (porównanie z *drugỹs* już u Fraenkla 105). Postać *drig-* można było dotworzyć do *drug-* przez analogię do takich par, jak *rim-* / *rum-* (*rĩmtas*, *rũmtas*), *rit-* / *rut-* (*ritũ*, *rũtulas*), *triš-* / *truš-* (*trĩšti*, *trũšti*).

duksėti, *duksėju* (war. *duksiũ*), *duksėjau* 1. 'oddychać, wzdychać, dyszeć', 2. 'ufać, mieć zaufanie, dowierzać, nie wątpić' — formacja z suf. *-sėti* od pwk. *duk-*, który przedstawia sobą st. zanikowy typu sampras. od **dvek-*, zob. *dvėktis* 'oddychać, dyszeć'. Paralele: *dus-* \leftarrow *dves-* (*dũsti*, *dvėsti*), *dulk-* \leftarrow *dvelk-* (*dulkėti*). Inaczej Fraenkel 115, który założył strukturę początkową na *-ėti*, **dus-ėti*, i przyjął insercję *k* przed *s* w formie st. zanikowego *dus-* \leftarrow *dves-*. — Osobno zob. *dukslũs*. War. ze wzdłużeniem *dũk-*: *dũksėti* 'oddychać'. Z innym suf. *dũksėti* (zob.). Refl. *atsiduksėti* 'odetchnąć, zaczerpnąć powietrza; westchnąć, jęknąć, zajęczeć', *išsiduksėti* 'zwietrzeć; wyschnąć (o sianie), przejść, ustać (o bólu)', *prasaduksėti* 'przewietrzyć się (o izbie)'. — WSZ *dũk-*: *dũkti*, *dũkstũ*, *dũkaũ* 'wściekać się, złościć się; (o dzieciach) szaleć, swawolić, dokazywać; wietrzeć, ulatniać się', znac. etym. 'zacząć sapać, szybko oddychać (z gniewu)'. SD *padũkstu* «głupieię» (syn. *pasvaigstu*), \Rightarrow caus. *padũkinu* SD «głupiem czynię» (syn. *pasvaiginu ku*). Por. łot. *apdũkt*, *-stu* a. *-ku* 'zachmurzyć się — o niebie; wpaść w oszołomienie, zgłupieć'. — Stlit. *dũksėtis* (3 os. prs. *dũksis*) DP 'ufać, dufać, kochać się, wspierać się', *visiems, kurie tavim dũksis* PK 151¹¹⁻¹² 'wszem, którzy w cię ufają', *dũksiuosi* SD «ufam». — Neoosn. *dũks-*: *dũksauti* a. *dũksauti* 'dyszeć', *dũksuoti* 'dyszeć, oddychać szybko, ciężko' (dublet do *dũsuoti*). Nomina: *dũksus*, *-i* 'obfity', adi. poświadczone tylko formą comparatiwu *dũksesnė*⁹ (\Rightarrow vb. denom. *padũksinti* DP 'uwielbić, rozmnożyć'), *dũksė* PK 'nadzieja' (brak w LKŽ) obok *dũksis* PK 'ufność, ufanie', *padũksis* DP 'nadzieja, ufność, dufanie', PK 'ufanie, pociecha', SD «ufanie, ufność», też *padũksė* PK 'pociecha, ucieczka'. — Neoosn. *dũksėj-*: *dũksėjimas* DP 'ufność, ufanie, nadzieja'.

dũksėti, *dũksaũ* (war. *dũksėju*), *dũksėjau* 1. 'wietrzeć (o piwie), ulatniać się (o zapachu)', 2. 'ciężko oddychać, dyszeć', 3. 'widnieć, majaczyć w oddali' (syn. *dũksėti*), 4. 'być bezczynnym, tkwić gdzie nic nie robiąc', refl. *atsidũksėti* 'odetchnąć, odpocząć' — formacja z suf. *-soti* od WSZ *dũk-*, paralelna do *dũk-sėti*, o czym s.v. *duksėti*. Por. oboczności typu *mirksėti* :: *mirksėti*, *tyvksėti* :: *tyvksėti* i typu *styrėti* :: *styrėti*.

⁹ Por. *idant būtu dũksesnė teisybė mūsų, neg anų Doktorų ir Veidmainių Žydiškų* DP 313₃₅ 'aby była obfitsza sprawiedliwość nasza, niżli onych Doktorow i Licemiernikow Żydowskich'.

dùmplès f. pl. ‘miech kowalski, miech w organach, narzędzie z desek i skóry do wpychania powietrza’ — pochodzi z *dum-lès przez epentezę *p* do grupy *m-l* (por. *imblióti* < *imlióti*, *kamblyš* < *kamlýš*). N. instr. na -lè- od czas. *dumiù*, *dùmti* ‘dać’ (zob.). Paralele: *templě* ‘cięciwa’ ⇐ *teṃpti*, *stemplě* ‘przełyk’ ⇐ **steṃpti*, *rěplès* ‘szczypce’ ⇐ *rěpiu*. Vb. denom. *dumplénti* ‘pykać fajkę’, *dumpliúoti* m.in. ‘palić papierosa’. — N.B. Zwrot *dùmk dùmples* ‘dmij w miechy’ zmienił się przez atrakcję w *dùmpk dùmples*, stąd neol. *dùmpti* ‘dać w miechy’ (*dùmpiu*, *dùmpiau*) i drw. w postaci *dumpikas* n. agt. ‘ten, co dyma miechami przy organach, tj. pompuje powietrze, kalikuje’. — Drw. od *dum-* z innymi suf. spółgłoskowymi: *dumslès* f. pl. ‘miechy’ (Bretkun) :: stpr. *dumsle* EV ‘pęcherz moczowy, Bloze’, *dùmtuvès* f. pl. SD «miech skorzany do podymania; wachel, wachlarz». — Ze zmianą *ms* > *mš* należy tu jeszcze *dùmšlè* a. *dumšlě* ‘zgrubienie, nierówność, wybrzuszenie, zmarszczka (w tkaninie, suknie)’, znac. etym. ‘wzdęcie, pęcherz’. Por. pol. *miechur* przest. ‘woreczek na tytoń’ i ‘pęcherz moczowy’. — SZ-V: cs. *nadūmenŭ* ‘nadęty, napuszczony’, ros. *nadměnnŭj* ‘wyniosły, nadęty’. — WSZ **dūm-V*: scs. *nadymati* sę ‘nadymać się, pysznić się’ (por. cs. *sypati* ‘sypać’ < **sūp-ā-*, iter. do *suti*), pol. *dymać* ‘dmuchać miechem kowalskim’.

dúostyti, *dúostau*, *dúosčiau* ‘dawać, wydawać, rozdawać’, *atidúostyti* ‘oddawać’, *išsidúostyti* ‘rozdawać (swoje rzeczy)’ — frequentativum z suf. -sty- od *dúoti* ‘dać’ (zob.). Paralele: *šlúostyti* ⇐ *šlúoti*, *klóstyti* ⇐ *klóti*, *děstyti* ⇐ *děti*. — Neoosn. *duost-* z metanalizy *dúost-yti* jest widoczna w drw. *dúost-elėti* ‘dać trochę, nieco, np. tytoniu’, *duost-urti* b.z.a.: *Duosturti ligoniui vaistą*. Tu też sb. postvb. *duostè* stlit. ‘dar’ (Katechizm Belarmina: *O duostes cielas* 52₂₀)¹⁰. Paralelne drw. wsteczne to *šluōstè* (*šlúostyti*) i *kaūstè* (*káustyti*), *klōstè* (*klóstyti*).

dūšiaġūbis stlit. ‘zbójca, męzobójca’: *terp dūšiaġūbių* PK 90₁₉ ‘miedzy zbojcy’, *gimdytojų ir vyresnių neklausančių, kaujančių, dūšiaġūbių aba razbainykų, ir kitų piktybes visokias mylinčių* PK 208₂₄ ‘rodziców i przełożonych nieposłusznych, zdrajców, męzobójców albo zabijaków, i innych rosterki wszelakie miłujących’. Kalka złożenia błr. *duše-gub* (por. Skardžius 1931, 68; brak w LKŽ). Zob. *dūšià* ‘dusza’.

dūšiažudys SD «kacierz, hæreticus» — kalka złożenia pol. daw. *duszo-*

¹⁰ Brak w LKŽ_{II} 876. — S. Ambrazas (1993, 44, przyp. 36) wywodzi *duostè* z atematycznej formy 3 os. prs. *dúosti* ‘daje’.

bojca ‘człowiek powodujący utratę zbawienia — o heretykach’ (SPXVI). Por. *dūšià* ‘dusza’ i *žudyti* ‘zabijać, zgładzać’.

ėdmenys, -ū m. pl. ‘gęba, pysk, jadaczka, zęby; żywność, prowiant’, **ėdmėnė** ‘wiktuały, prowiant, zapas jedzenia na drogę’. Są to derywaty na -ys i na -ė od neoosn. *edmen-*, którą wyabstrahowano z form odmiany **ėdmen-s*, **ėdmen-į* spółgłoskowca **ėdmuo* ‘jedzenie, żarcie’ — abstractum z suf. -*muo* / -*men-* od pwk. *ėd-* jak w *ėdu*, *ėsti* ‘jeść, żreć’ (por. *rėmuo* ‘zga-ga’ ← **rėti*, *sėmuo* ‘siew, siejba’ ← *sėti*). — Neoosn. *ėdm-* z resegmentacji *ėdm-enė*: drw. *ėdm-alis* ‘drobny pokarm ryb’ (por. suf. w *sargālis*).

gabėnti, *gabenù*, *gabenaũ* ‘przenosić, przewozić, transportować, dostarczać’, *pargabėnti* ‘przynieść, przywieźć (do domu), dostarczyć’, *sugabėnti* ‘znieść na kupę, zgromadzić w jednym miejscu’, *užgabėnti* ‘zanieść; zaprowadzić gdzie’¹¹. Z innym suf. *gabėnti* ‘przynieść; oszczędzać (chleb); wabić zwierzę do obory; wbić szpony w ofiarę (o jastrzębiu)’. Refl. *gabėntis* ‘przeprowadzać się w inne miejsce’ (m.in. DP), *gabinuosi* SD «przeprowadzam się», *gabenimasis* SD «prowadzenie się», *įsigabenu* SD¹ «wprowadzam się», *išsigabenu* SD «przenoszę się dotąd». Formacje z suf. -*en-*, -*in-* i SO *gab-* od *geb-*, zob. *gebù*, *gebėti*. — Na istnienie frq. **gabstyti* ‘chwytać’ wskazują dwie neoosnowy: 1° *gabst-*, por. *gabstà* ‘garść, garstka (siana, słomy)’, ⇒ vb. denom. *gabstáuti* ‘bardzo chcieć, pragnąć, pożądać’; *gābštas* c. ‘chciwiec, sknera’, *gabštùs* ‘zręczny; chciwy, pazerny’ (zmiana *ps* > *pš*), ⇒ *gabštáuti* ‘pragnąć za dużo, być chciwym’, 2° *gabs-* (← **gabs-sty-*), por. *gabsnóti* ‘zbierać, skupiać’, ⇒ *gabsnėlė* ‘garstka (siana, koniczyny)’. — Z uwagi na znaczenie sb. *gābas* ‘chciwiec, sknera’ trzeba uznać za drw. wsteczny od *gābštas*. — WSO *gob-* < **gāb-*: zm. *gobinti* b.z.a. ‘nosić, przenosić’ (*Pasienais daug yra žmoniu nešėju, kurie gobina į Žemaičius kantrobantus*). Osobno zob. *gobėtis*, *góbtì*.

gaiminti, *gaiminù*, *gaiminaũ* ‘dopomagać do wzrostu, do rozwoju, hodować, rościć, chować (o dziecku, bydłociu, lesie)’ — formacja kauzatywna z suf. -*inti* i innowacyjnym SO *gaim-* od *gim-* (SZ od *gem-* ‘rodzić się’), zob. *gimti*. Paralele apofoniczne: *dáilinti* ← *dil-*, *gáirinti* ← **gir-*. — *įgaiminti* ‘zasadzić, żeby rosło’, *apgaiminti* ‘utuczyć (gęś)’, *atgaiminti* stlit. ‘ożywić’: *atgaiminąsis tikėjimas* DP ‘ożywczy’ (o wierze w Boga), refl. *gaimintis* ‘rozmnażać się’, *įsigaiminti* ‘zaopatrzyć się w coś, nabyć, sprawić sobie coś’, *nusigaiminti* ts. Nomen: *gaĩmaras* ‘kto marudzi, mitręży czas; niejadek, zdechlak’.

¹¹ Por. *Tuosgi nusidėjėlius... savisp pašaukia, ir karalysten umžinon užgabena* SP I, 183₃₀ ‘Tychże grzesznych ludzi... do siebie powoływa i do krolestwa wiecznego zaprowadza’.

gaisinti, *gaisinu*, *gaisinau* stlit. ‘tłumić, gasić’, por. *Širdis mūsų piktąsias sutrinki, akmeningas tu pats išmankštinki, ir erškėčiai vietos te neturi, kurie gaisina mūsų tava žodį* PK 184₂₆₋₂₇ ‘Opokę serca naszego wyraż, namiętności nasze też w nas zagaś, i ciernie ono niech miejsca nie ma, ktore nasienie tve w nas potłumia’. Formacja kauzatywna z suf. *-inti* i innowacyjnym SO *gais-* od *gis-* (SZ do *ges-* ‘gasnąć’, zob. *gèsti* II). Paralele apofoniczne: *mitinti* ← *mit-*, *kaišyti* ← *kiš-*, *paišyti* ← *piš-*.

geluonìs, *-iēs* f. 3 p.a. 1. ‘żądło pszczoły, osy’, 2. ‘koniuszek języka żmii’ (*Gyvatės geluonis dvišakas*), 3. ‘rdzeń wrzodu, najtwardsza część ropnia, czyraka’. War. *gēluonis*, *-io* m. Odpowiednik łot. *džēluonis* a. *džēluone* ‘żądło; jad, trucizna’. Osnowa scharakteryzowana samogłoską *-i-*, *geluon-i-*, została wyabstrahowana z formy acc. sg. **gelōnin*, gdzie **-in* było refleksem prajęzykowej końcówki **-ŋ* (pie. **-m*). — Z pochodzenia była to formacja dewerbalna, urobiona od pwk. *gel-* (zob. *geliù*, *gēlti* m.in. ‘żądlić’) sufiksem apofonicznym **-on/-en-*. Pierwotny pdg. miał charakter alternacyjny: nom. sg. **gel-ōn-ø* wobec acc. sg. **gel-en-in* (paralela: *širšuō*, *širšenį* ‘szerszeń’). Pdg. ten uległ ujednostajnieniu przez zastąpienie acc. sg. **gel-en-in* formą dostosowaną do nominatiwu, tj. **gel-ōn-in*, lit. *gēluonį*. Podobnej budowy są *auguonìs*, *gyvuonìs*, *landuonìs*. — Starsza forma nom. sg. jest zaświadczona jako **geluō** m.f. gw. ‘żądło’, m.in. SD <giełuo>, «żądło, aculeus», stlit. też ‘jad’, por. np. *Vienok tavęs tas geluo neingils* PK 79₂₁ ‘Tobie przedsię ten jad nie zaszkodzi’. — Drw. *geluotas*: SD <giełuotas> «żądłowaty, aculeatus» [‘na kształt żądła, z żądłem, żądlisty, żądlasty’, L.]. — War. *gēluō* m. ‘żądło; język żmii; rdzeń wrzodu’ i *gēluonìs* f. ts. mają samogłoskę długą *ē*, zapewne z wyrównania do formy prt. *gēlē* od *gēlti* ‘użądlić’ (por. drw. *igēlìmas* ‘użądlenie’).

gerdas 1. DP ‘nowina’, 2. DP ‘poselstwo’, 3. SP ‘żart’¹² — nomen z suf. *-a-* i SE *gerd-*, stojącym w alternacji z *gird-*, zob. *girdžiù*, *girdėti* ‘słyszeć’. —

¹² Por 1. *Išgirdęs tad karalius Herodas tą gerdą ape užgimusį tikrąjį karalių Žydų, sutrinęs, numinęs, ir visa Jerosolima su juo* DP 60₁₆ ‘Usłyszawszy tedy Krol Herod tę nowinę o narodzonym prawym Krolu Żydowskim, przelękł się, zatrwożył się, i wszystka Jerosolima z nim’. — 2. *Nesa aną pirmąjį atajimą Viešpaties liksmi ir malonūs pasiuntiniai arba gerdai pirm praejo; bat tą antrą labai baisūs žėklai pranoks* DP 13₁₃ ‘Abowiem ono pierwsze przyscie Pańskie wesole a pocieszne poselstwa uprzedziły; ale to wtore bardzo straszliwe znamiona uprzedzą’. — 3. *Nes Bažnyčia... šiomis dienomis mūsų ape sopulus Christaus Viešpaties savo... Bažnyčia ape ašaras, a Sūnūs ape juokų, gerdus, šutus* SP I, 361₁₃ ‘Bo kościoł. . w te dni rozmyśla o boleściach Chrystusa Pana swego... Kościoł o łzach, a synowie o śmiechu, żartach, szyderstwach’.

Vb. denom. 1. *gerdauti* ‘żartować’, SD *negerdauju* «nie żartuję», 2. *gerdenti*: *gerdenu* SD «głoszę, rozgłaszam; obwieszczam co komu» (syn. *našinu*), refl. *gerdenasi* SD «rozgłasza się co» (syn. *našinasi*). Deverbativa: *gerdenimas* SD «rozgłaszanie», *nopgerdentas* SD «nieopowiedny» [‘nieoczekiwany, nagły’ L. ⇐ ‘który nie opowiedział się’, por. syn. *neapsakytas*] < *ne-ap- (zob. *nop-*), *gerdinykas* SD «frant», cps. *gerd-nešis* a. *-nešys* daw. ‘poseł, herold’. — Osnowę na SP *gerd-* zaświadcza również denominatywny czas. stpr. *gerdaut* ‘mówić’, prs. *pogerdawie* ‘głoszą (ewangelię)’ < *gerdauja, *preigerdawi* ‘obiecuje’, as *gerdawi iūmans* ‘mówię wam’, ipv. *gerdaus* ‘mów!’, *engerdaus* ‘powiedz, wyznaj (grzech)!’

geĩmena ‘najlepsza część czego’, por. *Jis sau išsirinko geĩmenas, o man paliko išskyras* — formacja utworzona neosufiksem *-mena* od osnowy przymiotnej *ger-* jak *gėras* ‘dobry’. Paralele: *plonmenà* ‘najcieńsza część czegoś’ ⇐ *plonas*, *retmenà* ‘miejsce bardzo rzadkie w zbożu’ ⇐ *rėtas*, *smulkmenà* ‘drobiazg, drobnostka’ ⇐ *smulkus*. Neosuf. *-mena* pochodzi z tematyzowania za pomocą *-ā-* sufiksu *-men-*, który ukazuje się w odmianie rzeczowników na *-muo*. Por. np. *armuō*, *ar-meñ-s*, *ár-men-į* ‘warstwa orna gleby’, od czego drw. *armen-à* ts. — Resegmentacja *geĩ-mena* ⇒ *geĩm-ena*, *ret-menà* ⇒ *retm-enà* powołała do życia zakończone na *-m-* neosnowy *germ-* i *retm-*. Od nich to utworzono takie nowotwory, jak *germ-ė* ‘najlepsza część (roli, łąki); lepszy kąsek’ (*Germės suvalgęs, prie stalo vadina*) i *retm-ė* ‘rzadkie miejsce w zbożu’¹³.

gývolis, *-io* žm. ‘stworzenie, które żyje; zwierzę, bydło’, por. *Gývolis yra: ašvienis, karvė, avis, ožka, kiaulė*. Drw. od neosn. *gyvo-* ⇐ *gývoti* ‘żyć’ (zob. *gývas*). Paralele: *kreivōlis* ⇐ *kreivóti*, *mazgōlis* ⇐ *mazgóti*¹⁴.

gobėtis, *gobiúos* a. *gobėjuos* (3 os. *gōbisi*), *gobėjaus* ‘łakomić się, pożądać czego, mieć chęć na co’. Drw. na *-ė-* od prymarnego czas. *sugóbtį* ‘zagarnąć, zabrać’, zob. *góbtį*. Z innym suf. psł. **gabati* ‘chwytać, zagarniać’, bg. gw.

¹³ S. Ambrazas (2000, § 150) nie dostrzega innowacyjnego charakteru osnów na *-m-* i w konsekwencji stawia formacje z suf. *-ė* typu *retmė* na jednej płaszczyźnie chronologicznej z formacjami o suf. *-mena* (*retmenà*). Przykład *germė* został zresztą przez autora oderwany od *retmė* i umieszczony w poświęconym sufiksowi *-me* § 59.

¹⁴ Inaczej Skardžius (1943, 184) i S. Ambrazas (2000, 174), którzy ignorując osnowę werbalną na *-o-* (*gývoti*), wywodzą *gývolis* wprost od *gývas* ‘żywy’, czyli traktują go na równi z *dugnōlis* (od *dūgnas*) i *senōlis* (od *sėnas*). Moim zdaniem *gývolis* jest deverbativum utworzonym sufiksem *-lis*, podczas gdy *dugnōlis* i *senōlis* dą denominatywami utworzonymi neosufiksem *-olis*.

gábam ‘oszukiwać’, ukr. gw. *hábaty* ‘chwytać’, czes. gw. *habat* ‘brać, przywłaszczać sobie’, słc. *habat* ‘zagarniać, zabierać siłą’, stpol. *gabać* ‘chcieć coś zagarnąć; oskarżać’, gw. *gabać* ‘zaczepiać, niepokoić’, *nagabać* ‘prześladować, dręczyć, dokuczać’, frq. *nagabywać* ‘zwracać się z żądaniem a. prośbą’. Pbsł. intensiva **gāb-ē-*, **gāb-ā-* oparte są na SW od **gāb-*, por. *gabénti* ‘nieść, wieźć dokądś, przenosić, przewozić’. — Drw. *gōbšas* sb. ‘chciwiec, sknera’, *gobštùs* ‘łasy, chciwy’ (neosuf. jak w *darbštùs*), *gobšùs* ‘łakomy, łapczywy’, *gobùs* ‘chciwy, gorliwy’, ⇒ vb. denom. *pragóbtī*, *-stu*, *-au* ‘stać się chciwym’. Por. łot. *gābīkis* ‘chciwiec, człowiek nienasycony’, *gābšis* ts.

grakštùs, *-ì* ‘ładny, śliczny, pełen wdzięku’, ⇒ *grakščaĩ* adv. ‘z wdziękiem’. Obecność takich przymiotników postwerbalnych, jak *baugštùs* ‘bojaźliwy’ od *baugštýtis*, *mankštùs* ‘giętki’ od *mankštýti*, nasuwa przypuszczenie, że *grakštùs* mogło zostać wyderywowane sufiksem *-u-* z czas. **grakštyti* ‘stroić, upiększać’, to z insercją *k* z **graštyti* < **graž-sty-ti* — vb. denom. od *gražùs* (zob.). Etymologicznym znaczeniem *grakštùs* byłoby ‘strojny, upięszony’. Podobne objaśnienie, uwzględniające insercję *k*, stosuje się do adi. *baikštùs* (zob.). — Niejasny pozostaje war. z dyftongiem *ai*: *graikštùs* ‘ładny, śliczny; wymyślny; wybredny’.

Graudulìnés, *-ių* f. pl. ‘święto Matki Boskiej Gromnicznej, 2.II.’ — formacja pluralna od (*žvākē*) *graudulīnē* ‘(świeca) gromniczna’. Inaczej w SD: *Švintē graudulinē* «Gromnice święto», ob. *žvakē graudulinē* «gromnica» (por. Borowska 1957, 342). Analiza: *graudul-in-*, drw. od *graudulỹs* ‘grom, grzmot, piorun’ (por. *gríausti*). Zob. też *Gramnỹčios*.

gúoba (1, 2, 4 p.a.) 1. ‘wiąz, Ulmus’, 2. ‘rusztowanie do suszenia siana’. War. dzukski *gúobas*. Odpowiednik łot. *guōba*. Bez dobrej etymologii. Dotychczasowe porównanie z pol. gw. *gab* ‘wiąz’ (por. Fraenkel 176 n.) odpada w świetle wyvodu psł. **grabrũ* > prapol. **grabr* > **gabr* > *gab* (por. Boryś 2005, 176). Zob. też *gũlba*. — N. m. *Guobaĩ*, *Guōbē*, *Guobīniai*, *Guōbos*, *Paguobỹs*. N. rz. *Gúoba*, *Gúobuva*, *Guopỹs* (z synkopowania **Guopupỹs* < **Guob-upỹs*).

iñtras ‘samiec (ogier, knur) mający jedno jądro w mosznie a drugie ukryte w jamie brzusznej, wnętr, cryptorchis’ — ze zmiany **entras* na gruncie wsch.-lit. Wyraz przedstawia zapożyczenie z pol. *wnęter*, co w ustach Litwinów przybrało postać **enter* (nagłos *†vn-* nie istnieje). — Drw. *iñtrius* ‘samiec świni, knur’ (*Kiaulē iñtriu ieško*). War. gw. *eñtris*, *eñtrius* ‘knur’ (*Kiaulē nori eñtrio*). W tymże znaczeniu poświadczony jest również war. *añtrius*

(*Mūsų kiaulė labai gera penėti, neieško aňtriu*) — nagłos zmieniony na skutek adideacji do *aňtras* ‘drugi’? — N.B. Obecność *aňtrius* nasuwa wątpliwość co do dawności nagłosu *en-*. Wziąwszy pod uwagę takie warianty, jak *eňtis* < *aňtis*, *Eňdrius* < *Aňdrius* ‘Andrzej’, wolno twierdzić, że *en-* w *eňtris* pochodzi ze zmiany *an-* (**antris*).

ištiktukas ling. ‘wykrzyknik, interiectio’ (neol.) — drw. na *-ukas* od neo-osn. *ištikt-* ← *ištiktas*, ptc. prt. pass. od vb. cps. *iš-tikti* ‘zdarzyć się, nastąpić, wybuchnąć’, por. *tikti*. Paralelne neologizmy: *jungtukas*, *degtukas*. Otrębski (1965, § 470) przyjmuje tu — ze stanowiska opisowego — sufiks w formie *-tukas*.

išverstākis, *-ė* ‘komu oczy na wierzch wystąpiły, ten co ma wypukłe oczy’ — z elizji w **išversta-akis*. Złożenie członów *išversta-* (ptc. prt. pass. do *iš-veřsti* ‘wywrócić’, zob. *veřsti*) i *aki-* ‘oko’ (zob. *akis*). Paralele: *išplėšt-ākis*, *išlupt-ākis*.

išvyžavóti, *išvyžavóju*, *išvyžavójau* gw. ‘zwyzywać, zwymyślać’: *Išvyžavóti yra iškeikti* (Juskiewicz; LKŽ_{XIX}, 867 cytuje s.v. *vyžavóti*). Chodzi tu o transpozycję polskiego czas. *zwyzywać* ‘zwymyślać, sponiewierać wyzywając, wyzwać na wszelkie sposoby, co się zmieści’ (SW, intens. od *wy-zwać*). Lit. replika *iš-vyž-avóti* świadczy o tym, że forma polska została zanalizowana jako zawierająca suf. *-ywać*: *z-wyz-ywać*.

iždas, *išdas* ‘skarby (państwa), skarbiec; wydatek’, SD¹ *iždas* «skarby» (syn. *skarbas*, *lobis*), *iždų rinku* «skarbie», *iždo*, *skarbo ažuveizdėtojas* «podskarbi»; SD: *iždas* «skarby», *iždų krauju*, *gaminu* «skarbie», *parinkt kieno turtį iždan visotimės* «konfiskować kogo, zabrać do skarbu, abo na pana». Jest to derywat na *-a-* od neoosn. *išd-*, którą wyabstrahowano z formy *išd-ėti* w następstwie reanalizy vb. cps. *išdėti* = *iš-dėti* ‘(o pieniądzach) wyłożyć lub schować’. Paralele: *āpdas*, *iňdas*, *pādas*, *priėdas*, *uždas*. — Drw. *iždovietė* SD¹ «skarbnica» (brak w LKŽ).

juog stlit. 1. spójnik ‘że, iż’, wprowadzający zdania podrzędne, np. *Tiki-me, juog peklon nužengė* PK 111₁ ‘Wierzimy, iż zstąpił do piekła’, *žinodami, juog esme kalti* PK 26₁₂ ‘wiedząc to, zechmy przewinili’, 2. spójnik ‘gdyż’, np. *o vienok ant jų nebus priepuola taipo škadlyva, juog Poną savo turi abginėją tikrą* PK 57₁₄ ‘A wszakże na nie nic nie przypadnie tak szkodliwego, gdyż Pana swego mają obrońcę pewnego’, 3. spójnik ‘wszak, przecież’ (dla podkreślenia tego, co się mówiło), np. *juog esi Ponas ir Dievas mano* PK 62₈ ‘wszakeś ty sam jest Pan moj Bog moj’. Zapewne drw. od formy instr. sg. *juō* zaimka 3 os. *jis*: **juo-gi* (por. Fraenkel 194). Zob. też *jóg*.

jūvišķas gw. zaimek dzierżawczy 3 pl. 'ich, ichni', np. *Tai mūsišķas, tai jūvišķas arklys* 'To nasz, [a] to ich koń'. Formacja na *-išķ-*, utworzona od formy gen. pl. *jū* do *jiē* 'oni'. Segment *-v-* spełnia rolę wypełniacza hiatu. Por. *mūsišķis, jūsišķis*.

kabūklas 'rodzaj haka do wieszania' — denominativum powstałe przez nawarstwienie się sufiksu *-las* (n. instr.) na neoosn. *kabuk-*, wyodrębnioną z synonimu *kabūkas* 'rodzaj haka' (dewerbalne n. instr. na *-ukas*). Na skutek wtórnego odniesienia drw. *kabūklas* do czas. *kabēti* 'wisieć', *kabinti* 'wieszać' doszło do emancypacji *-uklas* jako neosufiksu. Znajdujemy go w roli formantu takich wyrazów, jak *degūklas, sprudūklas, stebūklas, žebūklas*. Synonimicznym formantem jest tu *-iklis* ← *-ik-* + *-lis*, zob. *šaudīklis*.

káimas 'wieś, osada' :: stpr. *caymis* EV 'wieś, Dorf'. War. *káima, káimė*. Osnowa *kaim-* jest alternantem do *kiem-*, zob. *kiēmas*. Akut innowacyjny. — Drw. *apýkaimė* a. *apikaimė* 'okolica', SD <apikayme> ts., *kaīmenė* a. *kaīminė* 'stado, bydło całej wsi', *kaimiētis* 'wieśniak' (⇒ *kaimiētišķas* 'wieśniaczy', *kaimiētiškai* adv. 'po wiejsku'), *kaimýna* 'sąsiedztwo, sąsiedzi', *kaimýnas* stlit. 'poddany, chłop pańszczyźniany, chłop zależny od dziedzica włości'¹⁵ (znacz. etym. 'wieśniak?'), *káiminis* 'wiejski', *káimišķas* 'wiejski', ⇒ *káimišķis, -ė* 'wieśniak; mieszkaniec tej samej wsi, swojak'. Cps. *bažnýt-kaimis* 'wieś kościelna' (war. *bažnýtč-kiemis*), *apý-kaimė* (zob. *apýdamė*). — N. m. *Didžiā-kaimis, Naũ-kaimis* 8x, *Sėn-kaimis, Žyđ-kaimis*. N. rz. *Kaimenà* (por. stpr. *Caymen-ape, Kaymen-ap*).

kaimýnas 'sąsiad'. Por. stpr. *maiāsmu kaimīnan* dat. sg. 'mojemu sąsiadowi'. Na pierwszy rzut oka chciałoby się widzieć tu drw. na *-ynas* od *káimas* 'wieś'. Temu sprzeciwia się jednak obecność *kaimýna*, rzeczownika zbiorowego o znac. 'sąsiedztwo, sąsiedzi' (por. *šeimýna* 'wielka rodzina', daw. 'czeladź'). Wygląda na to, że *kaimýnas* 'sąsiad' powstało jako drw. singulatywny z suf. *-a-* od coll. *kaimýna*. N.B. Homofoniczne *kaimýnas* 'poddany, solo adscriptus' jest pewnie niezależnym derywatem od *káimas* (zob.). Sprawa wymaga zbadania. — Drw. *kaimýnai* m. pl. SD «sąsiedztwo», *kaimynijà* coll. 'sąsiedzi, wszyscy sąsiedzi' (*Kaimynijoj apsigyveno kitas žmogus*), *kai-*

¹⁵ Por. *kurie musų rėdyman, ir priekuopon buvo paduoti, kaip yra vaikai, tarnai, šeimyna, ir kaimynai* DP 9₃₈ 'ktorzy naszej sprawie i opatrności byli poruczeni, jako są dzieci, słudzy, czeladź, i poddani'. — ... *kaip redei vaikelius ir šeimyną sava, kaip rėdei ir apveizdėjai kaimynus savus* DP 307₃₆ '.. jakoś sprawował dziatki i czeladkę swoje, jakoś rządzil i opatrował poddane swoje'.

mýninis ‘sąsiedzki, mieszkający po sąsiedzku’, *kaimynỹstė* ‘sąsiedztwo’ (war. *kaimynystà*).

kalbà 4 p.a. 1. ‘mowa’, 2. ‘język’, 3. ‘przemówienie, mowa’, 4. ‘rozmowa’, pl. *kalbos* ‘słuchy, pogłoski’ — drw. postwerbalny od *kalbù*, *kalbėti* ‘mówić’ (zob.). Obok tego *nekalba* SD «niemota» (syn. *nežadas*). — Drw. *kalbiniņkas* ‘językoznawca, lingwista’, *kalbùs* ‘rozmowny, gadatliwy’ (por. *maldùs*, *žadùs*), *nekalbuolis* SD «niemowlątko». Cps. *kalbó-tyra* ‘językoznawstwo, lingwistyka’ (dosł. ‘badanie języka’, kalka z niem. *Sprach-forschung*, por. *tirti*), ⇒ *kalbótyrininkas* ‘językoznawca’.

kamañtai 2 p.a. m. pl. 1. ‘drewniany obłak stanowiący część chomąta’ (*Nauji pavalkai, o seni kamañtai*), 2. ‘mięka część chomąta’ (*Su kamañtais važiuojant, arkliui kaklo negraučia*), 3. ‘uprząż końska, szory’ (*Pakinkė naujuose kamantuose arklius*) — zapoż. z pol. daw. *chomąt*, też dualis *chomąta* (por. Bańkowski 2000, I, 143). Por. *pavalkai*.

kantrà 4 p.a. 1. ‘cierpliwość’, 2. stlit. ‘cierpienie’ WP — abstractum z suf. *-rā-* i SO *kant-* od *kent-*, por. *kenčiù*, *kęsti* ‘cierpieć, znosić’. Brak form werbalnych na SO *kant-* przemawia raczej na rzecz denominativum: **kant-rā* od *kant-* jak w *kančià* ‘cierpienie, męka’. Paralele: *sausrà* ⇐ *saūsas*, *taukrà* ⇐ *taukai*. — Drw. *kantrýbė* ‘cierpliwość’, SD «cierpliwość» i «trwałość» (syn. *patektė*), *kantrūmas* a. *kañtrumas* (m. in. DP) ‘cierpliwość, trwałość’, *kantrūs* a. *kañtrus* ‘cierpliwy, opanowany’ (war. *kentrūs*), ‘trwały, zdatny do użytku przez dłuższy czas’ (*Šįmet obuoliai nekañtrūs, greit pūsta*), DP ‘cierpliwy, skromny’, SD *kuntrus* «trwały», *nekuntrus* SD «niecierpliwy». Vb. denom. *kantráuti* ‘być cierpliwym, okazywać cierpliwość’, *iškañtryti* ‘wycierpieć, wytrzymać’.

kárti II, *kāra* (war. *kársta*), *kāro* 1. ‘cierpieć głód, głodować’, 2. ‘być wychudłym, mieć zapadły brzuch’, *pėrkarti* ‘zgłodnieć, wygłodnieć — o ludziach i zwierzętach’. Niejasne. — Drw. *karėnti* intr. ‘dzwonić zębami (z zimna)’, tr. ‘skąpić, sknerzyć’ (Otrębski 1934, 328 zestawiał to z łot. *kāruôt* ‘pragnąć, pożądać’), refl. *karėntis* ‘oszczędzać przymierając głodem’.

káusdinti, *káusdinu*, *káusdinau* ‘podkuwać konia’, *pakáusdinti* cur. ‘dać podkuć konia’ — drw. od neoosn. *kaus-*, która została wyabstrahowana z frq. *káustyti*, zinterpretowanego jako **kaus-* + *-sty-* (na mocy prawa degeminacji). Derywacja *kaus-* + *-din-* wzoruje się na stosunku zachodzącym w czasowniku prymarnym, gdzie suf. *-din-* w części wypadków dołącza się do neopierwiastka na *-s-*, por. *áusdinti* ⇐ *áus(ti)*, *ėsdinti* ⇐ *ės(ti)*, *gāsdinti* ⇐

išsigā(s)(ti). *láuždinti* ⇐ *láuž(ti)*, *mìsdinti* ⇐ *mìs(ti)*, *siūsdinti* ⇐ *siūs(ti)*. Podobnie jak *káusdinti* trzeba objaśnić *pjáusdinti* (ob. *pjáustyti*) i *rañsdinti* (ob. *ramstýti*). — Suf. *-din-* przybierają jeszcze inne grupy czasowników sekundarnych, por. *pavalgy-dinti* ‘nakarmić’, *apipjáusty-dinti* ‘kazać obrzezać, dać do obrzezania’ (por. war. *apipjáusdinti*), *apgyvén-dinti* ‘osadzić, osiedlić kogo’.

kept-, neosnowa wyabstrahowana z ptc. prt. pass. *kèptas* ‘(u)pieczony’ od *kèpti*, *kepù* ‘piec’ (zob.). Drw. *keptiena* ‘pieczeń’, *keptiēnē* ‘jajecznica; coś upieczonego a. usmażonego’, *keptinē* 1. ‘pieczone mięso’, 2. ‘samogon’ (*Verda keptinē*), *keptiniai* m. pl. ‘jabłka z pieca’, *keptinis* 1. ‘piwo z prażonego słodu’, 2. ‘opłatek wigilijny’, *keptukas* ‘sucharek’, *keptivas* ‘brytfanna do pieczenia mięsa; piec chlebowy’, *keptuvė* ‘patelnia’.

kerščios hapaks SD¹ «przyrok» [‘uczarowanie’, L.], syn. *nukerėjimas*. Wyraz nie odnotowany w LKŽ. Obok tego jest czas. *nukeriu* SD¹ «przyrok czynię», SD «urzekam kogo». Dwuznaczne. Z jednej strony wygląda jak rzeczownik postwerbalny do *kerščioti, czyli intens. na *-ščioti* od *kerėti* ‘rzucać urok’ (por. *dūrsčioti* ⇐ *dūrti*), z drugiej zaś strony jak drw. na *-ioti* od frq. *kerstyti (por. *gráibščioti* ⇐ *graibstýti*, obok tego sb. *gráibščiai*).

kertė 4, 3 p.a. 1. ‘kąć między stykającymi się ścianami’ (*Padėk šluotą į kertę*), 2. ‘zaszczytne miejsce u stołu’, 3. ‘zapadły kąć, zakątek’, 4. ‘wrąb, zarąb w belce domu’, 5. ‘miejsce zaciosane na drzewie jako znak, zacios, karb’, 6. SD <kierte> «łóże biegunow u wałkow, koł młyńskich, u tacek, armilla» [‘obsada czegoś, podstawa, na której coś jest umocowane’]¹⁶. Z innymi suf.: *kerčià* ‘kąć w pomieszczeniu; zrąb drewnianego budynku, węgieł; zaszczytne miejsce w izbie’ (*kert-ǰā-, por. *varčià*), *kértis* ‘kąć; zarąb w belce’. Formacje dewerbalne od pwk. *kert-* jak w *kertù*, *kiřsti* ‘siec, ciąć’. Znacz. etym. ‘krawędź zrębu, miejsce zetknięcia się dwu ścian zewnętrznych domu’. Por. bliskoznaczne *sąspara*. — Drw. *kertėtas* ‘kanciasty, np. budynek’, *kertinėle* ‘półka umieszczona w kącie’, *kertinis akmuo* ‘kamień węgielny’.

kēsulas ‘kłębek, zwitek, plik; gałka, garstka (słomy, siana, lnu); rój, chmara’, war. *kēzulas*. Obok tego *kesulà* ‘grono, kiść owoców’. Prawdopodobnie ze zmiany *kāsulas, *kasulà. Por. wokalizm *a* w syn. *kasulà* ‘grono, kiść (jagód, porzeczek)’, jak i w motywującym czasowniku *kàsti*. Sufiks jak w *gùbulas* ⇐ *gùbti*, *tùmulas* ⇐ *tumėti*.

ketùs, *-aūs* ‘żeliwo, żelazo z domieszką węgla, lane żelazo’. Odpowiednik

¹⁶ Por. *kaškà* ‘zarąb w belce’ i ‘biegun u drzwi’.

łot. *ķęts, ķęta* ‘Gußeisen’. Niejasne, por. Būga [1922], 1959, 139, Fraenkel 248.

kỹburti, kỹbura, kỹburo ‘wisieć, zwisać’ — vb. denom. od *kyburỹs* ‘coś co wisi, co zwisa’ (drw. na *-ur-* od *kýboti*, zob. *kìbti*). Gdy denominativum *kỹburti* stało w roli synonimu obok deverbativum *kybsóti* ‘wisieć, zwisać’ doszło do resegmentacji *kỹb-urti*, wzorującej się na *kỹb-soti*. Świadczy o tym obecność *-urti* jako neosufiksu w takich czasownikach, jak *snūdurti, ūturti*.

kìnti, kìnsta (war. *kìnta, kìnti*), *kìnto* ‘odczuwać pokusę, korcić’, np. *Kad kìnti išgert, kad niekaip išķest negaliu*. Pdg. opiera się na neopwk. *kint-*, wyodrębnionym z formacji prs. infig. *kiñta* do *kìsti* ‘zamierzać’, *užkìsti* ‘zapragnąć’, pwk. *ket-* (zob. *ketēti*). Paralele: *kiñšti, kliñpti, niñkti*.

kìrbėti, kìrba, kìrbėjo ‘ruszać się (o dziecku na czworakach), drzeć (o zmęczonych palcach); poruszać się w różnych kierunkach, mrowić się, roić się (o robactwie); migotać (o gwiazdach)’, *sukìrbėti* ‘poruszyć się (o wężu)’. Bez etymologii. Por. ewentualny SE *kerb-* w *kérbėti* ‘róść obficie’. — Caus. *kìrbinti* ‘poruszać, dotykać, łaskotać, podniecać, drażnić; przenikać (o dreszczu)’. Nomina: *kìrba* ‘mrowie, mnóstwo’ (*Aplinkui budi kirbos žalčių ir rupūžių*), *kìrbėlius* ‘wiercipięta, kto nie może spokojnie usiedzieć na miejscu’. — Tu może też *kìrba*, pl. *kìrbos* ‘załęże, grunt błotnisty, mokradła’ (łot. *ķirbi* m. pl. ‘bagno’ jest lituanizmem).

kižia DP ‘chałupa’: *Arba geriaus su šimtinyku pažink, jog nevertas esi, idant Viešpatis turėtų misernon o smardžion kižion tavon užeit* DP 358₂₃ ‘albo raczej z Setnikiem uznaj, żeś niegodzien, żeby Pan miał [z]stąpić do nędznej a smrodliwej chałupy twojej’. — **kižė** SD¹ «chyż» [*chyz, chyž* ‘mały, nędzny dom, przeważnie wiejski’, SPXVI], **kižė** SD «chałupa», **kiželė** SD¹ «chyżyk» [‘mały domek, prawdopodobnie wiejski, także szałas, namiot’, SPXVI], **kiželė** SD¹ «chałupa, chałupeczka, chałupczysko»¹⁷. — Skardžius (1931, 102) przyjmuje zapożyczenie z błr. *xíža*. — Z czasem na gruncie ludowej etymologii pojawił się war. **kižà**, skojarzony z czas. *kižti* ‘chylić się ku ziemi, zapadać się’ (s.v. *kežėti*), por. *Sukižusi troba sena vadinas kižà*.

¹⁷ Por. u Daukszy: *Kūdikelį krūtysemp garbinate, kūdikeliui krūtysemp kloniojatės, grynoje kiželėje, o prastuose vystyklusose* DP 425₂₂ ‘Dzieciątka u piersi chwalicie, dzieciątku u piersi się kłaniacie, w ubogiej chałupie, a w prostych pieluszkach’. *Jei anie nežinodami dabar nieko ape jo galybę, ir nieko kito neregėdami, tiektai prakartą o kiželą, vienok jam šitą garbę ir laupsę darė* DP 62₃₇₋₃₈ ‘Jeśli oni, nie wiedząc jeszcze nic o mocy jego, a nic innego nie widząc, jedno żłob a chałupkę, przedsię mu tę cześć a chwałę wyrządzili’.

kliuksėti, kliùksi (war. *kliùksia*), *kliuksėjo* ‘(o cieczy) przelewać się wydając charakterystyczny odgłos, chlupać, chlupotać, bulgotać, gulgotać; burczeć w brzuchu, kiszkach’, *kliuksi* SD «kruczy w brzuchu» — formacja na *-sėti*, urobiona od *interi*. *kliùk* — o chlupocie przelewanego płynu (*Kliùk, kliùk, kliùk ir pripylė mums alaus pilnas skleinyčias*), *kliùkt* — o bulgotaniu płynu, o burczeniu w brzuchu. — Z innymi suf.: *kliukėnti* ‘łać się z chlupotem’, tr. ‘pić prosto z butelki, pić z gulgotem’, *kliukėti*, prs. *kliùka* ‘chlupie (ubijane masło), chlupocze (zepsute jajko), bulgocze (gotująca się woda), burczy w brzuchu’, *kliùkinti* ‘potrzęsać jajkiem dla sprawdzenia, czy nie chlupocze; nalewać z chlupotem; pić gulgoczając prosto z butelki; jechać wozem przez błoto’, *kliuksėnti* ‘burczeć (o kiszkach konia)’, *iškliuksėnti* ‘wypić prosto z butelki’. — Drw. *kliùkis* I ‘łyk; bryłka zsiadłego mleka’, *kliùkis* II ‘niezależone jajko, zbuk’, *kliùkis* III ‘gadula, papla; ktoś niespełna rozumu’, *kliùksnis* ‘łyk, haust’ (*Vieną kliùksnį nurijau alaus*), war. *kliùkšnis*. — Neoosn. *kliuksėj-*: *kliuksėjimas* SD «kruczenie w brzuchu».

klojimas, klójimas 1. ‘słanie, rozścielanie (lnu)’, SD «ścielenie, słanie, podścielenie», 2. ‘droga wyłożona balami’, 3. ‘miejsce, gdzie się rozkłada zboże do młócki, gliniane klepisko, boisko do młócenia zboża’, SD «boiewisko», 4. ‘ilość zboża jednorazowo rozłożonego do młócki’ (*Iškūlė tris klojimus*), 4. ‘stodoła’, *apklojimas* ‘przykrycie łóżka; okład, kompres’, *paklojimas* ‘posłanie (łożka)’, SD «podścielenie; ścielenie, słanie». Drw. z suf. *-ima-* od neopwk. *kloj-*, wyodrębnionego z prs. *klóju* do *klóti* ‘słać, rozścielać’ (zob.). Paralele: *jojimas* ← *jóju*, *lojimas* ← *lóju*, *plojimas* ← *plóju*. — Drw. *klojimėkas* ‘licha stodoła’. Cps. *klojīm-galis* ‘miejsce na końcu stodoły’ (por. *gālas*), *klojimosta* DP ‘boisko’ — z degeminacji **klojim-mosta* (por. *klojīm-palaikis* ‘marna stodoła’), II człon do *móstyti* ‘machać, kiwać’ ← *móti* (znacz. etym. ‘zamiatanie boiska w stodole’). — Akcentowany na pierwiastku war. *klójimas* (**klājimas*) został przekształcony synkopą *i* w **klājimas*, skąd po skróceniu dyftongu *klājimas* (2, 4 p.a.) 1. ‘stodoła’, 2. ‘zboże jednorazowo rozłożone do młócki’ (*Širyt du klaimū iškūlėme*). — Cps. *klājīma-šlavė* ‘miotła do zamiatania klepiska, boiska’, *klājīmā-vietė* ‘miejsce po starej stodole’.

klōstas ‘bal, żerdź do wykładania mostu’ — sb. postvb. na *-as* od neoosn. *klost-*, pochodzącej z metanalizy *klōst-yti* ← *klō-styti* ‘słać, rozścielać’ (zob. *klóti*). Paralele: *dājgostas* ← *dājgstyti*, *mōstas* ← *móstyti*, *saīstas* ← *saistyti*. Podobnie objaśniają się wyrazy *inklōstas* ‘deska do siedzenia na wozie’ ← *ijklōstyti* i *pāklostas* ‘podkład, podściółka’ ← *paklōstyti*. Inaczej Skardžius

(1943, 324), Fraenkel 275 i Otrębski (1965, § 397): analiza *klo-stas*. Brak *klōstas* u S. Ambrazasa (1993). — Od neoosn. *klost-* pochodzą również: *klōstē* ‘gałęzie, żerdzie do przykrycia moczonego lnu; płótno do postania na podłodze; fałda, plisa’ (por. *šluōstē* ← *šlúostyti*), *klostis*, *-iēs* f. ‘jedna z żerdzi, którymi się przykrywa zamoczony len; żerdź przyciskająca słomę przy kładzeniu strzechy’ (por. *dēstis* ← *dēstyti*).

korulỹs 3 p.a., *kōrulis* 1 p.a. ‘to, co wisi, zwisa, wisior’ (np. sopel lodu, kłęb, rój pszczół a. szerszeni, pajęczyna) — dewerbalny rzeczownik na *-ul-* od WSO *kor-* < **kār-*, por. *kóriu*, *korēti* ‘zwisnąć’ (obok tego *karulỹs* ‘wisior’ ← *kárti*, *karóti*). Paralele: *skarulỹs* ← *skárti*, *šipulỹs* ← *šipti* (Otrębski 1965, § 213 n.). — Vb. denom. 1. *kōrulti*, *-a*, *-o* ‘wisieć, zwisnąć’ (*Avinas lupamas korul. Lašinių pilnas kaminas prikabintų korulo*), *atkōrulti* ‘przynieść coś kiwającego się (np. worek zboża, kartofli)’, 2. *kōruliuoti* ‘zwieszać się — o owocach na gałęzi; iść wolno, wlec się’.

kōžnas, *-à* daw. gw. ‘każdy’ — zapoż. z błr. *kážny* (por. ESBM IV, 38 n.)¹⁸. — Drw. *kožnā-dienis* ‘dzień powszedni’ (por. *šokiā-dienis*), *kōžnā-syk* adv. ‘za każdym razem’ (por. *sỹkis*). — W nawiązaniu do cps. *kiek-vienas* ‘każdy’ pojawiły się połączenia 1. gw. *kōžnas vienas* dosł. ‘każdy jeden’, np. *Kōžnas vienas čia mane mokys*, 2. *kōžnas bevienas* dosł. ‘każdy jeden’, np. *Kožnām bevienām reiks mirti*.

kraīkas ‘kostra nasłana na szczycie dachu słomianego; szczyt dachu, kalenica; podściółka’ — rzeczownik postwerbalny od *kraikýti* ‘słać, podścielać’ (zob. *krikti*). War. ze zmianą *ik* > *ig*: *kraīgas* (por. *tváigas* < *tváikas*, *saiginti* < *saikinti*). — Drw. *pakraikē* ‘poddasze’. Zob. też syn. *čiūkuras*, *šelmuō*.

kráutuvė ‘sklep, miejsce sprzedaży pewnych towarów’ (neol.), dawniej też ‘magazyn’ i ‘muzeum’. War. *krautuvė*, *krautuvė*. Obok tego *kráutivas* 1. ‘ładunek’, 2. ‘zboże złożone w gumnie’, 3. ‘miejsce do składania czego’. Formacja na *-tuv-* od czas. *kráuti* ‘składać w jednym miejscu’. Znacz. etym. *kráutuvė*: ‘miejsce do składania towarów, skład, magazyn’. Por. pol. daw. *skład apteczny*, *skład wódek*, *skład mydła* oraz ros. *magazín* ‘sklep’. — Drw. *kráutivininkas* a. *krautivininkas* ‘właściciel sklepu, sklepikarz; sprzedawca w sklepie’, war. kontrahowany: *kráutninkas*.

krenėti, *krēna*, *krenėjo* ‘trzeszczyć (o drzewie, belce); charcząć, rzeźić’, *iškrenėti* ‘wyrzucić’. Dźwiękonaśladowcze. Por. *kriōkti*, *kriunėti*, *kriūkti*. — SO

¹⁸ Skardžius (1931, 109) wywodził z XVI-wiecznych form błr. *káženŭ*, *kážnyj* (tak też Fraenkel 286). Błędem jest wskazanie na źródłową formę błr. *kóžny* w LKŽVI, 392.

kran-: *kranėti, kranėja* (war. *krāni*), *kranėjo* ‘starzeć się, grzybieć’, *nukranėjęs sēnis* ‘zgrzybiały starzec’.

Krikštaĩ 4 p.a. m. pl. ‘święto Trzech Króli, 6.I.’ (przed którym rysuje się na drzwiach trzy krzyżyki) — pluralizacja wyrazu *krikštas* ‘krzyż’ (zob. *krikštas* II). Por. *Vankrikštis*.

kriūkti, kriūkia, kriūkė 1. ‘chrząkać, wydawać głos — o świniaach’, 2. ‘stękać’, 3. ‘charczeć, tracić dech’, 4. ‘kaszeć’, 5. ‘ciężko pracować’. Obok *kriuksėti, kriūksi, -ėjo* ‘pochrząkiwać — o prosiętach, świniaach’. Dźwiękonaśladowcze, por. interi. *kriū, kriūkt, kriūkt* — o chrząkaniu świni. Podobną genezę mają czas. *kařkti, kriōkti, kriunėti*. — Drw. *kriuksė* ‘świnia’.

krušà 4 p.a. ‘grad, opad w postaci bryłek lodu’ (*Lietus su ledais vadinasi krušà*) — formacja z suf. *-ā-* i SZ *kruš-* od *kriauš-*, por. *kriaūštis* ‘pękać, łamać się (o krze)’, *krūšti* ‘ubijać w stępie’ itp. Znacz. etym.: coll. ‘kruszyny, okrucchy (lodowe)’. Por. stlit. *krūšos* użyte w połączeniu z syn. *ledai*: *Nes jog šiuo metu didžiausi pavojumai ant žmonių ateit, ... ant javų ledai, krušos, ir darganos* DP 220₂₈ ‘Bo iż o tym czasie nawiętsze niebezpieczeństwa na ludzie przychozą, ... na zboże grady, i niepogody’.

kùkti, kunkù, kukaũ ‘chylić się, pochyłać się, giąć się (jak kłosa dojrzałego zboża), krzywić się’, *nukùkti* ‘pochylić się ku ziemi (o kłosaach); pochylić się ze starości; skrzywić się’, *pakùkti* ‘zgiąć się (pod ciężarem worka)’, *sukùkti* ‘pochylić się ku ziemi (o kłosaach), wylec (o zbożu); skurczyć się, zgiąć się’¹⁹. Odpowiednik łot. *kukst, kukstu, kuku* ‘zginać się, kurczyć się, siedzieć w kuczki’, refl. ‘schylać się’. — Do pie. **k^(u)euk-* / **k^(u)uk-* ‘krzywić, zginać’ (LIV² 359), por. sti. *kuñcate* ‘kurczy się, krzywi się’. Refleksem stopnia *e* może być *kiáugė* ‘wielka kopa (siana, słomy), sterta’, o ile przyjmujemy, że forma ta weszła na miejsce **kiaukė*, które uległo skrzyżowaniu z syn. *káugė* (zob.). — Drw. *kuklùs* (zob.), *kuksnà* 1. ‘wielka kupa (siana)’, 2. ‘kupka (siana)’, ⇒ *kuksneliōtė* ‘kupeczka (siana)’, 3. ‘garstka (siana)’, *kùkštas* m.in. ‘kupa, stóg (siana, zboża); niewielkie wzniesienie; zatknięty na kiju pęk słomy jako znak graniczny’, *kùkštis* ‘kupka (siana, koniczyny)’²⁰ (o neoosn. *kukšt-* zob. niżej), *kùkuras* a. *kukùras* ‘kark, grzbiet, plecy’, też pl. *kukùrai* (*Panešiok mane ant*

¹⁹ Por. *In senatvę žmogus sukuñka ne iš gerumo — nuo darbų, nuo vargų, nuo ligų* ‘Na starość człowiek pochyła się nie od dobrobytu, lecz od pracy, od trudów, od chorób’.

²⁰ Grupa *-št-* w nagłosie sufiksu została zmieniona ze *-st-*, zapewne pod wpływem interi. *kùkšt* — o uderzeniu.

kukùrų), *kukùrė* ‘kark’ :: łot. *kukurs* ‘garb; grzbiet, plecy’. Tu też *kukà* gw. ‘kij z grubym końcem, pałka, maczuga’, *kùkė* ‘pałka; polano; uchwyt kosy; głowa; kobieta niskiego wzrostu’. War. sonoryzowany: *gugà* 1. ‘wypukłość, zgrubienie wywołane uderzeniem, guz’, 2. ‘garb’, 3. ‘kości pod grzywą konia; łopatki konia’, 4. ‘wygięta do góry część siodła’, 5. ‘pagórek; kupa, kupka’, 6. ‘czub włosów; włosy upięte z tyłu głowy w węzeł, kok’. — Ze słowiańskiego por. 1° cs. *kūkū* ‘włosy na głowie’, słń. *kēka* ‘bujne włosy na głowie’, 2° drw. psł. **kūč-ica*: stczes. *kčičě* ‘włosy nad czołem’, czes. *kštice* f. ‘pukiel długich włosów, gęsta czupryna, czub; grzywa na czole konia’, stpol. *krzczyca*, *krzcica* ‘włosy na głowie lub karku’ (zmienione z **kczyca* na skutek adideacji do *kark*). — Neoosn. *kukšt-*: *kùkštera* a. *kukšterà* 1. ‘część grzbietu poniżej karku, barki’, 2. ‘kość wystająca w tyle klatki piersiowej między łopatkami, garb’ (*Mačiau žmogų su didele kùkštera*), 3. ‘ciężar niesiony na barkach; drewniane nosze zakładane na barki; plecak’, war. *kùkštara*. — WSZ *kūk-*: *kūkurė* 3 p.a. ‘wyspa na rzece’. Por. łot. *kùkums* ‘garb’, *kūķītis* ‘karzeł’, *kūķša* ‘zgarbiona staruszka’. Odpowiednik psł. **kyk-*, por. 1° psł. **kyka*, scs. *kyka* ‘włosy’, bg. przest. *kīka* ‘długi pęk włosów pozostawiony na ogolonej głowie’, sch. *kīka* ‘warkocz’, słc. gw. *kyka* ‘kikut, okaleczony człowiek; laska, pałka’, 2° psł. **kyčīka*, cs. *kyčīka* ‘włosy’, ros. gw. *kíčka* ‘święteczny ubiór głowy zameżnej kobiety’, ukr. gw. *kýčka* ‘kosmyk lnu wpleciony w warkocz panny młodej; wiązka słomy a. sitowia do pokrycia dachu’, stpol. *kiczka* ‘pałka, maczuga; wiązka, snopek’. — SO *kauk-*: *kaūkaras* ‘pagórek’ (zob., tam też o ros. *kúča* itp.).

kunigáikštis I, -šcio ‘książe’²¹. DP ‘książe, wódz’, SD «książe», *didis kunigaikštis* SD «car, magnus dux» (dosł. ‘wielki książe’), *kunigaikštis kunigų* DP ‘arcykapłan’²². Rzadki war. *kuningáikštis*. — Zona księcia nazywa się *kùnigė* ‘księżna’ (zob.). — Wyraz *kunigáikštis* jest derywatem od *kùnigas* w jego znac. pierwotnym ‘pan, władca’ (por. łot. *kūngs* ‘pan’). Z opisowego punktu

²¹ Por. *Atlankysiu kunigaikščius ir karaliūnus* SP I, 54₂₉ ‘Nawiedzę Książęta i syny Krolewskie’. — *kad Petras ... kaip Kunigaikštis ir galva visų Apaštalų, už visus atsakė* DP 467₂₈ ‘żeby Piotr... jako Książę i głowa wszystkich Apostołów, za wszystkie odpowiedział’. — *ir tasai [Zacheus] buvo kunigaikščiu muitinykų, ir buvo didžturis* DP 571₆ ‘a ten [Zacheusz] był Książęciem Celnikow, a był bogaty’.

²² Por. *suejos visi rodon veresnieji žmonių ir kunigaikščiai kunigų, ir Daktarai prieš Jezų* DP 163₄ ‘zeszli się w radę wszyscy starszy ludu, i Arcykapłani i Doktorowie naprzeciw Jezusowi’. — *nunešė tris dešimtis penigų sidabrinų kunigaigščiamus kunigų ir vyresniemus* DP 163₁₆ ‘odniósł trzydzieści srebrnych pieniędzy Arcykapłanom i starszym’.

widzenia chciałoby się analizować *kunig-aikštis* (tak Skardžius 1943, 373 i Otrębski 1965, § 437), jednakże taką analizę falsyfikuje brak poświadczeń dla suf. *-aikštis* w innych wyrazach lit. Trzeba zacząć od tego, że sekwencja *-kštis* w zakończeniu wyrazów nigdy nie jest poprzedzona dyftongiem *ai*. Zwykłym poprzednikiem *-kštis* jest samogłoska *y*, por. z jednej strony adi. *namýkštis* ‘domowy’, *naminýkštis* ts. (od sb. *namaĩ*), z drugiej strony sb. *kiaulýkštis* ‘prosiaczek’ ← *kiaũlė* ‘świnia’, *šunýkštis* ‘piesek’ ← *šuõ*, *šunš* ‘pies’. W nazwach młodych zwierząt alternantem *y* bywa *ũ*, np. *kiauliũkštis* ‘świnka’, *šuniũkštis* ‘szczenię’²³. — (Neo)suf. *-ykštis* ukształtował się w derywacji singulatiwów na *-ia-* od rzeczowników zbiorowych z suf. *-yst-*, por. *bandýkštis* daw. ‘bydlę’ z **bandy-k-stis* < *bandystis* daw. ‘bydlę’ (plus insercja *k*) ← **bandysta*. Natomiast (neo)suf. *-ũkštis*, charakteryzujący przeważnie nazwy potomstwa zwierzęcego, stanowi swego rodzaju modyfikację sufiksu przymiotnikowego *-ũst-*²⁴, polegającą 1° na dołączeniu suf. *-ia-* (**-ũstia-* > **-ũstis*, gen. sg. **-ũščio*), 2° na przekształceniu sekwencji *st/šč* za pomocą wstawnego *k*, > **-ũkštis*, **-ũkščio*, stąd po zmianie *ks* > *kš*: *-ũkštis*, *-ũkščio*. Niby-sufiks *-aikštis* powstał prawdopodobnie w ten sposób, że formacja patronimiczna *kunig-aitis* ‘syn pana, książę’ ← *kunigas* ‘pan’ (drw. typu *ponaitis* ‘panicz’, *giminaitis* ‘krewny’) uległa resegmentacji na **kunigai-tis*, po czym w miejsce *-tis* wprowadzono zakończenie *-kštis*. To ostatnie można było wyabstrahować w typie *naminýkštis* (adi. ‘domowy’), ponieważ stykał się on z typem *naminýkas* (sb. ‘domownik’). Resegmentacja: **naminy(k)-kštis*. Uzasadnia się ona tym, że na mocy prawa degeminacji każda spółgłoska, która znajdzie się na granicy morfologicznej może być wartościowana jako zbieg dwu identycznych spółgłosek (zob. np. *ũturti*). — Drw. od osnowy *kunigaikšt-*: *kunigaikštýtė* ‘księżniczka’, *kunigaikštýstė* ‘księstwo’, *Lietuvõs Didžiõji Kunigaikštýstė* ‘Wielkie Księstwo Litewskie’. Por. n. m. *Kunigaikštìnė*.

kunigáikštis II, *-ščio* ‘księżyc’, SD «miesiąc, luna». Jest to kalka wyrazu stpol. *księżyc*, który obok głównego znaczenia ‘syn księcia, mały księżę’ (drw. na *-ic* od *ksiądz* ‘książę, wódz, pan’) miał też znaczenie przenośne ‘luna’. Dokładniej o tym Boryś 2005, 269.

²³ Por. również rzeczowniki osobowe *vaikiũkštis* ‘dziecię, dziecko’ ← *vaikas*, *poniũkštis* ‘panek’ ← *põnas*.

²⁴ Por. *ligũstas* ‘chorowity’ ← *ligà* ‘choroba’, *miegũstas* ‘senny, zaspany’ ← *miẽgas* ‘sen’, także *vėlũstas* ‘spóźniony’ od adi. *vėlũs* ‘późny’.

kùnigė 1. 'kapłanka', 2. 'żona pastora', SD «ksieni, antistita, abbatissa» oraz «księżna, principis uxor»²⁵ — drw. żeński na -ė- od *kùnigas* (zob.).

kupravimai m. pl. 'zatrwożenie' — w świetle LKŽ_{VI}, 930 jest to hapaks pochodzący z Katechizmu Pietkiewicza, por. *Noris ant jų ateis sunkybės, irgi kokie kupravimai dėl jų silpnybės* PK 57₁₂ 'choć na nie przyjdą nawałności, albo jakie zatrwożenie dla ich krewkości'. Zakończenie -avimai implikuje czas. *kuprauti 'trwożyć się' jako osnowę. Było to vb. denominativum od *kuprà* 'garb' (zob.). Jego znac. etymologiczne to 'kulić się, garbić się ze strachu', por. *kupriúoti* 'zginać grzbiet'. Podobnie dla objaśnienia *bokštavimas* trzeba założyć zanikły czas. *bokštauti.

láidoti, láidoju, láidojau 1. 'chować, grzebać umarłego', 2. '(kartofle) sypać do piwnicy, zakopywać w kopcu', *priláidoti* 'pochować z boku, w tym samym grobie obok kogoś innego'. Budowa wskazuje na formację denominatywną na -oti, z powtórzeniem wokalizmu osnowy. Osnową tą było *laida 'spuszczanie (do dołu, do grobu)' — n. act. z suf. -ā- i SO od *léid-C* jak *léidžiu* (zob. *léisti, laid-*). Paralele: *āšaroti* ⇐ *āšara*, *pāsakoti* ⇐ *pāsaka*. — Neoosn. *laido-*: *láidosena* 'sposób grzebania zmarłych', *láidotojas* 'grabarz'. — Neoosn. *laidoj-*: *láidojimas* 'pogrzeb', m.in. DP, *paláidojimas* ts., m.in. DP²⁶ (por. *vartójimas* ⇐ *vartóju*). — Neoosn. *laidot-* (*paláidotas* 'pochowany, pogrzebany'): *láidotuvės* f. pl. 'pogrzeb', por. *Láidotuvės kapuose, lydėtuvės kely, o budės namie*.

lakióti, lakióju, lakiójau 'latać, biegać', DP 'latać w powietrzu' — iterativum z suf. -ioti i SO *lak-* od *lek-*, zob. *lekiù, lėkti*. Paralele apofoniczne: *trasióti* ⇐ *tresiù*, stlit. *sagióti* ⇐ *segù*, *vadžióti* ⇐ *vedù*. — Z innymi suf.: *lakdýti* caus. 'rzucać do góry, wyrzucać w górę', *lakdinti* caus. 'puszczać latawiec'. — Nomina na SO *lak-*: *atalakaĩ* m. pl. lub *atālakos* f. pl. 'poślad, ziarno gorszego gatunku, które przy wianiu pada w pobliżu plew', *lakà* a. *lākas* 'wyłaz dla pszczoł w ulu, wylot' (syn. *prielakis, landà*), *lakárna* c. 'włóczęga' (por. suf. w *lėbarna*), *lākis* 'wylot dla zebrania nektaru; wyłaz w ulu', *lākius* a. *lakiùs* 'droga, którą odbywa się lot pszczoł; wylot pszczoł; rój pszczoł; wylot w ulu', też

²⁵ Por. *Kad kuri nuteka ažu karaliaus... vadinasi karalienė. Nuteka ažu kunigaikščio, vadinasi kunige* SP I, 22211 'Kiedy ktora idzie za krola..., zowie się krolową. Idzie za ksiązę, zowie się książną'.

²⁶ Por. *Viežlyvas palaidojimas ir saugojimas ir grabo didis apveizdėjimas* DP 18144 'pocziwy pogrzeb i pilne grobu opatrzenie'. *Žėklai paskui numirimą, šonas ragotinė atvertas, ir palaidojimas* DP 17847 'Cuda po śmierci, bok włócznią przebity, i pogrzeb'

‘dobre warunki do wiania zboża’: *Lakiùs geras* — *vėjas iš tos pusės* (por. SO w *taniùs, daĩgius, vaĩsius*), *laknùs* ‘lubiący szybko bieć’, *laktà* (zob.), *lakūnas* ‘nie trzymający się jednego miejsca, ciągle gdzieś latający, wagabunda’, dziś też ‘lotnik, pilot’ (por. *klajūnas* ← *klajóti*), *lakùs* ‘o koniu: rączy, chyży, bystry w biegu; ruchliwy, lotny jak piasek’, *pėrlaka* c. ‘kto lata z miejsca na miejsce, latawiec’. — Cps. *añtra-lakai* m. pl. ‘ziarno drugiego gatunku’, *añtara-lakos* f. pl. ts. (zob. *añtaras*), *driež-lakỹs* ‘uparciuch — o dziecku’ (por. *driežas*), *dūma-lākas* ‘komin’ (por. *dūmai*), *kreiva-lākas* (zob.), *pirma-* a. *pirm-lakai* ‘ziarno przednie’ (war. metatetyczny: *primlakai*), *pirma-* a. *pirm-lakos* ‘ziarno przednie’ (syn. *pirmskrajai*), *paskuĩ-lakos* f. pl. ‘poślad’ (por. *paskujis*), *pastūr-lakai* a. *-lakos* ‘poślad’, też ‘marne resztki’ (por. *pāsturas*), *paūkšt-lakis* (zob. *paūkštis*).

lámdyti, *lámdu*, *lámđia* 1. ‘miać, miętosić, kruszyć (chleb)’, 2. ‘gnieść, dusić’, 3. ‘zginać i łamać’, 4. ‘łamiąc psuć, burzyć’, 5. ‘naginać, przyuczać do pracy, układać (konie)’, 6. ‘uczyć, ćwiczyć, musztrować’, *aplámdyti* ‘obić’ (*šónus kám aplámdyti*), *išlámdyti* ‘wygarbować, wyprawić (skórę), zmiękczyć; wyuczyć kogo czego’, *sulámdyti* ‘wygnieść, pomarszczyć (odzienie), zmiąć (papier), złamać (drzewko, wóz), pokonać’ — causativum z suf. *-dyti* i SO *lam-* od *lem-* / *lim-*, por. *limti* ‘ugiąć się, zgiąć się pod ciężarem’. Paralele: *rámdyti* ← *rimti*, *trámdyti* ← *trimti*, *tvárdyti* ← *tvėrti*. Nawiązanie w psł. **lomiti* ‘powodować, że coś się łamie, kruszy, łupie’, scs. *lomljō*, *lomiti* ‘κλᾶν, łamać’, ros. *lomljú*, *lomítb* ts., pol. gw. *łomię*, *łomić* ‘łamać, rozbijać na kawałki’ (stpol. ‘wywoływać drgawki, dręczyć, trapić’). — **lámstyti**, *lamstýti* ‘naginać, łamać (drzewo); miać, gnieść; tkać łamane wzory’ — frq. na *-sty-* od *lam-* jak w *lámdyti*. Analiza etymologiczna: caus. z suf. *-y-* i SO *lamst-* od neopwk. *limst-*, por. *limsta* ‘uginą się’. — Neoosn. *lamst-*: *laĩstas* ‘wzór w tkaninie, łamaniec’, cps. *senā-lamstis* ‘pewien tradycyjny sposób tkania’ (por. *sėnas*).

leĩpti, *leipstù*, *leibaũ* ‘mdleć, tracić przytomność; tracić siły, słabnąć; wiedznać — o liściach; umierać ze śmiechu’, *nuleĩpti* ‘zemdleć, zdechnąć (o pisklęciu w jajku, o kurczęciu), zwiednać, zwiotczeć, sflaczeć’. War. *leib-*: *leĩbti*, *leibstù*, *leibaũ* ‘opadać z sił, flaczeć; umierać ze śmiechu’. Czas. apofonicznie sztywny, brak alternantów *†lip-*, *†laip-*. — Drw. *léipėti*, *-ju*, *-jau* ‘słabnąć, omdlewać, tracić przytomność; upadać i ‘pokładać się (ze śmiechu)’, *leĩpinti* caus. 1. ‘wycieńczyć’ (*Gyvenimas leĩpina, leĩpina ir suleĩpina kad ir tvirtus žmones*), 2. ‘doprowadzać do zwiędnięcia’. War. *leib-*: *nuleibėti* ‘zmarnieć; zbiednieć’. Nomina: *leĩpas* ‘słabość, omdlenie’, *leipùs* ‘słaby, wymagający opieki;

duszny — o powietrzu, utrudniający oddychanie’, *leĩbis* ‘ciamajda’. Vb. denom. *leipúoti* ‘niedomagać, chorować’. — Bez dobrej etymologii. Nie przekonuje hipoteza Fraenkla 351 o tym, że *leĩpti* powstało z „kontaminacji” bliskoznacznych czas. *lèpti* i *keĩpti*. Odnośnie do formy *keĩpti* trzeba zauważyć, że prawdopodobnie zawiera ona wtórny dyftong *ei*, pochodzący ze zmiany *ai* (zob. *kaĩpti*). — Może więc *leĩpti* wywodzi się z *lèpti*? W grę wchodzi tu wyodrębnienie się *i* jako segmentu antycypującego miękkość grupy spółgłoskowej [p’t] w [l’èp’t’i]. Paralele: *lāš-leidis* z **laš-ledis* (s.v. *lēdas*), *večėiria* ‘kolacja, wieczerza’ z **večėrja* (zapoż. z błr. *večėrja*), *bylaik* WP ‘mów!’ < *bylāki*, *mergūitis* < *mergūtis* ‘dziewczynka’. Dalsze przykłady s.v. *buitis*. Zob. też przypis s.v. *aitvaras*.

lekmēnē ‘grzęzawisko, trzesawisko’ (n. rz. *Lekmēnē*) — drw. z neosuf. *-menē* od zaginionego pwk. **lek-* / **lak-* (por. stwn. *lah(h)a* ‘kałuża’). Odpowiednik łot. *lekmenis* ‘bagnista łąka’ (obok *lēkas* f. pl. ‘łąki’). — SO *lak-*: *lakmenā* ‘kałuża’, *lakméinē* a. *lakméinia* ‘błotnista droga, droga w porze roztopów’. Otrębski (1965, § 311) przyrównał lit. *lak-* do słow. *lok-* w scs. *loky*, *lokūve* f. ‘przerębel, zagłębienie do trzymania wody’ (tego nie uwzględniono w ESSJ 435). Por. jeszcze słń. *lōkev* ‘kałuża; staw rybny’, sch. *lōkva* ‘kałuża; błoto; zatoka’, czes. gw. *lokáč* ‘woda stojąca w wyboju na drodze’.

lelijà, gen. sg. *lelijos* 2 p.a. bot. ‘lilia, roślina *Lilium*’ — zapoż. z pol. daw. *lelija* (war. do *lilija*). Wyrazu lit. używa się również w innych znaczeniach: ‘mieczyk, *Gladiolus*’ i ‘narcyz, *Narcissus*’. — *baltóji lelijà* ‘biała lilia, *Lilium candidum*’, *juozapìnēs lelijos* f. pl. ‘lilie’ (por. *Juozapìnēs*), *vandeñs lelijà* ‘lilia wodna, grzybień, *Nymphaea*’. — Drw. *lelijēlē* bot. ‘lilia złotogłów, *Lilium martagon*’, *lelijikē* bot. ‘goryczka krzyżowa, *Gentiana cruciata*’, *lelijūnas* b.z.a. bot. ‘szafirek miękolistny, *Muscari comosum*’.

lētena 1 p.a., *letenā* 3 p.a. 1. ‘stopa zwierzęcia a. człowieka wraz z palcami, łapa’ (tak m. in. SD), 2. ‘dłoń’, 3. przen. ‘ucisk, jarzmo’. Odpowiednik łot. *letene*, *leten(i)s*. Izolowane. Bez etymologii. Suf. *-ena* derywuje zarówno od czasowników (np. *pešenā* ⇐ *pēšti*, *gaišena* ⇐ *gaišti*), jak i od rzeczowników (np. *kotenā* ⇐ *kótas*, *lapenā* ⇐ *lāpē*). — Vb. denom. *letēnti* ‘deptać, udeptywać; wyrównywać (ziemię łopata); ugniatać (siano, zboże na wozie), przyklepywać (bochenek na łopacie); chodzić boso’.

lietaĩnis, *-io* ‘naleśnik’: *Ant lapų keptas lietaĩnis blynas* ‘Na liściach pieczony naleśnik, blin’. Drw. z suf. *-ainis* od neoosn. *liet-* (⇐ *lietas* ‘lany’, ptc. prt. pass. od *lieti*). Znacz. etym. ‘to, co upieczono z lanego, lejkiego ciasta’ (por.

zwroty pol. *ciasto lane*, *kluski lane*). Co do budowy por. *paplotaĩnis* ‘płaski placek z ciasta chlebowego’ \Leftarrow *paplóti* ts.²⁷. Ten sam formant w *medaĩnis* ‘miodownik’, *sausaiĩnis* ‘sucharek’.

linkmuõ, -*meĩs*, *liĩkmenĩ* 3 p.a. m. 1. ‘przegub’ (*Par liĩkmenĩ linksta koja, ranka, pirštas*), 2. ‘wygięcie, krzywizna’. Jest to dewerbalne abstractum z suf. -*muo* / -*men-* i SZ *link-* od *lenk-* jak w *lenkiũ*, *leĩkti* ‘giąć, zginać’. Paralele: *tešmuõ* \Leftarrow *tėšti*, *želmũ* \Leftarrow *žėlti*, na SZ: *pjũmuõ* \Leftarrow *pjauti*. — Neoosn. *linkm-* (\Leftarrow *linkm-uo*): *linkmė* ‘kierunek’ (por. *reikmė* \Leftarrow *reikmuõ*), *linkm-inỹs* gw. ‘przegub’. — Inne nomina na SZ *link-*: *ĩlinkis* ‘wgięcie’, *lĩnkis* ‘skręt, zakręt, łuk’ (war. sonoryzowany: gw. *lĩngė* ‘zakręt’, por. *abliĩgà* < *apliĩkà*), *liĩkis* ‘zgięcie w kolanie’ (por. łot. *lĩcis* ‘zakręt rzeki, łąka zalewowa; zatoka morska’), *nũolĩnka* ‘zadowolenie, sympatia’, *põlĩnkis* ‘skłonność, nachylenie’, przen. ‘pociąg, zamiłowanie, inklinacja’, *sũlĩnkis* źm. ‘zakręt’. Por. strus. *sũlėkyjũ* ‘skurczony’, ros. *ljakij* ‘skurczony, zgarbiony’. — Cps. *dvĩ-linkas* ‘we dwoje złożony, podwójny’ :: łot. *lĩks* ‘zgięty’ < **linkas* (\Rightarrow *dvĩliĩkė* ‘poszewka’). N. rz. *Dvĩliĩkis* a. *Dvĩlinkė* (por. n. jez. *Dvĩlĩpiai*).

lytėti, prs. *lyčĩũ* (3 os. *lỹti*, war. *lỹta*, *lytėja*), prt. *palytėjau* ‘dotykać, wyczuwać za pomocą dotyku, macać’ — jest to durativum z suf. -*ėti* i wzdłużonym SZ pierwiastka: *lyt-* \Leftarrow *lit-*, por. *atlĩsti* s.v. *liėsti*. Paralele: *pabrydėti* \Leftarrow *brĩsti*, *palypėti* \Leftarrow *lĩpti*, *pamygėti* \Leftarrow *mĩgti*. — Cps. *palyčĩu* SD¹ «dotykam, dotykam się, dotknę się» (syn. *pasilyčĩu*), *idant jũ dasilytėtũ* MŽ 96₁₀ ‘aby ich dotknął’, *nelytėtas* SD «nietykany», *iš mergos nelytėtas* MŽ 370₃ ‘z panny czystej’. Refl. *lytėtis*: *lyčĩuosi* SD «tykam się czego», *pasilyčĩu* SD «dotykam się czego», *čĩupomis pasilyčĩu* SD «domacać się», *pasilyčĩamas* SD¹ «dotkliwy, palpabilis»²⁸. — Neoosn. *lytėj-*: *lytėjimas*: SD <*liteimas*> «nagabanie» (syn. *kibinimas*), *pasilytėjimas* SD «dotknięcie, dotykanie, tykanie» (paralele: *judėjimas* \Leftarrow *judėjau*, *kalėjimas* \Leftarrow *kalėjau*).

mandagũs ‘grzeczny, uprzejmy’, SD¹ «dzielny» (syn. *indarus*) i «nadobny» (syn. *gražus*), SD «grzeczny» (syn. *patogus*, *muntus*, *inderus*); *nemandagus*: SD¹ *nemundagus* «nietrafny, nietrefny, absurdus, inconueniens». Fraenkel 405 łączył ze stwn. *mandag* ‘radosny, żwawy’ i pwk. pie. **men-* ‘mente agitare’. Natomiast Otrębski (1965, § 500) analizował *mand-agus* (por. *vān-*

²⁷ Por. jeszcze *leistĩmai* m. pl. ‘kluski kładzione łyżką na wrzątek’ od *leĩstinas* ‘taki, którego się puszcza’.

²⁸ Do tego jest zresztą war. *mangỹti*, por. *Mangỹk tą akmenĩ, ar galesi pakelti*.

agas, pil-agà), wyprowadzając przymiotnik od czas. *mandýti, -aũ, -iaũ* ‘próbować, wystawiać na próbę, wypróbować’²⁹. — Moim zdaniem jest do pomyślenia wywód *mandagus* z formy pierwotnej **mantagus*, mianowicie drogą udźwięcznienia *nd* < *nt* (por. *rándas* < *rántas* ‘blizna, pręga’). Analiza **mant-agus* prowadzi do powiązania tej formacji z bliskoznacznym adi. *mantùs* (zob.). Warto dodać, że w SD *mundagus* [z *mandagus*] ukazuje się jako synonim adi. *muntus* [z *mantus*] s.v. «grzeczny», zaś *nemundagus* jako synonim *nemuntus* s.v. «niekształtowny». — Drw. *mandagiaĩ* adv. ‘grzecznie, uprzejmie’, DP ‘nadobnie, misternie, żrzetelnie’. Vb. denom. *mandāgyti, -iju, -ijau* ‘uczyć (dziecko) grzeczności; musztrować, układać konia’.

mankštýti, mankštaũ, mankščiaũ 1. ‘zmiękczać przez ugniatanie’, 2. ‘ćwiczyć ciało, gimnastykować’. War. *mánkštyti*. Pochodzi z **mankstyti* przez zmianę *ks* > *kš*, podobnie jak np. *lakštýti* z *lakstýti*, *baugštýtis* z *baugstýtis*. Formacja frekwentatywna z suf. *-styti* i SO *mank-* od *mink-* jak *mĩnkyti* ‘miesić, ugniatać’. — Neoosn. *mankšt-*: *mankštà* ‘ćwiczenia cielesne, ruchowe, gimnastyka’, *mankštùs* ‘giętki, wyćwiczony’. — Na tejże neoosnowie opiera się czas. *mankštinti* ‘zmiękczać (np. skórę); ćwiczyć, gimnastykować’ (war. *mánkštinti*), DP *ĩmankštint* ‘zmiękczyć (serce)’, *išmankštinti* ‘wytresować, ułożyć (konie), wdroyć do czego’, *pėrmankštinti* ‘spulchnić (ziemię)’.

marinti, marinù, marinaũ 1. ‘czuwać przy umierającym, być przy śmierci chorego’, 2. ‘doprowadzać do czyjejś śmierci’, 3. ‘morzyć głodem’ (*marinu badu* SD «morzę kogo głodem»), 4. ‘znieczulać chorego, znosić odczuwanie bólu’, DP ‘martwić, trapić’. Formacja z produktywnym suf. *-inti*, która zluzowała odziedziczone **maryti* ‘doprowadzać do czyjejś śmierci’, odpowiadające scs. *izmoriti, -morjò* ‘zabić’, *umoriti* ts., ros. *morítb, morjú* ‘niszczyć, tępić, zamęczać, morzyć; zaprawiać, wytrawiać’, stpol. *morzyć* ‘pozbawiać życia, uśmiercać, zabijać’ < pbsł. **mar-ĩ-*. Por. wed. *mārāyati* ‘zabija’ < pie. **mor-éje-*. Causativum na SO *mar-* do *mer-* / *mir-*, por. *mėrdėti* ‘walczyć ze śmiercią’, *mĩrti* ‘mrzeć, umierać’. Paralele: *gadinti* ‘zepsuć’ < *gėsti* ‘psuć się’, *gaminti* ‘wytwarzać’ < *gĩmti* ‘rodzić się’, *skandinti* ‘zanurzać, topić’ < *skėsti* ‘tonać’. — Refl. *marintis* ‘morzyć się’, *marinuosi* SD «martwię się». — Drw. *apmarióti* ‘wymierać’ (*Senieji apmariojo, jaunieji išbėgiojo* ‘Starzy wymarli, młodzi uciekli [wyjechali]’), *išmarióti* ‘wymierać jeden po drugim’. — Nomina na SO *mar-*: *māras* a. pl. *marai* ‘pomór, zaraza’ (por. łot. *mėris* ts.),

²⁹ Por. *Kai saule labai kepina, tai varpose atsiranda užmarų. Varpos viršūnės grūdai būna užmire.*

maringas ‘siejący śmierć, śmiertelny’, *marinimas* DP ‘umartwienie’, *martuvė* DP ‘śmierć’, SD «powietrze morowe» (syn. *maras*), *martvė* daw. ‘pomór’ (⇒ *martvinis* SD «morowy»), *marùs* ‘śmiertelny, szybko umierający (o pszczołach, kurze, gęsi); ten, co prędko zadaje komu śmierć’, *marióji ligà* ‘śmiertelna choroba’, *maruonis*, -ies m. DP ‘śmiertelność’ (por. łot. *miruonis* ‘umrzyk, trup, zwłoki’), *nemaruonis*, -ies m. DP ‘nieśmiertelność’, *nemarušs* ‘nieśmiertelny’, *núomas* ‘padaczka, epilepsja’ (war. *núomara*, *núomaris*, *núomarius*, *núomarinis* a. *nuomarinys*), ⇒ *núomarulis* ‘cierpiący na padaczkę’; *nuomaruo* SD «kaduk» [‘padaczka’], *nuomaruonį turįs* SD «kaduk cierpiący» (syn. *nuomaruoningas*); *nuomarus* DP ‘śmiertelny (o ciele)’, *užmaras* ‘szerniałe, wyschłe ziarno w kłosie’³⁰ (← *užmiršti* ‘sczeznąć, zginąć nie rozwinięszy się’).

maršinti, *maršinù*, *maršinaũ* ‘doprowadzać do zapomnienia, starać się, aby zapomniano; zgubić z pamięci, puścić w niepamięć’. Por. *Aš maršinù blogus darbus*, t.y. *darau, kad užmirštum. Jis nori užmaršinti pažyčiotą daiktą*, t.y. *kad užmirščiau*³¹. Causativum z suf. -inti i SO *marš-* od *merš-* / *mirš-*, por. *miršti* ‘zapominać’. Paralele apofoniczne: *marinti* ← *miršti*, *nartinti* ← *nirsti*, *alsinti* ← *ilšti*, *gadinti* ← *gèsti*. — Nomina na SO *marš-*: *ažumaršiai* adv. SD «zapamiętałe» (syn. *ažumirštinai*), *maršas* SD «zapamiętanie czego, zapomnienie» (por. *māras* ← *miršti*, *dārbas* ← *dirbti*), *maršùs* ‘zapominający’, SD «niepamiętny, niepamiętający [syn. *notmenųs*]; zapamiętały [syn. *padūkįs*]; zapamiętliwy», *nemaršingas* stlit. ‘nieomylny’ (*Dieve tėve mūsų maloningas, žadėjime sava nemaršingas* PK 184₂ ‘Boże Ojców naszych miłościwy, w obietnicach swoich nieomylny’), *nemaršùs* 1. ‘pamiętliwy (o Bogu)’, 2. ‘niezapomniany, którego nie można zapomnieć (o poecie)’, *užmarštis* f. ‘zapomnienie’ (*apsėrgėti nuo užmarštiės* ‘ocalić od zapomnienia’), *užmaršùs* ‘szybko, łatwo zapominający’, *užúomarša* 1. ‘zapomnienie’, 2. c. ‘człowiek łatwo zapominający’.

³⁰ Ze stlit. por. *Paremk Pone širdis mūsų... o neduok velniui gaišinti, tavo gerybių maršinti* PK 20, ‘Wesprzyj Panie serca nasze..., a nie pozwól diabłu zgładzić, doprowadzić do zapomnienia twe dobrodziejstwa’ [wolny przekład; brak tekstu pol.]. — *Atliks prie mumus visadu, jei kunčių jo širdy savo laikysime, ne maršindami jos sau niekadu, ir apie jū kalbesime tunkiat* SP II, 239₂₃ ‘Zostanie z nami zawsze, jeśli mękę jego w sercu zachowamy, i nie zapominając jej nigdy, o niej rozmawiać często będziemy’.

³¹ Tego mechanizmu resegmentacji derywatów dewerbalnych, następnie zmiany motywacji słowotwórczej z werbalnej na nominalną nie bierze pod uwagę S. Ambrazas (1993, § 81), a to prowadzi go do tezy — jak się zdaje fałszywej — jakoby sufiks -one był ‘paradygmatycznym wariantem’ sufiksu przymiotnikowego -onas (w typie *raudónas*).

medžiōnē ‘polowanie’, SD «łowienie zwierza, myślistwo zwierze, obłow, polowanie» — n. act. z suf. *-nē* od neosn. *medžio-*, wyabstrahowanej z czas. *medžiōti* ‘polować’ (zob.). Paralele: *prekiōnē* ⇐ *prekiōti*, *sekionē* ⇐ *sekiōti*, *vajōnē* ⇐ *vajōti*. — N.B. Dopiero na skutek odniesienia wyrazów *medžiōnē*, *prekiōnē* itp. do rzeczowników *mēdžias* ‘las’, *prēkē* ‘towar, handel’ jako ich rzekomych podstaw słowotwórczych doszło do wyodrębnienia *-onē* jako neosufiksu i następnie do zastosowania go jako środka derywacji denominalnej, por. np. *kariōnē* ⇐ *kārias*, *keliōnē* ⇐ *kēlias*³².

mekslē gw. ‘pętelka, uszko’ < *meks-lē lub *meks-slē — nomen instrumenti z suf. *-lē* albo *-slē*, urobione od neopwk. *meks-* ⇐ *mēgzti* ‘wiązać, splatać; robić na drutach’. Por. *knyslē* ⇐ *knīsti*, *rēplēs* ⇐ *rēpti*; *pūslē* (z *pūs-lē lub *pūs-slē) ⇐ *pūsti*, *patvárslēs* ⇐ *tvērti*. Pisownia <ks> jest fonetyczna, w odróżnieniu od zwykłej pisowni etymologicznej <gz>, por. *megztinis*, *megztuvē* s.v. *mezgù*, *mēgzti*. Inaczej Būga ([1924] 1961, 704), Skardžius (1943, 199) i Otrębski (1958, 360): drw. z suf. *-kl-*: *mezg-klē, rzekomo wydający *mesk-klē > *mesklē, i w końcu drogą metatezy *sk-C* > *ks-C*: *mekslē*.

mélnykas daw. gw. ‘młynarz’ (m. in. SD) — zapoż. z biał. *mél̃nik*. Z transpozycją sufiksu: *mél̃ninkas* ‘młynarz’, por. *Melninko kiaulė*, *urėdo arklys*, *kunigo gospadinė bado nedatir*. — W użyciu przenośnym *mél̃nykas* to 1. ‘chrabaszcz’, 2. ‘cietrzew’, 3. ‘krętogłów, ptak z rodziny dzięciołów, *Jynx torquilla*’, 4. ‘pewien taniec ludowy’. — N. m. *Mél̃ninkai* 2x, *Melninkaĩ* 5x.

mérdēti, prs. *mérdžiu* (3 os. *mérđi*, war. *mérda*, *mérdeja*), prt. *mérdėjau* 1. ‘leżeć na łożu śmierci, walczyć ze śmiercią, być w agonii, dogorywać, konać’ (stlit. ‘umierać’, np. DP), 2. ‘tracić przytomność, mdleć’, *pérmerdēti* ‘przejsć ze stanu agonalnego do ozdrowienia’, *sumérdēti* ‘stwardnieć — o śniegu’. Paralele: *sérgēti* ⇐ *sīrgti*, *sedēti* ⇐ *sēsti*. — Analiza synchroniczna: *mér-dēti*, 1° z uwagi na apofonię względem *mir-*: *miṛti* ‘mrzeć, umierać’, 2° z uwagi na *merēti*, *meriù*, *merējau* ‘powoli zdychać, być ledwo żywym; gorąco pragnąć czego; być smutnym, smucić się’, DP ‘smęcić się’ (por. typ *gedēti*). Por. łot. *mērdēt* caus. ‘morzyć głodem’ (ob. *izmērēt* ‘cierpieć głód’), *izmērdēt* ‘wymorzyć głodem, wygłodzić, np. psa’. — Analiza diachroniczna: *merd-ē-, *merd-i-, *merd-ja-³³ są tematami powstałymi drogą sufigowania neopier-

³² Por. *lėidžia*, *skleidžia*, *žeidžia*. Zob. też s.v. *giṁti* praesens plit. *giṁdu, które dało osnowę formie *gmdžiù*.

³³ Por. *tiėktai jog bijais*, *idant ertės tau pačiam nepamožtų* DP 186₂₂ ‘jedno iż się boisz, by snadź i tobie samemu nie dostało [nie zabrakło]’.

wiastka *merd-, który został wyabstrahowany z prs. intr. *mer-da ‘umiera’ (transponat ie. *mer-d^he-). Akut bez historycznego uzasadnienia. — Drw. *meřdelėti*, -ju, -jau ‘walczyć ze śmiercią, powoli umierać’ (*Meřdelėja*, *meřdelėja*, *ė numirt negali*), *mėrdeliuoti* ‘omdlewać’, *merdėnti* ‘gasnąć – o ogniu’.

mėtelė, zwykle pl. *mėtelės* bot. ‘bylica piołun, Artemisia absinthium’, dawniej w rodzaju męskim: *metėliai* SD m. pl. «piołun». Zapewne drw. de- werbalny, związany z *metù*, *mėsti* ‘rzucać’. Szczegóły czekają na zbadanie. Por. syn. *pelėnas*.

miksėti, *miksi* (war. *miksia*), *miksėjo* 1. ‘zacinać się przy mówieniu, jąkać się’, 2. ‘mówić niewyraźnie, nieskładnie; mamrotać nie wiedząc, co powiedzieć’ — czas. na -sėti, urobiony od interi. *mik mik* opisującej jąkanie się (paralele u Otrębskiego 1965, § 626). Por. też *mikt* — o zatkaniu kogo (ze zdumienia, przerażenia, ze złości), np. *Mikt mikt ir nieko nepasako. Liudininkas mikt mikt ir užsikirto*. — Z innymi suf.: *mikčióti* ‘jąkać się; nie móc wymówić ni słowa’, *mikėnti* ‘meczeć — o kozie, owcy; mamrotać, jąkać się’, *miknóti* ts. — Drw. *mikčius* ‘jąkała’, *miknà* ts., *miksà* ts.

mišrùs, -i, starsze *mišras*, -à ‘mieszany, cętkowany; splątany, nieuporządkowany’ — prymarne adi. vb. z suf. -ra- od SZ *miš-*, por. *mišti*, *myštù* ‘mieszać się’. Wywód z pie. *mik-ró- umożliwia odpowiednik wed. *mišrá-* ‘zmieszany, rozmaity’. — War. z insercją k: *mikšras* daw. ‘okoń, Perca fluviatilis’ (por. *dekšrà* < *dešrà*). War. z insercją t: łot. *mistrs* ‘mieszany’. — Drw. *mišrainė* ‘sałatka jarzynowa’, *mišrỹs* ‘mieszaniec (roślina a. zwierzę)’, *mišrūnas* ts., *mišrius* ‘coś zmieszanego, mieszanina’, ⇒ *mišriumì* adv. ‘na przemian, mieszając się’ (*Mišriumì gyvena žydai su vokiečiais*, t.y. *sąmišiai*), war. *mišriu*, *mišrù*. — Drw. wsteczny: *mišas* ‘zmieszany z czym (o wodzie), niejednolity (o pasmach wełny różnej barwy)’. — Vb. denom. *mišrinti* ‘mieszać, sadząc drzewa różnych gatunków); krzyżować, łączyć organizmy należące do różnych gatunków’.

mišti, *myštù* (zam. *mištu < *miš-stu, gw. *miššù*, *mišštù*), *mišaũ* ‘łączyć się, mieszać się; plątać się — o niciach; psuć się — o pogodzie’, *apmišti* ‘zmieszać się, stropić się, spieszyć się, okazać zakłopotanie’, *įmišti* m.in. ‘natrętnie garnąć się do kogo’, *pamišti* ‘pomieszać się’, przen. ‘zwariować’ (⇒ *pamišėlis* ‘wariat’), *sumišti* ‘zmieszać’. Iter. *mišýti* ‘mieszać; tasować (karty)’, refl. *mišýtis* daw. ‘zadawać się z kim’. Por. łot. *izmist*, -mistu, -misu ‘wpaść w rozpacz, pogrążyć się w rozpacz’. — Nomina: *mišānas* 1. ‘mieszanka (zbóż)’, 2. ‘mieszaniec’, *mišas* (zob. *mišrùs*), *mišinas* ‘rozrzedzony, rozcieńczony; zmącony’, *mišinỹs* ‘mieszanina, rozmaitość, mieszanka’, *mišinis* 1. ‘mieszaniec, metys’, 2. ‘hermafrodyta’, SD «mieszaniec oboiej płci», *mišrùs* (zob.), *sąmišis*

‘mieszany, niejednolity, różnorodny’, *rugiaĩ s̄amišiaĩ* m. pl. ‘żyto zmieszane z innym zbożem’, *sumiš̄imas* ‘zamieszanie, popłoch’, cps. *mišyt-plaũkis* ‘(zwierzę) o sierści mieszanej barwy’ (por. *atlaižyt-kaktis* s.v. *liēžti*). — WSZ *myš-: s̄amyšis* ‘zamieszanie, zamęt, popłoch; pomieszanie materii’. Por. łot. *mīstīt* ‘mieszać’ < frq. **miš-stī-*, *mīstelēt* ‘mieszać’.

momuõ, gen. sg. *momeñs*, acc. sg. *mómenį* 3 p.a. m. ‘ciemie, vertex’. Z powodu formy stlit. *muomuõ* oraz drw. *múomuõn-is* ‘ciemie’ (por. *šarmuõn-is* ob. *šarmuõ*) trzeba postulować nom. sg. w postaci pb. **mō-mōn-Ø* > **muo-muõn-Ø* > **muo-muo* i uznać, że zmieniła się ona w *momuõ* drogą dysymilacji *uo-uo* > *o-uo*. Prawdopodobnie dewerbalne abstractum na *-muo* / *-men-* od pwk. **mō-*, który pozostaje bez etymologii. Por. *stomuõ* ‘stan, talia w figurze’ od *stóti*. Od zanikłego pwk. **rē-* ‘piec, palić’ pochodzi *rémuo* ‘zgaga’. — Gw. *momuõlis* ‘ciemie’ pokazuje suf. *-lis*, dodany do formy nom. sg. *momuõ* (paralele: *mėnuõlis* ← *mėnuõ*, *širšuõlis* ← *širšuõ*). — Jest jeszcze war. *maumuõ* ‘ciemie’, który zawiera niejasne *au*. Czy chodzi o adideację do czas. *máuti* m.in. ‘wkładać czapkę’? — Równoległy do *múomuõn-is* drw. rodzaju żeńskiego brzmi *múomonė* ‘ciemie, wierzchołek’, nie **muomuõnė*. Tłumaczy się to uproszczeniem drugiego z dwóch dyftongów *uo* tej formacji (dysymilacja). Przykład ten jest istotny dla wyjaśnienia zakończeń *-onė* i *-onis*, będących alternatywą dla *-uonė* i *-uonis* w derywatach od dawnych spółgłoskowców. Otóż jest prawdopodobne, że formacja *múomonė*, wywodząca się fonetycznie z **muomuõnė* (struktura pierwotna: **muomuõ* + *-nė*), zaczęła być rozumiana jako formacja z produktywnym suf. *-onė* (zob. objaśnienie form denominalnych *kariõnė*, *keliõnė* s.v. *medžiõnė*). Ciekawe jest dalej, że resegmentacja *muom-onė* otworzyła z kolei drogę do usamodzielnienia się *-onė* (*-onis*) w roli formantu, służącego przekształcaniu dawnych tematów spółgłoskowych na *-muo* / *-mens* w tematy samogłoskowe na *-i-*, *-ia-* lub *-ė-*. Wstępem do tego stała się reinterpretacja rzeczowników na *-muo* / *-mens* jako derywatów na *-uo* / *-ens* od osnów zakończonych spółgłoską *-m-*, w szczególności dotyczy to nominatiwu sg. *muomuõ* a. *momuõ* jako *muom-uo* a. *mom-uo* oraz accusatiwu sg. *múomenį* a. *mómenį* jako *muom-enį* a. *mom-enį*.

moterỹstė ‘stan małżeński’, DP ‘małżeństwo’ (war. *moterystà*), SD «małżeństwo, matrimonium», <*ažusakimas istoiunčiu moteristen*> SD «zapowiedź małżeństwa» — abstractum na *-ystė*, utworzone od osnowy *moter-*, którą wyabstrahowano z cps. *vyrmoter-*, *výr-moter-iai* m. pl. ‘małżonkowie’ (m.in. DP). Zdaniem Borowskiej (1957, 338) formacja *výrmoteriai* jest przekładem wyrazu pol. daw. *mążeństwo* (*mąż-żeństwo*), pochodzącego z prze-

kształcenia formy *małżeństwo*. Co do sufiksu por. *mergỹstė* ‘stan panieństwa’ ← *mergà*, *bernỹstė* DP ‘dzieciństwo’ ← *bėrnas*.

mōžis, -io gw. ‘mała ilość’, np. *Ar daug gi pieno? — Nei to daugio, nei to mōžio*. Jest to abstractum z suf. -*ĩa*- i SW **māž*- od adi. *māžas* ‘mały’. Cps. *māž-možis* (zob.). Paralele apofoniczne: *grōžis* ← *gražūs*, *lōbis* ← *lābas*, *plōtis* ← *platūs*, *skōnis* ← *skanūs*. — Vb. denom. 1. *mōžti*, *mōžta* (war. *mōži*), *mōžo* ‘zmniejszać się, maleć, nie wystarczać; słabnąć, niknąć’ (por. *lōbti*, -*sta* ← *lōbis*), *pamožti* DP ‘zabraknąć’³⁴, 2. *možėti*, *mōži*, *možėjo* ‘(powoli, stopniowo) zmniejszać się, niknąć’, refl. *možėtis*: *Jau možiúos su šienu*, t.y. *maž teturiu* ‘Mało mam już siana’. *Jie mōžis pinigų* ‘Brak im pieniędzy’, 3. *mōžytis*, -*ijasi*, -*ijosi* refl. ‘odczuwać brak, niedostatek czego’, np. *Aš imu mōžytis šieno* ‘Zaczyna mi brakować siana’.

mūčėlnykas DP, SD «męczennik» — zapoż. z błr. *mučáľnik*. Inaczej Skardžius (1931, 135): przekształcenie *mūčėnykas* za pomocą sufiksu -*ėlnykas*. — Drw. *mūčėlnykė* SD «męczennica», *mūčėlnykystė* SD «męczeństwo». Zob. *mūčyti*.

mūčėnykas daw. ‘oprawca’, np. *Padavė jį mūčėnykamus* (Bretkun) — zapoż. z błr. *múčėnik*. Por. *mūčytojas*.

muĩlyti, *muĩliju*, *muĩlijau* 1. intr. ‘mylić się, popełniać omyłkę, błąd’³⁵ zwykle refl. *muĩlytis*³⁶, 2. tr. ‘oszukiwać kogo’, z prvb. *ap-*, *nu-*³⁷ — zapoż. z pol. *mylić (się)*. Zastępstwo *ui* za słow. *y* jak np. w *muĩlas* (zob.)

mūr̃ti, *mūr̃sta* (war. *mūr̃ra*), *mūr̃ro* ‘moknąć, namakać, rozmakać (o drodze); pocić się (przy pracy); grzęznąć’, *įmūr̃ti* ‘namoknąć, zmięknąć od wilgoci (o gruncie, drodze); pogrążyć się; ubłocić się, wybrudzić się’ — forma-

³⁴ Por. *tiėktai jog bijais, idant ertės tau pačiam nepamožtų* DP 18622 ‘jedno iż się boisz, by snadź i tobie samemu nie dostało [nie zabrakło]’.

³⁵ Por. *Tikim taipag ing Sūnų io, Jėzų Christą maloniausį... tamė nieka nemuĩlijam* PK 110¹² ‘Wierzmy tez w syna jego, Jezu Krysta łaskawego... Na tym się nic nie mylimy’. — W LKŽ_{viii}, 389 czas. *muĩlyti* ‘mylić się’ został przez omyłkę połączony w jednym lemmacie z czas. *muĩlyti* ‘mydlić’.

³⁶ Por. *Bene muĩlijamos* ‘Czyżbyśmy się mylili’. *Rodos, jau, jei nemuĩlijaus, kad aiškiai davedžiau ir parodžiau* ‘Zdaje się, że — jeśli się nie mylę — wszystkiego jasno dowiodłem i pokazałem’. *Ak, aš ir vel apsimuĩlijau, dovanok* ‘Ach, ja znów się pomyliłem, wybacz’.

³⁷ Por. *Norėjo dėdis apmuĩlyt bobą ant literio* ‘Chciał dziad oszukać babę na litrze’. *Numuĩlijo nuo kožno maišo po kelis rublius* ‘Oszukał na kazdym worku po parę rubli’.

cja inchoatywna na SZ *mur-* od *maur-*, tj. od neosnowy wyabstrahowanej z sb. *máuras*, *mauraĩ* (zob.). — Drw. *mùrinti* caus. ‘brudzić, peckać; moczyć, zamaczać’ (por. łot. *murīt* ‘moczyć’), stat. na *-dēti*: *murdēti*, *mūrda*, *murdējo* ‘być zanurzonym, pogrążonym’, caus. na *-dyti*: *mùrdyti* caus. ‘wsadzać do wody, zanurzać, topić; pchać, napychać (wór)’, refl. *mùrdytis* ‘kąpać się; brodzić w błocie, bagnie’. — Nomina od *mur-*: *murà* ‘grzęzawisko’, *mùras* ‘namokłe, podmokłe miejsce’, *mùrinas* ‘wilgotny, zmoczony; opeckany, ubrudzony’, *murla* b.z.a. ‘mgła’, *mùrlė* wulg. ‘gęba, pysk, nos’, *murlià* ‘grzęzawisko, błoto’, *mùrša* ‘gapa; brudas’, *murùs* ‘grząski, błotnisty; przemoczony’. — Neosn. *murl-*: *muĩlinas* a. *mùrlinas* ‘brudny, umorusany; nieczysty, mętny (o wodzie)’, vb. denom. *muĩlinti* ‘brudzić (ubranie)’, *muĩliojas* prs. refl. ‘ni to pada, ni to śnieży’.

namýkštis, *-ščio* adi. ‘domowy’, *namykštis* SD¹ «domowy» (syn. *namų*), SD «prywatny, priuatus, domesticus» (syn. *ipatus*), *namykštis sargas* SD «parobek, stroż domowy». Jest to przymiotnik na *-ia-*, **namystis*, *-ščio* ‘domowy’, przekształcony fonetycznie w następstwie insercji *k* przed grupę *st* i zmiany *ks* w *kš*. Osnową tego przymiotnika było sb. *namystà* a. *namýstė* ‘domostwo, gospodarstwo domowe’. Paralela fonetyczna i morfologiczna: *bandýkštis* ‘bydlę’ < *bandystis*, drw. od **bandysta* ‘stado bydła’. Zob. też *naminýkštis*.

narštas stlit. ‘zapalczywość’³⁸ — abstractum na *-ta-* od neopwk. w SO *narš-* (≡ *nirš-*), od którego derywowano również adi. *naršùs* ‘gniewny, srogi’ oraz vb. *naršinti* ‘drażnić, jątrzyć, wzbudzać gniew’. Zob. *niršti*. — Drw. *narštinykas* 1. ‘buntownik’³⁹, 2. SD «zwadca» [‘człowiek kłótlivy, kłótnik’] (brak w LKŽ). — Vb. denom. *narštinti*: *narštinu* SD «buntuję się przeciw komu», syn. *vaidijuosi* (brak w LKŽ), *narštintis* ‘gniewać się, okazywać złość’, *įsinarštinti* ‘rozzłościć się’.

nebeskuõ adv. ‘nie bez powodu; nic dziwnego’, np. *Nebeskuõ šuva lojo. Sako, Baltrus girtas pinigus pametęs, nebeskuo toks nuliūdęs*. Ze zmiany **nebes-ko*, co było połowicznym przekładem zwrotu ros. *ne bez čego* (Otrębski 1956, 298, przyp. 1).

niršti, *nirstù*, *įnirtaũ* ‘wpadać w gniew, w złość; upierać się, być upartym’,

³⁸ Np. *Nusiuntė tieg prieš juos rūstybę naršto savo* SP I, 259₂₂₋₂₃ ‘Posłał prawi przeciwko nim gniew zapalczywości swojej’.

³⁹ Por. *Nes Kalvinas didžiausias narštinykas Bažnyčios šventos, daro Dievų darytoju nusidėjimą* SP I, 288₂₃ ‘Bo Kalwin nawięszty buntownik kościoła świętego, czyni Boga czynicielem abo przyczyną grzechow’.

nirstu SD «bestwię się» (syn. *gailauju*), *nirstus arklys* SD «zacinający się koń», *apniṛsti* DP ‘rozniewać się’, *apniṛto* SD «roziadł się», *ṛniṛsti* ‘rozniewać się; wziąć się do czegoś z żarciem, z zaciekłością, stać się zawziętym, rozochocić się’, SD *ṛnirstu* «roziuszam się». Alternant *nirt-* reprezentuje SZ do *nert-* jak w *nértēti* ‘gniewać się’ (zob.). — N.B. W tekstach stlit. praesens do *niṛsti* ukazuje się trzy razy przy pierwiastku w st. pełnym: 3 os. *nerst(a)* ‘gniewa się’ < **nert-sta*, por. 1° *kiek vienas, kuris nerst ant brolio savo, kaltas bus sūdo* DP 292₂₅ ‘każdy, który się gniewa na brata swego, winien będzie sądu’, 2° *bet kad vienok žinai, jog jisai turi ką prieš tave, jog ant tavęs skundžias, arba nerst* DP 296₁₆ ‘ale iż jedno wiesz, że on ma coś przeciwko tobie, że się na cię skarży, abo gniewa’, 3° *tenerst velns ir visa pekla* MŽ 189₃ ‘niech rozniewa się diabeł i całe piekło’⁴⁰. To *nerst(a)* polega widocznie na wyrównaniu prs. *niṛsta* do prs. *nérta* (inf. *nértēti*). Zewnętrznie biorąc, *nerst(a)* przypomina takie rzadkie wypadki, jak *gēsta* (s.v. *gēsti* II), *skēsta* (s.v. *skēsti*) i *témsta* (s.v. *témsti*). — Nomina na SZ *nirt-*: *niṛtis*, -čio ‘gniew’ :: stpr. *steises nierties* gen. sg. ‘gniewu, des Zorns’, czyt. [*steisəs nirtis*]; *nirtulys* ‘wściekłość, gniew; narów, zły nawyk’ (⇒ *nirtulingas* ‘wściekły, rozwścieczony’). Osobno zob. *niṛšti*.

nop-, stlit. prepozycja pewnych form czasownikowych: ze zmiany **nāp-*, to z kontrakcji **na-ap-* i asymilacji antycypacyjnej w połączeniu *ne-ap-* = negacja *ne* + prvb. *ap-*. Paralela: *not-*. Przykłady: *nopgerdentas* SD «nieopowiedny» < **ne-ap-gerdentas* (zob. *gerdas*), *nopipjauklas* SD «nieobrzezka» < **ne-api-pjauklas* (zob. *pjáuti*), *nopkēsti* ‘nienawidzieć’ < **ne apkēsti* (zob. *kēsti*), *noprēptinai* SD «nieokreślenie» < **ne-ap-rēp-tinai* (zob. *rēpti*), *nopveizdētas* SD «nieopatrzony» < **ne-ap-veizdētas* (zob. *veizdēti*).

norāgas 1. ‘naróg, ząb żelazny u sochy’, 2. ‘lemiesz’ — zapoż. z błr. *naróg* (stąd też łot. *nāragš* ‘narzędzie rybackie z żelaznym szpicem do rozbijania lodu’). Por. pol. *narogi* ‘sośniki, żelaza, którymi są okute końce wideł u sochy’ (L.).

not-, stlit. prepozycja pewnych form czasownikowych: ze zmiany **nāt-*, to z kontrakcji **na-at-* i asymilacji antycypacyjnej w połączeniu *ne-at-* = negacja *ne* + prvb. *at-*. Paralela: *nop-*. Przykłady: *notaime* PK ‘nie przychodzimy’ < **ne atejame*, *notais* PK ‘nie przyjdzie’, war. *noteis* PK ts. < **ne ateis* (zob. *eīti*), *notamenu* SD «nie pamiętam» < **ne-ata-menu*, *notmenamas*

⁴⁰ W słowniku do pism Mazwida (Urbas 1996, 239) forma *tenerst* została omyłkowo przypisana do czas. *neṛšti*. Ten ostatni jest innowacją, opartą o neopwk. *neršt-*, zob. s.v. *niṛšti*.

SD «niepamiętny, dawny» < *ne-at-menamas, *notmenųs* SD «niepamiętny, niepamiętaiący» < *ne-at-menąs (zob. *miñti*), *notatiktė* SD «chyba, chybienie» < *nātatiktė < *ne-ata-tiktė (zob. *tikti*), *notguldžiamas* SD «nieodwłoczny» < *ne-at-guldžiamas (zob. *guldýti*).

nōvyti, *nōviju*, *nōvijau* ‘mordować (ludzi), zabijać (zwierzęta); męczyć, zadawać męki, znęcać się nad kim; niszczyć, łamać (młode drzewka)’, DP ‘mordować, zabijać’, *panōvyti* ‘potracić’ [‘kolejno pozabijać’], *užnōvyti* ‘zabić, pomordować, umęczyć, zatracić’. War. *nóvyti*. Jest to vb. denominativum na -yti, -iju od zanikłego nomen *novis a. *novė o znac. ‘śmierć’ (‘umarły?’). Paralela łotewska: *nāvēt*, -ēju ‘zabijać, mordować’ ⇐ *nāve* ‘śmierć’ (por. pol. *uśmiercić*, *uśmiercać* ⇐ *śmierć*). Obok tego *nāvītiēs*, -ījuōs ‘męczyć się, wysilać się, mordować się’ (por. ME_{II}, 704). Osnowa bałt. *nāu- przypomina psł. *nav- w rzeczowniku strus. cs. *navī* m. ‘zmarły, nieboszczyk’ (stczes. *náv* ‘piekło’) i w czasowniku stczes. *naviti* ‘dręczyć’, czes. *unaviti* ‘zmęczyć’, ros. gw. *onávitysja* ‘znużyć się’. — Drw. *nōvijimas* DP ‘okrucieństwo, mordowanie, morderstwo’, *užnōvijimas* DP ‘rozbojstwo, śmierć, morderstwo, zatrącenie, zamordowanie’, *užnōvytojai* DP ‘mężobojce’.

núokana bot. ‘roślina cykuta, *Cycuta virosa*’. Bez etymologii. Takie paralele, jak *núokarpa* ⇐ *nukīrpti*, *núorama* ⇐ *nurīmti*, *núolanka* ⇐ *nusileñkti* pozwalają postulować drw. dewerbalny z suf. -ā- i SO *kan-* od vb. cps. *nukinti. Ewentualnie por. czas. *kīnti*, *kīnta* ‘korcić’.

nuoksėti, *nuoksiù*, *nuoksėjau* ‘poganiać konia’ — formacja na -sėti od inter. *nuok, powstałej w następstwie apokopowania zwrotu *nuo gi* ‘nuże!’ Paralela: *nūsčioti*.

nuōlat adv. ‘ciągle, wciąż, stale’ (war. *núolat*, *nuolāt*), z innymi zakończeniami: *nuolačiaĩ* (zm. *nūlačiaĩ*), *nuolačiaĩs*, *núolačia*, *núolač* oraz *nuolataĩ* (zm. *nūlataĩ*), *nuolatō*, *nuolatōs*, *nuolatù*. Człon -lat pozostaje niejasny. Por. łot. *nuotaļ* ‘ciągle, wciąż’, górnołot. *nūlāt* ‘jetzt erst’.

núovalos f. pl. ‘łożysko płodu wraz z pępowiną, popłód’ (gw. *nāvalos*, zm. *nūvalos*). Też masc. *nuovalaĩ*. Jest to sb. postvb. od vb. cps. *nusivalýti* ‘oczyścić się — o krowie po urodzeniu cielęcia’. Por. syn. *nusigerbtī*: *Nusigerbė karvė apšiveršiavusi*, t.y. *nusivokė*, *apsičystijo*, ⇒ drw. *núogerbos* f. pl. ‘łożysko’. Zob. *valýti*. — Obok tego *nenúovala* c. ‘ktoś brudny, niechlujny’. — Dalej por. *núovala* 1. ‘popłód’ (war. *núovalas*), 2. ‘sprzęt zboża’, 3. ‘splątana wełna gorszej jakości’, 4. c. ‘kto się płacze (*vėlas*) pod nogami’. — Z innymi prefiksami: *atāvala* ‘łożysko płodu’ (*Žiūrėk, kad karvė atāvalos nesuėstų*), *išvalos* f. pl. ‘odejście łożyska, błon płodowych’.

núovaža, zm. *núvaža*: *Kurs nusivež viską dirbti, viską valgyti, tas núvaža*. Z przytoczonego zdania wynika, że chodzi tu o sb. postvb. na stopniu *o* od neosn. *nuvež-*, wyodrębnionej z vb. cps. *nusivėžti*, dosł. ‘odwozić ze sobą, wywozić ze sobą’ (por. *vėžti*). Podobny SO *važ-* ukazuje się w *apvažà* ‘niewrażliwość na rzeczy obrzydliwe’ (s.v. *apvežėti*). — N.B. Obok *vež-* pojawiają się równoznaczne *vėž-* (zob. *vėžtis*) i *viėž-* (zob. *viėžtis*). Zróznicowanie tych trzech morfemów werbalnych nie zostało jeszcze wyjaśnione.

nūsčioti, *nūsčioju*, *nūsčiojau* ‘poganiać konia’ — formacja z neosuf. *-ščioti* od interi. *nū*, *nú* — wezwanie skierowane do konia (*Nū, bėri!*). Paralela: *nuoksėti*.

ōšti, *ōšia* (war. *ōša, ōšta*), *ōšė* 1. ‘szumieć, powodować, wydawać szum (o wietrze, lesie, wodzie)’, 2. ‘hałasować (o dzieciach)’, 3. ‘brzęczeć (o owadach)’. Dźwiękonaśladowcze. Paralele: *ōžti, ūžti*.

ōžti, *ōžia*, *ōžė* 1. ‘brzmieć, rozbrzmiewać (o dźwięku, jęku, płaczu)’, 2. ‘głośno śpiewać’. Dźwiękonaśladowcze. Paralele: *ōšti, ūžti*.

pādas II daw. ‘podwalina, grunt; dno’, SD: *padas* «podwalina, podeszwa w budowaniu», *ažuguldžiu padų, pamatų* «zakładam budowanie» — drw. na *-a-* od neosn. *pad-*, którą wyabstrahowano z formy *pad-ėti* w następstwie reanalizy vb. cps. *padėti* = *pa-dėti* ‘podłożyć, położyć na spód’. Paralele: *āpdas, iñdas, iždas, priėdas, ūždas*.

padėkdievs interi. ‘szczęść Boże!’ (formuła pozdrowienia) — ze ściągnięcia zwrotu *padėk Diėve* ‘dopomóż Bóg!’ (zob. *padėti*). Por. pol. gw. *pomagabóg*, dłuż. *pomgaj Bog*. War. zredukowane: *padėkdiev, padėkdie*. O przyczynie tych skrótów zob. Mańczak (1977, 55 n.). Por. *diė, diedúok, diepadėk, žegnódie*.

pagymaĩs adv. 1. (zaprzęgać konie) ‘jeden za drugim, para za parą (w czwórki albo w szóstki)’, np. *Šėšius ašvėnius, šiaudų grižtėmis papuoštus, pagymaĩs (ne gretomis) pakinkę, važiuoja. Pagymaĩs sukinkyti arkliai, minant linus*, 2. ‘jeden po drugim, po kolei, w szeregu’. Leksem *gym-* jest prawdopodobnie identyczny z tym, który ukazuje się w wyrazie *pagỹmas* a. *pagỹmis* ‘postawa, wygląd po kimś odziedziczony’ (zob. *gĩmti*), ale powstanie przyszłówek pozostaje na razie niezbadane. Por. syn. *pratėgui*.

paisýti, *paisaũ, paisiaũ* ‘otłukiwać łodygi lnu, jęczmienia’ :: łot. *pàisīt* ‘międlieć len, trzepać len; potrząsać kim’ — iterativum z suf. *-y-* i SO *pais-* od *pis-*, zob. *pisù, pìsti*. Por. *kaišýti* ⇐ *kìšti*, *raizgýti* ⇐ *riğzti*. — Obok tego jest war. akcentowy *páisyti, -au, -iaũ*, używany w znac. przenośnym: ‘zwracać na co uwagę, reagować, baczyć, dbać o co’ (por. Fraenkel 526). Zob. też *páistyti*.

páistyti, *páistau, páisčiaũ* ‘pleść bzdury, zmyślać, bredzić, bajdurzyć’

obok łot. *pàistît* ‘tłuc, otłukiwać w stępie’ (*pàistît piestā kaņepes*). Rekonstrukcja: **pais-stī-*, frequentativum z suf. *-sty-* i SO *pais-* od *pis-*, zob. *pisù, pìsti*. Paralele: *dáigstyti* \Leftarrow *díegti*, *saistýti* \Leftarrow *siēti*. Granicę morfologiczną zatarła degeminacja *s.s > s* (por. *áustyti* $<$ **aus-sty-* od *áusti*; *pustýti* $<$ **pus-sty-* od *pùsti*). Czas. łotewski zachował znaczenie bliskie etymologicznemu, podczas gdy użycie *páistyti* zostało zawężone do znac. przenośnego i pejoratywnego⁴¹. Akut wtórny, podobnie jak w *páisyti* (zob. *paisýti*). Na tym tle trudno się zgodzić z rekonstrukcją **páin-styti* u Fraenkla 526⁴², gdzie *pain-* ma być SO do *pin-* jak w *pinti* m.in. ‘pleść’ (autor powołuje się na idiom *niekùs pinti* ‘pleść głupstwa’). — Neoosn. *paist-* (\Leftarrow *páist-yti*): *páista* c. ‘kto plecie bzdury, pierdoła’, *páistena* c. ts., *páistas* ‘bzdury, głupstwa’, *páistalas* ts.

pakalà 2, 3 p.a. ‘tył ciała, grzbiet, tylna część’, SD *pakala* «tył, tergum, dorsum» (syn. *nugara*) — drw. dewerbalny od *atsikałti* ‘oprzeć się o coś plecami’ (zob.). Z innymi suf.: *pakalỹs* ‘tylna część, tył, tyłek; kuper u ptaków’, *ažupakalis* SD¹ «tył, posterior pars», *iž ažupakalio* adv. SD «poza, retro, a tergo». — Drw. *ātpakalias* ‘poruszający się tyłem, idący do tyłu, wstecz’ (war. *atāpakalias*, *atópakalias*), *atpakaliōm* adv. ‘wstecz, do tyłu’, *atpakalióp* adv. ‘nazad, z powrotem’, *ažupakalinis* SD «tylny». Por. łot. *pakala* ‘tył, tyłek’, *pakalā* adv. ‘z tyłu’, *atpakal* adv. ‘z powrotem’, *nuo pakalas* adv. ‘od tyłu’, *pakal* praep. ‘po, za, w ślad za’. — N. jez. *Pākalas*, *Pakalỹs*.

pakamōrē, -ēs hist. m. ‘podkomorzy, zastępca komornika, zarządzający dworem księcia oraz gospodarką w dobrach panującego’ (m.in. u Bretkuna i Donełajtisa). Lit. odmiana na -ė- dowodzi tego, że wyraz został zlitewszczony z postaci stpol. *podkomorze*, -ego n.⁴³ ‘urzędnik dworski zarządzający majątkiem i dochodami panującego’, później ‘urzędnik ziemski sądzący sprawy graniczne’. — N. m. *Pakamoriaĩ* (rej. Klaipėda).

⁴¹ Por. rozwój znaczeniowy w wypadku pol. pot. *pierdolić* intr. ‘pleść głupstwa, zmyślać, bajdurzyć, gadać bez potrzeby’, tr. *pierdolić kogo* ‘traktować kogo lekceważąco, z pogardą’ \Leftarrow *pierdolić kobietę* ‘futuere’ (por. lit. *pìsti*) \Leftarrow *pierd-olić* ‘mocno, głośno pierdzieć’ (ekspresywny suf. *-olić* też w *biadolić* ‘biadać, uzalać się’). Por. Boryś (2005, 430).

⁴² Struktura fonotaktyczna tej formy jest całkiem odosobniona. W jęz. litewskim w zasadzie unika się łączenia suf. *-sty-* z osnową zakończoną dwoma rezonantami (w danym razie *-in-* = *-RR-*). Tymczasem osnowa o wygłosie *-RT-* jest przed *-sty-* tolerowana, por. *táikstyti*, *gaubstýti*, *lankstýti*, *lámstyti*, *valkstýti*, *žarstýti*.

⁴³ A nie *podkomorzy*, -ego m., jak podał LKŽ_{IX}, 149.

paklōdas, pāklodas 1. ‘podkład ze słomy, chrustu, żerdzi, desek, kładziony pod składane w sąsieku zboże a. siano’, 2. ‘pierwsza warstwa składanego w stodole zboża’, 3. ‘podściółka w oborze’, 4. ‘podstawa czego’, 5. ‘podbicie płóz w saniach’, 6. ‘podbicie siodła’, 7. ‘kapa, narzuta na łóżko’, 8. ‘pościel’ — rzeczownik postwerbalny, oparty na neosn. *paklod-*, wynikłej z metanalizy *paklod-ýti* (\leftarrow *paklo-dýti*) iter. ‘rozścielać coś na spodzie’, zob. *klóti*. — Podobna budowa: *paklōdē* ‘prześcieradło’. Dalej por. *apklōdas* ‘okrycie (w łóżku); fornir, sklejka’, *klōdas* ‘warstwa zboża przeznaczonego do młócenia; warstwa słomy, ziemi, gliny, piasku’, *klōdē* ‘przykrycie, kapa’, *sánkloda* ‘ustrój (społeczny)’, *sánklodas* ‘wkład pieniężny (w banku)’. — Mylne jest wysuwane przez Skardžiusa (1943, 99–100) i Otrębskiego (1965, §§ 447–450) twierdzenie, jakoby jęz. litewski rozporządzał odziedziczonymi suf. *-das, -da, -dē*, gdzie segment *-d-* ma się wywodzić z pie. ‘determinatywu pierwiastka’ **-d-* lub **d^h-* (tak S. Ambrazas 1993, § 133). Analizę *klō-da-s* znajdujemy już u Būgi ([1918] 1959, 592). Wbrew Trautmannowi (1923, 135 n.) nie ma bezpośredniego związku genetycznego między rzeczownikami lit. *klōdas, paklōdas, paklōdē* i czasownikiem scs. *kladō, klasti* ‘kładać, kłaść’. Fraenkel 275 wymienił s.v. *klóti* wyraz *paklōdē* jednym tchem z *klōstas* i *paklōtē, klōtas*. Dwa ostatnie wyrazy rzeczywiście pochodzą wprost od *klóti*, lecz o pozostałych nie można tego powiedzieć; *klōstas* należy jako sb. postvb. do frq. *klóstyti* (struktura etym. *kló-styti*), z kolei *paklōdē* należy do iter. *paklodýti* (zob. wyżej).

palýnas bot. ‘bylica piołun, *Artemisia absinthium*’ (gw. z Zietela, Vidugiris 1998, 451; brak w LKŽ) — zapoż. z błr. *palýn* (por. ros. *polýn* f. ‘piołun’). Por. liter. *pelynas*.

pāmatas a. pl. *pamataĩ* 1. ‘podwalina budowli, podstawa kamienna a. ceglana budynku, fundament’, 2. ‘pierwsze belki wiązania, kładzione na podwalinie’. War. daw. *pamatà*, na SW *pāmotos* f. pl. Odpowiedniki łot. *pamats* ‘podwalina, podpora; zrąb ściany’, stpr. *pamatis* EV ‘podeszwa, Vuesale’. SD *pamatas* «grunt» (syn. *padas, fundamentas*), *pamatas stulpu* «podstavek abo stolec słupow»⁴⁴, *ažuguldžiu padu, pamatu* «zakładam budowanie». Jest to konkretyzowane n. act. z suf. *-a-* i SO *mat-* od *met-*, por. vb. cps. *pamēsti* ‘podrzucić, rzucić na spód’. Paralele: *pālaikas* ob. *palaikaĩ* \leftarrow *palikti*, *pātalas* \leftarrow **tel-* / **til-*, *aņtpalas* a. *aņtpalai* \leftarrow *antpilti*. Zob. też *apmataĩ, ģmatas*

⁴⁴ LKŽ_{IX}, 285 zmienił to na *pamatas stulpo*.

s.v. *mèsti*. — Drw. *pamatìnè* I ‘wypitka po zakończeniu roboty przy fundamentach’, *pamatìnè* II ‘ropucha, Bufo vulgaris’⁴⁵, cps. *pamāt-šliaužis* ‘dziecko raczkujące, chodzące na czworakach’ (por. *šliaužti*). Por. jeszcze *po pamatais kàstis* ‘kopać pod kim dołki’. Vb. denom. *pamatúoti* ‘kłaść podwaliny, stawiąć, budować; uzasadniać’.

paplótis a. *pāplotis*, -čio ‘rodzaj płaskiego placka z ciasta chlebowego; blin’, *paplóčiai* pl. ‘gotowane kluski z ciasta chlebowego’ — drw. na -ia- od osnowy *plot-*, stanowiącej SW **plāt-* do *plat-* jak w *platùs* ‘szeroki’ (zob.). Znacz. etym. ‘placek z rozplaszczzonego ciasta’. — Paralelny drw. od adi. *plónas* brzmi *pāplonis*, *paplónis*. — Drw. *paplotaĩnis* ‘paplotis’ (por. suf. w *lietaĩnis*), *paplotĩnis* ‘spłaszczony, płaski jak «paplotis»’.

papsėti, *papsiù* (3 os. *pàpsi*), *papsėjau* 1. ‘wydawać odgłos wargami, cmokać’, 2. ‘głośno całować’, 3. ‘cmokać fajkę’ (war. *papšėti*), 4. ‘ssać cycek, np. o cielęciu’, 5. ‘mamrotać pod nosem; odmawiać pacierze’, 6. ‘zacinać się, jąkać się’. Czas. na -sėti, urobiony od interi. *pàpt* m.in. o cmokaniu, całowaniu, ssaniu. Paralele: *čepsėti*, *miksėti*, *piepsėti*. — Drw. *papsà* ‘kto mamrocze pod nosem, kto gdera’, *pàpsalas* ‘zamiłowany palacz fajki’, *pàpsikas* ‘smoczek’.

pardà 4 p.a. ‘sprzedawanie (na targu), sprzedaż’⁴⁶ — drw. na -ā- od neo-osn. *pard-*, którą wyabstrahowano z formy *pard-úoti* w następstwie reanalizy vb. cps. *pardúoti* = *par-duoti* ‘sprzedać’ (zob. *dúoti*), mianowicie według wzoru czasowników na -uoti. Paralela: *atadà*.

paskalà 3 p.a., *pāskala* 1 p.a. ‘pogłoska, plotka’ (war. *pāskalas*), por. *Paėjo paskalà, kad ji mirė* ‘Rozeszła się pogłoska, że ona umarła’. *Ar kas būna, ar nebūna, bobos tuoj pāskalas paleidžia*. W materiale lit. odosobnione. Znajduje nawiązanie z jednej strony w przymiotniku łot. *skālš* ‘jasno brzmiący, głośny, dobrze słyszalny’ (*skāla balss* a. *skāla rīkle* ‘donośny głos’), ‘przejrzysty (o powietrzu), dokładny, wyraźny; szorstki, cierpki’, z drugiej strony w czas. słow. **skoliti* ‘wydawać głos — o psie’, stpol. *skolić* XV w. ‘ujadać — o psie’, później ‘wydawać głos taki, jak pies łaszący się, albo rozchciwiony’ (*Pies*

⁴⁵ Dosł. ‘bytująca w podwalinach’. Por. *Pamatìnės daugiausia po pamatais gyvena. Da tik šįmet pasistatėm namą, o jau pamatinių pilna*.

⁴⁶ Por. *Vakar Druskinykosa buvo prasta pardà* ‘Wczoraj w Druskienikach marnie się sprzedawało’. *Du paršu šeram: vieną ant pjovimo, antrą ant pardōs* ‘Dwa prosiaki tuczymy: jednego na bicie [dla siebie], drugiego na sprzedaż’.

skoli, skuli, skomli, gdy się łasi, L.). Dalsze objaśnienie niepewne. — N.B. Lit. *skālyti, -ija, -ijo* ‘przeciągle szczekać; szczekając gonić zająca; skomleć’, *skali-ju* SD «skomle, skomli pies» (syn. *unkščiu*) jest zapożyczeniem z jęz. polskiego. Na gruncie lit. rozwinęły się przy *skālyti* dodatkowe znaczenia: ‘dokuczać nieustannym mówieniem, paplaniem’, ‘wrzeszczeć, drzeć się (podczas kłótni)’, *apskālyti* ‘obmawiać, opowiadać o kimś coś złego’. Od neoosn. *skal-*derywowano 1. *skālinti* ‘szczekać, skomleć; kwilić (o dziecku)’, 2. *skalióti, -ju, -jau* ‘obmawiać kogo, szerzyć plotki’ oraz 3. sb. *skalikas* ‘pies myśliwski (używany zwł. do polowania na zające)’⁴⁷, *skalikas* ‘gadula, papla’.

pašalỹs 3 p.a., *pāšalis* 1 p.a. 1. ‘skraj (roli, łąki, lasu, drogi)’, 2. ‘brzeg (rzeki, jeziora, morza)’, 3. ‘miejsce z boku’ (*Dėk tą puodą į pašalį, tegul nesipa-inioja po kojū*), 4. ‘zakątek, zakamarek’, 5. ‘kraj; okolica’, 6. ‘miejsce wzdłuż ściany budynku od jego zewnętrznej strony, przy ziemi albo od ziemi do dachu’, *pašalẽ* 1. ‘miejsce pod tą częścią strzechy, która wystaje poza ściany budynku’, 2. ‘pobocze (drogi)’ — formacje utworzone od przysłówka *pašalỹ* (*pašālyj < pašalyjė*) ‘na uboczu; obok, koło czego’, należącego do sb. *šalis*, loc. sg. *šalyjė, šalỹ* ‘na stronie, obok czego’. — Drw. *pašaliētis* 1. ‘osoba postronna, obcy’ (*Pašaliēčiū visai nebuvo, vieni tik giminės*), 2. ‘niestały mieszkaniec, przybysz, przyjezdny’ (*Šiņnakt pas mus nakvojo toks pašaliētis*), 3. ‘cudzoziemiec’, *pašalaītis* ts., *pašaleītis* ‘nieproszony gość (na weselu)’, *pašalīnis* ‘boczny, z boku (np. koń, budynek, deska), nie swój, obcy, postronny; poboczny, uboczny; dodatkowy’. — Podobnie od adv. *prošāl, prošāl* ‘mimo’ (< *pro šālį*) urobiono *prašalaītis* ‘osoba postronna’, *prašalietis* DP ‘cudzoziemiec’, *prašalingas* DP ts. — *pašaliaũ* adv. ‘bliżej’ (forma stopnia wyższego do ‘blisko’ < ‘obok czego, przy czym’): *Eikit čia, pašaliaũ bus! Gal eisim pašaliaũ prie stalo?* — *pašalỹn* adv. ‘bliżej’: *Eik pašalỹn, nebijok, nieko nedarysim*. Ta formacja na -n, utworzona od adv. *pašalỹ*, wzoruje się na przysłówkach *artỹn* ← *artì* ‘blisko’, *tolỹn* ← *tolì* ‘daleko’.

⁴⁷ Wbrew Fraenklowi 794 (s.v. *skālyti*) nie należy tu zapis stpr. *scalenix* EV ‘legawiec, Vorlauf’ [‘Vorstehhund’]. Ten hapaks zawiera błędną literę <c> zam. <t>. Gdy się przyjmie lekcję [staleniks] stanie się jasne, że chodzi tu o drw. na -*enik*- od czas. *stallit* ‘stać, stehen’. Znacz. etym. ‘taki, co stoi, stacz’. Niem. *Vorstehhund*, pol. *legawiec* (pies *legawy*) oznaczają psa, który zwietrywszy zwierzynę nie goni jej, lecz kładzie się i czeka na przybycie myśliwego. Por. przytoczenie z J.K. Haura w słowniku Lindego: ‘[Legawiec] ułożony jest na to, aby blisko już mając przed sobą kuropatwy, abo inne ptastwo, położył się na ziemi, abo warował, z miejsca tego dalej nie postępując dla spłoszenia, a na swego pana się oglądając, ogonem mardując, pana ostrzegał’ (L_{II}, 611).

pavalkaĩ I 3 p.a. m. pl. ‘chomąto, uprzęż wkładana na szyję koniowi pociągowemu’, SD «chomąto». Dopóki w znac. ‘chomąto’ był używany wyraz *kamañtai* (zob.), dopóty *pavalkaĩ* oznaczało tylko ‘miękką część chomąta, podkład z miękkiego materiału, kładziony pod chomąto’, por. *Užmauk pavalkùs, aš kamantus uždėsiu. Pasidariau kamantus, pinsiu pynę ir siūsiu pavalkus. Nauji pavalkaĩ, o seni kamañtai*. Formacja dewerbalna na SO *valk-* od vb. cps. *paviłkti* m.in. ‘włożyć, ubrać pod spód’. Znacz. etym. ‘to, co się kładzie pod spód’. Paralela: *pāvalkalas* ‘odzienie spodnie, bielizna’: *Drabužis, kuri pavelki po apačia, vadinas pāvalkalas*.

pavalkaĩ II 3 p.a. m. pl. ‘rodzaj sanek do włóczenia pługa’: *Plūgą ar tę žagrę tėsia pavalkaĩs*. Drw. na SO *valk-* od vb. *paviłkti* m.in. ‘przeciągnąć, przewlec’, por. *viłkti*.

pavilgà 3 p.a. ‘zaprawa do potraw, omasta, okrasa’ — przede wszystkim tłuszcz, ale też mięso, mleko, jajko, ser (*Pavilga yra taukas, mėsa ir pienas*). War. *pāvilgas* a. *pavilgas* 1. ‘zaprawa do potraw, sos’, 2. ‘okład, kompres’. Dewerbalne abstractum z suf. *-ā-* względnie *-a-* i SZ *vilg-*, por. *pavilgyti* ‘zwilżyć’. Por. SZ w *skilà, tìmpa, trìnka*. — Z innym suf. *pavilgalas* ‘zaprawa do potraw’ (syn. *pādažalas, prāmetalas*).

pavỹriku adv. ‘jeden za drugim, rzędem, gęsiego’, por. *Vaikai, eikit visi pavỹriku. Susikinkysme tris arklius pavyriku, skrisme kai mašina. War. pavỹrikui: Žąsys eina pavyrikui*. Zapewne z uniwerbizacji zwrotu **vyrikas* po *vyriko* ‘mężczyzna po mężczyźnie (za mężczyzną)’, zob. *výras*. Zdrob. **vyrikas* nie jest poświadczony.

pečialinda 1. ‘ptak piecuszek, *Phyloscopus trochilus*’, 2. ‘ptak jaskółka brzegówka, *Riparia riparia*’ — złożenie członów *pēčius* ‘piec’ i *-linda* n. agt. ‘leżący gdzie’ (zob. *lendù, lįsti*). War. metatetyczny: *čepe-linda*. Znacz. etym. ‘ten, co włazi do pieca’ (gniazdo piecuszka przypomina podobno piec). — War. *pečia-lánda* pokazuje w II członie refleks stopnia *o*, *land-* (zob. *landýti*), porównywalny np. z *landà* a. *lánda* ‘szpicel, szpieg’. Por. *krosnì-landa* ‘piecuszek’ s.v. *krósnis*.

pečiùrka 1. ‘wnęka w boku pieca chlebowego’, 2. ‘część pieca kuchennego przeznaczona do przechowywania ciepłych potraw, duchówka’, 3. ‘miejsce do przechowywania żaru’, 4. ‘popielnik’ — zapoż. z błr. *pjačùrka*. War. *pečiùrkė*. Rodzimy odpowiednik tego wyrazu brzmi *pečiõné*. — Derywatem wstecznym jest tu *pečiùrà*, war. *pečiùrė* ‘wnęka w boku pieca; duchówka’ (w LKŽ_{IX}, 732 oznaczone jako zapoż. z pol. *pieczura*, co wydaje się wątpliwe).

peklà 2, 4 p.a., gen. sg. *pēklos* a. *peklōs* daw. gw. 1. 'piekło', 2. 'niezгода, wrogość', 3. 'miejsce bardzo odległe, zapadły kąt' (*Pasiek tu jį — gyvena užkampy, kokio te pēklo*), 4. 'jesienne bezdroże, grzędawica', 5. 'wielka ilość' — zapoż. z pol. *piekło* n., ze zmianą rodzaju na żeński. War. *pēklos* f. pl. (*Nužengė peklosna* 'Zstąpił do piekieł'). — Drw. *peklinis* 'piekielny, jak piekło; nieprzyzwoity (o słowach), wielki', SD¹ «piekielny», *pēkliškas* 'piekielny; surowy, okrutny, nie do zniesienia', *peklojėjis* DP 'piekielny'⁴⁸ (brak w LKŽ) — drw. od formy loc. sg. *peklojè*, por. *dangujėjis*, *pragarėjis*; *priepeklai* m. pl. stlit. 'otchłanie' (*bet buvo tamsybėse ir priepekluose anuose pragaro* DP 538₃₃ 'ale byli w ciemnościach i w odchłaniach onych piekielnych'), *priepeklis* 1. 'przedsionek piekła, przedpiekle', 2. stlit. 'otchłanie' (*pavyzėjės ing priepeklį, girdėjo balsus sopulio* DP 153₅ 'pojrząwszy w otchłanie, słyszał głosy żałosne').

pelýnas bot. 'bylica piołun, *Artemisia absinthium*' — zapoż. z błr. daw. *pelýn* (Skardžius 1931, 166), por. strus. *pelynū* ob. *pelynī*. War. *pelýnas*, *pēlynas*. Osobno zob. *palýnas*. — SD poświadcza wariant rodzaju żeńskiego: *pelynos* f. pl. «piołun» (syn. *metėliai*); gw. *pelynà* ts. — Formy gw. z suf. *-ūnas*: *pelūnas*, *pel nas*, wzorują się zapewne na polskim odpowiedniku *piołun*. Por. rodzime *mētėlė*.

penkerì, f. *peñkerios* 3 p.a. 'pięcioro, pięć', np. *Penkerì rātai, peñkerios akėčios* — liczebnik zbiorowy z suf. *-er-* do cardinale *penkì* 'pięć' (zob.). — War. gw. *penkelì*, *peñkelios*. np. *Pas juos buvo sūnus penkeliū a šešeliū metų. Peñkelias bites turi*. Por też SD: *penkeli metai* «pięcioletny czas», ⇒ *pinkelio pas* «pięcionasobny». — Drw. *penkėrgė* 'moneta rosyjska z czasów carskich o wartości 25 kopiejek', z **penker-kė* (war. *penkėlgis*), *penkėrgis* adi. 'pięcioletni — o zwierzęciu', z **penker-kis* (war. *penkėlgis*), *peñkeria* (*tiėk*) adv. 'pięć razy (tyle)', ⇒ *peñkerias* 'pięć razy większy, pięciokrotny'; *penkeriópolis* 'pięcioraki' (rzadko *penkeriókas* ts.). — N.B. Gdy *penkeriópolis* zaczęto rozumieć jako derywat ad card. *penkì*, doszło do metanalizy *penk-eriopas* i do ustalenia się neosufiksu. O tym świadczą takie neologizmy, jak *daugeriópolis*, *tūleriópolis*, *visokeriópolis*.

⁴⁸ Por *Tasaig yra vardas, ant kurio klaupia ir puola visokias kelis, dangujėjū, žemėjėjū, ir peklojėjū* DP 56₅₀ 'Toć jest imię, na ktore klęka i upada wszelkie kolano, niebieskich, ziemskich, i piekielnych'. — *Nesa man kloniosis visokias kelis, dangujėjū, žemėjėjū, ir pragarejū arba pekl[oj]ėjū* DP 411₄₁ 'Abowiem mnie się ukloni wszelkie kolano, niebieskich, ziemskich, i piekielnych'.

pēpinti, *pēpinu*, *pēpinau* stlit. ‘pieścić’ [‘otaczać nadmierną opieką, troskliwością, dogadzać’, SPXVI]: *jūsų kūnus, kuriuos taip labai pepinate ir gražinate ... pelenuosn ... apgręš* DP 580₅₁ ‘wasze ciała, ktore tak pieścicie i stroicie ... w popioł ... obroci’. *Jumus tad bylome dukteres Syono, dūšios švietiškos, silpnosios, pepintos dukteres, o ne sūnūs* DP 424₄₃ ‘Wam tedy mowiemy corki Syońskie, dusze świeckie, mdłe, pieśczone corki, a nie synowie’. Refl. *pēpintis* ‘pieścić się’ [‘okazywać czułość; postępować z czułością’, SPXVI]: *Nežaiskite, nei juokitės, nei pepinkitės su jais* DP 65₃₁ ‘Nie igrajcie, ani się śmiejcie, ani się pieścicie z nimi [z dziećmi]’. Przypuszcza się podstawę onomatopeiczną, zob. Fraenkel 571 n. — Drw. *pēpinimai* DP ‘pieszczoty’. — WSE *pēp-*: *pēpis* ‘gapa, gamoń’, ⇒ vb. denom. *pēpti*, *pēpsta*, *pēpo* ‘tracić siły, słabnąć, robić się powolnym’ (*Kas tvermės netur, valnas prie darbo, tas pēpsta*). Tu też *pēpsoti*, *pēpso* ‘leżeć w niedbałej pozie, leżeć rozwalonym’.

perdēm adv. 1. ‘na wskroś, na wylot’, 2. ‘zupełnie, całkowicie’. Przysłówek z formantem *-m-* od neosn. *perdē-*, wyabstrahowanej z vb. cps. *pér-dėti* m.in. ‘kłaść na wskroś, kłaść (kładkę) na szerokość (rzeczki)’, zob. *dėti*. Paralele: *īdēm*, *núodēm*, *prādēm*.

pēsčias, *-ià* ‘pieszy’⁴⁹ < **pēst-ias* (daw. gw. *pēstas*, *-à* ‘pieszy’) — prawdopodobnie drw. od zanikłego sb. **pēsta* ‘trop łowiecki’, por. formy gw. *pēstōs* adv. ‘pieszo’, stlit. *pēstomis ējo* ‘szedł pieszo’ (zob. s.v. *pēdà*). SD: *pēsčias* «pieszy, pedestris», *eimi pēsčias, pēstomis* «idę pieszo», *lakštanešys pēsčias, gromatanešys* «kursor, poseł listowny pieszy». — N. m. *Pēsčiai*. — War. z insercją *k* i zmianą *ks* > *kš*: *pēksčias*⁵⁰. Wtórny war. z *ks*: *pēksčias*. — Drw. od osnowy *pēst-*: *pēstijà* coll. ‘piechota jako rodzaj wojsk’, *pēstinykas* SD «piechota, ieden z pieszych», *pēstinykai* m. pl. SD «piechota, lud pieszy», *pēstininkas* ‘pieszy, piechur’, *pēstiniš* ‘pieszy’ (*Daug kareivių, raitų ir pēstinių*). Vb. denom. *pēsčiúoti* ‘iść pieszo’, *pēstinti* ts. — Nie całkiem jasne jest przenośne użycie wyrazu *nepēsčias*, *-ià* ‘niczego sobie, niegłupi, roztropny’.

piépala ‘przepiórka, *Coturnix communis*’, SD «przepiórka» (war. *piépalas*, *piépelė*, *piépolas*) — wyraz urobiony od interi. *piépt*, naśladowanej głos wydawany przez przepiórkę. Podobnie w innych językach, por. łot. *paīpala*, *paipule* ‘przepiórka’ oraz ros. *pérepel*, ślc. *prepelica*, bg. *prépelica* a. *préperica* ts., co się wyprowadza z psł. **per-pelū*. — N. m. *Piepāliai* 3x, *Piepaliūkai*.

⁴⁹ Por. *Ligà raità atjója, pēsčią išėina. Jám reikėjo eiti pēsčiam. Pestėjai visi jau susirinko, o važiuotų da nēr.*

⁵⁰ Por. *gulščias* ‘leżący, poziomy, pochyły’, do czego jest war. gw. *gulščias*.

piepsėti, piėpsi, piepsėjo ‘wołać cieniutkim, przenikliwym głosem, wydawać pisk — o kurczętach, kaczątkach’ — czas. pochodzenia dźwiękonaśladowczego, utworzony suf. *-sėti* od interi. *piėpt* — o pisku pisklęcia (*Piept, piept piėpsi paukščiukas*). Paralela: *ciepsėti*. — Z inną budową: *piėpti, -ia, -ė* ‘wydawać pisk; śpiewać cienkim, zbyt wysokim głosem’, *nupiėpti* ‘osłabnąć, opaść z ciała, zmizernieć — o pisklęciu, zwierzęciu, dziecku’.

pilpilnỹtelis, -io wsch.–lit. ‘pełniuteńki, pełniusieńki’, przez uproszczenie grupy spółgłoskowej z **piln-pilnytelis* — złożenie tautologiczne członów przymiotnikowych *pilnas* ‘pełny’ i *pilnitelỹs* ‘całkiem pełny, pełniuteńki’, war. *pilnytelis* (neosuf. *-itelis, -ytelis*). Paralela: *sausausỹtelis*.

pĩnklės 1 p.a., *piĩnklės* 2 p.a. f. pl. ‘sieci, sidła, zasadzka; sieć pajęcza’, przen. ‘zawiłości; intrygi, szyderstwa; żarty, figle’. Starsze *pinklai* DP m. pl. ‘zabawa, trudność’, *pinklas* SD «plecienie; plotka, plecionka», *materia pinklo* SD «koszałek, koszykow materia». Refleks pb. **pĩn-tla-*, nomen instrumenti od czas. *pĩnti* ‘pleść, wiązać’. Por. formant w *árklas, giĩnklas, tiĩnklas*. Nawiązanie w psł. **pę-dlo* ← (scs.) *pęti, pĩnq*, por. stpol. gw. *piądła* n. pl. ‘rama do rozpinania i suszenia skór’, stczes. *padla* n. pl. ‘krzyż jako narzędzie tortur’, sch. *propélo* ‘krucyfiks’, ros. *pjála* ‘rama’. — Drw. *pĩnklininkas* ‘intrygant’, *pĩnklūs* ‘zawiły, zagmatwany’. Vb. denom. *pĩnklioti, -ju, -jau* ‘wikłać, plątać; stroić żarty’, refl. *pĩnkliotis* DP ‘bawić się’ [‘zajmować się czym’].

pĩntis, -ies f. (gw. m.) 1. ‘huba, Fomes, grzyb z rodziny żagwiowatych, rosnący na próchniejących drzewach’, SD¹ «żagiew, Fomes», 2. ‘hubka, przyrządzony z niektórych gatunków huby suchy miąższ, służący do rozniecania ognia za pomocą krzesiwa’, 3. ‘gąbka, Spongia’, SD¹ «gębka». Odpowiednik stpr. *pintys* EV ‘hubka, Czunder’. Etymologia niepewna, łączą z czas. *pinù, pĩnti* ‘pleść, wiązać’ (zob. Fraenkel 594; tam też o łot. *puoss*).

pĩrklỹs, -ė ‘kupiec’ — nomen agentis na *-lys* od czas. *pĩrkti* ‘kupować’ (zob.). Paralele: *pĩršlỹs* ← *pĩršti, kvieslỹs* ← *kviēsti, vedlỹs* ← *vēsti*. Z innym suf. *pĩrklius* ‘kupiec’. — Drw. *pĩrkliava* ‘opłata pobierana od kupców a. przekupniów’ (por. *mēzliava*). Vb. denom. *pĩrkliáuti* ‘handlować’, *pĩrklinėti* ‘sprzedawać chodząc po domach’.

pĩršlỹs, -ė ‘swat, swatka’ :: łot. *pĩrslis, -e* ts., SD «dziewosłab» — nomen agentis na *-lys* od czas. *pĩršti, peršù* ‘swatać’ (zob.). Paralele: *pĩrklỹs* ← *pĩrkti, kvieslỹs* ← *kviēsti, vedlỹs* ← *vēsti*. — War. z insercją *k*: *pĩrkšlỹs* gw. ‘swat’. — Por. jeszcze *pĩršlės* f. pl. ‘swaty’, *pĩršliaĩ* m. pl. 1. ‘narzeczony wraz ze swatem’, 2. ‘swatanie, swaty’ (*Atvažiuos pĩršliúosna*). — Drw. *pĩršlỹbos* f. pl. ‘swa-

tanie' (rzadka formacja odrzeczownikowa z suf. *-ybā-*, por. *draugyba* daw. 'towarzystwo; przyjaźń' ← *draūgas*). Vb. denom. *piršlāuti* 'swatać', *piršliāuti* 'być czyim swatem'.

pjáusdinti, *pjáusdinu*, *pjáusdinau* 'krajać, robić w drzewie przy użyciu piły', *ap(i)pjáusdinti* stlit. cur. 'kazać obrzezać, dać do obrzezania' — drw. na *-din-* od neosnowy *pjaus-*, wyabstrahowanej z frq. *pjáustyti*, ponieważ to ostatnie interpretowano na mocy prawa degeminacji jako **pjaus-* + *-sty-*. Dalsze szczegóły s.v. *káusdinti*.

pjáustyti, *pjáustau*, *pjáusčiau* 'krajać, przecinać, piłować; strugać, rzeźbić, wyrzynać ozdoby; zarzynać (koguty, owce)' — frq. na *-sty-* od *pjau-*, zob. *pjáuti* 'rznąć, ciąć'. Odpowiednik łot. *plāūstīt*, *-u*, *-īju* 'kosić po trochu, często'. Paralele: *džiaustyti* ← *džiauti*, *káustyti* ← *káuti*, *máustyti* ← *máuti*. Cps. *apipjáustyti* 1. 'okroić w koło', 2. stlit. 'obrzezać, obrzezywać', *apipjau-stau* SD «okrawam», *papjáustyti* 'powyrzynać (np. owce, jedną po drugiej); pozagryzać (np. cielęta — o wilku)', *ing dalias papjaustau* SD «rozbieram na części», *smulkiai papjaustau* SD «drobię co, drobno dzielę abo robię» (syn. *su-laužau*), *Sienóji supjáustē* 'Belkę na kawałki popiłowali'. — Neoosn. *pjausty-*: *apipjáustydinti* stlit. 'kazać kogo obrzezać' (por. war. *apipjáusdinti*), *nupjáustydinti* 'kazać poobcinać (nosy, uszy)'. Nomina: *apipjaustymas* SD «obrzezanie», *apipjaustytinis* SD «obrzezaniec», dziś *apipjáustytasis* ts.; *papjaustymas* *ing dalias* SD «rozbieranie na członki, anatomia», *mēsa pjaustytinē* SD «bigos» ['siekanek, potrawa z siekanego mięsa', SPXVI] (por. *šluostytinė skara* s.v. *šlúoti*), *pjaustytojas* SD¹ «krajczy» ['służący krający i podający pokarmy przy stole', SPXVI] (syn. *raikytojas*). — Neoosn. *pjaust-* ← *pjáust-yti*: *apipjaustinēti* DP 'obrzazować', *pjaustinēti* 'obcinać, strugać, krajać, wycinać, rzeźbić' (⇒ *pjaustinys* 'sieczka; rzeźba w drzewie'), *pjaustiklis* 'gilotyna introligatora; nóż do rozcinania papieru' (neosuf. *-iklis*, zob. *šaudiklis*).

pjūmuõ, *pjūmeñs*, *pj menī* 3 p.a. m. 'żęcie, żniwo' — dewerbalne abstraktum z suf. *-muo* / *-men-* dołączonym do SZ od *pjau-*, por. *pjáuti* m.in. 'żąć'. St. zanikowy przy suf. *-men-* jest rzadkością, por. *linkmuõ*, *-meñs* 'przegub' ← *lenk-*. — Neoosn. *pjūmen-*: *pjūmenē* a. *pjūmenis* stlit. 'żniwo, żęcie'. — Neoosn. *pjūm-*: *pjūmonē* a. *pjūmonis*: gw. *mēnuo pjūmonēs* a. *mēnuo pjūmonies* 'sierpień', dosł. 'miesiąc żniw' (w kwestii suf. *-onē* zob. *múomonē* s.v. *momuõ*). Jak drw. wsteczny wygląda hapaks *pjūmē* 'żniwo, żniwa', por. *Duok darbinykus ant pjūmēs savo, topsako žodį tikrajį tavo* KN 251₂₉₋₃₀ 'Daj robotników na żniwo swoje, niech głoszą prawdziwe słowo twoje'.

plèkti, *pleñka* (war. *plēka*), *suplēko* ‘spłaszcząć się, zbijać się (o sianie), ścieśniać się’. Niejasne. Moze ekspresywny wariant do *plàkti*? Por. wtórne *le* < *la* w *plekúoti* ‘zbijać siano w płasty’ < *plakúoti* (vb. denom. od *plākas*, *plēkas* ‘płast siana, słomy’), poza tym w *plezdėti*, *pašlemėkas*. — St. zanikowego *pluk-* (typ *RuT* ⇌ *ReT*) można się ewentualnie dopatrywać w czas. *plùkti*, *plukù*, *plukaũ* ‘tłuc, bić, trzepać (len)’. Zob. też *plūkti* ‘ubijać, tłuc’.

pléntas 1, 3 p.a., *pleñtas* 2, 4 p.a. ‘droga o twardej nawierzchni, szosa’. War. *plénta*. Dwuznaczne. Po pierwsze może być rzeczownikiem postwerbalnym od *plentavóti*, *-ju*, *-jau* ‘wyrównywać powierzchnię gruntu, usuwając drzewa, pnie, krzaki, niwelować teren, aby przedstawiał równą płaszczyznę’, co zapożyczone z pol. *plantować* ts. (war. *plentúoti*). Po drugie *pléntas* mogłoby być zapożyczeniem wyrazu pol. *plant* m.in. ‘wierzchnia część nasypu kolejowego, służąca za podstawę dla toru, torowisko’ (SW); to pociąga za sobą przypuszczenie o zmianie znac. ‘torowisko’ (na to brak świadectwa lit.) na ‘szosa’. Inaczej Fraenkel 616, który uważa wyraz za rodzimy i wiąże go z rodziną *plet-* / *plat-*, jak w *plēsti*, *platùs*. — Drw. *pléтинinkas* ‘kto dogląda drogi, kto naprawia drogę’, *plént-kelis* cps. ‘szosa’, dosł. ‘plantowana droga’ (por. *kēlias*). — Czy należy tu dołączyć *plénta* ‘dno rzeki’ (*Čystas vandenėlis — visa plentà matyti*)?

plestéti, *plestēna*, *plestēno* 1. ‘(o ptakach) machać skrzydłami’, 2. ‘powiewać, łopotać (np. o sztandarze)’, *plestenu sparnais* SD «trzępięcę się» — drw. na *-enti* od inter. *plèst plèst* — o ptaku uderzającym skrzydłami (też *plèst plèst* ts.). Por. bliskoznaczne czas. *plasnóti* i *plazdėti* (< *plastėti*). — Z innym suf. **plestėti**, *plēsta* (war. *plēsti*), *plestėjo* 1. ‘bić, łopotać skrzydłami’, 2. ‘bić — o pulsie’ (*gysla plestinti* SD «żyła pulsowa, oddechowa»), 3. ‘uderza dziobem (o pisklęciu w jajku)’, 4. ‘migać się’: *plesta* SD «miga się co, migoce», 5. ‘zaświecić się — o oczach osoby czegoś pragnącej’.

pliaukšėti, *pliaukši*, *pliaukšėjo* ‘trzaskać, klaskać; trzaskać batem; pluśkać, chlustać; mlaskać, cmoktać’, *pliaukšiu* SD «trzaskam czym» (syn. *brašku*), **pliaũkšti**, *pliaũškia*, *pliaũškė* ‘mleć językiem, paplać, bajdurzyć’ — od inter. *pliaukšt*, *pliaũkšt* — o uderzeniu dłonią, płetwą ogonową, o trzaśnięciu batem, o mlaśnięciu. — Tu też z metatezą *kš-C* > *šk-V*: **pliauškėti**, *pliauška*, *-ėjo* ‘pliaukšėti’. Drw. *pliauškalas* ‘paplanina; brednie, plotki’, c. ‘papla, gaduła’, ⇒ *pliauškālius* ‘pleciuga, gaduła’.

plyksėti, *plyksi*, *plyksėjo* ‘błyskać się, ukazywać się — o błyskawicach; błyszczeć — o oczach’, też z krótką samogłoską: *plikšėti*, *pliksi*, *plikšėjo* ‘błysz-

czeć, pobłyskiwać'. Osnowę stanowi tu interi. *plýks* — o nagłym pojawieniu się czegoś, *plìks* — o nagłym rozjaśnieniu, rozświetleniu (*Kaip tik saulė plìks, ir eik pri bičių*), *plýkst* — o nagłym pojawieniu się ognia, płomienia, blasku, światła; też o oblaniu się rumieńcem (*Tik plykst jos visas veidas kai bijūnas užkaito. Tik plýkst veidai iš gėdos*). — Drw. *plýksčioti* 'rozbłysnąć — o błyskawicy, o płomieniu', *plýkstelėti* 'zapalić się — o błysku płomienia, rozjaśnić się; oblać się rumieńcem', *plýkstelti* ts. (*Šiaudai plýkstels, ir užsidegs. Palauk biskytį, plýkstels saulutė, ir eisim.* — *plìksti, plýksta, suplisko* 'rozbłysnąć'. Od tego drw. z metatezą *ks-C > sk-V*: *pliskėti, pliska, pliskėjo* 'palić się wielkim płomieniem; jasno świecić; błyszczeć, połyskiwać, świecić się, lśnić', *supliskėti* 'szybko spłonąć, spalić się'. War. sonoryzowany: *blizgėti* (zob.).

plókščias, -ià, war. -a 1. 'płaski, pozbawiony wyniosłości i wgłębień, równy', 2. 'niewypełniony ziarnem (o strąku)', 3. 'który nie nażarł się do syta, nienapasiony'⁵¹, 4. przen. 'płytki, banalny, pospolity'. Analiza: *plokšt-ja-, drw. od neosn. *plokšt- < *plokst-. Tę neosnowę wyodrębniono z czas. frq. *plókstyti < *plāk-sti- 'uderzać, ubijać, płaszczyć', który był pochodnikiem prymarnego *plókti < pie. *pleh₂k- (szczegóły s.v. *plàkti*). War. *plókštas* 'płaski, płytki (talerz)'. Por. budowę wyrazów *gulščias, klùpsčias, kniùpsčias*. Co do znac. 'płaski' por. *plónas* ⇐ *plóti* 'klepać, płaszczyć'. — Drw. *plōkštė* (zob.), cps. *plokščia-pādis*, -ė 'płaskostopy'. Vb. denom. 1. *plokštėti, -ja, -jo* 'robić się (bardziej) płaskim; stawać się powierzchniowym', 2. *plókšti, plókšta, plókšto* (war. *plóško*) 'robić się płaskim, cienkim', *suplókšti* 'spłaszczyć się (np. o serze); udusić się przez przygniecenie (o prosięciu)', 3. *plókštinti* caus. 'robić płaskim, cienkim'.

plónas, -à 'cienki (o desce, tkaninie, skorupie, szkłe)', 2. 'szczupły, o małej objętości' (syn. *láiabas*), 3. 'wysoki (o głosie)', 4. 'lekki (o jedzeniu)', 5. 'drobny, drobnomielony (o mące)' — wraz z łot. *plāns* 'płaski, równy; cienki, słaby' (sb. *plāns* 'klepisko, podłoga') z pb. *plā-na- < pie. *pleh₂-no-, por. pwk. *plā- w *plóju, plóti* 'klepać, płaszczyć' (Pokorny, IEW 805n.). Znacz. etym. 'spłaszczony, zbity na płask'. SE przy suf. -no- powtarza się np. w adi. *lėnas*. — Neosn. *plon-*: *pāplonis, paplónis* 'rodzaj płaskiego placka z ciasta chlebowego', *plónimas* 'skroń' (zob.), *ploninỹs* 'cienka tkanina', *plonmenà* 'najcieńsza część czegoś' (por. *geřmena* ⇐ *gėras*), *plonumà* 'cienkie miejsce, np. w tkaninie', cps. *plón-galis* 'cienki koniec'. — Łac. *plānus* 'równy, płaski'

⁵¹ Por. *Jam gyvulius beganant, karves niekados nepareidavo namo plokščios, nepriėdusios*.

z pie. *płh₂-nó- sugeruje, że odpowiednia formacja litewska mogła brzmieć †pīlnas. Widocznie dla uniknięcia konfliktu homonimicznego z formą ‘pełny’ (zob. *pīlnas*) przymiotnik ‘cienki’ przejął wokalizm stopnia *e* z motywującego go czasownika.

plónimas, *plonimas* ‘skroń, boczna część czoła, czaszki; kość skroniowa’, war. *plonimà*, acc. sg. *plónimą* ts. — rzeczownik na *-ima-/-imā-* derywowany od przymiotnika *plónas* ‘płaski, cienki’. Znacz. etym. ‘płaskość a. cienkość’, stąd ‘płaska a. cieńsza strona czaszki’. Paralele: *siaurimas* a. *siaurimà* ‘wąskość’ ← *siaūras*; *storimà* ‘grubsza warstwa czegoś’ ← *stóras*; *šilimà* ‘ciepło’.

pluknùs, -i 1. ‘pulchny (chleb), puszysty (śnieg), miękki (o plewach, piórach)’, 2. ‘grząski’, 3. ‘lekki, dobrze pływający (spławik)’. — Z innym suf. *pluksnùs* ‘lekki; pulchny, miękki; żwawy, dziarski’. Niejasne. Może do *plūkti* m.in. ‘trzepać’ (war. *plūkti*).

pokšėti, *pókši*, *pokšėjo* 1. ‘uderzać czym z siłą, walić powodując powstanie silnego odgłosu (o rąbaniu drzew), trzaskać czym’, 2. ‘wydawać głośny trzask (np. o drzewach, drewnianych ścianach podczas mrozu, o palącym się drewnie)’ — od interi. *pókš*, *pókšt* — o nagłym uderzeniu, zdzieleniu kogo, o złamaniu się (np. drzewa), o trzaśnięciu z bicza. — **pókštelėti** a. *pókšterėti* ‘trzasnąć (np. drzwiami), trzasnąć z bicza, wystrzelić, zerwać się, pęknąć (o sznurze), rozerwać się, pęknąć (o garnku)’.

pókštas ‘żart, dowcip, figiel’ (*Tu kalbėk rimtai, aš šiandien pokštų nemėgstu*) — prawdopodobnie sb. postvb. od *pókštelėti*, por. zdanie *Buvo linksmą, kad jis tokį pokštą tam pagyrų puodui pokštelėjo* (zob. *pokšėti*). Por. syn. *juōkas* i zwrot *juokùs krėsti* ‘stroić żarty, figle’ (dosł. ‘trząść’, por. pol. *natrzęsać się z kogo, czego* ‘wyśmiewać się’). Inaczej Fraenkel 636, który dopatrył się w *pókštas* przekształcenia wyrazu niem. *Pokus* albo ros. *fókus* ‘sztuka, sztuczka kuglarska’. — Drw. *pókštauti* ‘żartować; pokazywać sztuczki’, *pókštininkas* ‘żartowniś; kuglarz’.

prādaini, *pradaĩ* m. pl. 1. ‘mąka a. ziarno służące doprawieniu pokarmu zwierzęcego’ (*Be pradū kiaulių nenušersi* ‘Bez zaprawy świń nie wykarmisz’), 2. ‘omasta, okrasa, np. do kaszy’ — drw. na *-a-* od neoosn. *prad-*, którą wyabstrahowano z sb. *prādaras* ‘omasta, okrasa’ (= *pradar-as* ← *pradarýti*) w następstwie reanalizy *prad-aras*, wzorowanej na derywatach z suf. *-aras* (por. np. *mādaras* ‘rzadkie błoto’, *žāgaras* ‘sucha gałąź’).

prādēm adv. ‘natychmiast, z miejsca’, gw. *tuo prādēmu* adv. ‘ciągle, bez ustanku’. Przysłówek z formantem *-m-* od neoosn. *pradē-*, wyabstrahowanej

z vb. cps. *pradėti* ‘zacząć, począc’ lub *prasadėti* ‘zacząć się’. Paralele: *įdēm*, *nuodēm(u)*, *perdēm* oraz *āpsukmu*.

praduōtkas daw. gw. ‘zadatek, zaliczka, zastaw dawany dla zabezpieczenia wykonania umowy’, SD <praduoktas>, recte <praduotkas> «zadatek, arrabo, arra, pignus». Por. *praduōtką dúoti* ‘dać zadatek na co’. *Sakramentas yra praduotkas garbingo prisikėlimo*. Jest to drw. z suf. *-kas* od neosn. *duot-*, którą wyabstrahowano z ptc. prt. pass. *pradúotas* od vb. cps. *pra-dúoti* m.in. ‘dać tytułem zadatku, zaliczki’. Formant *-kas* powraca np. w *sandėtkas* ← *sudėtas* i *pridėtkas* ← *pridėtas*. — Pod wpływem odpowiednich form pol. *zadatek* i ros. *zadátok* doszło do zastąpienia członu °*duotkas* przez °*dotkas*, stąd war. **pradōtkas**, por. np. *Praduok slūginei pradotką* ‘Daj służącej zaliczkę’. Wariant ten jest zaświadczony od połowy XVIII w., por. *praduomi*, *duomi pradotką* w słowniku Ruhiga (1747).

prajėvas daw. ‘cud’, por. *O jog nepažįsta nieko kito, tiektai falšų, o vylių, o melus, todrinag bliuznija visus prajėvus, kuriuos Dievas daro per šventuosius savus* DP 371₂₁ ‘A iż nie znają niczego inszego, jedno fałsz a zdradę, a kłamstwo, przetoż bluźnią wszystkie cuda, ktore Bog sprawuje przez święte swoje’. *Šventieji anielai, Christusa siuntinie, anta sūda ateis, prajėvai rodysis, neg ant sūda sėsis, žemė labai drebė*s PK 149₁₄ ‘Wszyscy Aniołowie, Chrystowi posłowie, na sąd z Panem przyidą, wielkie cuda będą, niż na sądzie siędzie, ziemia się trząść będzie’. Ze zmianą rodzaju zapożyczone z błr. *prajāva*. — Forma rodzaju żeńskiego w SD *prajėvos* f. pl. «cud» (syn. *žinklas*, *stebuklas*). War. *prajōvas* m.in. DP, por. *Mes jiemus pigai parodyt galime, kaip patie žino, kokius Viešpats Dievas prajovus rodė Bažnyčioj Popiežiaus* DP 19₅₃ ‘Myć im łącno pokazać możemy, jako sami wiedzą, jakie P. Bog cuda okazował w Kościele Papieskim’. — Drw. *prajėvingas* SD «cudowny» (syn. *stebuklingas*, *žinklingas*).

prākaitas ‘pot’ — sb. postvb. od *prakaīsti*, *-kaitaũ* ‘przegrzać się, spocić się’ (zob. *kaīsti*). Odpowiednik stpr. *en prakāisnan* ‘w pocie’ < **prakais-snā-*, drw. od vb. **prakaisti*. — Vb. denom. *prakaitáuti* a. *prākaitauti* ‘pocić się’ (o *kruvingai prakaitava* PK 160₇ ‘a krwawie się pocił’), *prakaitúoti* ‘pocić się, pracować w pocie czoła, ze wszystkich sił; skraplać na sobie wilgoć (o serze, o ścianach, o szybie)’ (⇒ *prakaitúotas* ‘spocony’).

prākė daw. ‘kupiectwo, handel’ (war. *prakė*, *prakia*) — formacja dewerbalna na SO od *prek-* / *pirk-*, zob. *piřkti* ‘kupować’. Obok tego *prėkė* (zob.). — Drw. *prakijas* a. *prakiejus* daw. ‘kupiec’ (⇒ adi. *prakijiřkas* ‘kupiecki’). Vb.

denom. *prakáuti* daw. ‘kupczyć, handlować; targować się’, ⇒ *prakāvimas* ‘kupczenie’.

prakē 4 p.a. ‘powód, okazja do czego’, np. *Važiuočia miestan, ale nėra prakės* ‘Pojechałbym do miasta, ale nie ma okazji’. *Anas tiktai prakės ieško prie manęs priskabint* ‘On tylko szuka powodu, żeby się do mnie przyczepić’. War. *prākė*. Zapewne z dyferencjacji znaczeniowej względem *prākė* ‘handel’ (zob.), ale szczegóły wymagają zbadania.

prākeršas, -à 3 p.a. ‘ukośny, skośny’, *prakeršai* adv. ‘nie po kolei, coś przeskakując; na krzyż; na ukos, ukośnie’, *prakeršūs* ‘pochyły’, *prakeršiai* adv. ‘pochyło; na krzyż’. Bez etymologii.

prēkė, *prekė* ‘towar’, daw. też ‘handel, kupno; cena, szacunek rzeczy’ — formacja dewerbalna od *prek-* / *pirk-*, zob. *pirkti* ‘kupować’. Odpowiednik łot. *prece* ‘towar; staranie się o rękę kobiety; ożenek’. SD: *prekė* a. *prekės* «kupia» [‘przedmiot handlu, towar; transakcja handlowa, kupowanie, nabywanie’, SPXVI], *prekė* «towar, merx», *klėtka prekės* «buda, taberna», *pigas pardavimas prekių* «odbyt kupi», *pinigai ažu prekes* [acc. pl.] «pieniądze za kupią», *prekijas, kuris pinigais kaip prekėmis prekauja ir naudos iš to ieško* «bankierz, co pieniędzmi zysku szuka». Obok tego war. *prākė* (zob.). — Drw. *prekėjas* ‘kupiec’, *prekijas* ts. (SD «kupiec»), war. gw. *prikėjus* ts. (z **prekėjus?*), *prekỹs* ‘kupiec, handlarz’, *prekystė* SD «kupiectwo» (syn. *prekionė*), *prekiametė* SD «jarmark» (syn. *prekionė*). — Vb. denom. 1. *prekauju* SD «kupczę, handluję; przekupuję», *prekaujuosi* SD «targuję się» (⇒ neosn. *prekau-*: *prekautojas* SD «targownik», *prekavimas* SD «kupczenie, handlowanie»), *suprekaut* SD «stargować się», ⇒ *suprekavimas* SD «targ, zmowa o kupno» (syn. *supreka*. Czy **sąpreka?* Brak w LKŽ), 2. *prekiáuti* ‘kupczyć’, 3. *prekióti, -ju, -jau* ‘trudnić się handlem, handlować; pytać o cenę, targować się’ (⇒ neosn. *prekio-*: *prekionė* SD «jarmark» (syn. *prekiametė*) i «kupiectwo» (syn. *prekystė*) — paralele dla deverbatiwów na *-nė* wskazano s.v. *medžióti*), 4. *prekiúoti* ‘mieć cenę, kosztować’ (*Pasakyki man, mergelė, ką vainiks prekiúoja?*), ‘pytać o cenę’ (*Prekiúoti daug kas prekiávo, tik niekas nepirko*). Por. łot. *precēt, -ēju* ‘handlować; swatać; brać za żonę’.

priėdas ‘to co się dokłada; dopłata dawana przy zamianie koni; dodatek’, SD «przydatek, przyczynek». Drw. wsteczny od *prėdėlis* (zob.). Całkiem inaczej NIL 60, gdzie analizuje się *priė-das* i wywodzi *-das* z pie. tematu *-dh₃-ó- (SZ do *deh₃- „dać“).

prėdėlis, -io ‘dodatek, przydatek’ — drw. z suf. *-lis* od neosn. *priedė-*,

która powstała na podstawie *pridē-*, wyabstrahowanego z vb. cps. *pridēti* ‘dość, dołożyć’ (por. *dēti*). Paralela: *prīestolis*. Por. też *indēlis*, *išdēlis*, *sándēlis*, *ùždēlis*. Co do prefiksu zob. *prīe-*.

prīekaištas ‘zarzut, wyrzut, wymówka’, zm. *prýkaištas* — z odnowienia sufiksem *-tas* starszego sb. *prīekaišas*, *prīekaiša* ts. Z innym suf. *prīekaištis* ts. Jest to sb. postvb. od vb. cps. *prikaišyti* a. *prikaišióti* ‘wytykać komu co, robić wymówki’. — Vb. denom. *priekaištáuti* ‘wytykać komu co, robić wymówki’ (ob. *prīekaišauti*).

priesēnis, *priesēnys*, zm. *prysēnys* 1. ‘sień, przedsionek’, SD < *priesenis* > 1. «przedsionek» (syn. *priemenē*), 2. «przysionek», 3. «sień», 4. < *priesenis* pas bažničiu / wieta pas bažničiu / kur pawargieley sedi ełgdamieši > «babinec, kruchta» — drw. od zwrotu przyimkowego *prie sēnių*, zob. *sēnys*. Paralele s.v. *priemenē*.

prīestoga gw. ‘miejsce pobytu, zamieszkania’ — drw. na *-gā-* od neoosn. *pristo-*, wyabstrahowanej z vb. cps. *pristóti* m. in. ‘zamieszkać’ (por. *pristóti*). Co do prefiksu zob. *prīe-*. Co do suf. *-gā-* zob. *nespégà* s.v. *spékà*.

priimčius, *-iaus* gw. wsch. ‘mąż przyjęty do domu i na gospodarke żony’ (*Išėjo in priimčiūs*) — najprawdopodobniej zapoż. z błr. *prijmáč* ‘zięć przyjęty do domu teścia’ a. *prýjmič* ts. ⇐ *prymáčь*, *pryjmáčь* ‘przyjąć’ (por. ESBM 10, 104). Lit. transpozycja słowotwórcza: *priimč-ius* ⇐ *pri-iĩntas* ‘przyjęty’ (zob. s. v. *imt-*). Pożyczkę włączono do grupy nazw osób o zakończeniu *-čius*, np. *pikčius* ‘złośnik’, *bičius* ‘bartnik’, *rāčius* ‘stelmach’. Zob. też *primōkas*.

primōkas wsch.-lit. ‘mężczyzna, który ożeniwszy się, został przyjęty do domu i na gospodarke żony’, por. *Sesuva priemė primōką*. ‘Siostra przyjęła «primokasa»’ *Insleidau namo primōką kap vilką urvan: nei būt, nei bėgt, geria ir skaunas*. ‘Wpuściłam do domu «primokasa» jak wilka do nory: ani żyć, ani uciec, pije i bije’. Zapoż. z błr. *prymák* ‘mąż przyjęty do domu żony’, por. ros. gw. *primák* ts. (ESBM 10, 104). LKŽ nie zaznaczył obcości tego wyrazu. To samo odnosi się do *priimčius* (zob.). Rodzime synonimy tych wyrazów wymieniono s. v. *užkurys*.

pristoka b.z.a. ‘brak, niedostatek czego’ — dewerbalny drw. na *-kā-* od neoosn. *pristo-*, wyabstrahowanej z vb. cps. *pristóti* ‘zabraknąć’ (zob., por. *stóti*). Formacja porównywalna ze *stokà* (zob.). Rzadkie użycie suf. *-kā-* w derywacji prymarnej, por. *spékà*.

pristotàsis, *pristótasis* daw. gw. ‘opętany (przez diabła, złe duchy)’, por.

Tavęsp eidavo ... velino pristotieji DK 153₅ ‘Do ciebie przychodzili ... opętani’. *Piktų dvasių pristotieje* gw. ‘Opętani przez złe duchy’. Substantywowana forma od ptc. prt. pass. *pristótas*, należące do vb. cps. *pristóti* m.in. ‘opętać’ (zob.). Por. *pristatas* SD «opętany od czarta, *dæmoniacus*, *energumenus*». *Teipaję ir velinai rodės žmonėse pristotose* DP 196₁₈ ‘Także i diabli ukazowali się w ludziach opętanych’.

pristóti, *pristóju*, *pristójau* 1. ‘przystanąć, przyszedłszy zatrzymać się przy czym’, 2. ‘postawić stopę na ziemi’, 3. ‘(o miejscu, placu) napełnić się przyjezdnymi, obstać co’ (*Pristójo vyrų pilnas kiemas*), 4. ‘przybyć, przyjechać; osiąść, zamieszkać’ (*Geri mano šeimininkai — čia pristójau, čia i būsiu*), 5. ‘przystać do kogo⁵², przystać do roboty, do służby, do majstra’, 6. ‘zaciągnąć się do wojska’, 7. ‘przyczepić się do kogoś; przestawać z kim, obcować’, 8. ‘ogarnąć — o chorobie, bezsenności’ (*Pristójo gripas, guliu lovoje*), 9. ‘ogarnąć swym wpływem, opętać kogo’ (*Jau ji turbūt velnio pristóta yra*), 10. ‘opiekować się kim, troszczyć się o kogo, doglądać’, 11. ‘osłabnąć — o deszczu; zmęczyć się, utracić siły’ (*Kad jau pristójau, belipdama į kalną!*), 12. ‘zabraknąć, nie wystarczyć’ (*Pristójo pinigų* ‘Zabrakło pieniędzy’). — Drw. *príestoga* (zob.), *pristoka* (zob.), *pristójęs* adv. ‘z uporem — pracować, prosić o co’, *pristótas* ‘opętany’ (por. *pristotàsis*).

pūslė, acc. sg. *pūslę* 4 p.a. 1. ‘bańka tworząca się na powierzchni cieczy, ciasta, bąbel’, 2. ‘pęcherz, wypukłość na skórze powstała wskutek jej odciśnięcia, zgniecenia lub oparzenia’, 3. ‘narząd w jamie brzusznej ludzi i zwierząt’: *šlapimo pūslė* ‘pęcherz moczowy’, *tulžiės pūslė* ‘pęcherzyk a. woreczek żółciowy’, *plaūkomoji pūslė* ‘pęcherz pławny u ryb’, 4. ‘żagiel sztormowy’, 5. ‘rozpieszczony człowiek’. SD: *pūslė* «macharzyna; pęcherz u ryb», *plyšta pūslė* «puka się pęcherz». War. z insercją *k*: gw. *pūkšlė* ‘pęcherz, nabrzmienie, wypukłość na skórze’. Analiza: *pūs-lė*, formacja dewerbalna z suf. *-lė-* od neopwk. *pūs-*, por. *pūsti* ‘wzdąć się, spuchnąć’. Znacz. etym. ‘wydęcie’. Paralelne drw. od neopwk. na *-s-*: *juslė* ⇐ *jūsti*, *krimslė* ⇐ *krimsti*, *mekslė* ⇐ *mėgzti*, *uoslė* ⇐ *úosti*⁵³. — Drw. *pūslėlė* bot. ‘lepnica rozdęta, *Silene vulgaris* vel *cucu-*

⁵² Por. *Pametęs tikrajį viešpatį savą, pristojai dergėtuvop ir smarkausp Tironop* DP 555₃₂ ‘Opusciwszy prawdziwego Pana swego, przystałeś do sprosnego a okrutnego tyran-na’. — *Ką pristosi, tuo pastosi* ‘Do kogo przystaniesz, takim się staniesz’.

⁵³ Dotąd *pūslė* wyprowadzano przez *pus-slė z praformy *pūt-slė, por. Skardžius (1943, 170), Otrębski (1965, § 173) (*pūt-* jak w prt. *pūčiaũ* do *pūsti*). W ujęciu niniej-

balus', *pūslēnis* bot. 'pęcherznica, *Physocarpus*', *pūslis* I bot. 'moszenki, *Colutea*', *pūslis* II 'człowiek gruby; człowiek rozpieszczony', cps. *pūsliā-gālvis* peior. 'mający wielką głowę', sb. 'półgłówek'. Vb. denom. *pūslēti*, -ja, -jo 'pokrywać się pęcherzami', ⇒ *pūslētas* 'w pęcherzach (o dłoniach)'.
 ragótinė daw. 'oszczep, włócznia'⁵⁴, SD «darda ['rodzaj broni kłującej', SPXVI]; oszczep; włócznia», *ragotinė medžiotojų* SD «oszczep łowczy» — zapoż. z błr. *rogátina*, *rahácina*. — *viršus ragotinės* SD «oszczepisko».

raguvà 3 p.a., *rāguva* 1 p.a. 1. 'rów wryty przez wodę', 2. 'wąwóz o stromych zboczach', 3. 'zagłębienie wyjeżdżone przez wozy', 4. 'droga biegnąca w rowie' (*Kelias rāvu bus raguva*). War. *reguvà*. Z innym suf. *ragavà*. Najprawdopodobniej drw. od *rāgas* 'róg', choć motyw znaczeniowy nie jest oczywisty. Formalne odpowiedniki łotewskie, mianowicie *ragavas*, *raguvas* f. pl., odnoszą się do 'płaskich sani, flache Holzschlitten' (ME_{III}, 465 n.), por. lit. *rōgės* 'sanie'. — N. m. *Ragavà* 2x, *Raguvà* 4x, *Raguvė* (⇒ *Raguvėlė* 6x), n. rz. *Raguvà* 3x.

rāidyti, *rāidau*, *rāidžiau* 'ładować piec drewnem'. Dwuznaczne. Po pierwsze może to być iteratyw z suf. -dyti i SO *rāi-C* od sełowego pwk. *rīe-C*, jak w *rīeti*, *rīeju* (war. *rejū*), *rīejau* 'układać szczapy drewna w stos'. Zob. *rīeti* II. Paralele apofoniczne: *spārdyti* ⇐ *spīrti*, *tārdyti* ⇐ *tīrti*, *tvārdyti* ⇐ *tvėrti* (wokalizm *ai* ukazuje się np. w *bai-dyti*, caus. do *bijóti*). — Po drugie *rāidyti* może być iteratywem z suf. -y- i SO *raid-* od plit. pwk. **rid-*, którego odpowiednik został przechowany w czas. łot. *riedu* (**rindu*), *ridu*, *rist* 'porządkować, układać'⁵⁵ (por. Fraenkel 687). Paralela: *skraidyti* ⇐ *skrindū*, *skridaũ*. — Tu też *rāidžiai* adv. 'porządnie, należycie, dobrze' (*Raidžiai sudėk visus daiktus. Pa-*

szego słownika -slė nie jest odziedziczonym formantem, lecz neosufiksem, który pojawił się w rozwoju litewskim w wyniku metanalizy formacji z suf. -lė. — Dla porządku trzeba dodać, że S. Ambrazas (1993, 98–99) nie wymienił w swej monografii wyrazu *pūslė*, ani nie odniósł się do takich formacji, jak *juislė*, *krimslė*, *mekslė*, *sprauslė*, *uoslė*.

⁵⁴ Por. *kuriami* [rašti] *rasi paminėtus visokius ginklus karionės: šarvus, šalmu, ragatinį, skydą* SP₁ 13, 'w którym [w piśmie] najdziesz wzmiankę wszelakiego oręża i broni wojennej: pancerza, przyłbice, szyszaka, włócznie, tarcze'. *Žėklai paskui numirimą, šonas ragotinė atvertas, ir palaidojimas* DP 178₄₇ 'Cuda po śmierci, bok włócznią przebito, i pogrzeb'.

⁵⁵ Por. jeszcze derywaty łot. *ridāt*, -āju 'sprzątać, usuwać na bok; porządkować' (war. *ridēt*, -ēju), refl. *ridātiēs* 'szykować się (do podróży, do roboty)', *ridīt* 'porządkować, stawiać na właściwym miejscu', sb. *ridas* a. *ridi* pl. 'graty, rupiecie'.

gyvenus jiems metus, gimė sūnus, katras labai raidžiai augo). — Neopwk. *rind-, wyabstrahowany z prs. infigowanego *rindù, jest widoczny w drw. lit. *rindà* 1. 'rząd, szereg' (*Stovi riñdos kareivių. Iš rindōs imk*), 2. 'rząd mendli na polu' (*Stovi avižienoje penkios riñdos*), ⇒ vb. denom. *rindótis* 'stawać w szeregu', *surindóti* 'uszeregować, uszykować (żołnierzy)' — tylko u Dowkonta.

raikýti, *raikaũ*, *raikiaũ* 'krajać (chleb, ciasto, ser); orać ziemię', *apraikýti* 1. 'okrawać (bochenek z obu stron)', *apraikau* SD «okrawam», 2. 'zastawić stół jedzeniem, położyć nakrojony chleb przy każdym jedzącym', *atraikýti* 'odkrawać', *atraikau* SD¹ «okraiam» (syn. *atriekiu*, *atpjauju*). Iteratyw z suf. -y- i SO *raik-* od **reik-*, zob. *riekiũ*, *riėkti*. Paralele: *maišýti* ⇐ *miešiũ*, *sáikyti* ⇐ *sėkiu*, *táikyti* ⇐ *teikiũ*. Odpowiednik łot. *rāicīt*, -ku, -cīju 'robić bruzdy; spulchniać ziemię'. — Nomina: *apýraika* 'odkrojony kawałek', SD «okrawek», *āpraikas* 'kromka z całej szerokości bochenka', *ātraikas* 'okrajka, kawał, pajda' (por. łot. *rāika* 'bruzda', *raīks* 'kromka chleba'). Cps. *duon-raikýs* 'kto kraje chleb, kto wydziela chleb'. — Neoosn. *raiky-*: *paraikymas* 'pokrojenie': SD *kuris menasi sūnarių paraikymo*, *sūnarių paraikytojas* «anatomik», *raikýdinti* cur. 'kazać kroić, dać (chleb) do pokrojenia', *raikytojas valgyklų* SD «krayczy» ['służący krający i podający pokarmy przy stole', SPXVI]. Paralele: *maišymas* ⇐ *maišýti*, *rašýtojas* ⇐ *rašýti*.

raizgýti, *raizgaũ*, *raizgiaũ* 'wiązać, pleść, wikłać, gmatwać', *apraizgýti* 'oplątać, omotać', *ažuraizgau* SD «zapleść chrostem», *suraizgau* SD¹ «gmatwam» (syn. *supainioju*). Formacja iteratywna z suf. -y- i innowacyjnym SO *raizg-* od *rizg-*, będącego redukcją *rezg-*, por. *rėgzti* 'splatać, wiązać'. Stary SO: *razgýti*. Paralele apofoniczne: *maizgýti* ⇐ *mizg-* ⇐ *mezgũ* (s.v. *mėgzti*), *draiskýti* ⇐ *drisk-* ⇐ *dresk-* (s.v. *drėksti*). — Z innym suf. *raizgióti* 'wiązać'. — Nomina: *raizgaĩ* 4, 3 p.a. lub *raĩzgai* 2 p.a. m. pl. 'sidła na ptaki, pętle zrobione z włosia; splątane nici', *raizginýs* 'plecionka, płatanina', *raizgũs* 'zaplątany, zawity', *sąraizga* 'splot, płatanina nici' (⇐ *surigzti*), SD <*surayzga*> «matanina, zamotanie», poza tym <*surayzgitas*> «powikłany», <*surayzginas*> «powikłanie». — N. m. *Raizgiaĩ* 2x, *Raizgýnė*, *Reizgiaĩ*.

raĩsdinti, *ramsdiñu*, *ramsdiñau* 'uspokajać, uśmierzać' — drw. na -*din-* od neoosn. *rams-*, która została wyabstrahowana z frq. *ramstýti* (zob.), interpretowanego jako **rams-* + -*sty-* (na mocy prawa degeminacji). Dalsze szczegóły morfologiczne s.v. *káusdinti*.

ramstýti, *ramstaũ*, *ramsčiaũ* 'podpierać (gałęzie drzew)', *atramstau*: SD¹ *atrumstau* «odpieram» (syn. *ataremiu*), *paramstau*: SD¹ *parumstau* «podpie-

ram» (syn. *paspiriu*), refl. *ramstýtis* ‘podpierać się laską, szczudłem’, *ramstýtis síenos* ‘opierać się o ścianę’. Frequentativum z suf. -sty- i SO *ram-* od *rem-*, zob. *remiù*, *reñti* ‘podpierać’. — Neoosn. *ramst-*: *ramsčióti* a. *rámsčioti* ‘podpierać’, *ramstinėti* ts., *rañstis* ‘podpora, podpórka, szczudło, poręcz, balustrada’), SD¹ *atarumstis* «odpieranie, odpor, odparcie».

ránkioti, *ránkioju*, *ránkiojau* ‘zbierać, gromadzić; kraść, podkradać’, DP ‘zbierać, zgromadzać, skarbić’, *išrankióti* 1. ‘wybierać (z wnętrza, ze środka, jedno po drugim), robić wybór’, 2. ‘wymierać’ (*Po vieną, po vieną ir išránkios visus — tų senujų mažai bėra*), *nuránkioti* ‘pozdejmować, np. gąsienice z drzewa’. Jest to iteratyw z suf. -ioti i SO *rank-* do *renk-*, por. *renkù*, *riñkti* ‘zbierać, wybierać’ (bez apofonii: *rinkióti* ‘zbierać’). Paralele apofoniczne: *krámčioti* ← *kremtù*, *lándžioti* ← *lendù*, *slánkioti* ← *slenkù*. Akut o charakterze metatonicznym. — Z innymi suf.: *rankýti*, -aũ, -iaũ ‘zbierać’ (rzadkie); stpr. *[isrankint]: *isrankinna* ‘wybawia, zbawia’ obok *[isranki:t]: *isrankiuns ast* ‘wybawił’, *isrankit* ‘zbawieni’, *isrankeis mans* ‘wybaw nas!’. — Nomina na SO *rank-*: *išrankos* f. pl. ‘wysortowane rzeczy’, *parankà* ‘wybór’, *pārankos* f. pl. ‘resztki, rzeczy przebrane’, *rankà* (zob.), *rañkius* ‘zbiórka pieniędzy na jakiś cel; zbiór, kolekcja; żniwa, zbieranie plonu’ (budowa jak w *lañdžius*, *lākius*, *tānius*).

rañkpinigiai m. pl. ‘zadatek, pieniądze wręczone w celu zabezpieczenia wykonania umowy’, por. *Jeį darysi, daryk, o ne — gražink rañkpinigius*. War. *rañkpinigiai*. Jest to złożenie członów *rankà* ‘ręka’ i *pìngas* (*piringas*) ‘pieniądz’, kalkujące strukturę niem. *Hand-geld*. Na ludowej etymologii polega następująca definicja: *Pinigai duoti ant rankų, vadinas rañkpinigiai* (Juszkiewicz). Starszą i swojską nazwą ‘zadatku’ było *praduõtkas* (zob.).

rantýti, *rantaũ*, *rančiaũ* ‘rąbać, ciąć; ranić⁵⁶; nacinać; kastrować’, *runtau* SD «rąbam, rąbię» (syn. *šakalu*), *runtau malkas* SD¹ «rąbię» [drwa], *runtau medžių* SD «knuię» [‘rąbać, rozłupywać drzewo’] — iteratyw z suf. -y- i SO *rant-* od *rent-*, por. *renčiù*, *rėsti* ‘rąbać’. Odpowiednik łot. *ruotīt* obok gw. ku-roń. *rantīt* ‘przecinać, odcinać; rąbać tępą siekierą’. — War. z dysymilacją *nt* > *mt*: *ramtýti* ‘rąbać’. Drw. *ramstýti* ‘ciosać’ — pochodzi z dysymilacji formy **ranstyti*, to z **rans-sty-* (SO **rans-* ← **rens-*, zob. *rāstas*). — Neoosn. *ranty-*: *rantýdinti* ‘nacinać, haratać; rąbać’, *įrañtymas* ‘nacięcie’, SD *runtymas* «rąbanie». — Nomina na SO: *rántas* 1. ‘wcięcie, nacięcie, karb’, 2. ‘pierścień

⁵⁶ Por. *Dėl neteisybės ir piktybės mūsų buvo surantytas ir sutrintas* SP_{II} 220₁₅₋₁₆ ‘zranion jest za nieprawości nasze, start jest za złości nasze’.

na rogu krowim', 3. 'blizna, szrama', war. *rañtas*, *rándas* (zob.), *rámndas*. Por. łot. *rañta* 'karb, nacięcie'. Cps. *skíed-ranta* (zob. *skíesti*).

raškýti, *raškaũ*, *raškiaũ* 'zrywać owoce z gałęzi (jabłka, śliwki, wiśnie), zrywać jagody, liście, strąki, orzechy, pomidory, ogórki, zrywać kwiaty', *raškau* SD «obrywam owoc [syn. *nureškiu*]; rwę [syn. *rauju*]; sczypię», *pri-raškýti* 'narwać, nazbierać (owoców)', refl. *nusiraškýti* 'zerwać sobie (kilka jabłek, gruszek)' — iteratyw z suf. -y- i SO *rašk-* od *rešk-*, zob. *reškiũ*, *rėkšti*. Paralela: *taškýti* ⇐ *teškiũ*, *tėkšti*. — Z innymi suf.: *raškinėti* 'zrywać (owoce)', *raškinti* ts., *raškióti* ts. — Nomina na SO *rašk-*: *raškėlė* 'małe naczynie drewniane' (znaczn. etym. 'krobka na jagody?'), *rāškės* f. pl. 1. 'tyczka do zrywania jabłek a. gruszek z wyższych gałęzi', 2. bot. 'brodawnik, *Leontodon*'. — Neosn. *rašky-*: *rāškymas* 'zrywanie (owoców, jagód)'.

razgýti, *razgaũ*, *razgiaũ* 'wiązać, splatać, plątać' :: łot. *ražgīt* ts. — iteratyw z suf. -y- i SO *razg-* od *rezg-*, zob. *rezgũ*, *rėgzti*. Paralele: *draskýti* ⇐ *dreskiũ*, *drėksti*, *taškýti* ⇐ *teškiũ*, *tėkšti*. — Z innymi suf.: *razginti* a. *razgýti* 'wiązać (sieć)', *razgióti* 'wiązać sznurkiem', *aprazgióti* 'oplatać drutem (pęknięty garnek)'. — Alternant *ragz-C*: *ragztýti* iter. 'wiązać, wikłać' — pisownia morfologiczna dla [*rakstīti*], to z **raks-sty-* < **ragz-sty-* (paralela: *magztýti* ⇐ *mėgzti*). — Nomina na SO *razg-*: *razgaĩ* m. pl. 'sidła, np. na kuropatwy' :: łot. *razga* 'stara miotła', słow. *rozga* 'pręt, różga', ⇒ vb. denom. *pasirazgáuti* 'poróżnić się, pokłócić się'; *razginės* f. pl. bot. 'czosnek szczypiorek, *Allium schoenoprasum*', *rāzginos* f. pl. 'chodaki plecione ze słomy, trepy'.

rāštas 1. 'wzór w tkaninie a. hafcie, deseń, ozdoba', 2. 'pismo (np. ręczne, pochyłe), charakter pisma', 3. 'to, co jest napisane, papier z wypisanym tekstem (list, akt, dokument); dzieło napisane', 4. 'takt przy młóceniu, tempo według którego jedna z trzech osób uderza cepami'. Osnowa *raš-* stanowi alternant na SO do **reš-*, podobnie jak w czas. *rašýti*, który jest z pochodzenia iteratywem od **rešti*. Dalsze objaśnienie sporne. — Drw. *raštėlis* 'list, liścik, pisemko', *raštijà* 'piśmiennictwo, literatura', *rāštinė* 'kancelaria', *raštingas* 1. 'piśmienny, umiejący pisać i czytać', 2. 'wzorzysty (o tkaninie)', *raštinyčia karališkė* SD «kancelaria [królewska]», *raštinykas* SD¹ «pisarz», SD «podpiszek» (syn. *vietinykas*). Cps. *rañk-raštis* 'rękopis' (por. *rankà*), *sén-raštis* 'stary rękopis a. druk, starodruk'. — Vb. denom. *raštúoti* 'haftować, wyszywać' (⇒ *raštúotas* 'haftowany, wyszywany').

ratúota bìtė — mówi się o pszczole, która powraca do ula ze zbioru nektaru i ma (na tylnych nogach) koszyczki wypełnione pyłkiem kwiatowym.

Por. *Bitis ratúota parlekia iš lauko*, t.y. *turi ratais apdėtas kojas peno, maisto, apsikrovusi kojas medumi. Pareina bitys ratúotos — ant kojelių vašką ar medų neša*. Epitet *ratúota*, dosł. ‘kolistą’, albo stoi w związku z kolistym kształtem koszyczka pszczelego, albo też jest umotywowany przez vb. denom. *ratúoti* ‘latać w koło — o pszczołach’ (zob. *rātas*). — W odniesieniu do człowieka adi. *ratúotas*, -a znaczy ‘(wracający) z czymś, z podarunkiem, coś niosący’, np. *Ans visumet pareit ratúotas. Bobelės visos iš krikštyną parejo ratuotos*. W przenośni *ratúotas* to również ‘bogaty’ (*Tokių ratuotų mergos ir laukia*) i ‘upity’ (*Vakar buvai visai ratúotas*).

raukšlė ‘zmarszczka’, SD «zmarsk» (war. *raūkšlas*) — ze zmianą *ks > kš* z **rauk-slė, *rauk-slas* (por. *verkšlā*). Drw. dewerbalny z suf. *-sl-* od *raukiù, raūkti* (zob.). Podobnie jest zbudowane *rūkslas* ‘zmarszczka’ < **ruk-slas*. Paralele: *mókslas* ⇐ *pramókti, tikslas* ⇐ *tikti*. — Do tego war. *raugžlė*, który tłumaczy się udźwięczeniem grupy obstruentowej *kš* w otoczeniu sonorantów: *ṽ-kš-l > ṽ-gž-l*. Paralele: *ṽ-z-l* z *ṽ-s-l* w *skriaūzlas* < **skriauslas* (zob. *skriaūsti*), *ṽ-gz-l* z *ṽ-ks-l* w *veigzlūs* < *veikslūs*. — Drw. *raukšlīs* ‘kto się zmarszczył, zasepił’, war. *raugžlīs*, ⇒ vb. denom. *raukšlėtis* ‘marszczyć się’, war. *raugžlėtis*.

rievė 4 p.a. ‘słój drzewa’. SD: *rievė medžio* «flader»⁵⁷ (syn. *rėta*), *turiš rieves* «fladrowaty» [‘pełen fladrów, słojowaty’, SW], *rievės turiš savim* «haftowany». Odpowiednik łot. *riēva, riēve* ‘szczelina, szpara; zagłębienie, zmarszczka, fałda, bruzda; szrama, blizna, rysa w drzewie; czeczotka’. — Alternant na SO: *raivė* ‘słój drzewa; pręga, pasmo; szczelina, pęknięcie w ziemi’. Alternant na SZ: łot. *rīve, rīva* ‘ein erhöhter Streifen’, *rīva* ‘eine linienartig eingedrückte Vertiefung auf einer glatten Fläche’ (ME_{III}, 541, z uwagą ‘Zu rīeva?’). Bez dobrej etymologii, zob. Fraenkel 691 n. (s.v. *raivė*). Por. suf. *-vė-* w *virvė, gleivės* (S. Ambrazas 1993, § 163). — Vb. denom. *rievėti* ‘robić słoje, wzory; haftować, wyszywać’, *rievėju* SD «haftuję» (syn. *ižsiuvu*), ⇒ *rievėjimas* SD «flader», *rievėtas* SD 1. «fladrowaty» (syn. *turiš rieves*), 2. «haftowany» (syn. *rievės turiš savim, ižsiūtas*), *ižrievėtas daiktas* SD «haftowanie, haftowanego co» (syn. *ižsiūtas daiktas*); *rievėtojas* SD «haftarz». — War. *reivė* 4 p.a. ‘słój drzewa’ (por. *deivė* ob. *diēvas*, *peilis* ob. *pielā*, *streīgti* ob. *striēgti*).

rūkųti, rūkaū (war. *rūkiù*), *rūkiaū* 1. ‘sprawiać, żeby się dymiło, kurzyło;

⁵⁷ [‘wzór słojów drzewa fladrowego widoczny na powierzchni drewna ciętego wzdłuż’, SPXVI; «żyła w drzewie a. kamieniu, słojowatość, słój», SW].

odymiać (pszczoły, bydło)', 2. 'trzymać w dymie, wędzić (mięso, wędliny, rybę)', 3. 'palić kadzidło, kadzić', 4. 'palić (tytoń, papierosy)', 5. 'wzbijać kurz, kurzyć'. War. *rūkýti*, -iju, -ijau. Z innymi suf.: *rūkinti*, *rūkinėti*. Dawne prs. *rūkiu* SD¹ «kadzę; kurzę», *aprūkiu* SD «kopcę; kurzę; przykurzam», *parūkiu* SD «podkurzam co», *užrūkýti* 'nadymić, zadymić; zapalić papierosa'. Formacja z suf. -y- o funkcji caus.-iter. do intr. *rūksta*, *rūkti* 'o dymie: podnosić się'. Brak apofonii przypomina takie wypadki, jak *spirgyti*, *vilgyti*, *žindyti*. — Drw. *núorūka* 'ogarek, niedopałek (papierosa)'. — Neoosn. *rūky-*: *rūkylas* a. *rūkylai* 'kadzidło'⁵⁸, też 'tytoń; aromatyczne zioła używane przy wędzeniu mięsa', *rūkylas* SD «kadzenia materya; trociczka» (⇒ *rūkylinė eldijėlė* SD «czołnek do kadzidła», *rūkylnyčia* SD «kadzidlnica»⁵⁹), *rūkyklà* 'wędzarnia (mięsa, ryb); palarnia (tytoniu)', *rūkymas* 'wędzenie', SD «kadzenie», *rūkynė* 'wędzarnia; kurna chata', *rūkýtojas* 'kto wędzi mięso a. ryby; palacz tytoniu', SD «kadziel».

sáikyti, *sáikau*, *sáikiau* (war. *saikýti*) 'sięgać', DP 'chwytać się, dosięgnąć, doświadczać', *saikau* SD «chwytam» (syn. *gaudau*, *grėbstau*), *saikýti* 'mierzyć (objętość zboża, płynów)' — iteratyw z suf. -y- i SO *saik-* od **seik-*, por. *siekiu*, *siekti* 'sięgać, wyciągać rękę'. Paralele apofoniczne: *dáigyti* ⇐ *diegti*, *gráizyti* ⇐ *griežti*, *láidyti* ⇐ *léisti*. — Z innymi suf.: *saikdinti* 'zmuszać do przysięgi, zaprzysiąc', *saikinti* 'kazać przysięgać, odbierać od kogoś przysięgę; siłą zmuszać do przyznania się' (war. *saiginti* b.z.a.), *sáikioti* 'sięgać po co' (*Sáikiok obalį, bene prisieksi nuskinti*), refl. *sáikiotis* 'idąc po bagnie, stąpać z jednej kępy na drugą', *sáikstyti* 'sięgać po co; przysięgać'. — Nomina na SO *saik-*: *priesaika* 1. 'przysięga', 2. c. 'małżonek' (⇐ *prisiekti*; jest też war. *priesieka* 'małżonek'), *saikas* (zob.), *saikiklis* 'naczynie z podziałką, dozownik' (war. *seikiklis*), *saikingas* 'umiarkowany', *saikùs* ts.

saistýti, *saistaũ*, *saisčiaũ* 1. 'zawiazywać, owijać, kutać, otulać (niemowlę)', 2. 'rozwieszać sznury do suszenia bielizny', 3. przen. 'zobowiązywać kogo do czego' — frq. z suf. -sty- i SO *sai-* do *sei-*, zob. *sejù*, *siėti* 'wiązać, rozwieszać sznury'. Odpowiednik łot. *sàistīt* 'wiązać, pętać'. Paralele: *skraistýtis* ⇐ *skrejù*, *skriėti*; *graistýti* ⇐ *grejù*, *griėti*. Cps. *nusaistýti* 1. 'rozwinąć, rozebrać, rozpiąć odzież na niemowlęciu, dziecku', 2. 'pomóc dziecku

⁵⁸ Zdaniem Borowskiej (1957, 363) wyraz *rukylas* został utworzony według wzoru zapożyczonego wyrazu *kodylas* 'kadzidło' (z błr. *kadflo*).

⁵⁹ LKŽ_{XI}, 920 pisze *rūkilnyčia*, choć dla osnowy *rūkil-* nie widać oparcia.

załatwić się, wysadzić dziecko', *pasaistýti* 'wysadzić dziecko', *susaistýti* 'związać kogo, skrepować; powiązać, połączyć; zobowiązać', *užsaistýti* 'zasnuwać pajęczynami (o pająkach)'. Zob. też *systýti*. — Neoosn. *saisty-*: *susaĩstymas* 'skrepowanie, ograniczenie'. — Neoosn. *saist-*: *saĩstas* 1. 'zobowiązanie', 2. 'powróż, postronek (do uwiązywania bydła w oborze)'. Por. *glaĩstas* ⇐ *glaistýti*, *laĩstas* ⇐ *laistýti*.

sándara 1. 'budowla, struktura', 2. 'pokój, przymierze' — abstractum z suf. *-ā-* i SO *dar-* od vb. cps. *su-derėti* 'zgodzić się, ułożyć się, zawrzeć umowę' (zob. *derėti*, *sán-*). Paralele: *sántaika* ⇐ *suteĩkti*, *sájunga* ⇐ *sujũngti*. — Forma zaprzeczona *nesándara*: SD *nesundara* «niesnaska; niezgoda», *nesundarus* SD «niestworny»), *nesūdara*: SD *nesudara* «rozroźnienie, rozerwanie», *nesudaru darau* SD «rozrażniam drugich» (syn. *perskiriu*). — Stlit. też *sandaria* 'zgoda, przymierze', np. *kad juos vedu sandarion, kalavijus siekia* PK 90₂₃ 'gdy zgodę wspomionę, mieczow pomykają' (dosł. gdy wiodę ich do zgody). *kaip ypačia pečėtis sandarios Dieva su mumus* PK 197₂₅ 'jako osobliwa pieczęć przymierza Boskiego z nami'. — Drw. *sandarùs* 1. 'ściśle przylegający, bez szczelin, szczelny' (⇒ *sandariaĩ* adv. 'szczelnie', *sandārinti* 'uszczelnić'), 2. 'przylegający, lepki', 3. 'zgodny' (m.in. DP), SD «jednomyślny» (syn. *vienaširdis*), 4. 'oszczędny'. — WSO *dor-* < **dār-*: *sándora* 1. 'pokój, brak wojny', 2. 'traktat pokojowy', 3. 'rokowania', 4. 'testament jako część Pisma św.'

sánkaba, *sákaba* 'złącze, klamra, skobel u drzwi', SD *sųkaba* «ankra» ['klamra żelazna do spajania, wiązania ze sobą części budowli, belek lub muru', SW] (syn. *sųvara mūro*) — abstractum na *-ā-*, derywowane od vb. cps. *sukabinti* 'szczepić, złączyć' (por. *kabėti* i *sán-*). Znacz. etym. 'szczepienie, złączenie'. Paralela: *sájunga*, *sąspara*.

sąspara 1 p.a., *sąsparà* 3 p.a. 1. 'węgieł domu, krawędź pionowa zrębu, róg, narożnik' (*sąsparos akmuõ* 'kamień węgielny'), 2. 'zamek na węgle zrębu; sprzężenie, złącze', 3. 'kąć w pomieszczeniu'⁶⁰. SD <*suspara*>, «grań, angulus; węgieł w budowaniu». War. *sąsparas* 'węgieł; krokiew'. Drw. prymarny z suf. *-ā-*, *-a-* i SO *spar-* do *spir-* / **sper-*, por. *suspirti* m.in. 'zetknąć ze sobą, złączyć' (por. *Nė vienas dailidė nemokės be manęs sparų suspirt*), *sisispirti* m.in. 'zetknąć się, złączyć się' (zob. *spirti*). Paralele: *skarà* ⇐ *skėrti*, *klampà* ⇐ *kliũpti*, por. też *spāras* 'krokiew'. — War. ze zmianą **anS* > *aiS*: *sáispara* gw.

⁶⁰ Por. *Kur susispiria sienos, ten bus sąsparà. Iš lauko sąspara, pirkioj tai kampas. Sąspara — kai du rąstus suleidžia. Sąspara — ryšys namų.*

‘węgiel’ (por. *sáišlavos* s.v. *šlúoti*; *spéisti* < *spésti*). — Drw. *sąsparinis* ‘narożny, węgielny’, SD < *susparinis* >, ts., stlit. *sąsparnykas* ‘kamień węgielny’ (Bretkun, por. suf. w *pagalbnykas*). — N. m. *Besąspāriai*.

sausausỹtelis, -io gw. wsch. ‘suchuteńki, suchutki’, przez degeminację z *saus-sausytelis — złożenie tautologiczne członów przymiotnikowych *saūsas* i *sausỹtelis* ‘całkiem suchy — o sianie, gruncie’ (neosuf. -ytelis). Paralela: *pil-pilnỹtelis* ‘pełniuteńki, pełniusieńki’ < *piln-pilnytelis (do *pilnas*).

Sėjìnė ‘święto Narodzenia Panny Marii, święto Matki Boskiej Siewnej, 8.IX.’ — substantywizacja adi. *sėjìnė* ‘siewna’, drw. od neopwk. *sěj-* ⇐ *sēju* ‘sieję’ (zob. *sėti*). ‘Od wigilji Panny Marji Narodzenia ozimy siew poczynają, a dlatego tę uroczystość mianują dniem siewnym’ (sw s.v. *siewny*). — Inne nazwy tegoż święta: *Sēmēnė* a. *Sėmenė* (równoznaczne z sb. ‘siew, czas siewu’, zob. *sėti*), *Šilinė* (zob.).

sėnys f. pl. SD 1. «dwor, aula» (syn. *didžianamė*, *gyvenimas didžiūnų*), 2. «gmach, palatium» (syn. *palocius*), 3. «pałac, palatium, basilica, regia» (syn. *palocius*). Por. jeszcze formy (1) nom. pl. *sėnys* ‘pałace’: *ne intilpsta aukšti namai, sėnys, plačios žemės, valsčius, dvarai, turmės ir kiti tos žemės niekai* SP_I 301₂₀₋₂₄ ‘nie zmieszczają się domy, pałace, szerokie ziemie, włości, dwory, majątności, i inne tego świata marności’, (2) loc. pl. *sėnyse* ‘w pałacach’: *ypačiai sėnyse didžiūnų to svieta* SP_{II} 16₁₄ ‘osobliwie w pałacach Książąt tego świata’, (3) gen. pl. *sėnių*: *maršalka sėnių karaliaus* SD «marszałek nadworny», *ažuveizdėtojas namadarystės pilies, sėnių, miesto, bažnyčios* SD «budowniczy». Najprawdopodobniej jest to zapożyczenie ze strus. *sěni* f. pl. ‘przejście wewnątrz domu, prowadzące ze dworu do mieszkań, zewnętrzne schody’. Znaczenia ‘gmach, pałac’ ustaliły się dopiero na gruncie litewskim (paralela: *rūmai*)⁶¹. Osobno zob. *priesėnis* ‘przedsionek’.

sėrgėti, prs. *sėrgiu* (3 os. *sėrgi*, war. *sėrgia*, *sėrgti*, *sėrgstą*, *sėrgsti*), prt. *sėrgėjau* ‘strzec, dozorować, pilnować, doglądać; paść; strzec przed czym; starać się coś utrzymać, zachować; czyhać, czekać na kogo w ukryciu z zamiarem napaści’, stlit. ‘przestrzegać (słowa Bożego, przykazań, prawa)’. War. *sergėti*. SD *sergiu* «straż trzymam; strzegę czego». Refl. *sergėtis* ‘wystrzegać się, mieć się na baczności, unikać kogo, czego’, *serg[i]uosi* SD «chronię się» (syn. *linkiuosi*, *saugausi*). — Jest to durativum stanu na -ė- / -i- do *sergù*,

⁶¹ Inaczej Fraenkel 775, s.v. *senis* [niedokładna transkrypcja ze stlit. < *senis* >]: zapożyczenie z pol. *sień*. — LKŽ_{XII}, 393 nie sygnalizuje obcości wyrazu *sėnys*.

siŗgti, por. *apsiŗgti* ‘zachorować’. Paralele: *mėrdėti* \Leftarrow *miŗti*, *sėdėti* \Leftarrow *sėsti*. Znac. etym. ‘dogłądać kogo w chorobie’. Zob. niżej *sŗrginti*. — Stlit. prs. atematyczne *sergmi*, 3 os. *sergti* (*Pons ... serkti ir keleivius* PK 101₁₁ «Pan ... strzeże teŹ pielgrzymow»). Odpowiednik stpr. *absergisnan* acc. sg. ‘opieka, ochrona’ \Leftarrow **sergīt* ‘strzec’ (zapewne ze zmiany **sergėt*). — Z quasiatematycznej formy 3 os. prs. *sėrgsti* wyabstrahowano neopwk. *sergst-* i uŹyto go w drw. *prisėrgstėti*, -*ju*, -*jau* gw. ‘pilnować, strzec’ (*Kol buvom turgun, tai aŗ veŹimŗ prisėrgstėjau*). — SO *sarg-*: *sŗrginti* ‘dogłądać chorego, pielėgnować’ (zob. *siŗgti*). Nomina: *atsargà* 1. ‘zapas czego’, 2. ‘ostroŹność, przezorność’ (\Rightarrow *atsarginis* ‘zapasowy’, sb. m. ‘rezerwista’), *atsargùs* ‘ostroŹny, przezorny’, *pasarga* SD «ostroŹność» (syn. *apŗdaira*), *prasargà* a. *prasŗrga* ‘przestroga’ \Leftarrow *prasergu*, SD <prasiargu>, «przestrzegam kogo»; *sŗrgas* (zob.), *sargùs* ‘czujny, np. pies’, SD «ostroŹny» (syn. *apvaizdus*, *apydairus*).

sĩlgti, *sĩlgsta*, *sĩlgo* ‘teŗknić za czym, odczuwać teŗsknotę’ (*Ji jo ilgisi ir siltsta*) — z dekompozycji czas. *pasĩlgti* ‘teŗknić’, to ze ściŗgnięcia formy zwrotnej *pa-si-ĩlgti* (zob. *ĩlgti*). Nowe reflexivum brzmi *pasisĩlgti*. Paralelne decomposita to *salĩpti*, *silsėti* oraz *skĩlti*, *skĩltis*, *stĩrpti*, *stĩvėti*, *zgeŗti*.

skairùs, -*ĩ* ‘hojny, szczodry (o ofiarodawcy)’, \Rightarrow *skairiaĩ* adv. ‘hojnie’. Osnowa *skair-* przedstawia alternant na SO, który utworzono od *skir-* jak w *skĩrti* m.in. ‘przeznaczyć na co’. Innowacyjna apofonia *skair-* \Leftarrow *skir-* ma oparcie w takich paralelach, jak *kairinti* \Leftarrow *kĩrti*, *ŗairà* \Leftarrow *ŗĩrti*, *tairautis* \Leftarrow *tĩrti*.

skalsà 4 p.a. 1. ‘dostatek, obfitość’, SD «obfitość [syn. *gausybė*]; przybywanie; przymnoŹenie», 2. ‘wielka ilość, zapas’, 3. ‘bogactwo, majątek’, 4. ‘powodzenie’, 5. ‘zrośnięte ze sobŗ dwa owoce’ — abstractum z suf. -*ā-* i SO *skals-* od *skels-*, por. *skelsėti* ‘starczać, wystarczać’ (s.v. *skelĩsti*). — Obok tego adi. *skalsùs*, -*ĩ* ‘obfity, sowity, dostateczny, długo trwający, sytny (o poŹywieniu), na długo wystarczający, ekonomiczny’, DP ‘spory, długo trwający’ (*skalsùs dŗrbas* ‘pracochłonna robota, której nie można szybko wykonać’), *ne-mi-skalsu* SD «niesporo mi» (syn. *ne-mi-skelsa*), \Rightarrow *skalsiai* adv. ‘oszczędnie, wydajnie; obficie, hojnie’, SD «obficie [syn. *gausiai*]; sowicie, sowito»; *skalsỹbė* a. *skalsỹbė* ‘dostatek, dostateczna ilość’. — Drw. *skalsa-daŗbis* ‘kto pracując oszczędnie uŹywa materiału’.

skalsà! interi. Mówi się *Skalsà!*, gdy spotyka się jedzących. War. *Skalsq! Skalsq valgant! Duok dieve skalsos!* W roli wykrzyknika występuje tu sb. *skalsà* ‘dostatek, obfitość’ (zob.). — *Skalsù! skalsu!* mówi się, gdy w domu, do którego się wchodzi, ludzie siedzŗ przy jedzeniu albo piekŗ chleb; wyraża

się przez to życzenie, aby jedzenia / chleba było sporo, aby go prędko nie ubywało (por. Otrębski 1934, 426).

skálti, *skāla*, *skālo* ‘o roślinie: kiełkować, wydobywać się z ziemi, wschodzić’ (*Žolė truputį skāla*) — neosimplex pochodzące z metanalizy formy *praskálti*. Ta ostatnia powstała drogą synkopowania formacji zwrotnej *prasi-kálti* m.in. ‘wzejść, wykiełkować’, zob. *kálti*. Paralelne neosimplicia: *skáutis*, *stīrpti*, *stvérti*, *zgrībti*. — Drw. *praskálti* ‘przeźrzeć się’: *Megztinio rankovės praskālo*.

skandinti, *skandinù*, *skandinaũ* 1. ‘topić, zanurzać, pogrążyć’ (*Pàts skēsta i kītą skandina*), 2. ‘krzywdzić, szkodzić komu’ (*Skandint žmogaus aš nenoriu*), 3. bibl. ‘piętnować, potępiać, skazywać na piekło’ (*o skandina jį Dieva žodis* PK 61₁₇ ‘A potępia go słowo Boże’). Causativum z suf. *-inti* i SO *skand-* od *skend-*, por. *skéndėti* ‘tonać’. Paralele: *brandinti* ⇐ *brėsti*, *gramzdinti* ⇐ *grimžti*, *gadinti* ⇐ *gėsti*. — *nuskandinti* ‘utopić, pogrążyć’, SD *nuskundinu* «pogrążam», *paskandinti* ‘utopić, zatopić’, SD *paskundinu* «posądzam kogo, potępiam», SD¹ «potępiam; potopiam», ⇒ *paskandinimas* DP ‘potępienie, potop, zatracenie’, SD «potępienie» (*gema sūnūs rūstybės ir paskandinima* PK 198₁₁₋₁₂ ‘rodzą się synowie gniewu i potępienia’). Refl. *nusiskandinti* ‘utopić się’. — Drw. *paskandà* 1. ‘wezbranie rzeki’, 2. bibl. ‘potop, zagłada świata’, SD *paskunda* «potop», 3. bibl. ‘potępienie, utrata zbawienia’, 4. bibl. ‘piekło’ (*Nes ožieį paskundon, a avys dungaus karalystėn eis* SP_P, 241₁₁₋₁₂ ‘Bo kozłowie do piekła, a owce do królestwa niebieskiego pojdą’). — Odpowiednik stpr. *-skandin-* występuje w peryfrazie *assai ... auskandinons* ‘pogrążyłeś, du hast ersäuft’.

skáutis, *skáunasi*, *skóvėsi* ‘bić się’, por. *Testa skáunas, ką tu lendi! Regėjau du bernu skáunančiuos*. Wariant do *káutis* (zob. *káuti*). Wyniósł on z metanalizy formy *su-skáutis*. Ta powstała przez synkopowanie przedakcentowego *i* w formacji zwrotnej *su-si-káuti-s* ‘pobić się’ (wypadek podwójnie wyrażonego zaimka zwrotnego). Paralele: *stvérti*, *zgrībti*. — Nowa formacja zwrotna brzmi *su-si-skáuti*, por. *Kad susiskóvė, tai kruvini parej[o] namo*.

skiedrà 3, 4 p.a. 1. ‘odłupany kawałek drewna, szczapa, drzazga’, 2. ‘wiór, cienkie pasemko drewna powstające przy heblowaniu’, 3. ‘gont, cienka deseczka do pokrywania dachu’. Dwuznaczne. Po pierwsze może to być deverbativum na *-rā-* do *skiedžiu*, *skiesti* (zob.), znac. etym. ‘to, co rozszczepiono, odłupano’, por. *kaitrà* ⇐ *kaitaũ* (*kaĩsti*), *kauprà* ⇐ *kaũpti*. Po drugie może to być denominativum na *-rā-* od *skiedà* ‘szczapa, drzazga’, por. *šutrà* ⇐ *šutas*, *žagrà* ⇐ *žāgas*. — Drw. *skiedrynas* ‘drewutnia; kupa wiórów’,

skiedr̃inis stógas ‘dach gontowy’. N.B. *skiedranta* nie jest formacją sufiksálną na *-anta*, lecz złozeniem: *skied-ranta* (zob.). — Cps. *skiedra-vinè* ‘gwózdź do przybijania gontów’ (por. *vinis*), war. *skiedvinè* (**skiedr-vinè*). Vb. denom. *skiedrinti* ‘zaśmiecać drzazgami, wiórami’, *skiedrúoti* ‘robić gonty; śmiecić drzazgami, wiórami; kryć dach gontem’. — N. m. *Skiedr̃ynè*. — War. meta-tetyczny: *skriedà* (⇒ *skriedlà* a. *skriedla* ‘drzazga, wiór’). Niejasny jest war. *švédra* ‘drzazga’.

skiedranta ‘szczapa powstająca przy ciosaniu pnia w poprzek’, war. *skiedrantas*. Por. zdania *Skersai medį renčiant, pasidaro skiedrantos, išilgai — skiedros. Skiedra — kur tašo, o skiedranta — kur ranto medžius*. Chodzi tu o złozenie członów *skiedà* ‘szczapa, drzazga’ (zob. *skiesti*) i *-ranta* (por. *rántas* ‘wcięcie, nacięcie’ s.v. *rantýti*). War. *skiedrañtè, skiēdrantè, skiedrantè, skiedreñtè* (wtórne *rent-*) oraz *skiedrintè* (por. formę na SZ *riñtè* s.v. *rantýti*).

skimbteleti, *skimbteleja* (war. *skimbteli*), *skimbtelejo* ‘upaść z dźwiękiem, krótko zadzwonić, np. o łyżce padającej na podłogę’, *skimbterèti* o odgłosie pękającego szkła, *skimbčioti* o odgłosie uderzającego o coś wiadra, o odgłosie szklanych naczyń. Czasowniki te pochodzą od interi. *skimbt*, *skiñbt*, oznaczającej krótkotrwały dźwięk, por. *Skimbt ir sprogo butelis nuo karšto vandens. Rytą anksteinyčiais skiñbt skiñbt kala gelžį kalvis*. Inaczej Fraenkel (795, 807), który mówił o pwk. *skimb-* pozostającym w alternacji apofonicznej ze *skamb-* (zob. *skambèti*).

sklėnyčia, gen. sg. *sklėnyčios* 2 p.a. stlit. gw. ‘szklanica, szklanka’ (*Nedrišo prašyt sklėnyčios vandenes DP 271₄₇. Mano gryčia kap sklėnyčia*) — zapoż. z błr. *sklenica, skljanica*, tu z pol. daw. *šklenica, šklanica*. Por. Skardžius (1931, 199). War. *sklėnyčia* 1 p.a., *sklėnyčia* 1 p.a., też z krótkim *e*: *sklėnyčia* 2 p.a., *sklėnyčia* 1 p.a. — War. *skleinyčia* 2 p.a. pokazuje wtórny dyftong, powstały na skutek antycypowania miękkości spółgłoski *n*: *en*’ > *ein* lub *èn*’ > *ein* (paralele: *vesėilia, lāšleidis*). War. *sklainyčia* (Puńsk).

smaksóti, *smākso, smaksójo* 1. ‘przyglądać się czemu bezmyślnie, gapić się’, 2. ‘patrzeć z pożądaniem (na jedzenie, przysmaki) - o dzieciach’. Po oddzieleniu suf. *-so-* jako cechy duratiwów stanu pozostaje pwk. *smak-*. Zapewne jest on identyczny z tym, który ukazuje się w czasownikach *smaksėti, smāksi, -ėjo* ‘jeść lub pić szybko, chciwie, łapczywie’ oraz *smàkti, smañka, smāko* ‘jeść lub zreć szybko, chciwie’ (*Nu, paršai galų gale jau, matyt, bus pasmākę, ka nebegirdėt žviegiant*. Podstawa onomatopeiczna, por. interi. *smàkt* - o szybkim pożarciu, połknięciu, por. *Šuva nutverė duonos šmotą, tik smàkt ir nebėr*. Paralele: *spaksėti* ⇐ *spàkt*, *straksėti* ⇐ *stràkt*.

smálti, *smą̀lù* a. *smálstu*, *smalaũ* (z prvb. *ĩ-*, *pa-*) ‘rozłakomić się, nie móc się powstrzymać (przed jedzeniem, przed piciem wódki)’, *prismálti* ‘przyzwyczać się (do palenia), przywiązać się do kogoś’ — czas. denominatywny od *smalùs* ‘łakomy’ (zob. *smĩlti*). Caus. *pasmālinti* ‘przyzwyczajając kogo do jedzenia przysmaków’. — Reanaliza prs. *smálstu* ⇒ *smals-tu* wydała neopwk. *smals-*, por. drw. *smalsùs* ‘ciekawy, ciekawski, dociekliwy; łakomy, łasy (na przysmaki, słodycze)’, ⇒ *smalsuõlis* ‘ciekawski; łakomczuch’. Inne drw. od *smals-*: *smalsýbė* ‘ciekawość, zaciekawienie’, vb. denom. *pasmalsáuti* ‘zaciekawić się, zainteresować się’, *susmalsėti* ‘bardzo się zaciekawić’, *smalstýti* ‘budzić chęć, kusić, wabić’ (**smals-sty-*). — Z kolei od adi. *smalsùs* urobiono vb. denom. *smalstù* (**smals-stu*), *smalstaũ* (zam. **smalsaũ*), *smáłsti* ‘rozłakamiać się, rozchciwiać się’, *ĩsmáłsti* ‘przyzwyczajając się’. Gdy nastąpiła reanaliza *smalstù* ⇒ *smalst-u*, ustalił się neopwk. *smalst-*, por. drw. *smalstùs* ‘ciekawy, łasy (na przysmaki, słodycze)’⁶², z insercją *k*: *smalkstùs* ‘kto lubi dobrze i smacznie zjeść; wścibski, ciekawski’. Dalej por. *smáłstas* stlit. ‘skąpiec, chciwiec’, *smalstýnė* ‘ciekawska, wścibska dziewczynka’, vb. denom. *smalstáuti* ‘łasować, być łakomczuchem’. — Dwuznaczne jest sb. *smáłščius* ‘łakomczuch, łasuch’, SD «łakotliwy, łakotka, łakotnik» — albo od neopwk. *smalst-* (suf. *-ius*), albo też od neopwk. *smals-* (neosuf. *-čius*).

smùrtas 1 p.a., *smuřtas* 2 p.a. 1. ‘przemoc, gwałt’ (*smùrto mirtis* ‘gwałtowna śmierć’), 2. ‘ucisk’, 3. ‘niebezpieczeństwo’ (m.in. DP *smuřtas* ukazuje się jako syn. *pavõjus*, zob.), daw. też f. *smurta* (*Anys buvo smerties smurtoje*). Z jęz. łotewskiego nawiązywano tu vb. denom. *apsmuřst*, *-smuřstu*, *-smuřtu* ‘być wyczerpanym’ (por. ME_p, 124). Wyraz *smùrtas* był dotąd łączony z rodziną *smerkù*, *smėřkti*, zob. Fraenkel 851. Jest to wątpliwe już choćby ze względu na segment *-k-*, rozszerzający osnowę, jak i z uwagi na aniłowy charakter pwk. *smerk-*. — Proponuje się analizę przy założeniu prajęzykowego *s-mobile*: **smùr-ta-* < **smřh₂-tó-* — adi. verbale na *-to-* od pie. *(*s*)*merh₂-* (‘gwałtownie chwytać, cisnąć, gnieść’), które na gruncie lit. uległo substantywizacji. Por. wed. *mřńāti* ‘chwyta; gniecie, miazdży’, gr. μάρναμαι ‘walczyć z kimś, kłócić się, ubiegać się o coś’, μαπαίνω ‘gasić, wycieńczyć, stępieć, łagodzić’. Por. LIV² 440 s.v. **merh₂-*. Brak śladu SE **smér-C*. Refleks *ùrC* < **řHC* też w *bùrtai*, *dùrti*, *gùrkli*. — Drw. *smurtìngas* ‘gwałtowny, niebezpieczny’, *smùrtininkas* ‘ciemieżca, gwałciciel’, *smurtùs* ‘gwałtowny,

⁶² Paralela: *birstùs* ‘sypki — o ziarnie’ ⇐ *birsta* od *birti*.

waleczny, dzielny, odważny; energiczny', DP *smuřtus* 4 p.a. 'niebezpieczny'⁶³. Vb. denom. *smurtáuti* 'dopuszczać się przemocy, dokonywać gwałtów, ciemiężyć', ⇒ *smurtāvimas* 'przemoc', DP 'niebeśpieczeństwo'.

snastis SD¹ «rupieci» — zapoż. z błr. *snascь* 'narzędzia, przybory; sznur' itp. (por. ESBM 12, 233).

spynà, acc. sg. *spỹnà* 4 p.a. 'kłódka, zamek', SD «kłotka żelazna; zamek u drzwi», *atmušu spynų* «odbijam zamek». Odpowiada łot. *spine* 'skobel do zawieszenia łańcucha'. Izolowane, niejasne. Według Fraenkla 870 do czas. *spiņgti*.

starinti, *starinù*, *starinaũ* 'napinać, naprężyć, usztywniać (kark), wyprężyć (ciało), czynić sztywnym, usztywniać (m.in. o wzwodzie członka), wytrzeszczać (oczy)', *įsistarinti* 'wyprężyć się, nateżyć — siły, głowę' (*Eina įsistarinęs kaip mietą prarijęs*). Causativum z suf. *-inti* i SO *star-* od *ster-*, por. *sterti*, *stėrstu* 'drętwieć, sztywnieć'. Paralele apofoniczne: *marinti* ⇐ *mirti*, *nartinti* ⇐ *nirsti*. Z uwagi na to, że formacja na *-inti* stoi zwykle na miejscu starszej na *-yti*, trzeba tu wymienić odpowiednik psł. **storiti* 'naprężyć, wyprostować', por. stpol. *storzyć* 'robić sztywnym, sztorcem stawiać, stawiać tak żeby sterczało', refl. 'wynosić się, chełpić się', drw. *storzyszek* bot. 'ziele Clinopodium' [«od storzenia męzkiego członka nam rzeczzone» L.]. Psł. **stor-* widać również w sb. **prostorũ*, ros. *prostór* 'przestrzeń, przestwór', bg. *prostór*. W tym kontekście wymienia się także wyrazy łot. *stars* 'promień (słońca)' i *stara* 'pręga, pasmo'. — SO-C ilustruje psł. **stor-nā-* 'strona, przestrzeń przylegająca do czegoś, co dzieli', scs. *strana* 'χώρα, περίχωρος', sch. *strána* (acc. sg. *strānu*) ros. *storoná* (acc. sg. *stóronu*).

stebeĩlyti, *stebeĩliju*, *stebeĩlijau* 'wpatrywać się, wbić wzrok, wlepić oczy w kogo, w co' — vb. denominativum od zanikłego sb. **stebeila* 'ten kto się uporczywie wpatruje, kto się gapi', drw. na *-eila* od *stebiũ*, *stebėti* (zob.). Paralele: *gudréila* 'mądrala', *mainéila* 'kto trudni się handlem wymiennym', *mandréila* 'strojniś'. Por. Otrębski (1965, § 222), który też zaznacza, że gwarowy suf. *-eila*, charakteryzujący pejoratywne nazwy osób, ma w języku literackim odpowiednik *-eiva* (por. *gudréiva*, *mainéiva*).

⁶³ Por. *Regi kaip yra smuřtus ir piktas daiktas pakalbėt ką* DP 479₄₂ 'Widzisz jako jest niebezpieczna i szkodliwa rzecz posądzać kogo'. — *Bet jie tuo daugiaus tešauki Viešpatiesp, ir kuo piktesnis metas yra ir smurtesnis, tuo daugesñ tevezd dabar maldos ir nobažnumo* DP 106₁₅ 'Ale oni tym więcej niech krzyczą do Pana, a im są czasy gorsze i niebeśpieczniejsze, tym więcej niech teraz modlitwy i nabożeństwa patrzą'.

stèbti, *stembù*, *nustebaũ* ‘zacząć się dziwić, wpaść w podziw, zdumieć się’, *nustèbti* ‘zdumieć się’, DP ‘zadziwić się, zdumieć się; dziwować się’ (*nustēbēs*: *nustebīš* SD «zdumiały, zdrętwiały») — formacja inchoatywna z infiksem nosowym od *steb-*, por. *stebiũ*, *stebēti* ‘wpatrywać się; okazywać zdziwienie’. Paralele: *gendù* (*gèsti*), *senkù* (*sèkti*), *tenkù* (*tèkti*). — Neopwk. *stemb-* ⇐ *stembù* dał osnowę trzem czasownikom: 1. *stémbti*, *stémbiu*, *stémbiau* ‘sprzeciwiać się’, DP też ‘być przeciwnym, spierać się’⁶⁴ (znacz. etym. ‘nieruchomieć wobec współrozmówcy?’), 2. *steĩbti*, *stemiũ*, *stemiaũ* ‘ociągać się, zwlekać, zmuszać do czekania’ (rozwój znac.: ‘nie zgadzać się’ ⇒ ‘opierać się’ ⇒ ‘ociągać się, zwlekać’), 3. *steĩbti*, *steĩbia*, *steĩbē* ‘drewnieć, wyrastać w łodygę, mocnieć na ciele, grubieć’, *išsteĩbti* ‘przerosnąć i stwardnieć — o trawie’ (*Pjauk žolė pakol neišstembė, ir karvė geriaus ėš*), *susteĩbti* ‘zrobić się nieruchawym; dorosnąć, dojrzeć’; do tego dur. *stembēti*, *-ja*, *-jo* ‘drewnieć, mocnieć, grubieć’. Nomina od *stemb-*: *stémbras* a. *steĩbras* ‘nasada ogona’ (łot. *stiebris* ts., por. *stęmbrys* ‘gruby kij’). — Nowy SO *stamb-* (⇐ *stemb-*): *stámbras* (zob.), *stambùs* (zob.).

steĩgti, *stelgiũ*, *stelgiaũ* 1. ‘starać się, troszczyć się o co, dążyć’ (*Muno vaikai stelgia į mokslą*), 2. ‘patrzeć z uwagą, wpatrywać się’, 3. ‘chełpić się’, *įstelgti* ‘zauważyć, zobaczyć’, *pastelgti* ‘postarać się; spostrzec, zauważyć’. Prawdopodobnie neologizm bałtycki. Inaczej Fraenkel 900, NIL 666 (pie. **stelg-* ‘hervorstehen(d), starr (aufragen)’, stang. *stealc* ‘sterczący, stromy’). LIV² 595 odtwarza tylko pie. **stelg-* / **stelg-* ‘wygładzać, glattstreichen’, z refleksami ograniczonymi do jęz. hetyckiego. — SO *stalgt-* (tylko nominalny): *stalgtis* 1. ‘łasy, łakomy’, 2. ‘łapczywy, zachłanny, chciwy, żądny’, 3. ‘uparty, zawzięty’, 4. stlit. ‘mocny, potężny’ (por. z Bretkuna *Nesa puikieji stengiasi prieš mane ir stiprieji* [glosa *stalgi*] *tyko dūšios mano*). Drw. *stalgius* ‘łasuch, łakomczuch’, *stalgtis*, *-iēs* f. ‘ochota, chęć’, *stalgiūnas* ‘łasuch’. Vb. denom. *stalgti*, *-sta*, *-o*, zwykle z prvb. *pa-* ‘rozłakomić się, rozsmakować się, polubić co’, *įstalgti* ‘zacząć lubić smak czego, zasmakować w czym’ (*Įstalgo gyvulys javuosna*), caus. *stalgtinti* ‘rozłakomić (krowę, konia), dając mu lepsze żarcie’ (*Nestalgink karvės šienų, ba paskui šiaudų nebeės*), *sustalginti* ‘wzbudzić w kimś ochotę, apetyt na co’. — Podwójny refleks SZ: *stilgt-* / *stulg-* (por. *stilb-* / *stulb-*). 1. SZ *stilgt-*: *stilgtis*, *stilgtisi* (war. *stilgtiasi*), *stilgtėjosi* refl. ‘mieć ochotę,

⁶⁴ Por. *Nes kiekvienas, kuris daros Karaliumi, stambia prieš Ciesorių* DP 167₉ ‘Bo każdy który się krolem czyni, sprzeciwia się Cesarzowi’. *Stėmbkite prieš velną, ir pabėgs nuog jūsu* DP 110₁₆ ‘Sprzeciwcie się diabłu, a uciecze od was’.

starać się, usiłować, wysilać się'. Por. n. m. *Silgiónys* w rej. *Alytùs* < **Stilgiönys* (pol. *Stylgiany* XVII w.) — od n. os. **Stilgys* (J. Palionis, *Baltistica* XLIII, 2, 2008, 291 n.). — 2. SZ *stulg-*: *stulgẽ* 'rzecz cienka z grubym zakończeniem', *stùlgis* a. *stul̃gis* 'sztylet', *stulgùs* 'owalny, jajowaty' (war. *stul̃gas*), SD¹ *stulgus* «hardy» (syn. *didžiaujus*), *stulgỹn eiti* 'rosnąć wzwyż', ⇒ *stulgĩnis* 'podłużny, owalny (o jabłkach, gruszkach)'. —

stemplẽ 4 p.a. 1. 'przewód pokarmowy', 2. 'przełyk', 3. 'krater (wulkanu)', 4. przen. 'chudy człowiek a. zwierzę'. SD < *stimple* > «krtań, gardziel, rura do płuc oddechowa, głosowa» (syn. *gerklẽ*). Odpowiednik łot. *stemple* 'Luftröhre'. Formacja dewerbalna z suf. *-lẽ-* o znaczeniu n. instr. 'część ciała służąca przełykaniu'. Paralele: *templẽ* 'cięciwa' ⇐ *teĩpti*; *dùmplẽs* 'miechy' ⇐ *dùmti*; *rẽplẽs* 'szczypce' ⇐ *rẽpti*. — Do tego jest war. sufiksalny *steĩpelis* daw. 'przełyk'. — Osnowa *stemp-* została wyodrębniona z prs. infigowanego do **step-* 'łykać, przełykać'⁶⁵. Pierwiastek taki nie pozostawił po sobie śladów. (Co do homofonicznego pwk. *step-* zob. *stẽpinti*). Por. *stẽmpẽti*, *stẽmpi*, *stempẽjo* 'leżeć plackiem, leżeć beczynn timer, wylegiwać się'. — Do *stemp-* utworzono SO *stamp-*⁶⁶, por. *stampinti* 'nakarmić kogo do syta' (*Bent sykĩ tĩ besotĩ pristampinaũ*). — Drw. od neoosn. *stempl-*: *stemplĩena* 'marne, żylaste mięso'. Vb. denom. *stemplẽti* a. *stempliõti* 'z dużym wysiłkiem nieść, podnosić, ciągnąć', *steĩplinti* 'napychać do pełna; karmić' (por. wyżej *stampinti*).

stĩrpti, *stĩrpstũ*, *stĩrpaũ* 1. 'rosnąć, wzrastać' (*Tavo sũnus stĩrpstã greitã*), 2. 'zdrowieć, odzyskiwać siły witalne' (*Ans stĩrpstã jau iš po ligos*, t. y. *gyjã, pratinkã*), 3. 'wzbogacać się, cps. *atstĩrpti* 'podnieść się z choroby, wyzdrowieć', *pastĩrpti* 'podrosnąć – o dziecku; umocnić się (w prawdzie, w wierze)', *prastĩrpti* 'podrosnąć' (*Nepaskubo prastĩrpti kũdikis, tuo prie darbo varo*) 'ozdrowieć', 'wzbogacić się', *sustĩrpti* 'dojrzeć, wzmocnić się'. Simplex *stĩrpti* pochodzi z resegmentacji form *at-stĩrpti*, *pa-stĩrpti* itd. Te ostatnie są synkopowanymi wariantami złożień prewerbialnych z udziałem pwk. *tĩrpti* i z ptk. zwrotnej, mianowicie **at-si-tĩrpti*, **pa-si-tĩrpti* itd. Zob. paralele s.v. *stvẽrti*. — Proste vb. **tĩrpti* całkiem wyszło z użycia, za to odpowiedni alternant na SO jest zaświadczony, zob. *taĩrpti*. Alternanty *tĩrp-* / *tarp-* są kontynuacją pwk. pie. **terp-* / *-trp-* 'sycić się', por. LIV 636 (tu brak wzmianki o lit. *stĩrp-*), Fraenkel 897 (nie wyjaśnia genezy s-mobile). Możliwe, że trzeba

⁶⁵ Paralele na infigowanie pierwiastka w stopniu *e*: *brendũ* ob. *bredũ* (*brĩsti*); *glemb-* ⇐ **gleb-* (*glẽbti*); *glemž-* ⇐ *glẽžti*; *kemp-* ⇐ *kẽpti*; *klemb-* ⇐ *klẽbti*; *stemb-* ⇐ *stẽbti*.

⁶⁶ Por. *glamž-* ⇐ *glemž-* (do *glež-*), *kamš-* ⇐ *kemš-* (do *keš-*), *stamb-* ⇐ *stemb-* (do *steb-*).

za Fraenklem (*L.c.*) liczyć się z obecnością alternantu *sturp-* do *stirp-*, zob. *stūrplis*. — SO *starp-* ⇐ *stirp-*: *stārpti*, *starpstū*, *starpaū* 1. ‘zdrowieć, wracać do sił’ (*Starpte pastarpo ligonis*, t. y. *pagijo*), 2. ‘bujnie rosnać, rozrastać się’ (syn. *taŗpti*, *veŗēti*), *pastārpti* 1. ‘wyzdrowieć’ (*Pastarpaū ben kiek*), 2. ‘podrosnać – o prosiętach’, 3. ‘wzmocnić się – o ciepłe słońca’ (*Jau saulelē pastarpo*, *aŗtrū sniegā pakirpo*). Drw. *starpinti* ‘pomagać do wzrostu’.

stráipsnis a. *straĩpsnis* ‘stopień schodów, szczebel w drabinie; część płotu między dwoma słupami, przeszło; odstęp, pasmo (w lesie), odcinek; przedział w stodole, sąsiek; artykuł’, daw. też ‘pokolenie’, ‘członek ciała’. War. sufiksalny *stráipstis*. Formacja dewerbalna na *-snis*, *-stis*. Pwk. *straip-* jest formą innowacyjnego SO od *(s)trip-* ⇐ *(s)trep-*, zob. *trepēnti*. Por. z jednej strony SZ *strip-*: *stripēnti* ‘biec drobnym krokiem (o koniu)’, *stripinēti* ‘dreptać, chodzić w koło małymi krokami’, z drugiej strony stary SO *strap-*: *strapinēti* ‘tupotać, deptać’.

straksēti, *stràksi*, *straksējo* ‘podskakiwać, skakać - o wróblu, zającu, koniku polnym, pchle’ — drw. na *-sēti* od interj. *stràk*, częściej *stràkt* — o nagłym, szybkim skoku, też o nagłym zatrzymaniu się (*Tai išgirdęs, jis stràkt ir atsistojo*). Paralele: *smaksēti* ⇐ *smàkt*, *spaksēti* ⇐ *spàkt*. — Z innymi suf.: *strakčióti* ‘podskakiwać’, *strakinēti* ts. — Drw. *stràkalas*, *strākalas* ‘ten, co nie może ustać na miejscu, wierzcipięta’ ⇒ vb. denom. *stràkalioti* ‘podskakiwać, wiercić się’, *stràkaliuoti* ts.

stubà 4 p.a. 1. ‘chałupa chłopska’, 2. ‘jednoizbowa chata’, 3. ‘pomieszczenie w chałupie, izba’, 4. ‘pokój, pokój w mieszkaniu’, pl. *stūbos* ‘duży, okazały dom mieszkalny’. Zapoż. z niem. *Stube*. Z tegoż źródła stpr. *stubo* EV ‘izba, Stobe’. — Drw. *stubélka* ‘licha chata’.

stuogas SD¹ «stan» [‘stan społeczny, pozycja społeczna’] (syn. *stonas*). Wyraz nieznan z innych źródeł. Prawdopodobnie zam. **sto-gas*, drw. od osnowy *stóti*, por. *stógas*, *stōgas* ‘wzrost, postawa, postura’. Wtórny dyftong *uo* zam. o (*ā) ukazuje się także w wyrazach *búožē*, *kuõlas*, *stuomuõ*. Zob. też Urbutis (1981, 118–119).

stūrplis a. *sturplýs* 1. ‘krzyże, zad koński’ (*Šitas arklys plačio stūrplio*), 2. ‘tyłek’ (*Dailiaus stūrplio motriška rust rust eina*), 3. ‘kuper, tylna część tułowia u ptaka’. War. *stūrplas* i *stūrplēs* [‘kuper’]. Prawdopodobne wydaje się wysunięte przez Fraenkla (897, 935) przypuszczenie, że pwk. *sturp-* jest oboczną do *stirp-* formą st. zanikowego (SP *starp-* / *tarp-*). Paralele: *spūrti* ob. *spīrti*, *tuŗšti* ob. *tīŗšti*, *tūlpinti* ob. *tīlpti*. To prowadzi do ujęcia *stūrplis* jako drw. na

-lis od. czas. *stīrpti* ‘rosnąć, powiększać się’ (zob.). Znacz. ‘zad, kuper’ można rozumieć jako wywodzące się ze znacz. etym. ‘rozrośnięta, wydatna część ciała’. Por. słow. *tylū* ‘tył ciała, tyłek’, motywowane przez czas. *tyti* ‘tyć, stawać się grubym’ (s.v. *tūlas*); znacz. etym. ‘zgrubiała część ciała’. W kwestii formantu por. *auglūs* ‘pęd, latorośl’ i ‘nowotwór’ ← *áugti* ‘rosnąć’. — Trudno powiedzieć, jak doszło do pojawienia się war. *stūplūs, stūplis* ‘zad, tyłek’.

sūbinē 1. ‘tyłek, zadsek’, wulg. ‘dupa’, 2. ‘spód czego’, 3. ‘ucho igielne’. War. *subinē, subinē*. Prawdopodobnie z substantywizacji adi. na *-in-*, które było utworzone od **stubas* ‘tyłek, garb’, wyrazu odpowiadającego gr. ὕβος m. ‘garb wielbłąda’, ὕβος ‘garbaty’ (Petersson 1918, 74). To porównanie lit.-gr. nie zostało zakwestionowane przez Fraenkla (LEW 936) ani Friska (GEW II, 953). — Łot. *subene* ‘tyłek, zadek’ jest lituanizmem. — Drw. *subinīus* ‘ktoś z wielkim tyłkiem’, cps. *plik-subinīs* ‘z gołym tyłkiem (o dziecku)’, *subin-akis* ‘bezwstydnik’, *subin-dēšrē* ‘odbytnica świni lub innego zwierzęcia’, *subin-grobis* ‘odbyt’, *subiñ-kaulis* ‘kość ogonowa’, *subin-laiža* c. ‘lizus, pochlebca’, *subin-laižis* ts., *subin-vežis* ‘marny, lichy (o wozie)’. Vb. denom. *subinēti* ‘macać kurę dla sprawdzenia, czy będzie się niosła’, *subinūoti* ‘macać kury; doglądać czego; spółkować’, refl. *subinūotis* ‘lenić się; przyjaźnić się’.

sūdynē SD «olstro; puzdro [syn. *indētuvē*]» — drw. na *-ynē* od zapożyczenia *sūdas* ‘naczynie’ (zob. *sūdas* II). — Dalsze użycia z SD: *sūdynē gydytoju* «naczynie lekarskie», *sūdynē iždrožta iž medžio vieno* «kadłub», *sūdynē iž molio unt pinigų laikymo* «puszka pieniężna», *sūdynē marinykų, žvaizdės rodytinē* «kompas morski» (syn. *adata marinykų*), *sūdynē rašymo* «kałamarz» (syn. *juodilinyčia*), *sūdynē rašytoju* «pisarska szkatułka», *sūdynē unt mosties* «słoięk».

sūo-: prefiks dewerbalnych nominów, pozostających w związku etymologicznym z czasownikami złożonymi z prvb. *su-*. Pod względem funkcjonalnym *sūo-* jest dubletem prefiksu *sán-* (zob.). Przykłady: *sūokalbis* ‘zmowa’ ob. *sánkalba* ts. ← *susikalbēti* ‘zmówić się, dogadać się’, *sūorašas* ob. *sárašas* ‘spis’ ← *surašyti* ‘spisać’. W pewnych wypadkach formacja ze *sūo-* nie ma odpowiednika z prefiksem *sán-*, np. *sūožeida* c. ‘kaleka’ ← *sužeisti* ‘zranić, okaleczyć’. Prefiks *sūo-* jest produktem proporcji analogicznej *nu-* :: *nuo-* = *su-* :: *x* (*x* = *suo-*).

sutuoktūvės f. pl. 1. ‘ceremonia ślubna, ślub’, 2. ‘wesele’ — drw. z suf. *-uvės* od neosn. *sutuokt-* ← *sutuoktas* ‘połączony węzłem małżeńskim’. Zob. *tuōkti, sántuoka*. Paralele słowotwórcze: *vestūvės* ← *vėstas*, *priimtūvės* ← *priimtas*. — Od *sutuokt-* pochodzi również *sutuoktinis*, *-ė* ‘małzonek’, *sutuoktiniai* ‘mąż i żona, małżonkowie’.

sviŗpti, *sviŗpia*, *sviŗpė* ‘cykać, grać - o świerszczu’ — od interi. *sviŗpt* — o dźwięku wydawanym przez świerszcza. — Drw. *sviŗplys* ‘świerszcz, Gryllus’ (por. *cyplys* od *cỹpti*, *kurklỹs* od *kuŗkti*), ⇒ vb. denom. *sviŗplinti* ‘nieudolnie grać na skrzypcach’, *sviŗpliúoti* ‘grać — o świerszczu’. — N. m. *Sviŗpliaĩ* 2x, *Sviŗpliškiai*.

svóti, *svóju*, *svójau* gw. 1. ‘pchać, wpychać, wsadzać’ (*Nesvók po tiek daug, greit neteksi*), 2. *įsvóti* ‘wcisnąć komu co (wbrew jego woli), wmusić’ (*Įsvójo man arklį žvairą*). Ma wygląd czas. prymarnego, ale pochodzenie pozostaje niejasne.

šaudiklis, *-io* ‘strzelec’ — drw. denominalny na *-lis* od neoosn. *šaudik-*, pochodzącej z metanalizy wyrazu *šaudikas* ‘strzelec’ (n. agt. od *šáudau*, *šáudyti* ‘strzelać’). Paralela: *kabiklis* ‘hak do wieszania’ ⇐ *kabikas* ‘kołek do wieszania; wieszak przy ubraniu’. — Na skutek wtórnego odniesienia drw. *šaudiklis* do czas. *šáudau* ‘strzelam’ doszło do emancypacji *-iklis* jako neosufiksu. W podobny sposób, odkąd *kirtiklis* ‘kilof, oskard’ (etymologicznie: *kirtiklis*) zaczęło być kojarzone z czas. *kirtaũ*, *kiŗsti* ‘ciąć, rąbać’, rozluźniła się jego więź słowotwórcza z pierwotną osnową na *-ik-*, por. n. instr. *kirtikas* ‘kilof, piesznia do lodu’ i n. agt. *kirtikas* ‘rębacz, kosiarz’. — Neosuf. *-iklis* znajdujemy w roli formantu nomina instrumenti, np. *badiklis*, *kasiklis*, *pjaustiklis*, *rodiklis*, *rũkiklis*, *tepiklis*, czasem też w nazwach osób, por. *jauniklis*, *kamšiklis*⁶⁷. Synonimicznym formantem jest tu *-uklas*, pochodzący z fuzji *-uk-* + *-la-*, zob. *kabùklas*.

šė, *šė* ptk. ‘na, bierz, masz’, np. *Šė tau tuos pinigų! Šė, imk, kad duodu!* Wsch.-lit. *šĩ* ‘daj tu!’, pl. *šĩte* ‘dajcie tu!’ przemawia za związkiem partykuły *šė* z przysłówkiem *šė/šėnĩ* ‘tu, do tego miejsca’. Por. syn. *tė* < *teĩ*. — Z sufiksem imperatiwu i końcówką 2 os. pl. *šė-ki-t*, np. *Šėkit, vaikaĩ, po óbuolĩ!*

šerdis, *-iės* f. (4, 3 p.a.) 1. ‘rdzeń w drzewie, roślinie, piórze’, SD¹ «drzeń, medulla arborum» (por. zwrot gr. καρδία δένδρου ‘rdzeń drzewa’), 2. ‘środek mendla, tj. trzy a. cztery związane ze sobą snopy’, 3. ‘wrzeczono w żarnach’, 4. ‘serce dzwonu, ruchomy metalowy drążek, który uderza w kielich dzwonu’, 5. ‘czerwień w kartach, kier’, 6. przen. ‘podstawa czego, rdzeń, ośrodek,

⁶⁷ S. Ambrazas (2000, § 419, ‘Vediniai su *-tlo-’) sugeruje wywód *-iklis* wprost z prajęzykowego suf. *-itlis*. Autor zupełnie nie liczy się z fuzją formantów *-ik-* i *-lis* na gruncie litewskim, inaczej mówiąc, z odnowieniem *-ik-* za pomocą izofunkcyjnego formantu *-lis*. Pary typu *kabiklis* :: *kabikas*, *kirtiklis* :: *kirtikas*, *šaudiklis* :: *šaudikas* nie ukazują się w jego monografii.

centrum'. Gen. sg. *šerdiēs*, acc. sg. *šerdī*, gen. pl. *šerdū* a. *šerdžiū*. Ten pdg. na stopniu *e* pochodzi z rozszczepienia pbsł. pdg. apofonicznego **šerd-* / **šird-* < pie. **kerd-* / **krd-*, o czym zob. s.v. *širdis*. Odpowiednik ags. *herta*, stang. *heorte*, stwn. *herza*, goc. *hairto*, stisl. *hjarta* z pgerm. **hertan* n. 'serce'. Akut lit. *šerdī* można objaśnić jako uogólnienie formy i akcentuacji starego nom. sg. **šerd-ø* < pie. **kērd-ø* (WSE towarzyszy końcówce *-ø*). Podobne zjawisko w gr. hom. κῆρ 'serce' (κῆρος, κῆρι), het. *kēr*, orm. *sirt*. — Drw. *šerdē* (4, 3 p.a.), acc. sg. *šerdę* 'rdzeń w drzewie' :: łot. *seīde* 'rdzeń w drzewie, roślinie, pestka owocu', przen. 'środek, wewnątrz, najważniejszy punkt, centrum czego'; *šerdēlē* 'grafit w ołówku', *šerdēsas* 'sworzeń, metalowy drążek na osi koła' (por. suf. w *žalēsas*), *šerdingas* SD¹ «drzenisty, medullosus» ['zawierający dużą ilość tkanki wypełniającej łądygę lub pień', SPXVI].

šešēlis, -io 'cień', SD < šiešielis >, «cień» (syn. *unksna*). War. *šešēlis*, *šešēlius*. Z innym suf. *šešūolis* stlit. 'cień' (Bretkun, Wilent, Mażwid). Bez dobrej etymologii. Twierdzenie Fraenkla 976, że *-šēl-*, *-šūol-* są pierwiastkami, zaś *še-* 'sylabą reduplikacyjną', wydaje się bezpodstawne, ponieważ materiał onomastyczny zaleca raczej analizę z sufiksami *-ēl-* i *-uol-*, mianowicie *šešēl-*, *šeš-uol-*. Por. n. rz. *Šešēvē*, *Šešēvis*, *Šešuvà*, *Šešuvīs*, ze zmianą *še* > *ša*: *Šašulys*, *Šašūolà* (n. łąki *Šašēja*), cps. *Šeš-ūpē* 2x. *Šeš-upys*. N. m. *Šešūoliai* 3x, *Šešūolēliai* 2x, *Šešuvà*⁶⁸.

šlav-: neopierwiastek wyodrębniony ze *šlaviaū*, formy prt. do *šlúoti* 'zamiatać' (zob.). Paralele: *av-* ⇐ *aviaū*, *dav-* ⇐ *daviaū*. Drw. *šlavinēti* 'zmiatać po trosze', *šlavióti* 'zamiatać' (por. *davióti*). Nomina: *atāšlavos* f. pl. 'resztki, zmiotki po wianiu zboża, zwł. gorsze ziarno, plewy' (znacz. etym. 'to, co odmieciono'), *atšlavimas* 'podwórze, dziedziniec' (znacz. etym. 'miejsce, gdzie się wieje zboże'), *atšlavos* f. pl. stlit. 'zmiotki' (*Nušlavo pašlavas*, *atšlavas*), *iššlavos* f. pl. 'śmiecie', SD < ižšlawas > «śmieci», *núošlavos* f. pl. 'zmięciny, śmiecie; odwiewki zboża', *sąšlavos* f. pl. ts., war. *šąšlavos* 'zmięciny, śmiecie'⁶⁹ (⇒ *sąšlavýnas* a. *šąšlavýnas* 'śmietnik; kupa śmieci'⁷⁰), war. *sáišlavos*

⁶⁸ Inne tłumaczenie stosuje się do n. m. *Šešēliai* i n. rz. *Šeš-upis* (b.z.a.). Długowokaliczna osnowa *šeš-* związana jest z apelatywem *šešē* 'ptak kos' (zob.).

⁶⁹ Co do asymilacji *s-š* > *š-š* por. *šušalti* < *su-šalti* 'zmarznąć', *pašišildyti* < *pa-si-šildyti* 'ogrzać się; odgrzać sobie (jedzenie)', jak też izolowane wyrazy *šeši*, *šešuras*.

⁷⁰ Przez metatezę *l* powstał z *šąšlavos* war. *šląšavos*, z kolei ze skrzyżowania dwu ostatnich war. *šląšlavos*.

‘zmiotki’ (por. wtórny dyftong w *sáispara* < *sáspara*), *šlavikas* ‘zamiatacz’, *šlavimas* ‘zamiatanie, podmiatanie’, *šlavynas* ‘śmietnik’. Cps. *klaĩma-šlavė* ‘miotła do zamiatania klepiska, boiska’ (por. *klojimas*). Por. łot. *slàumi* a. *slaũmi* m. pl. ‘zmięciny, śmiecie’ — ze *slavumi przez kontrakcję. — N. rz. *Šlavė*, *Šlavantà* (por. *Alantà*), n. jez. *Šlavañtas* (por. *Ālantas*), *Šlavinas*, cps. *Āp-šlavas*, *Šlavinã-galis*.

šlepsėti, *šlepsiù* (3 os. *šlèpsi* a. *šlèpsia*), *šlepsėjau* 1. ‘człapać, iść powolnym krokiem (boso lub w miękkim obuwiu), iść z trudem wlokąc nogi’, 2. ‘jeść, żreć głośno, mlaskając’ (war. *žlebsėti*), 3. ‘wydawać głuchy odgłos’. Czas. onomatopieczny z suf. *-sėti*, urobiony od inter. *šlèp* a. *šlèpt* - o odgłosie kroków idącego po błocie, idącego w kaloszach, też o chodzie gęsi⁷¹. — Z innymi suf.: *šlepėnti* ‘brnąć przez błoto; chodzić powoli’, *šlepėti* ‘człapać, tupać; seplenić’, *šlepinėti* ‘iść klapiąc obuwiem’, *su-* ‘znosić, zedrzeć obuwie’, *šlepóti* ‘brnąć w błocie (o koniu)’.

šlikas 1. ‘mała czapka futrzana, zwykle noszona przez Żydów’ (war. *šlikė*), 2. ‘czapka męska’ (war. *šlikė*), 3. ‘czapeczka wkładana na czepiec panny młodej’ — zapoż. z błr. *šlyk* lub pol. przest. *szłyk*⁷².

šlojimas SD¹ «dwor» (LKŽ_{xv}, 18 przytacza ten hapaks ze znakiem zapytania). Można wyprowadzić ze *šluojimas, zakładając uproszczenie *uo* w *o*. Por. gw. *iššlojimas* ‘śmiecie’ < *iššluojimas (dosł. ‘wymiecenie’). Chodzi tu o abstr. na *-imas*, urobione od neopwk. *šluoj-*, który wyabstrahowano z prs. *šlúoju* ‘zamiatam’ (por. *šluoj-ėjas* ‘zamiatacz’, *šluoj-ikas* ts.). Paralela: *atšlavimas* ‘dziedziniec, podwórze’, z osnową *šlav-* jak w prt. *šlaviaũ*. Motywem nieregularnej zmiany *uo* > *o* był prawdopodobnie fakt, że zakończenie *-uojimas* było wyjątkowe, podczas gdy *-ojimas* jest pospolite, por. dla przykładu *jojimas*, *lojimas*, *mojimas*, *žiojimas*.

⁷¹ N.B. Oprócz tego jest inter. *šlèp*, która opisuje szept, szeptanie, por. *Poterius*, *išgirsi*, *šlèp šlèp lenkiškai* ‘Pacierze, słyszysz, szepcze po polsku’. Od niej pochodzi czas. *šlepsėti* II ‘mówić, szeptać’, np. *Močia*, *būdavo*, *atvažiuoja*, *tai abudu ir šlèpsi lenkiškai*.

⁷² L_v, 597: «†szłyk, słyk, a m. ‘czapka futrzana coraz węższa ku górze, czapka okrągła w czub, z brzegami futrem obramowanemi’. Pierwej królowie sami w baranich kożuchach i szłykach baranich chadzali. Star. Ref. 40. Panowie Litewscy, w niedźwiedzie kożuchy i wilcze szłyki z sajdakami świetno, (jak w on czas strój był 1325 r.), przyjechali do Krakowa. Stryk[owski].» — Brückner (1927, 550): «szłyk, ‘kołpak’ (pod nim jar-mułka, ‘czapeczka’); nazwa i strój moskiewski, u nas (na Wschodzie) dobrze znane w 16. i 17. wieku.»

šlúostyti, *šlúostau*, *šlúosčiau* ‘wycierać, ścierać, podcierać’, SD *šluostau* «uścieram co», *nušluostau* «ścieram», *prašluostau akis* «przecieram oczy» — frequentativum z suf. -sty- od pwk. *šluo-* jak w *šlúoti* ‘mieść, zamiatać’ (zob.). Paralele: *dúostyti* ⇐ *dúoti*, *klóstyti* ⇐ *klóti*. — Neoosn. *šluosty-*: *šluostytinė skara* SD «ścierka gruba» (por. *apipjaustytinis s.v. pjáuti*). Neoosn. *šluost-*: *šluōstas* a. *šluōstė* ‘szmata, ścierka do wycierania, mycia’, *pašlúostė* ‘ścierka, wycieraczka’, *pašlúostos* f. pl. ‘zmiotki, śmiecie’ (paralele: *duostė*, *kaūstė*, *kraūstė*), cps. *kamìn-šluosta*, *kamìn-šluostis* (zob. *kāminas*).

šūk- w takich formach, jak 1. *šūkúoti* ‘skakać - jak żaba, zając, spętany koń’, 2. *šūkis* ‘skok, sus’ (*Voverė davė tris šūkius - ir į medį* ‘Wiewiórka zrobiła trzy susy i na drzewo’) nie jest — wbrew Fraenkłowi 1032 — powiązane relacją apofoniczną z czas. *šókti* ‘skakać’ (*ū* do *ā*?), lecz pochodzi od wykrzyknika *šúkt* - o nagłym poruszeniu się, o skoku, por. *Einu — tik šúkt vilkas iš patvorio!* ‘Idę a tu nagle «šúkt» wilk spod płotu’. — Drw. *šúksnis* ‘skok, podskok’ (⇒ *šúksniais* adv. ‘szybko, prędko’), *pašūkėti* ‘podskoczyć, podskakiwać’. Zob. *šuok-*.

šuok- w takich formach, jak 1. *šúokčioti*, -ja, -jo ‘skakać - o żabie, podskakiwać - o wróblu, o spętanym koniu’, np. *Žvirblys ne bėga, bet šúokčioja*, 2. *šúokoti*, -ja, -jo ‘posuwać się w podskokach, podskakiwać’, 3. *šuokiai* adv. SD¹ «wskok», *šúokiais* adv. ‘w podskokach’ nie jest — wbrew Fraenkłowi 1035 — powiązane związkiem apofonicznym z czas. *šókti* ‘skakać’ (*uo* do *ā*), lecz raczej pochodzi od wykrzyknika *šúokt* — o poruszaniu się w podskokach, por. *Varlė šuokt šuokt šúokčioja po slenkščiu*. — Drw. *šuokėti* ‘tańczyć’, refl. *pasišuokėti*: *Pasišuokėjęs pasiekčia*; *šúokterti*: *Kiškis tik šúokterė[jo] per kelį ir pragaišo*; *šuoklỹs* ‘konik polny, *Tettigonia viridissima*’ (dosł. ‘skoczek’). Zob. *šūk-*.

švaistýti, *švaistaũ*, *švaisčiaũ* 1. ‘oświetlać pochodnią; glansować, doprowadzać do połysku’, 2. ‘wymachiwać (kijem, kosą), pędzić z różgą w rękę’, 3. ‘rzucać, rozrzucać, rozwiewać; trwonić, marnotrawić’, refl. *švaistýtis* ‘rozpogadzać się; latać, biegać, rzucać się, miotać się’, *švaistýtis pinigaĩs* ‘trwonić pieniądze’ (war. *v-mobile šaistýtis* ‘rzucać się, miotać się’). Jest to refleks formacji **švais-sty-*, caus.-iter. z suf. -sty- i SO *švais-* od neopwk. *švis-*, zob. *švisti*, *šviñta* ‘rozjaśniać się, świtać’. Paralele apofoniczne: *maistýti* ⇐ *įmįsti*, *raistýti* ⇐ *rįsti*, (*iš*)*spaistýti* ⇐ *spįsti*. — Neoosn. *švaisty-*: *švaistýdinti* ‘wymachiwać’, *švaistýbė* ‘rozzutność’, *švaistýklė* ‘ciskawka, rozszczepiony na końcu kij do rzucania kamyków’. — Neoosn. *švaist-*: *švaistinėti* ‘machać (kosą),

švaistintis ‘upiększać się, stroić się’, *ātšvaistē* ‘odblask, błysk na niebie’ (war. *atōšvaistē*), *pašvaistē* ‘łuna, odblask, poświata; zorza polarna’, SD¹ «promień» (⇒ *pašvaistingas* «promienisty»), *prašvaistē* a. *prōšvaista* ‘prześwit’ (zob. też *žvaigždē*), *švaistas* ‘ktoś rozrzutny, kto szasta pieniędzmi’, *švāistra* ‘łuna, poświata’ (por. *austrā* ⇐ *austyti*), *švaistūs* ‘jasny’, *švaistūnas* ‘kto lubi błyszczeć, popisywać się; utracjusz’.

šventōrius, *-iaus* stlit. gw. ‘dziedziniec wokół kościoła, cmentarz dookoła kościoła’ — forma normalizowana (*enC*) na miejscu wsch.-lit. *švintōrius*, co zapożyczone z biał. *śvintár* < *śvintár*, *śvintár* (tu z pol. *cmentarz*). Adideacja do adi. *šveñtas*, wsch.-lit. *šviñtas* ‘święty’. Synonimem *šventōrius* jest dziś *šveñt-kiemis* (por. *kiēmas*).

švēsti, *švenčiù*, *švenčiaũ* 1. ‘odchodzić święto, święcić, świętować’ (*Mes vėl linksmi pavasari šveñčiam* ‘My znów weseli święcimy wiosnę’), 2. ‘odprawiać nabożeństwo’, 3. ‘poświęcać na co, składać w ofierze’, DP ‘święcić, obchodzić, używać, sprawować’, refl. *švēstis* ‘święcić się’, *švinčiu* SD¹ «święcę», SD «święcę święto» — vb. denom. od *šveñtas* ‘święty’ i zarazem od *šveñtē* ‘święto’ (zob.). Cps. *iššvēsti* ‘wyświęcić’, *pašvēsti* ‘poświęcić’ (*pašvinčiu Dievui* SD «poświęcam co Bogu», *pašvinčiu kunigu* SD «poświęcam na kapłaństwo»), refl. *pasišvēsti*: *pasišvinčiu unt kunigystės* SD «święcę się na kapłaństwo». — Drw. *nešvinčiama diena* SD «powszedni dzień», *švēstas*: *švēstas vanduo* ‘święcona woda’, *žvakė švēsta* SD¹ «gromnica», *pelenai švīsti* SD «Popielec». Neoosn. *švēst-*: *švēstinis* ‘kleryk’ (SD *švīstinis* «klerik, clericus, initiatus sacris»). — Drw. od osnowy *švent-*: *švintimas* SD «święcenie świąt», *švintynė* SD «świętnica żydowska», *švintinis* SD «odświętny».

taisyti, *taisaũ*, *taisiaũ* ‘poprawiać, naprawiać, remontować; szykować (posag, wesele, kolację); ubierać, stroić, zdobić; bić, łupić, łąć skórę’, SD *taisyt* «narychtować działo», *taisau* «prostuię co» (syn. *tiesum darau*), *taisau plaukus* SD «trafię włosy» — iteratyw z suf. *-y-* i SO *tais-* od **tejs-*, zob. *tiesiù*, *tiēsti* ‘prostować’. Rzadki war. *taisinti*. Paralele apofoniczne: *gráizyti* ⇐ *gríežti*, *láidyti* ⇐ *léisti*, *sáikyti* ⇐ *síekti*. Cps. *aptaisyti* ‘ubrać, oprawić (książkę)’, pot. ‘nabrać, oszukać’, *įtaisyti* ‘zaprowadzić, sprawić, urządzić, umieścić’, *pataisyti* ‘posłać pościel’, *pritaisyti* ‘naprawić, przymocować; nałożyć, napęlić (naczynia, słoje), przygotować, naszykować, zrobić; nagotować (jedzenia); przyprawić, zaprawić (potrawę)’, *sutaisyti stogą* ‘naprawić dach’, *sutaisyti tēšlą* ‘zrobić ciasto’, *užtaisyti* ‘poprawić, załatać; załadować, np. karabin’. Refl. *taisytis* ‘zdrowieć, wracać do zdrowia; sprawić sobie, np. nowe

ubranie; zanosić się (na mróz)', *pasitaisýti* DP 'poprawić się, naprawić się'. Por. łot. *nùotaisît* 'skończyć, wykonać, umocować; powalać, zabrudzić'. — Od war. *taisinti* urobiono iter. *taisinēti* 'często poprawiać, naprawiać, remontować', refl. *taisinētis* 'poprawiać się — o zdrowiejącym'. — Nomina postvb.: *āptaisalas* 'okrycie, odzież; oprawa, oporządzenie', SD «kortyna», *āptaisas* 'ubranie, ozdoba, oprawa', *neatitaĩsomas* 'nie do naprawienia', *ne-pataisomas* SD «niekarny, niepoprawiony, niepoprawny», *prīetaisas* (zob.), *ūžtaisas* 'ładunek, nabój'. — Neoosn. *taisy-*: *taisyklà* 'zakład naprawczy' (*bātu taisyklà* 'naprawa butów'), *taisyklē* 'reguła, prawidło', SD «prawidło, liniał z drewna», «węgielnica» ['liniał o dwu ramionach złączonych pod kątem prostym, służący do oznaczania pionu i prostopadłości', SW], *taisyklē svaro* SD «ięzyczek u szal», *taisyklēs* f. pl. 'przepisy, reguły (gry)', ⇒ *taisyklīngas* 'prawidłowy'; *taĩsymas* 'poprawianie, naprawa, remont'.

taksēti, *tàksi*, *taksējo* 'bić — o sercu, pulsie; cykać, tykać — o zegarze' — czas. na *-sēti* urobiony od interi. *tāk* — o biciu serca, np. *Širdis tik tak tak tak duoda, tik kiloja*. Por. równoznaczny czas. *tvaksēti*. Zob. Otrębski (1965, § 626).

talóti, *talója*, *talójo* 'o lnie: być, leżeć w stanie rozestłanym', por. *Linai ant dirvos pakreikti, kad jų kailis nū spalių atšustų, sakoma: linai taló[ja]*. *Linai da neištalóję, da tura ilgiaus būti. Kad [linų] kailis atšutęs, jau ištalójo*. Vb. denominativum na *-oti* od osnowy *tal-*, która prawdopodobnie miała znac. 'ścielenie, słanie, posłanie' (por. *pātalas* 'pościel, posłanie') i która była przybliżonym odpowiednikiem takich wyrazów, jak stpr. *talus* EV 'podłoga w izbie, Boene' i łot. *tale* 'bielenie lnu' (⇒ vb. denom. *talināt* 'bieleć — o rozścielonym na trawie lnie'). Bałt. morfem *tal-* przedstawia sobą pozbawiony nagłosowego *s-* alternant na SO od pwk. **tel-* < pbsł. **(s)tel-*, pie. **(s)tel-* 'postawić; rozłożyć'. Por. SE *stel-* w słowiańskim: scs. *po-steljō*, *-stīlati* 'pościć, rozścielić', słń. *stéljem*, *stlāti*, ros. *steljú*, *stlatʹ*, czes. *stelu*, *stlát*, pol. *pościć*, *usłać*, *zastać*, stpol. *s(t)łać* 'rozpościerać, płasko rozkładać', jak też **stel-* w gr. *στέλλω* 'przygotować, zaopatrzyć; odziać, ubrać; odesłać, posłać' oraz goc. *stilan* 'kraść' (por. LIV² 594, bez wzmianki o faktach bałt.). — SZ pbsł. **(s)til-* < pie. **(s)tī-* jest zaświadczone w słowiańskim, por. z jednej strony werbalne *-stīl-* w scs. *postīlati* (zob. wyżej), z drugiej strony nomen o nagłosie bez *s-*: scs. *tīla* n. pl. 'grunt, podłoga', *na tīlēxū* 'na ziemi', sch. *tlō* 'grunt, podstawa, tło', ros. daw. *tlo* 'dno, spód, podstawa czego', stpol. *tlo* 'podłoga', pol. gw. 'podłoga w piecu chlebowym, dno paleniska'. Z bałtyckiego por. lit.

tìlès (zob.) oraz łot. *tilât*, *-ãju* ‘leżeć w stanie rozestłanym (o lnie do bielenia, o sianie do suszenia)’, *iztilât* ‘rozścielić do bielenia’, *tilêt*, *-u* a. *-ëju*, *-ëju* ‘leżeć rozścielonym do bielenia (o lnie, konopiach)’, *tilinât* ‘rozścielać do bielenia; leżeć w stanie rozestłanym’.

tálžyti, *tálžau*, *tálžiau* (war. *talžyti*) ‘bić mocno, grzmocić, uderzać młotem (w kuźni); chłostać, smagać; rzucać (kamieniem), rozlewać (mleko); tłuc (naczynia); szastać (pieniędzmi); iść przez błoto, po grząskim gruncie; jeść wielkimi kęsami, zachłannie’, *aptálžyti* ‘wybić, obić, wychłostać’, *aptálžyti aĩntausius* ‘wymierzyć policzek, spoliczkować’, *ištálžyti* ‘wychłostać; wypędzić, wypchnąć (za drzwi), wyrzucić; zjeść (prędko, dużo), spałaszować’. Por. łot. *talžît* ‘bić (kijem), rąbać, grzmocić, trzaskać’ (też *talstît* ‘uderzać’ < *talz-stî-t). Formacja iteratywna z suf. *-y-* i SO *talž-* do *telž-* / *tilž-*, zob. *telžiù*, *telžti*. Paralele: *žvalgýti* ⇐ *žvelgiù*, *glámžyti* ⇐ *glemžiù*. Znacz. ‘uderzać, bić’ itp. jest chyba przenośne względem etymologicznego ‘lać (o deszczu, ulewie)’. — Drw. *tálžké* ‘podmokła, błotnista łąka’ (por. suf. w *ýžkès*, *saũskè*, *věpské*), *talžùs* 1. ‘podmokły, grząski’, 2. ‘rozrzutny’, ⇒ vb. denom. *tálžyti*, *-iju*, *-ijau* 1. ‘brnąć w błocie, przez błoto’, 2. ‘pleść, mówić bzdury’.

tampýti, *tampaũ*, *tampiaũ* ‘rozciągać, wyciągać’ — iteratyw z suf. *-y-* i SO *tamp-* od *temp-*, zob. *tempiù*, *teĩpti*. Paralele: *kramtyti* ⇐ *kremtù*, *kamšyti* ⇐ *kemšù*. — Nomina na SO *tamp-*: *ĩtampa* ‘napięcie’, *tampùs* ‘rozciągliwy’, *tamprùs* ‘sprężysty, elastyczny; twardy, jędrny (o piersi kobiecej), niegiętki, niewiotki, ciągliwy (o cieście), ściśle przylegający’, DP ‘tęgi’, war. *tambrùs* (sonoryzacja *m-p-r* > *m-b-r*, por. *klumpù* > *klumbù*). — Neoosn. *tampy-*: *taĩpymas* ‘rozciąganie; konwulsje’.

tąsyti, *tąsaũ*, *tąsiaũ* ‘ciągać, wlec, włóczyć, targać’ — iteratyw z suf. *-y-* i SO *tąs-* < *tans- od *tęs-* < *tens-, zob. *tęsiù*, *tęsti*. Paralele: *grąžyti* ⇐ *gręžti*, *spándyti* ⇐ *spėsti*, *tampýti* ⇐ *teĩpti*. — Cps. *patąsyti* ‘pociągać, szarpać, tar-mosić’, *pértąsyti* ‘przenieść z trudem z miejsca na miejsce; zedrzeć odzież’, *užtąsyti* ‘zawlec; włócząc zamęczyć’ (*Šuniukas vištuką užtąsė*), impers. *užtąso rankas, su spragilais bekulant*. Refl. *tąsytis* ‘włóczyć się; brać się za bary, mowować się’ (*Per sūdais tąsos*), *tąsaus* SD «morduję się, pracuję się» (syn. *varginuosi, ilstu*), *išsitąsyti*: *išsitąsau* SD «targam się, siły rwę; wysilam się» (syn. *ižilstu*). — Nomina na SO *tąs-*: *patąsà* c. ‘włóczęga’, *tąsà* ‘ciąg dalszy (druku, tekstu)’, *tąsiukas* ‘gatunek śmietankowego cukierka o ciągliwej konsystencji’, *tąsùs* ‘ciągliwy, elastyczny’. — Neoosn. *tąsy-*: *tąsymas* ‘ciąganie’, SD *tąsimas* «targanie».

taūkšti, *tauškiù*, *tauškiaũ* 1. ‘stukać’, 2. ‘trzaskać batem’, 3. ‘gadać, paplać, trajkotać’ — czas. *taukš-C-* / *taušk-V* został utworzony od interi. *táukš*, *taũkš* a. *táukšt*, *taũkšt* ‘stuk!’ — Drw. *táukš-čioti* ‘postukiwać, chwilami głośno coś robić’, *taukšėti*, *táukšiu* a. *taukšiù* (3 os. *táukši*, *taũkši*), *-ėjau* ‘stukać, postukiwać’, *taukš-nóti* ‘postukiwać (młotkiem, dziobem, nogami)’, *taušk-ėti*, *táušku*, *-ėjau* 1. ‘stukać, postukiwać’, 2. ‘paplać, trajkotać’, *táuškinti* ‘postukiwać’. Nomina: *taukšlỹs* ‘papla’, *taũskalas* ‘paplanina; ten, co papla’, *tauškesỹs* ‘postukiwanie’, *tauškùs* ‘wiele i bez potrzeby mówiący’ (⇒ *tauškùtis* ts., por. *šnekùtis*).

taulì adv. ‘daleko’ (Zietela) — gwarowy wariant przysłówka *tolì* (zob.), z dyftongiem *au* niejasnego pochodzenia. Drw. *taulùs* ‘daleki, odległy’ (*Yra artesnis ir taulèsnis kelias*), *taulitkaĩ* adv.: *Lydõn mùmi taulitkaĩ* ‘Do Lidy [jest] nam dość daleko’ (Vidugiris 1998, 684).

tekšėti, *tèkši*, *tekšėjo* 1. ‘spadać z odgłosem (o kropli rozpryskującej się na kamieniu, na blasze)’, 2. ‘pluskać ogonem (o rybie)’, 3. ‘brnąć, brodzić z pluskiem’, 4. ‘uderzać kijanką mokrą bieliznę’, 5. ‘tykać (o zegarze)’ — drw. na *-ėti* od interi. *tèkš* — o odgłosie brnącego po wodzie, błocie, *tèkšt* — o bryznięciu, rozprysnięciu się wody, błota, o uderzeniu dłonią na płask, o plaśnięciu, o stłuczeniu się czego, o nagłym uderzeniu (np. pioruna), *tèkšt* — o uderzeniu, plaśnięciu, o rozprysnięciu się, o stłuczeniu się czego. Paralele: *plekšėti*, *pokšėti*. — Z innymi suf.: *tekšlėnti* ‘kapać po trochu, uderzać (o szybę — o kroplach deszczu); wydawać szmer — o wodzie płynącej po kamieniach; stąpać po grząskim podłożu, po błocie; uderzać na płask rzadkie ciasto; uderzać dłonią o plecy, o kolana’, bliskoznaczne: *tekšlióti*, *tekšnóti*, *tekšóti*.

tėvykščia, *tėvýkščia* daw. gw. 1. ‘miejsce urodzenia, dom rodzinny’, war. *tėvykštė*, 2. ‘kraj ojczysty, ojczyzna’, 3. ‘majątek dziedziczony po ojcu, ojcowizna’, 4. bibl. ‘królestwo Boże’, war. stlit. *tėvykštė*. Do tego: *iškiriù nuog tėvykščios* SD «wydziedziczam», *išvarymas iš tėvykščios* SD «wygnanie z ojczyzny» (syn. *iššaukimas iš t.*). Chodzi tu o pochodnik z suf. *-iã-*, który utworzono od neosn. *tėvyst-*, wyodrębnionej z rzeczownika *tėvỹstė* ‘ojcostwo’. Ten drw. brzmiał najpierw **tėvystĩa*, potem **tėvysčia*, **tėvyščia*, w końcu *tėvy-k-ščia* — w następstwie wsunięcia *k* przed grupę *šč*. Paralela: *pėkščias* < *pėščias* < *pėstas*. Por. też *tėvikškė* DP s.v. *tėviškas*. — Neosn. *tėvykšt-* (← *tėvykšt-ė*): 1. *tėvykštainis* b.z.a. ‘dziedzic’, 2. stlit. *tėvykštaitis* ‘dziedzic’, m.in. SD, 3. *tėvykštystė* SD «dziedzictwo» (syn. *tėvainystė*), *atmetu nuog tėvykštystės*

SD «wydziedziczam», 4. adi. *tėvykštiniš* SD¹ «oyczysty», SD «dziedziczny», 5. adi. *tėvykštis*, -šcio ‘dziedziczny’, war. *tėvykščis* ‘dziedziczny’ (Bretkun), 6. vb. denom. *aptėvykštauti* DP ‘odziedziczyć’ (⇒ *tėvykštavimas* DP ‘dziedzictwo’). Osobno zob. *tėvykščionis*.

tėvykščionis hapaks SD¹ «oyczyc, indigena» [‘rodowity mieszkaniec kraju, obywatel’, SPXVI] — jeden z derywatów rzeczownika *tėvykščia* (zob.), nomen originis z suf. *-ionis*, który został prawdopodobnie przejęty z ruskiego typu *-janinŭ*, *-jane* (*graždaninŭ* ‘mieszkaniec grodu, miasta’). Suf. *-ionis* pokazują takie lit. sławizmy, jak *dvarionis* ‘dworzanin; pan z dworu’, *krikščionis* ‘chrześcijanin’ i *mieščionis* ‘mieszczanin’. Por. Otrębski (1965, § 337) (przyjmuje prapokrewieństwo sufiksów *-janinŭ* i *-ionis*), S. Ambrazas (2000, §§ 368, 370).

tėvykšnykas SD¹ «dziedzic, hæres» (syn. *tėvainis*)⁷³ — wydaje się, że nie można tego wyrazu odrywać od sb. *tėvykščia* m.in. ‘ojcowizna’ (zob.). Suf. *-nykas* został tu dołączony do neosnowy wyodrębnionej drogą metanalizy *tėvykščia*. Por. stlit. *pagalbnykas* ⇐ *pagálba*, *sąsparnykas* ⇐ *sąspara*⁷⁴. — Dla wytłumaczenia formy adi. *tėvykšningas* (hapaks) SD¹ «dziedziczny, hæreditarius» nie widać innej drogi niż przez metanalizę *tėvykšnykas*.

tėvỹstė ‘ojcostwo, obowiązki ojcowskie; ród, ojczyzna’, SD «oyczystwo» — abstractum na *-ystė* od *tėvas* ‘ojciec’. Zob. *tėvykščia*.

tėviškās, *-a* ‘ojcowski’, *tėviška turtė* SD «oyczystwa, majątność oyczysta», tj. ‘ojcowizna’. Adi. na *-išk-* od *tėvas* ‘ojciec’. — Substantywizacja przymiotnika rodzaju żeńskiego: **tėviškė** DP ‘ojczyzna, dziedzictwo’, dziś ‘miejsce urodzenia, dom rodzinny, strony rodzinne’. — War. z insercją *k*: **tėvikškė** DP ‘ojczyzna, dziedzictwo’, por. *Kiekvienas džiaugias, kad jam tėvainumas teka; o dabar labiaus džiaugias, kad toji tėvikškė yra garbi* DP 190₂₃ ‘Každy się weseli, kiedy mu się dziedzictwo dostanie; a jeszcze bardziej się weseli, kiedy to dziedzictwo jest chwalebne’. — *o prastojusios tėvikškė* [pis.

⁷³ Wyraz spotykany również w SP, por. np. *Sūnūs ima turtų tėvo savo ne ažu darbus kikiuos, bet todrin jog sūnūs yra. Jei tieg sūnūs, tadu ir tėvykšnykai aba tėvainiai* SP₁, 324₄₋₅ ‘Synowie biorą majątność ojca swego, nie za uczynki jakie, ale przeto, że synowie są. Jeśli prawi synowie, tedyć i dziedzicy’.

⁷⁴ LKŽ_{XVI}, 148 daje zapis hasłowy *tevikšnunkas*, z fałszywym segmentem <ik>, fikcyjnym sufiksem *-ninkas* i rekonstrukcją akcentu, dla której brak podstaw filologicznych. — S. Ambrazas (2000, § 273) pisze wyraz Szyrwidowy *tėvikšnykas*, na temat osnowy nie wypowiada się.

< tewikßkią >] *ir gentis savas, trūko prieg jam* DP 185₃₇ ‘opuściwszy ojczyznę i przyjaciół swoje, bawiły się przy nim’. Por. *tévỹstė*.

tìlės f. pl. ‘deski tworzące dno łodzi’, 2. ‘grube deski do wykładania mostu’. Drw. *tìliaudos* f. pl. ‘(zbite) deski kładzione na dno łodzi rybackiej i chroniące nogi przed wodą z zęzy’ :: łot. *tilaudas* f. pl. ‘deski w dnie łodzi’. Obok tego *tilandos* ts.⁷⁵, co nawiązuje do łot. kuroń. *tilandes* f. pl. ‘Bootsgerippe’. W innych gwarach łot. *tiluodas* f. pl. ‘die Bretter, welche die Diele eines Bootes bilden’ (ME_{IV}, 186). Wyraz lit. uchodzi za spokrewniony ze scs. *tīla* n. pl. ‘grunt, podłoga’, *na tīlēxū* ‘na ziemi’, sch. *tlò* ‘grunt, podstawa, tło’, ros. daw. *tlo* ‘dno, spód, podstawa’, stpol. *tło* ‘podłoga’, pol. gw. ‘podłoga w piecu chlebowym, dno paleniska’ (por. Trautmann 1923, 321, Fraenkel 1093). Mimo to z uwagi na przynależność wyrazu *tìlės* do terminologii rybackiej, gdzie roi się od germanizmów, należy liczyć się z ewentualnością przejęcia wyrazu śrdn. *dēle* f. ‘dyl, deska podłogowa, podłoga z dylów’ i przystosowania go — w nagłosie — do rodziny czas. ‘leżeć w stanie rozesłanym’, por. łot. *tilât, tilêt* s.v. *talóti*. — Zapożyczenie śrwn. *dille* f. ‘deska, deska poszycia burtowego łodzi, pokład łodzi’ ma postać lit. *dilė* 1. ‘gruba deska, deska w poszyciu mostu’, 2. ‘drewniana osada wiosła na burcie łodzi’. Długowokaliczny war. *dỹlė* oddaje z kolei nwn. *Diele* ‘dyl, deska podłogi, ściany’.

tīrpti I, *tīrpta, tīrpo* ‘cierpnąć, drętwieć wskutek doznawanych wrażeń czuciowych (o rękach, nogach)’, *nutirpstu* SD «cierpnę, drętwieję, martwieję, ścierpnę, zdrętwieię». Odpowiednik łot. *tīrpt, tīrptu* (war. *tīrpu*), *tīrpu* ‘cierpnąć, drętwieć’. — Nawiązanie słowiańskie: psł. **tīrp-ŋoti* ‘drętwieć, cierpnąć, tracić czucie’, por. sch. *trnuti*, ros. *terpnútʹ*, czes. *trnout*, pol. *cierpnąć*. Obok tego dur. z suf. -ě-: scs. *trǔpěti* ‘cierpieć, znosić, być cierpliwym, trwać’, ros. *terpétʹ* ‘znosić, wytrzymywać, doznawać, okazywać cierpliwość, być cierpliwym’, czes. *trpět* ‘cierpieć, znosić’, cs. *utrǔpěti* ‘ścierpnąć, zdrętwieć’, znac. etym. ‘znosić doznania w odrętwieniu, w bezruchu’. Do pie. **terp-* / **trp-* ‘drętwieć’ (LIV² 636), por. łac. *torpeō, -ēre* ‘sztywnieć, drętwieć, popaść w bezruch, zamierać z wrażenia, być otępiałym’, *torpor, -ōris* m. ‘odrętwienie, porażenie’, *torpidus* ‘zesztywniały, obojętny’. — Drw. *tīrpti* ‘chwilami drętwieć, cierpnąć’, *tīrpsėti* ts. Nomina: *nutirpimas* SD «cierpnięcie», *tīrpulỹs*, pl. *tīrpuliaĩ* ‘odrętwienie, drętwota, ciarki’ :: łot. *tīrpulī* ‘dresz-

⁷⁵ Por. *Palangos žvejų laiveliai yra su tìliaudomis, o Klaipėdo[je] jau yra laivelių su blikėms. Kad nešlaptų kojoms nuo vidun patenkančio vandens, valtys dugne įdedavo medines gardeles — tìliaudas, arba tilandas, kartais dar ir paminomis vadinamas.*

cze, ciarki' (ob. *tìrpuoņi*, *tìrpuoņas* pl. 'dreszcze', *tìrpuonis* 'odrętwienie'). Tu też drw. psł. **tīrpūkū* 'cierpki' ← pbsł. **tirp-u* 'powodujący drętwienie', por. ros. *térpkij* 'cierpki; ostry, żrący, palący', czes. *trpký* 'cierpki, gorzki, przykry; złośliwy, pol. *cierpki* 'mający gorzkawo-kwaśny smak, mający drażniący zapach', stpol. 'ściągający, zaciskający, powodujący odrętwienie' (Boryś 2005, 81). — SO **tarp-*: psl. **torpiti* 'zadawać ból, cierpienie' (caus. do **tīrpēti*, **tīrpnōti*), por. sch. *trāpiti* 'trapić, męczyć, zamęczać, ros. *toropítb* 'przynaglić, popędzać' (znacz. etym. 'zadawać [bydlęciu] ból bodźcem'), czes. *trápit* 'męczyć, dręczyć', stpol. *tropić* 'nękać, męczyć, dręczyć, refl. *tropić się* 'tracić pewność siebie', tu też ros. *otoropébtb* 'stropić się, zmieszać się, zakłopotać się'. Por. Trautmann 1923, 325, Boryś, o.c., 640. Brak odpowiednika lit. †*tarpyti*.

tīrpti II, *tīrpsta*, *tīrpo* 'rozpuszczać się, tajać, topnieć (o śniegu, lodzie) :: łot. *tirpt* ts. Niejasne. Znaczenie sprzeciwia się identyfikacji z *tīrpti* I. — Drw. *tirpýti*, *tirpaũ* caus. 'topić, rozpuszczać' (dawne prs. *tirpiu* SD «rostapiam; spuszczam wosk»), *tirpdýti* ts., dziś zwykle *tirpinti*, *tīrpinti* 'topić (śnieg, tłuszcz, miód, wosk), rozpuszczać (lekarstwo), wytapiać (rudę)', SD *tirpinu rūdas* «zlewam kruszcze, spuszczam, topię co», *širdī tirpinti* 1. 'rozczułać, rozrzewniać', 2. 'drażnić, denerwować'. Nomina: *tīrpalas* 'roztwór', *tirpiklis* 'rozpuszczalnik', *tirpinas*: *taukai tirpini* m. pl. SD «smalec» ['smalec'], *tirpýs* 'skwarek', *tirpūs* 'rozpuszczalny'. — SO *tarp-*: *tarpinti* caus. 'topić', np. *Pavasario saulė sniegą nuo stogų nutarpino. Taukus atitarpinaũ i parpyliau į mažesnę puodynę. Tie korai nesitarpina, tai jau blogi*. Paralele apofoniczne: *talpinti* ← *tīlpti*, *nartinti* ← *nértēti*. — Caus. *terpēti* 'topić (wosk)', cytowane z jednej tylko miejscowości: *Vieni vašką terpēna ant saulės, ale labai reikia geros pagados* (Giedraičiai), pochodzi zapewne ze zmiany **tarpenti* (por. *terpū* < *tarpū*, *servēti* < **sarventi*). — Por. jeszcze łot. *tārpenis* 'wiatr z południa' (powodujący wyleganie się robactwa); 'wiatr z południowego zachodu', *tārpeņi* m. pl. 'południe'.

tīrštās, -ā 'gęsty, obfity, bujnie rosnący, soczysty (o barwie)', DP 'gęsty, mięszczy', *juka tiršta* SD «galareta; gąszcz», *pienas tirštās rūgīs* SD «kańpust» ['kwaśne mleko', SPXVI]. Przymiotnik ten pochodzi z rozwoju znaczeniowego ptc. prt. pass. *tīrštās* 'zmętniały' od *tīršti* 'mętnieć', zob. *teřšti*. Co do dyferencjacji znaczeń por. *tunus* 'gęsty — o kaszy' i 'mętny — o płynie', *blandūs* 'mętny' i 'zawiesisty, gęsty' (do *blēsti* 'mieszać, mącić'). — Drw. *tirštīmai* m. pl. 'gęstwa, zawiesina, np. w zupie', *kavōs tirštīmai* 'fusy kawowe', *tirštumà*

‘gąszcz, gęstwina’. Vb. denom. *tirštėti* ‘gęstnieć’, *tirštinti* ‘robić gęstym, zagęszczać, np. zupe’, *tirštinu* SD¹ «gęszczę, gęszczam» (syn. *tirštu darau*) ob. *tirštu tumpu*, *stajuos* SD¹ «gęszczeię», *sutirštinu pienu* SD «podpuszczam mleko».

tirtėti, *tirta*, *tirtėjo* ‘drżeć, trząść się, dygotać’, np. *Jis visas tirtėjo* ‘On cały drżał’. *Rankos tirta* ‘Ręce się trzęsą’. *Ji tirtančiu balsu tarė žodį po žodžio* ‘Drżącym głosem wymawiała słowo po słowie’. *Sutirtėjo sienos, grindos sudrebėjo* ‘Zadrżały ściany, zatrzęsła się podłoga’. Denominativum od *tirt-* jak w *tirtas* ‘tarty’? — Neoosn. *tirtėj-*: *Dantų tirtėjimas* ‘Dzwonienie zębami’. — Drw. *tirtėti* ‘trząść się z zimna’ (*Jau tirtėna nuo šalčio*), *tirtinti* caus. ‘wprawiać w drżenie, drganie’, nomina: *tirtesỹs* ‘drżenie’, *tirtulỹs* ‘dreszcz’.

tóbulas, -à 1. ‘doskonały, mający wszelkie cechy dodatnie, wolny od wad, wzorowy’, 2. ‘dostateczny’, 3. ‘zupełny’, 4. ‘dorosły’. DP ‘doskonały, zupełny, dostateczny’, SD¹ «doskonały» (syn. *suvisu*, *visiškas*, *būtinās*), SD «doskonały; zupełny». War. *tóbūlas* 3, 1 p.a. Takie przymiotniki, jak *gėdulas* DP ‘żałosny’, *māgulas* ‘liczny’, *stėbūlas* ‘dziwny’ wskazują na dewerbalną de-rywację przy użyciu suf. *-ulas*. Pwk. *tob-*, **tāb-* jest jednak odosobniony i dotąd nieobjaśniony (por. Fraenkel 1104). — Drw. *tobulỹbė* ‘doskonałość, najwyższy stopień jakości’ (war. *tobūlybė*), *tobulūmas* a. *tóbūlumas* ‘doskonałość’ (m.in. DP). Vb. denom. 1. *tobulėti*, *-ju*, *-jau* ‘doskonalić się’, 2. *tobulinti* ‘doskonalić, ulepszać’.

topsóti, *tōpso*, *topsójau* ‘siedzieć, leżeć w stanie nieruchomym’ — durativum stanu na *-soti* od pwk. *top-*, niejasnego pod względem etymologicznym. Może **tāp-* przedstawia wzdłużony SO od *tāp-* jak w *tāpti* ‘stać się’? Co do *o*-wokalizmu przy suf. *-so-* por. *dvoksóti*, *riogsóti*, *spoksóti*. — Por. także *tópterėti* ‘strwożyć się; przyjść do głowy’, *tōpoti*, *-ju*, *-jau* ‘pielegnować, doglądać kogo’.

tot-, stlit. prepozycja pewnych form czasownikowych: ze zmiany **tāt-*, to z kontrakcji **ta-at-* i asymilacji antycypacyjnej w połączeniu *te-at-* = ptk. *te* + prvb. *at-*. Paralele: *not-*, *nop-*. Przykłady: *totvirž* DP ‘niechaj udziela’ < **te-atviržia* (por. *viržti* III), *totliekt mūsimp mergelė keletą dienu* (Chyliński) < **te-at-liekti* ‘niechaj zostanie’.

traĩcė, *traĩcė* daw. 1. ‘trójca’: *traicė švinta* SD «Troyca Święta, Sancta Trinitas», 2. ‘trzy osoby, trzech’ — zapoż. z pol. *trojca*. War. stlit. *traĩcė* (Mażwid, Bretkun), zob. Skardžius (1931, 223), Borowska (1957, 362). War. gw. *traicià*: *Išpažįstam tris asabas traicioje* ‘Wyznajemy trzy osoby [boskie] w Trójcy Św.’. Dziś zastąpione neologizmem *trejỹbė*, *trejỹbė*.

trēdēti, *trēdēja* (war. *trēnda*, *trēndžia*), *trēdējo* ‘o drzewie: być toczonym przez robaki, próchnieć, butwieć; o serze: gliwieć’ (war. *trēdēti*). Czas. *trēdēti* jest dubletem bliskoznacznego czas. *trēnēti* (zob.). Analiza historyczna: *trēd-ēti*, dur. na -ē- od prs. *trēn-da. Akut w formie *trēnda* nasuwa myśl o związku z czas. *trētis* ‘ścierać się, wycierać się’ < *trēn-C (z tymże pwk. związane są nazwy ‘kornika’: *trynē* i *trynēlē*). — SO *trand-*: *trandēti*, -ja (war. *trañda*, *trañdžia*), -jo ‘butwieć, próchnieć’, *trandyti*, -ija, -ijo ‘być toczonym przez robaki, korniki, mole, próchnieć, zamieniać się w próchno’. Nomina: *trandis*, -iēs f. 1. ‘czerw drzewny, kornik’ (war. *trandē*, *trañdis*, *trandys*), 2. ‘mól’, 3. ‘robak w mięsie, mące, serze’, 4. ‘kleszcz’, 5. ‘wrzód na nodze lub ręce’, *trañdys* f. pl. ‘próchno’.

triaūkšti, *triaūškia*, *triaūškė* 1. ‘chrupać (marchew, jabłko), rozgryzać z trzaskiem (kość, orzechy), wydawać charakterystyczny odgłos przy gryzieniu (ziarna, buraka, rzepy), łamaniu, kruszeniu czegoś’, 2. ‘trzeszczeć’, 3. ‘dużo mówić, paplać, trajkotać’. Czas. utworzony od interi. *triáuکش(t)*, *triaūkš(t)*, opisującej odgłos trzasku towarzyszącego przełamaniu, zmiażdżeniu, zgryzieniu czegoś twardego w zębach, por. *Triáuکش perlaužė* ‘Trach i przełamał / złamał’. *Dalgis užkliuvo už kelmiuko, šunkojis triáuکش i nulūžo. Triáuکش riešutą ir perkando*. Paralela: *treškėti*. — Drw. od osn. *triaukš-*: *triaukšėti*, -i, -ėjo 1. ‘rozgryzać z trzaskiem’, 2. ‘wydawać trzask — o palącym się drewnie’, *triaukšnóti* ‘chrupać (marchew, jabłko)’, nomen: *triaūkš-ledis* ‘odłamek lodu’. Drw. od osnowy *triauš-*: *triáuškinti* ‘głośno żreć, jeść, gryźć z chrzęstem, trzaskiem; łamać, rozdrabniać’.

trij-: neosnowa wyabstrahowana z formy gen. pl. *trijū* ‘trzech’. Drw. gw. *trijà* ‘trójka, trzech (np. synów)’, *trijatis* b.z.a. ‘Trójca Św.’ (*Mes garbiname vieną Dievą trijatyje ir trijatį vienatyje*), *trijėsa* adv. ‘we trzech, we troje’, *trijosà* a. *trijósa*, *trijosa* adv. ‘trzy, we trzy — o kobietach’, *trijulė* ‘trójka, grupa z trzech’.

Trìkaralis, -io gw. ‘święto Trzech Króli, 6.VI.’ — złożenie, będące transpozycją zwrotu polskiego z dwoma dopełniaczami: *Trzech Króli* (to na skutek elipsy wyrazu określanego *święto*). Por. *tri-*, *karālius*. Zob. też *Krikštaĩ*, *Vankrikštis*.

trìkti, *trinkù*, *trikaũ* 1. ‘rozstrajać się, psuć się, mieszać się, mylić się, zbijać się z tropu’, 2. ‘przedwcześnie urodzić’ (*Moteriškė trinka, ištrinka. Moteriškė triko*), 3. ‘rozzłościć się’, 4. ‘zwariować, oszaleć’ — formacja na SZ typu *RiT* \leftarrow *ReT* do *trek-*, zob. *trēkti*. Cps. *atitrikti* ‘poprawić się, polepszyć się — o

zdrowiu', *ištrikti* 'przedwcześnie urodzić, poronić', 'umrzeć — o wcześniaku' (*Kūdikis ištriko*), 'wściec się — o psie', *įtrikti* 'pograć się w czym, wziąć się do czegoś zawzięcie, z zapalem', *patrìkti* 'pomylić się, poronić, oszaleć, wściec się (o psie), wpaść w gniew', *sutrìkti* 'pomylić się (w liczeniu), zaciąć się (przy czytaniu), zepsuć się, pogorszyć się, nie dopisywać, zawodzić (o pamięci); mieszać się, stropić się, okazać zakłopotanie'. — Drw. *trikčióti* iter. 'potykać się, zahaczać się, mylić się co chwila, zacinać się, jąkać się', *trikdyti* a. *trikdyti* caus. 'przeszkadzać, naruszać, zakłócać (spokój), niepokoić' (*Niekuo netrìkdoma rimtis*), *trikinti* 'mylić kogo, wprowadzać w błąd, psuć, niweczyć', stlit. *trikyti* caus. 'kazić', *patrikyta* DP 'skażona', *patrikimas* DP 'trwoga, przekaza'. — Nowy SO *traik-* \Leftarrow *trik-*: *tráiksėti*, *tráiksi*, *-ėjo* 'traskać, trzeszczeć' (por. *traĩpoti* \Leftarrow *trip-*, *tráišėti* \Leftarrow *triš-*, *tráiškyti* \Leftarrow *trišk-*). — Nowy SE *treik-* \Leftarrow *trik-*: *tréikėti*, *-ja*, *-jo* 'złościć się, wymyślać, szaleć ze złości; grzmieć (o burzy)', *aptréikėti* 'złajać kogo, skrzyczeć'. Paralele: *bréizgėti* \Leftarrow *brizg-*, *dréiskėti* \Leftarrow *drisk-*, *kréitėti* \Leftarrow *krit-*.

tūlpė 'tulipan, roślina Tulipa i jej kwiat' — zapoż. z niem. *Tulpe* (stąd też łot. *tulpe*). — War. *tulipõnas*, gw. *tulipānas* jest natomiast zapoż. z pol. *tulipan*. Polską akcentuację odzwierciedla war. gw. *tiliponas* < **tuliponas*⁷⁶ (war. *tilipõnas*). Inne war.: *pilipõnas*, *pilypõnas*, *pelipõnas*.

tuõkti, *tuokiù*, *tuokiaũ* 'łączyć mężczyznę i kobietę węzłem małżeńskim, dawać ślub', *ištuõkti* 'rozwieść małżonków', *sutuõkti* 1. tr. 'połączyć węzłem małżeńskim', 2. intr. 'zetknąć się z kimś, zejść się, zawrzeć znajomość, zwać się'⁷⁷. Refl. *tuõktis* 'łączyć się w małżeństwie, zenić się', *susituõkti* 'pobrać się, zawrzeć małżeństwo' (zob. *sutuoktùvės*), *išsituõkti* 'rozwieść się, zerwać małżeństwo'. Na temat etymologii zob. hasło *sántuoka*.

ùitena c. 'ten, kogo stale trzeba napominać, ponaglać do roboty; obibok, leń' (war. *uĩtena*, *uitenà*) — drw. z suf. *-ena* od neosn. *uit-* \Leftarrow *ùitas* 'napominany, strofowany' (por. *ùiti*). Por. suf. w *pešenà*, *stìpena*, *kvaĩšena*⁷⁸. Paralela: *uit-ùvas* 'obibok'.

⁷⁶ Por. gw. *tiliponas* z pol. *telefon*.

⁷⁷ Por. *Su vagimis sutuokęs, vagiu ir liksi* 'Jak zważasz się ze złodziejami, pozostaniesz już złodziejem'. *Pati sutuõko su kitu* 'Zona zesła się z innym'.

⁷⁸ Inaczej Otrębski (1965, § 304): '*ui-t-ena, zawiera wtrącone t'. — Z kolei S. Ambrazas (1993, § 209) analizuje *ui-tena*, czyli zakłada derywację neosufiksem *-tena*. Użyty w argumentacji autora przykład *kùl-tena* (l. c.) w gruncie rzeczy nie stanowi paraleli na rzecz *ùi-tena*. Poprawna może być tylko analiza *kult-ena*, drw. od *kùltas*. Por. *vélt-*

usnìs, *-iēs* 4 p.a. f. bot. 1. 'ostrożeń, *Cirsium*', 2. 'oset, *Carduus*'. War. *usnià*, *ùsnè*, *usnē*, SD *usnè* «oset, *Carduus*», DP *usnès* pl. t. 'oset'. Odpowiada łot. *usne*, *usna(s)* 'ostrożeń; oset'. Analiza: *us-ni-*, drw. z suf. *-ni-* od SZ *us-* ← pbsł. **ues-* 'kłuć, rozdzierać'. Formant jak w *ašnìs* 'ostrze kosy; kielek', *šaknìs* 'korzeń'. Jeśli założymy, że motywem nazwy *usnìs* było to, że roślina ta pasożytuje w zbożu, to otworzy się możliwość dołączenia tu psł. *(v)ušī < pbsł. **us-i-* 'wesz', por. strus. *vūšī*, ros. *voš*, *vši*, pol. *wesz*, *wszy* (por. Fraenkel 1172). W perspektywie indoeuropejskiej wchodzi w grę związek z pwk. **ues-* 'paść się, żywić się', por. za LIV² 693 het. *wesiyattari* 'pasie się', łac. *uēscor* 'żywić się czymś, jeść, spożywać'. Zob. także *vievesà* i *vīkšras*. — Drw. *usnēlē* bot. 'farbownik polny a. krzywoszyj polny, *Lycopsis arvensis*', *usnīnas* 'miejsce zarośnięte ostem', *usninūkas* 'gatunek motyla'. Vb. denom. *usnēti* 'zarastać ostem'.

ūtaryti, *ūtariju*, *ūtarijau* wsch.-lit. 1. 'mówić, opowiadać', 2. 'mówić z pamięci (modlitwy)' — zapoż. z błr. *hútaryć*, które zostało skojarzone z rodzimym czas. *tarýti* 'mówić' (iter. do *tar̃ti*). War. akcentowy: *ūtāryti*. — Refl. *pasiūtaryti* 'porozmawiać sobie', *susiūtaryti* 'dogadać się, porozumieć się; zawrzeć umowę', *užsiūtaryti* 'umówić się, postanowić co wspólnie'. — Drw. sufiksalne o znac. 'mówić, -mawiać': *ūtar(i)auti*, *ūtarēti*, *ūtarinēti*, *ūtarinti* (*ūtārinti*), *ūtarioti*, *ūtariuoti*, *ūtaroti*, *ūtaruoti*. Nomen: *ūtarlyvas* 'rozmowny; wygadany, elokwentny'. Osobno zob. *ūtarka*. — Innowacją morfologiczną części gwar wsch.-lit. jest czas. *ūturti* 'mówić' (zob.).

ūtarka wsch.-lit. 1. 'rozmowa' (*Tep i žugiso ūtarka*), 2. 'sposób mówienia, mowa, gwara' (*Ale in ką gi jau ir jo ūtarka panaši*). Zapoż. z błr. *hútarka*. Por. *ūtaryti*.

ūturti, *ūturu*, *ūturau* wsch.-lit. 'mówić; opowiadać', por. *Kiti lenkiškai ūtura*, *kiti lietuviškai. Mirs ir vis ūturs. Praūturk lietuviškai. Saugokis, prie jo neprasiūturk*. War. *ūturti* (Otrębski 1932, 60). — Drw. sufiksalne o znac. 'mówić': *ūturēti* b.z.a., *ūturiauti*, *ūturinēti*, *ūturioti*, *ūturiuoti*, *ūturoti*, *ūturuoti*. — Nomen: *ūturka* 'rozmowa, mówienie, opowiadanie' — budowa wzorowana na syn. *ūtarka* (zob.). War. *ūturka* (Otrębski 1932, 60). Od tego drw. wsteczny: *ūtura*, por. *Tavo ūtuos nē pats velnias nesupras*. — Analiza: *ūt-urti*. Czasownik ten należy do typu na *-urti*, np. *snūdurti* 'zapadać w

ena ← *véltas* (brak tego przykładu u Ambrazasa), które stoi na równi z *velt-úzas* ← *véltas* (Ambrazas 1993, § 270).

drzemkę', *lūkurti* 'oczekiwać' (na temat genezy *-urti* zob. *kỹburti*). Ponieważ pow. werbalny *ūt-* w jęz. litewskim nie istnieje, należy przypuszczać, że został on wyabstrahowany ze struktury quasizłożonej **ūt-taryti*, mianowicie w procesie reinterpretacji zapożyczonego czas. *ūtaryti* 'mówić' (← błr. *hútoryc*). Dwa czynniki odegrały tu rolę. Z jednej strony było to przyrównanie pożyczki do rodzimego synonimu *taryti* 'mówić' (ludowo-etymologiczna adideacja), z drugiej strony było to prawo degeminacji spółgłoskowej, które nasunęło hipotezę o $t < *t-t$ i tym samym umożliwiło stworzenie granicy morfemowej **ūt-tar-*.

ūždas 'zastaw, podatek' — drw. na *-a-* od neosn. *užd-*, którą wyabstrahowano z formy *užd-ėti* w następstwie reanalizy vb. cps. *uždėti* = *už-dėti* 'zastawić, oddać w zastaw'. Paralele: *āpdas*, *iñdas*, *iždas*, *priēdas*.

ūžti, *ūžia*, *ūže* 'szumieć, powodować, wydawać szum (o wietrze, morzu, falach, o lesie)', SD¹ *ūžiu* «chełsczę; gluczę ['bełkotać, chlupotać']; szumię», SD «szumię», w gwarach też 'wyć, gwizdać, dźwięczeć, świstać (o bacie)'. Dźwiękonaśladowcze. Paralele: *ōšti*, *ōžti*. — Drw. *ūžėti*, *-ja*, *-jo* 'szumieć, hałasować (o dzieciach)', też o gwarze rozmów, o huku armat, SD *ižūžēt* «wyszumieć, wyszaleć», *ūžinti* caus. 'robić szum, hałas; nawoływać się w lesie; zachęcać do czego'. Nomina: *ūžesỹs* 'szum, np. wody', *ūžimas* 'szum, niski odgłos, przeciągły szmer, hałas; brzęczenie (pszczoł)', *ausū* *ūžimas* 'szum w uszach', *galvōs* *ūžimas* 'szum w głowie', *apkurtinamas vėtros* *ūžimas* 'ogłuszający szum wichru'. Cps. *ūžiā-galvis* 'narwaniec, awanturник', SD «mozgowiec, szumiłeb» (syn. *smagenius*) — kalka z pol. *szumiłeb* 'zapalona głowa, warchoł, wartogłów, narwaniec, awanturник, zawadjaka' (SW). — Neosn. *ūžėj-*: *ūžėjimas* 'szum', SD ts. (por. *drebejimas* ← *drebeiti*).

váiskus, *-i* 'przezroczysty; jasny, czysty, pogodny; o zdrowym wyglądzie; dźwięczny, donośny (głos), wyraźne (brzmienie)'. War. *vaiskùs*, *vaĩskus*. SD *vaiskus* «klarowny, okazały, przejrzysty, przezroczysty, jasny», *vaiskus akmuo* SD «kamień przejrzyty» (syn. *švaisus akmuo*), *nevaiskus* SD «nieokazały» ['niewidoczny']. Analiza: *vais-kus*. Chodzi tu o drw. na *-kus* od neopow. *vais-*, będącego formą SO od *vys-*, por. *išvỹsti* 'ujrzeć' s.v. *vỹsti* I. Odnośnie do suf. *-kus* por. *smĩrs-kus* (← *smĩrsti*), *šāš-kus*, *tùp-kus*. Co do SO *ai* przy neo-

pierwiastku na -s- por. *mais-* ← *mis-*; *spais-* ← *spis-*; *švais-* ← *švis-*⁷⁹. — Drw. *nevaiskybė* SD «cienistość, opacitas», *vaiskybė* ‘przejrzystość, klarowność’. — Vb. denom. *vaiskėti* ‘przejaśniać się — o niebie’, *váiskinti* ‘czynić przezroczy-stym’ (*Šaltis váiskina orą*).

vaitóti, *vaitóju*, *vaitójau* ‘jęczeć, stękać; biadać, narzekać’, *vaitoju* SD¹ «ięczę, ięczam, iękam [syn. *vaivoju*; stękam]», SD «stękam» (syn. *stenu*), *pa-vaitóti* ‘ponarzekać’, *suvaitóti* ‘wydać jęk’. Por. *Kad skauda, vaitók, kad rūpi, dejuok*, t.y. *iš skausmo vaito(ja) žmogus, o iš rūpesčio dejuo(ja)*. Od interi. *vaĩ, vái*, wyrażającej ból, żal, współczucie (por. Fraenkel 1185). Z uwagi na brak war. †*vait*, trzeba analizować *vai-toti* i uznać zakończenie *-toti* za ana-logiczne (por. *kartóti, kėtótis, vartóti*). Por. pol. *jojczec* ‘stękać, kwękać’ ← interi. *joj*. Zob. też *vaivóti*. — Drw. *vaitójimas* ‘jęk’, SD¹ «ięczenie, iękanie», por. *Girdėjosi čia ir ten stenėjimas ir vaitojimas*, stlit. *išgirk viernų vaitojimą, o duok jiems išganymą* PK 133₆ ‘Usłysz wiernych stękanie, a daj im wyba-wienie’.

vaivóti, *vaivóju* (war. *váiva, vaĩva*), *vaivójau* ‘jęczeć pod wpływem bólu, cierpienia, zawodzić żałośnie; biadać, narzekać’, *vaivoju* SD¹ «ięczę, ięczam, iękam» (syn. *vaitoju*), *pravaivóti*: *Visą naktį moma pravaivójo, suvaitóti* ‘wydać jęk’, np. *Sakė, ir nesuvaivójąs* ‘Mówiono, że nawet nie zajęczy’. Vb. deno-minativum od *váiva* c. ‘ten, co jęczy’ (to z kolei utworzono sufiksem *-va* od interi. *vaĩ, vái*, zob. *vaitóti, vaivóras*). Mniej prawdopodobna jest analiza *vai-voti*, czyli wywód wprost od wykrzyknika u Trautmanna (1923, 338) i Fraenkla 1185.

vaĩzdas ‘widok, obraz’ — drw. wsteczny od formy prefigowanej typu *ižvaizdas* SD «konterfet, odmalowanie, wyrzeźnianie czego z wizerunku». Abstractum z suf. *-a-* i SO *vaizd-* od *veizd-* ‘patrzeć’, zob. *veizdėti, išveizdėti*. — Drw. *vaizdingas* ‘obrazowy’, *vaizdinis* ‘poglądowy’, *vaizduōtė* ‘wyobraźnia’. Vb. denom. *vaizduoti* ‘przedstawiać, pokazywać, wyrażać’, refl. *vaizduotis* ‘wyobrażać sobie’.

⁷⁹ Nie przekonuje rekonstrukcja **vaid-skus* u Skardžiusa (1943, 124), ponieważ 1° odwołuje się do *vaid-*, które jest właściwe tylko czas. sekundarnym (por. *vaidinti, vaidėntis*), 2° zakłada nie sufiks (*-kus*), lecz neosufiks (*-skus*). — Nieprawdopodobne jest objaśnienie Otrębskiego (1965, § 457): *váiskus* to «wynik kontaminacji wyrazów *vaizdùs* wzgl. *veizdùs* ‘wyraźny, jasny’ i *áiškus* ‘id.’». Autor nie zwrócił uwagi na fakt, że samo *vaizdùs* jest formą wtórną, mianowicie wytworzoną drogą deprefigowania starszych formacji *įvaizdùs, pavaizdùs*.

valdyti ‘nazywać’. Izolowana forma 3 os. futuri *valdys*, występująca w zdaniu *bjaurejimu valdys, ir ižg namų Dievo olas latrų, špiklierius, karcziamas, kaniūkštes darys* DP 373₄₄ ‘brzydliwością nazywać będzie i z domów Bożych jaskinie łoterskie, szpichlerze, karczmy, stajnie czynić będzie’, została przez Otrębskiego (1965, § 642) zinterpretowana jako causativum na *-dyti* od pwk. *val*⁸⁰, który ukazuje się z jednej strony w łot. *valuôda* ‘mowa, język’, z drugiej strony w psł. **volati* ‘wołać’, zaświadczonym w językach pñ.-słow., por. strus. *volati* ‘krzyczeć, wzywać’, ukr. *voláty*, bñr. gw. *vólac*, *valác* ‘wołać’, pol. *wołać* ‘głośno mówić, wzywać, przywoływać’, czes. *volat, -ám* ‘wołać, telefonować’ (wcześniej na pokrewieństwo łot.-słow. zwrócono uwagę w ME_{IV} 462).

varnalėša bot. ‘łopian, łopuch, *Arctium, Arctium lappa*’, SD¹ «łopian», SD «łopian, rzep wielki, łopuch, bażyna». War. *varnalėšas, varnalėšis* (SD *galva varnalėšio, dagilio* «kolka, główka koląca na oście, na łopianie»), poza tym z *-lež-* w II członie: *varnalėža, varnalėžas, varnalėžis*, też *varnãreža*. I człón jak *várna* ‘wrona’, ale II człón pozostaje zagadką. Dla I człónu Fraenkel 1201 przytoczył porównanie z łot. *vãrlapas* bot. ‘podbiał pospolity, *Tussilago farfara*’ < **vãrn-lapas* (w ME_{IV}, 506 nie było wzmianki o lit. *varnalėša*). — N. m. *Varna-lėšai*.

várpa 1 p.a. 1. ‘kłos’ (*išleidžiu varpų* SD «kłosy wypuszczam»), 2. ‘prącie, penis’⁸¹, 3. ‘zab żelazny u sochy, naróg’, 4. ‘szpic świdra’ (*Galas grąžto bus várpa*) — jest z pochodzenia dewerbalnym nomen instrumenti z suf. *-ã-* i SO *varp-* od *verp-*, por. *verptis* ‘wwiercać się’. Paralele: *várža* ⇐ *veržti*, *sagà* ⇐ *sègti*, *lakà* ⇐ *lèkti*. Znacz. etym. ‘narzędzie do wiercenia, świder, wiertło’. Znacz. ‘kłos’ jest przenośne, podobnie jak w wypadku psł. **kolsũ*, znacz. etym. ‘kolec’ (drw. od **kolti* ‘kłuć’), potem ‘ościsty kłos niektórych roślin, zbóż’, por. Boryś (2005, 238, s.v. *kłos*). — Drw. *varpingas* SD «kłosowaty, kłosisty», *varpinis* SD «kłosiany», *várputis* bot. ‘perz, *Triticum repens*’, ⇒ *varputýnas* ‘ziemia porośnięta perzem’, vb. denom. *ivarputėti* ‘zarosnąć perzem’. Cps. *varpa-rinktė* (zob. *riñkti*), *žemyn-varpiui* adv. ‘kłosami w dół’ (kłaść strzechę), por. *žemýnražiui* s.v. *rãžas*. — N. m. *Varpùčiai, Varpučiai, Várputėnai*. N. rz. *Vařpė, Várpė, Varputỹs* a. *Várputis*.

⁸⁰ Paralele apofoniczne: *ardýti* ⇐ *irti*, *stabdýti* ⇐ *stèbti*, *šlapdýti* ⇐ **šlep-*.

⁸¹ Por. gr. τρυπάω 1. ‘wiercić, przewiercać’, 2. ‘futuere’.

vartaĩ m. pl. ‘osocznicy’ [‘oskarżyciele, fałszywi oskarżyciele’, SPXVI], hapaks z ‘Postylli’ Daukszy, por. *Taip prakeikti yra visi nepakajingieji, heretikai, patvarytojai, vartaĩ, ruzgiai, pasiumdytojai, kurie pakajų, vienybę, ir sandorą trauko* DP 534₂₁ ‘Tak przekłęci są wszyscy niespokojni, heretycy, potwarcy, ossocznicy, szemracze, podszczuwacze, ktorzy pokoj, jedność i zgodę targają’. — *vařtas* ‘(fałszywy) oskarżyciel’ jest prawdopodobnie formą deprefigowaną z *išvartas, co z kolei pochodziło — jako sb. postverbale — od *išvartyti* ‘przekręcić, przeinaczyć (słowa, fakty)’, tj. ‘przedstawić co niezgodnie z prawdą’, por. *Aš sakau teisybę, aš žodžių nevartaũ*. Z formalnego punktu widzenia por. *išvartas* SD «wywrot, wywrocenie»⁸².

važióti, *važióju*, *važiójau* ‘wozić wozem’, *apvažióti* ‘powywozić; zwieźć (zboże z pola)’ — iteratyw z suf. *-ioti* i SO *važ-* do *vež-*, zob. *vežù*, *vèžti*. Paralele: *vadžióti* ⇐ *vèsti*, *lakióti* ⇐ *lèkti*, *sakióti* ⇐ *sèkti*. — Drw. *važiõvé* gw. ‘jazda’. Tu też *važiãtè* ‘jazda wozem, wożenie się’, mianowicie z uwagi na palatalny wygłos osnowy; ⇒ neosn. *važiat-*: *važiãtvè* ‘jazda wozem’ (por. suf. *mèžãtvè* ob. *mèžãtè*). — Z innymi suf.: łot. *vazât*, *-ãju* ‘ciągnąć, włóczyć po ziemi’, scs. *voziti*, *vožq* ‘wozić’, gr. ὀχεομαι ‘wiozę’.

večerià 2 p.a. daw. gw. ‘wieczera’, stlit. zwłaszcza o Ostatniej wieczerzy, np. *Tai daryt, ką jisai patis ant paskutinės večėrios darè* DP 227₁₃ ‘i to czynić, co on sam czynił na ostatniej wieczerzy’, *kaip duonų gyvų turėjo duot paskutinėj večėrioj* SP_{II} 82₂₀ ‘miał dać jako chleb żywy na wieczerzy ostatniej’. Zapoż. z błr. *večėrja*. War. gw. *večėrija*, z wtórnym dyftongiem: *večėiria*. — Obok tego **večėrè** MŽ, DP, też gw. ‘wieczera’. *Šventóji večėrè* a. *šventà večėrè* ‘komunia’ (*prie šventos večėrės eiti* ‘przystępować do komunii’).

veidmainys, *-ė* 3 p.a., *veidmaĩnis*, *-ė* 2 p.a. ‘człowiek obłudny, dwulicowy, hipokryta’. Stlit. *vaidamainys* 3 p.a., *vėidamainis* 1 p.a. DP ‘licemiernik’⁸³, SD¹ «licemiernik». Złożenie członów *vėidas* ‘twarz, oblicze’ i *main-* jak w czas.

⁸² W LKŽ_{XVIII} 320 umieszczono Daukszowe *vartaĩ* ‘osocznicy’ s.v. 2 *vařtas* (vok. *Wart*): 1. ‘miško sargas, eigulys’, 2. ‘kurstytojas, maištininkas, klastūnas’, mianowicie pod drugim z tych znaczeń, co jest nieporozumieniem.

⁸³ Por. *Du žmune lipo Bažnyčion, idant melstų, vienas vėidamainis, o antras muitinykas* DP 314₁₆ ‘Dwoje ludzi wstępowali do Kościoła, aby się modlili, jeden Licemiernik, a drugi Jawnogrzesznik’. — *idant būtų dūksesne teisybė mūsų, neg anų Doktorų ir Vėidmainių Žydiškų* DP 313₃₅ ‘aby była obfitsza sprawiedliwość nasza, niżli onych Doktorow i Licemiernikow Żydowskich’. — *kaip aure vėidamainiump bylojo* DP 318₁₀ ‘Jako ondzie do Licemiernikow mowił’.

mainyti ‘zmieniać’. Znacz. etym. ‘ten, kto zmienia twarz’. Kalka z nieznanego oryginału? N.B. Człon początkowy o znac. ‘oblicze’ ukazuje się również w cps. scs. *lice-mērū* ‘obłudnik, hipokryta’ ← *lice mēriti* (znacz. tego zwrotu pozostaje niejasne, zob. Bańkowski 2000, II, 34). — Drw. *veidmainystė* ‘obłuda, dwulicowość’, *vėidmainiškas* ‘obłudny, dwulicowy, fałszywy’ (war. *veidmaĩniškas*), *vėidamainiškas* DP ‘licemierniczy’. Vb. denom. *veidmainiáuti* ‘być obłudnym, zwodzić, łudzić, udawać’.

vėidrodis, -*džio* ‘lustro’, przen. ‘odzwierciedlenie, odbicie’. Złożenie członów *vėidas* ‘twarz, oblicze’ i *rod-* jak w czas. *rodyti* ‘pokazywać’. Znacz. etym. ‘pokazywacz twarzy’. Neologizm jęz. literackiego, stworzony dla zastąpienia sławizmu *zeřkolas*.

veikslùs, -*ì* ‘wyraźny (o barwie tkanin, o piśmie ręcznym), dobrze widoczny (o miejscu)’. Wywodzi się przez zmianę *ai* > *ei* z **vaikslus*, to z insercją *k* z **vaislus*. Analiza etym.: **vais-lus*. Drw. od neopwk. *vais-* (← *vys-*), który legł również w osnowie takich wyrazów, jak *váis-kus* ‘przezroczysty’, *vais-lýs* ‘latarnia, świecznik’, vb. *pasiváistyti* ‘ukazywać się we śnie - o zjawie, zmorze’ (**vais-sty-*). Zob. s.v. *výsti* I. — Obok *veikslùs* jest war. **veigzlùs**. Tłumaczy się on sonoryzacją grupy obstruentowej *ks* w otoczeniu rezonantów: *ì-gž-l* z *ì-ks-l*. Paralele: *raugžlė* < *raukšlė* (*u-gž-l* z *u-kš-l*), *gaĩzdras* < *gaĩstras* (*ì-zd-r* z *ì-st-r*). — Vb. denom. *veikslėti* a. *veigzlėti* ‘robić się przezroczystym’, *vėikslinti* a. *vėigzlinti* ‘czynić jasnym, zrozumiałym, wyjaśniać’.

velnaitis, -*čio* ‘opętany’ [przez diabła], hapaks w PK 139_g: *Ne est didesnis tarnas, negi patsai Ponas, vienok Christus buvo velnaičiu vadintas* ‘Nie jestci sługa większy niżli sam jego Pan, bo Chrystus naświętszy opętanym był zwan’. Drw. na *-aitis* od *vėlnas* ‘diabeł’ (zob. *vėlnias*). Dziś *velnaitis* to ‘diabełek, diablik’ (por. zdrobnienia typu *levaitis* SD, *mergáitė*). Zob. *pristóti*, *pristotàsis*.

vesimà f. ‘(o dziewczynie) zdolna do zamążpójścia’ — leksykalizacja ptc. fut. pass. *vesi-m-* od *vėsiu* ‘ożenię się’, 3 os. *vės* (zob. *vėsti*), dosł. ‘ta, z którą ktoś ma się żenić’. Do formy żeńskiej dotworzono przymiotnik rodzaju męskiego: *vėsimas* ‘zdolny do ożenku’.

vest-, neosnowa wyabstrahowana z form typu *vėstas* ‘prowadzony’, *àtvestas* ‘przyrowadzony’, *atvestà* ‘wzięta za żonę’, tj. ptc. prt. pass. do *vėsti* (zob.). Drw. *atsivestinė kárvė* a. *kumėlė* ‘krowa a. kobyła, którą żona przyrowadziła z sobą do domu męża’, *atvestinis* ‘zwierzę wniesione w wianie do gospodarstwa męża; dziecko przyrowadzone przez żonę do domu męża’

(syn. *atvarýtinis*), *atvestinỹs* ‘jedno z małżonków, które zamieszkało w domu męża a. żony’, *vestùvės* (zob.). Paralele s.v. *degt-*, *leist-*, *mest-*.

vêt-, neosnowa wyabstrahowana z formy **vétas* ‘rzucany pod wiatr’, ptc. prt. pass. do *vėti* ‘wiał, dać’. Drw. *atāvētos*, *ātvētos* f. pl. ‘odwiewki, poślad’ (ziarno gorszego gatunku, które oddzielono przez wianie), *núovētos* ts., *vētikas* ‘kto wieje ziarno’, *vētuvē* ‘wiejaczka do zboża’, vb. denom. *vėtyti* (zob.). Paralele s.v. *vers-*, *vest-*, *vyt-*.

vėtyti, *vėtau*, *vėčiau* ‘wiał ziarno na wietrze; rzucać na strony, rozprasać; machać czym; pędzać bydło, owce’ — vb. denom. od **vétas* ‘rzucany pod wiatr’, ptc. prt. pass. do *vėti* (zob.). Paralele: *statyti* \Leftarrow *stātas*, *vėtyti* \Leftarrow **vėtas*. Dawne prs. *vėčiu*, SD «wieję, wywiewam zboże», *išvėčiu* SD¹ «wywiewam». Odpowiednik łot. *vētīt*, -u a. -īju ‘wiał ziarno’ (\Rightarrow *vētīj-ums* ‘wianie ziarna’). — Neoosn. *vėty-*: *vėtyklē* a. *vėtyklē* ‘wiejaczka’, SD «opałka; szufla» (por. *spraudyklē* \Leftarrow *sprāudyti*), *vėtymas* ‘wianie ziarna’, *vėtytas*, -a ‘mający duże doświadczenie życiowe, kuty na cztery nogi’ (*i vėtytas i mėtytas* ts.), *vėtytojas* ‘kto wieje ziarno’ (łot. *vētītājs*). — Drw. wstecznym od *vėtyklē* jest *vētē* ‘wiejaczka’.

vėžlỹs 4 p.a. ‘żółw, Testudo’ — drw. z suf. -*li-* od *vėžỹs* ‘rak’ (suf. wzorowany na *kranklỹs*, *svirplỹs*?). Vb. denom. *vėžlinti* 1. ‘pełzać, posuwać się powoli (o płazach, gadach)’, 2. ‘wlec się, ciągnąc nogę za nogą’, *išvėžlinti* ‘wyjść na czworakach (z wody)’, *vėžlióti* ‘pełznąć; wlec się’.

viáukčioti, *viáukčioja*, *viáukčiojo* ‘poszczekiwać; skomleć; popłakiwać (o niemowlęciu); niewyraźnie mówić’, *viáuksėti* ‘szczekać cienkim głosem (o szczenięciu); pohukiwać (o sowie); buczeć, myczeć (o cielęciu); czkać, zaczynać wymiotować’ — od interi. *viáuks*, *viáuksšt*, *viáukt* — o głosie młodego a. małego psa, o głosie cielęcia. Por. *žiáugčioti* \Leftarrow *žiáuigt*.

viēdras daw. gw. ‘wiadro na wodę’, SD «wiadro», *viēdras odinis* SD «kubel skorzany, skorzane wiadro» — zapoż. z błr. *vjadró*, pol. *wiadro*. Z błr. zapożyczono też łot. letgalskie *viēdrītis* ‘małe wiadro, wiaderko’ (Fraenkel 1239). — Drw. *viēdrinùkē* ‘beczułka wielkości wiadra’, cps. *viēdra-kulbē* ‘pień, na którym stawia się wiadro’, *viēdra-šikỹs* ‘kto wypróżnia się do wiadra’ (por. *šikti*).

vienatis, acc. sg. *vienatī* 3 p.a. f. ‘samotność, bycie samym’, SP ‘jedność (ducha)’, SD «iednakość, iedność, iednostayność» — abstractum z suf. -*atis* od adi. *vienas* ‘jeden’. Por. *pīlnatis* ‘pełnia’ \Leftarrow *pīlnas*, *sausatis* ‘posucha’ \Leftarrow

saūsas. — Drw. *vienatījas* a. *vienatījis* ‘jedyny’, PK ‘jednorodzony’ (syn. *vīngimī*)⁸⁴, *vienātinis* ‘jedyny; żyjący samotnie’, *vienatīstē* ‘samotność’, SD¹ «iednostaynošć»), *vienātvē* ‘samotność’ (gw. *vienatvià*), bibl. ‘jedność’, ⇒ *vienātvīnis* ‘samotny, samotniczy’, *vienātvīškas* ts. Tu też *vienāt* adv. ‘jedynie, tylko’, DP *vienāt* ob. *vīnat* ‘jedno’ (por. stpr. *ainat* adv. ‘zawsze, allezeit’).

viēšis, -io daw. ‘gość’ :: łot. *vīesis*, *viess* ‘przybysz, obcy, gość’ — formacja utworzona suf. -ia- od adi. *viēšas* (zob.). — Z innymi suf.: stlit. *viēšniai* m. pl. ‘goście’, gw. *viēšni*, gen. *viēšniōs* ‘gość — kobieta’ (co do formantu por. *viēšpatni*), ⇒ liter. *viēšnià*, -iōs ‘gość - kobieta’ :: łot. *vīšņa* ts. Zob. też neoosn. *viēšn-*. — Drw. *atāviešos* f. pl. ‘odwiedziny u osoby, którą się miało wcześniej jako gościa’, *viēšēs* f. pl. ‘gościna, goszczenie’. Cps. *viēšia-kelis* a. *viēš-kelis* ‘gościniec’ (gw. *viēščia-kelis*), *viēš-namis* ‘dom publiczny’. — N. m. *Viešeikiai*, *Viešintos* 3x, cps. *Antā-viešē*. — Vb. denom. *viēšēti*, *viēšiū*, -ējau ‘być gościem, być u kogoś w gościnie; gościć kogo; udawać się w gościnę’ (stlit. też *viēšauti* ‘gościć’, *viēšoti* ts.), refl. *apsiviešēti* ‘rozgościć się’, *īsviešēti* ts. Odpowiednik łot. *vīēsēt* ‘być gościem, być w gościnie’, refl. *vīēsētiēs* ‘być w gościnie przez czas dłuższy’, też *vīesuôt* a. *vīesuôtiēs* ‘być gościem, być w gościnie’, *apsiviešinti* ‘oswoić się w gościach, czuć się jak domownik’. Osobno zob. *vāišinti*. — Neoosn. *viēšē-*: *viēšētojas* ‘kto gdzie gości, nocuje’, *viēšētuvē* daw. ‘gościna, pobyt w jakimś miejscu’.

viēšn-, neoosnowa wyabstrahowana z form rzeczownikowych *viēšni*, *viēšnià* ‘kobieta — gość’ (zob. *viēšis*). Drw. 1. vb. denom. *viēšniāuti* ‘o kobiecie: być gościem; być gościem w ogóle’ obok twarodotematowego *viēšnāuti* ‘o kobiecie: być gościem, zwł. gościć z robótką (np. z kołowrotkiem) u innej kobiety’. — 2. vb. denom. *viēšnagēti* ‘być w gościnie’, gdzie II człon °*nagēti* stoi w związku z czas. *naginēti* ‘wykonywać drobne, żmudne prace ręczne, łuskać, obierać przy pomocy paznokci’ (por. *niprinēti*). Drw. wsteczny: *viēšnāgē* ‘gościna, bycie w gościnie’, do tego n. m. *Viešnagiaĩ*. — 3. adi. *viēšnūs* ‘taki, który lubi być gościem, lubi być goszczony’.

vievesà, acc. sg. *vīevesā* 3 p.a., war. *vīevesa* 1 p.a. ‘wesz ptasia a. zwierzęca, *Docophorus adustus*’. War. *vievasà*, *vieversà*, *vievisà*, *vieveža*. Sporne. Dotąd było tłumaczone jako formacja reduplikowana **vie-ves-* od pwk. *pie*. **ues-* ‘żywić się, paść się’, por. Būga (1958, 336, 595), Būga (1959, 325),

⁸⁴ Por. *kursai mus per vienatigi sūnū tavo Pona... išmokei* PK 196₁₁₋₁₂ ‘któryś nas przez jednorodzonego Syna twego Pana... nauczył’.

Trautmann (1923, 336), Otrębski (1965, 1). Trudność polega na tym, że tzw. twory reduplikowane nie pokazują dyftongu w sylabie reduplikacyjnej⁸⁵. W tej sytuacji można zaryzykować przypuszczenie o złożeniu, mianowicie **uej-uesā* lub **uaj-uesā* (lit. *ie* może kontynuować zarówno pb. **ej*, jak i pb. **aj*). Człon I odpowiadałby allomorfom pb. **uaj-* / **uej-*, pochodzącym z pdg. pie. **h₂uóǵ-s*, gen. sg. **h₂uėǵ-s* ‘ptak’ (Schindler 1969, 157 n.), por. wed. *vėḥ* m. ‘ptak’, sg. gen. *vėḥ*, acc. *vím*, pl. nom. *váyah*, instr. *víbhiḥ* (Mayrhofer, EWAIA_{II} 507 n.). Człon II **ues-* byłby kontynuacją wspomnianego już pie. **ues-* ‘żywić się’. Znacz. etym. ‘istota pasąca się [pasożytująca] na ptaku’. Refleks pie. **ues-* ukazuje się prawdopodobnie również w wyrazie *vīkšras* ‘gąsienica’ (zob).

vingilis, -io ‘piskorz, *Misgurnus fossilis*’ — drw. z suf. -*ilis* od osnowy *ving-* jak w *vingùs* ‘kręty’, *vingis* ‘zakręt’. — Ze skrzyżowania *ungurỹs* (zob.) z *ving-* powstał war. *vingurỹs* ‘węgorz, *Anguilla anguilla*’.

vingis, -io 1. ‘skręt, zakręt’, 2. ‘obejście, objazd’, 3. ‘zwój’, *ùpès vingis* ‘zakręt rzeki’ — drw. z suf. -*ia-* i SZ *ving-* do *veng-*, zob. *vėngiu*, *vėngti* m.in. ‘omijać, uchylać się’. N. rz. *Vingis*, *Vingiai* 2x, *Vingùtė*, *Vingùtis*, *Ùž-vingis*. Z aferezą *u-* należą tu jeszcze n. rz. *Žviņgė* (też n. bagna) < **Už-vingė* (por. *Ùž-lankis*, *Ažù-lanka*), n. jez. *Žvingỹs*, n. m. *Žviņgiai*. Vb. denom. *vingiúoti* ‘wić się, zwijać się, skręcać się’ (*ùpė vingiúoja* ‘rzeka wije się’). — Z innymi suf.: *vingrùs* ‘kręty; wykrętny’ (por. łot. kuroń. *viņgrs* ‘zwawy, prędkie, giętke, niełamiący się, zręczny’), ⇒ *vingris* ‘wygięcie, zakręt’, n. rz. *Vingra*, *Vingrė*, *Viņgrė*, *Vingrė*, *Viņgris* 5x, *Vingrỹs* 5x, *Viņgrius*, *Viņgr-upis* 5x (⇒ n. m. *Pavingrùpiai*); *vingurỹs* ‘zakręt’, ⇒ vb. denom. *vinguriúoti* ‘skręcać się, zakręcać, wic się (o potoku); machać, merdać ogonem’. Por. synonimiczny pwk. *vink-*: *vinklùs* ‘gibki, giętki, zwinny’.

virbas ‘rózga, pręt; suchy pręt, chrust’ :: łot. *virbs* ‘pręt, patyk, żerdź, rozeń’, *virba* ‘sztanga żelazna’. Stoi w związku z nazwą drzewa *virbis*, -io ‘wierzba’ (zob.). Znacz. etym. ‘pręt wierzbowy’. Zakończenie -*as* w *virbas* mogło się ukształtować dopiero w derywacji wstecznej, np. wychodzącej od

⁸⁵ Pozorne kontrprzykłady objaśniają się bez pomocy hipotezy reduplikacyjnej, w szczególności: 1. n. rz. *Siesartīs* jest złożeniem z *Sie-* jak w n. rz. *Siē-srautas*, *Siē-struvas*, n. jez. *Sīe-sikas* oraz *sart-* jak w adi. *sařtas* i n. rz. *Sartà*, *Sařtė*, 2. sb. *žiežirba* ‘iskra’ jest przekształceniem cps. **žiež-žilba* (zob. s.v.) Trzeci kontrprzykład, *vieversỹs* ‘skowronek’, ma — podobnie jak jego syn. *vyturỹs* — genezę onomatopieczną.

viřbalas. — Drw. *viřbalas* ‘pręt, kij, drut (do robienia swetrów itp.); cewka do zwijania nici; ząb w grabiach, w bronie; szczebel, drążek w drabinie; kłonica, drążek przytrzymujący drabinę wozu; jeden z widłowato zakończonych prętów, mocowanych po bokach wozu celem zwiększenia jego pojemności’⁸⁶. SD: *virbalas* «grafka» [‘metalowy rylec, pręt do pisania’, SPXVI], «knu-tel» [‘pałka, kij, patyk’, SPXVI], «lon» [‘kołek zabezpieczający koło przed spadnięciem z osi’, SPXVI], *virbalas aštras* SD «kołek ostry». — *virbinė* a. *virbinis* ‘sidła na ptaki i małe zwierzęta’ (war. *virbỹnė* ‘sidła; moczydło na len’), *virbinỹčia* 1. ‘szopa na drewno, chrust’, 2. bot. ‘psianka słodkogórz, *Solanum dulcamara*’ (ta roślina występuje nad brzegami wód w jednym ze-spole z wierzbami, zob. *viřbis*), też ‘jaskier, *Ranunculus*’, *virbókšlis* ‘cienka różga’, *viřbtis* m. lub *virbtis* f. ‘pręt, sztaba, sztanga; łodyga, trzonek; żerdź do popychania łodzi lub tratwy’. Cps. *akėč-virbalis* ‘ząb brony’. Vb. denom. *virbyti*, *-iju*, *-ijau* 1. ‘bić różgą’, 2. ‘podwiązywać drzewko, roślinę (przymo-cowując je do pręta, tyczki, palika)’, *viřbti*, *viřbsta*, *viřbo* ‘wypuszczać pędy’, *išviřbti* ‘wyrosnąć w górę, wybujać’, *nuviřbti* ‘(o drzewie) wyrosnąć smukło, cienko; schudnąć, zmarnieć, zwisnąć (o gałęziach)’. Nie należy tu *virbinti* ‘poruszać’ (zob.). — N. m. *Virbalaĩ* 5x, *Virbālis*, *Virbiniai*. N. rz. *Viřbalas*, n. łąki *Virbalỹnė*.

virbėti, *virba* (war. *virbia*), *virbėjo* ‘roić się, mrowić się — o robakach; ciskać się, wywijać się (o rybie w sieci), rzucać się (o prosięciu w worku); drgać, drzeć, dygotać (w gorączce); krzątać się, pracować’. Z innym suf. *virbsėti*, *virbsi* ‘drgać, roić się; unosić się (o tyłku szybko biegnącej owcy)’. Pwk. *virb-* jest wariantem fonetycznym do *virp-* (*rb* z *rp* przez persewerację), zob. *veřpti*, *virpėti*.

virbinti, *virbinu*, *virbinau* (war. *viřbinti*) ‘poruszać czym, machać; uderzać smyczkiem w struny; cisnąć dudy; wiercić dziury (patykiem); szybko pisać; zmuszać do czego’, ‘merdać ogonem’ (*Šuva uodegą virbina*), *nuvirbinti* ‘zastru-gać, zaostrzyć (patyk)’, *pravirbinti* ‘przekłuć (wrzód), wywiercić (otwór)’, *suvirbinti* ‘poruszyć czym, pomachać’. Pwk. *virb-* jest zapewne wariantem fo-netycznym do *virp-* (*rb* z *rp* przez persewerację), zob. *veřpti*. Paralela: *virbėti* ob. *virpėti*.

viřbis, *-io* 1. ‘wierzba pięciopręcikowa, *Salix pentandra*’, 2. ‘wierzba sza-

⁸⁶ Por. *Sustatyk viřbalus — didesnį vežimą galėsi prikraut. Viřbalus paimk aštuonus — šienas smulkus, byrės.*

ra, łoza, *Salix cinerea*'. Odpowiada, choć z odmiennym sufiksem, psł. **vīrba* 'wierzba, *Salix*', sch. *vřba*, ros. *vērba*, ukr. *verbá*, stpol. *wirzba*, dziś *wierzba* ts., drw. scs. *vrūbije* n. 'ιτέαι, wierzbina, zarośla wierzbowe'. Wyraz bsł., pochodzi od pie. **ur̥b-*. W pierwiastku nawiązuje do gr. ῥάβ-δος 'rózdźka, wędka, pręt posmarowany klejem (dla łapania ptaszków), drzewce włóczni, laska, laska pasterska', też 'młody pęd' (z **hrab-* < **urab* < pie. **ur̥b-*). Por. na SE **uerb-* łac. *uerbēnae* f. pl. 'pęk, wiązka ziół lub gałązek wawrzynu, oliwki, mirtu', *uerbera* n. pl. 'rózgi do chłosty'. Por. Trautmann (1923, 360) i Fraenkel 1259, którzy zresztą odnoszą się tylko do *vīrbas* i o *vīrbis* nie wspominają. Boryś (2005, 695 s.v. *wierzba*) zaznacza, że nazwa drzewa pochodzi 'od charakterystycznej wiotkości gałęzi'.

vīrk̃ti, *vīrk̃stu*, *pravīrk̃kau* 'rozpłakać się, zapłakać' — formacja inchoatywna z suf. *-sta-* i SZ *virk-* do *verk-*, zob. *verkiù*, *veřkti*. Akut pochodzenia analogicznego (por. *r̃m̃stu* :: *reñti*, *m̃r̃štu* :: *m̃r̃ti*). — Drw. *vīrk̃auti* 'popłakiwać, kwilić', *vīrk̃čioti* 'popłakiwać' (por. *vīrp̃čioti*), *vīrk̃dyti* caus. 'doprowadzać do płaczu' (por. *g̃irdyti*, *ṽirdyti*), dawne prs. *virgd̃žiu* SD «kwilę dziecię, roskwilałam» ['do płaczu je poruszać, łzy mu wyciskać', L.], *vīrk̃inti* 'doprowadzać do płaczu', *vīrk̃yti*: *iṽirkiu vaik̃u* SD «kwilę dziecię, roskwilałam; rozrzewniał kogo» (syn. *virkd̃žiu*). Nomen: *vīrk̃šna* c. 'płaksa' (z **virk-sna*), ⇒ vb. denom. *vīrk̃šnáuti* 'głośno płakać, szlochać' (por. *vēr̃k̃šna*).

vīr̃žti II: **atvīr̃žti** DP 'udzielić wsparcia (ubogiemu), użyczyć (mocy), uczynić uczestnikiem czego', por. *bet ir to, kas mumus liekt...*, *tiemus kuriuos jisai broliais savais vadina*, *atvir̃žt nedr̃ęsame* DP 291₄₂ 'ale i tego, co nam zbywa..., tym ktore on bracią swoją zowie, udzielić nie śmiemy'. — *bet nei ižg to, kas mumus liektis, nugrynusiemus nenorime atvir̃žt* DP 512₄₁ 'ale ani z tego, co nam zbywa, ubogim nie udzielamy'. *o ižg to, kas jam beliektis, totvir̃ž* [**te-atvir̃žia*] *arba nudalija noriai reikalingsiemus* DP 512₃₂ 'a z tego, co mu zbywa, niechaj rad potrzebnym udziela'. — *Nesa jeig V. Dievas negalētų kitiemus atvir̃žt galybės atlaidimo nuodėmių* DP 349₁₅₋₁₆ 'Bo gdyby Pan Bóg nie mógł drugim użyczyć mocy odpuszczania grzechów'. — *Nes vienatijis sūnus Dievo, norėdamas atvir̃žt Dieviškos savos natūros, priėmė natūrą mūsų žmogystės, idant mus žmonės Dievais padarytų* DP 263₉ 'Abowiem jedyny Syn Boży, chcąc nas uczynić uczestnikami Boskiej swej natury, przyjął naturę naszego człowieczeństwa, aby nas ludzie bogami poczynił'. — **pavīr̃žti** 'dać (jałmużnę)', DP 'udzielać (ubogiemu)', por. *lauždamas alkanam duonos tavos ir pavirgdamas* [recte *pavirždamas*] *elgetai pagal reikalą jo* DP 5₂₀ 'ułamując głodnemu chleba

twego, i udzielając ubogiemu wedle potrzeby jego'. Niezbadane. *virž-* wygląda jak st. zanikowy typu *saṃprasāraṇa* do *verž-*. Zob. *vežti, uřžtis*.

visatimė stlit. 1. 'powszechność' ['bycie powszechnym, odnoszenie się do ogółu, ogólność', SPXVI], np. *Liežuvis toksai yra ugnis ir visatimė neteisybės. Ne vienam liežuvis piktas nepralaidžia, unt visų užpuola* SP_{II}, 77₂ 'Język jest ogień i powszechność nieprawości, żadnemu język zły nie przepuści, na wszystkich napada', 2. 'pospółstwo', np. *Durna visatimė tami klausė jų, ir taip kaip Virešnieji geidė, padarė* SP_P, 127₁ 'Głupie pospółstwo w tem słuchało ich, i tak jako przełożeni żądali, uczyniło'. *kaip ypačiai regime... rūbuose prabungas, ne tiktai didžiūnuose, bet ir visatimėj* SP_P, 55₂₇ 'jako osobliwie widzimy na oko... w szaciech zbytki, nie tylko w wielmożnych Panach, ale i w pospolitym gminie'. Formacja *visatimė* (LKŻ akcentuje *visatimė*) przedstawia sobą abstractum na *-im-*, utworzone od zaginionego rzeczownika **visatis* 'wszystkość, ogół ludzi' ← *visas* 'wszystek', o budowie takiej jak *pilnatis, -ies* f. 'pełnia' (zob. Otrębski 1965, § 278; brak *visatimė* u Skardžiusa 1943 i S. Ambrazasa 2000). Dokładnej paraleli słowotwórczej dla sekwencji *-at-* + *-im-* nie widać. Por. przynajmniej takie abstracta, jak *storimà* ← *stóras, šiltimas* ← *šiltas*. — Drw. *visatimis* adi. DP 'powszechny ['dotyczący wszystkich, zwrócony do ogółu'], powszechność, pospółstwo' (por. *visotimis* SD). — Obok *visatimė* jest wariant z niejasną samogłoską *o* w części sufiksальной (analogia do *visóks?*): **visotimė** DP 'powszechność'⁸⁷, SD «pospolita rzecz wszystkim, commune, publicum omnium est; pospolitość, communitas, universitas, unum corpus; pospółstwo, gmin, populus, vulgus, plebs; powszechność; rzeczpospolita», *parinkt kieno turtį išdan visotimės* «konfiškować kogo, zabrać do skarbu, abo na pana», *parinkimas turtės nuog visotimės* «konfiškowane rzeczy, grabież», *valdžia visotimės* «polityka dobra, zła». — Drw. *visotiminis* SD «gminowy, z gminu, z pospółstwa, popularis, plebeius» (syn. *iž visotimės kas*), *visatimis* DP 'powszechny, powszechność, pospółstwo', *visotimis* SD «gminowy, z gminu, z pospółstwa; pospolity; walny, powszechny» (por. *visatimis* DP), *visotimis žmogus* SD «pospolity człowiek». — Z innym suf. **visotinė** SD¹ < *wisatine* > «reczpospolita, res publica» (syn. *bindrystė, visiškystė*).

viskėti, viska (war. *viski*), *viskėjo* 'ruszać się, poruszać się, drzeć; poły-

⁸⁷ Hapaks, por. *Ant galo Jokūbas Š. kuris regėjos esąs stiebu Bažnyčios, paliovė ant vieno miesto Hierusalem, pastodamas Petruī visotimė* DP 611₃₉ 'Na koniec Jakub S. który się zdał być filarem Kościoła, przestał na samym mieście Hieruzalem, ustępując Piotrowi powszechności'.

skiwać (np. o powierzchni jeziora)'. War. *vizgēti*. Niejasne. Fraenkel 1264 n. łączył z *viksēti* (zob.) oraz z pwk. *veik-* / *vik-* jak w *véikus*, *vikrūs*. — Caus. *viskinti* 'wprawiać w ruch, poruszać', *iviskinti* 'poruszyć', DP 'wzruszyć', *paviskinu* SD¹ «poruszam», *viskinu* SD¹ «rucham», refl. *viskinuosi* SD¹ «rucham się».

výstyti, *výstau*, *výsčiau* 'spowijać, owijać w pieluchy' :: łot. *vīstīt* a. *vīkstīt*, -u, -īju 'związywać, zawijać'; *suvýstyti*: *suvysčiu vaikų* SD «powijam dziecię», refl. *isivýstyti* 'zwinąć sobie, zawinąć się; wetrzeć się; wkraść się, wścibić się'. Frq. na -sty- od SZ *vy-C*, zob. *vejū*, *výti*. Paralele: *dēstyti* ⇐ *dēti*, *dúostyti* ⇐ *dúoti*, *máustyti* ⇐ *máuti*. — Neosn. *vysty-*: *výstyklas* 'powijak, pielucha'⁸⁸ :: łot. *vīstīkls* 'wiązka, pęk', SD *vystyklai* m. pl. «pielucha, pieluszką», *výstymas* 'spowijanie', *išsivýstymas* 'rozwiniecie się, rozwój czego', *suvystymas* SD «powicie».

viškai adv. gw. 'całkowicie, całkiem, zupełnie' — powstało drogą synkopowania samogłoski sufiksальной w formie *visiškai* (zob. *visas*), następnie przez asymilację **vis-škai* > **viš-škai* i degeminację. Podobny rozwój w wyrazie *dīčkas* < **ditškas* < **dīdiškas*.

vyt-, neosnowa wyodrębniona z formy *výtas* 'zwinięty', ptc. prt. pass. do *výti* (zob.). Drw. *vytīnē* (zob.), *výtulas* 'lina zwinięta w krąg; zwój drutu, papieru, zwitek kory; spirala' (war. *vytūlas*), *výtulas* SD «kręgi powrozow, zwiiania, koła» (⇒ *vytulēlis* SD «motek nici, stron»), *výturas* 'bandaż', *výtūvai* m. pl. 'motowidło', SD «kołowrotek do nici, wijadło, motowidło». Paralele s.v. *būt-*, *girt-*, *imt-*, *vest-*, *vēt-*.

vójęs: *vójęs*, -usi 'cierpiący' (Leskien 1891, 311, 320), *vójęs ant akiū* 'cierpiący na oczy' (Fraenkel 559), *vójai* adv. 'ledwo, z trudem': *vójai bepaēit* 'ledwo chodzi' (ibidem). Formy *vójęs*, *vójai* stanowią — wraz metatoniczną mutacją w *pavōjus* 'niebezpieczeństwo' — derywaty od neosn. *voj-*, wyodrębnionej z prs. **vóju*, prt. **vójau* :: inf. **vóti* 'być słabym, chorym'. Paralele: *jójęs*, *jója*, *jojà* :: *jóti*; *žiójęs*, *žiójē* :: *žióti*. — Odpowiednią osnowę łotewską *vāj-* poświadcza adi. *vājš* 'chudy, słaby, chory; nieurodzajny, lichy' wraz z derywatami: *vājīgs* 'słabowity, chorowity', *vājulis* 'ten, co niedomaga, kweka', vb. denom. *vājēt*, -ju 'słabnąć, chudnąć' (syn. *vājuôt*), refl. *vājētiēs* 'odchudzać się, wycieńczać się (umyślnie)'. — Pwk. lit.-łot. **uā-*, od dawna już wiązany ze sti. czas. *vāyati* 'wird matt, müde, erschöpft sich' (Fraenkel 559),

⁸⁸ Por. *taģi Ponna Maria Betleem est pagimdus, Jēzū Sūnū mielā, ir ivystē vystyklan, o indeja prakartan, tā dangaus karaliū* PK 158₁ 'tegoż Panna Marya w Betleem porodziła, Jezusa miłego i w pieluchy powiła, a do żłobu włożyła Krola niebieskiego'.

otrzymał obecnie transkrypcję pie. *h₁ueh₂-, znacz. etym. ‘porzucić, przestać, zaniechać’ (LIV² 254, NIL 248 n.). Wed. *vāyati* ukazuje się w LIV² l.c. ze znacz. ‘ubywa, znika, robi się próżny, brakuje’ < pie. *h₁ueh₂-je-, SZ *ūnā* ‘niedostateczny, za mały’ < *h₁uh₂-nó- (por. lit. *ūmūs*). Osobno zob. *votīs*.

vókai: *akiēs vókai* m. pl. ‘powieki oczu’ :: łot. *acu vāki* ‘powieki’ — przenośne użycie wyrazu *vókas* ‘wieko, pokrywa’ (zob.). Podobnie w słowiańskim ‘powieka’ stoi w związku z nazwą ‘wieka, pokrywy’, por. słń. *véka*, -e ‘wieko; powieka’, scs. *věko*, ros. *véko*, ukr. *víko* ‘powieka’ :: czes. *víko* ‘wieko’, pol. *wieko* ‘pokrywa, przykrywka’. Z tym, że psł. **věko* jest — w odróżnieniu od *vókas* — pozbawione motywacji werbalnej.

vókas ‘wieko, pokrywa, denko, koperta’, pl. *vókai* ‘powieki’ (zob.). War. gw. z aferezą *v*-: *ókas* (paralele s.v. *vōgti*). Formacja prymarna na -a- od czas. *vókiu*, *vókti* (zob.). Odpowiednik łot. *vāks* 1. ‘pokrywa’, 2. ‘wierzchnia część (bijak) w międlicy lnu’, 3. ‘miara zboża’, *acu vāki* ‘powieki’. — Powiązanie litewskiej i słowiańskiej nazwy ‘wieka’ wydaje się na pierwszy rzut oka niemożliwe z powodu rozbieżności w ukształtowaniu pierwiastka: *vókas* < **uāk*-a- zakłada *ā* z pie. **eh*₂-C, podczas gdy psł. *věko* < **uēk*-a- zakłada *ē* z pie. **eh*₁-C. Być może jednak, że różnica ta powstała wtórnie, na skutek pewnej innowacji morfologicznej po stronie słowiańskiego. Jeśli przyjmie my za J.E. Rasmussenem, że słow. *věko* jest derywatem typu *vřddhi*, tj. odzwierciedla pie. **ueh*₂k-o-m⁸⁹, to lit. *vókas* będzie można uznać za refleks pie. **ueh*₂k-o-, czyli zwykłego stopnia *e*.

vorà 4 p.a., *vóra* 1 p.a. 1. ‘szereg, rząd, karawana’ (war. *vōras*), 2. ‘kolejność, kolejna zmiana, czyjaś kolej’, 3. ‘pewna ilość (młóconego zboża, suszonego siana, łowionej ryby)’, 4. ‘zbieg dwóch prądów wodnych, gdzie tworzy się płoń’ — abstractum z suf. -*ā*- i WSO **vār*- od *ver*-, por. *veriū*, *vérti* m.in. ‘nizać, nawlekać’. Znacz. etym. ‘nizanie’ ⇒ ‘nizanka’. — Drw. *víena vorà* adv. ‘za jednym zamachem’, *vorēlè* ‘rzádek’, *vorēlè gérvijū* ‘klucz żurawi’, *vorelè* adv. ‘rzędem, jeden za drugim, gęsiego’ (dosł. ‘rzádkiem’).

zdairýti, *zdairaũ*, *zdairiaũ* wsch.-lit. ‘patrzyć baczenie’ — decompositum, będące produktem segmentacji **ap*-*zdairýti*. To ostatnie powstało z przekształcenia złożenia z ptk. zwrotną *ap-si-dairýti* ‘ogłádnąć się, rozgłádnąć się’ (zob. *dairýtis*), mianowicie drogą synkopowania *i* (**ap-s-dairýti*), na-

⁸⁹ Rekonstrukcję z artykułu J.E. Rasmussena w *Copenhagen Working Papers in Linguistics* I, 93 podają za słownikiem etymologicznym M. Snoja (2003, 811).

stępnie udźwięcznienia SD > zd. Paralele: *stvérti*, *zgèsti*, *zgedáuti*. — Refl. *ap-si-zdairýti* ‘obejrzeć się’. — Drw. *zdairinēti* ‘ogładać’, refl. *prisizdairinēti* ‘przyglądać się’.

zgedáuti, *zgedáuju*, *zgedavaũ* 1. ‘szukać, poszukiwać, dowiadywać się’ (*Zgedavaũ visą dieną i neradau* ‘Szukałem przez cały dzień i nie znalazłem’), 2. ‘chcieć, pragnąć’, 3. ‘tęsknić za czym’ — vb. simplex, które zostało wyabstrahowane ze złożenia *pazgedáuti*. To ostatnie powstało drogą synkopowania -i- partykuły zwrotnej w formacji iteratywnej *pasigedáuti* ‘szukać, poszukiwać’ ← *pasigèsti* ‘spozrzeć się, że brak czegoś lub kogoś’ (zob. *gèsti* I). Podobnym neosimplex jest *zdairýti*.

zgèsti, *zgendù*, *zgedaũ* ‘spozrzeć, że brak kogoś, czegoś’ — decompositum, wynikłe z resegmentacji formy **pazgèsti* (< **pa-s-gèsti*). To ostatnie powstało drogą synkopowania -i- partykuły zwrotnej w *pasigèsti* ‘spozrzeć się, że brak czegoś lub kogoś’ (zob. *gèsti* I). Podobnie ukształtowane neosimplicia to *zgedáuti*, *zdairýti* i *zgrìbti*. — Refl. *pa-si-zgèsti* ‘pasigesti’, np. *Kaip kurią dieną mamos nebliks, labai pasizgèsi*.

zgrìbti, *zgrimbù*, *zgribaũ* ‘pojąć, zrozumieć’ — decompositum, powstałe drogą resegmentowania formy *suzgrìbti* ‘połapać się, zorientować się w czym’, pochodzącej z **su-s-grìbti*, to z synkopy *i* w *su-si-grìbti* (zob. *grebóti*). Paralela: *zgèsti*. — Refl. *pa-si-zgrìbti* ‘suzgrìbti’, np. *Zgribte pasizgribau, bet nepasitaisiau*.

zguřsti, *zguřsta*, *zguřdo* ‘marnieć, niszczyć, ginać’ — z udźwięcznienia w **sgursti*, to z synkopowania formacji prewerbialnej *su-guřsti*, zob. *guřsti*.

ziřzti, *ziřzia*, *ziřzè* 1. ‘brzęczeć, bzykać (o osie, musze, komarze)’, 2. ‘huczeć, warczeć (o pracującej maszynie, o samochodzie, samolocie)’, 3. ‘popłakiwać, marudzić (o dziecku)’, 4. ‘okazywać niezadowolenie, mruzczyć, burczeć’, 5. ‘natrętnie prosić’, 6. ‘ryczeć jak cieleń’, 6. ‘biedować, żyć w biedzie’. Dźwiękonaśladowcze, por. *zỹzti*. — Drw. *zirzēti*, *zìrza* (war. *zìrzia*, *zìrzi*, *-ēja*), *zirzējo* dur. 1. ‘brzęczeć, bzykać’, 2. ‘chrzęścić, skrzypieć (o kole wozu)’, 3. ‘ciec z pluskiem, ze szmerem’, 4. ‘bulgotać (o wrzątku)’, 5. ‘mamrotać, bełkotać (o starcu)’, 6. ‘brzydsko śpiewać’, *zìrzinti* ‘rzępolić (zwł. na skrzypcach); skrzypieć (o drzwiach)’. Nomina: *zirzlà* c. ‘beksa, płaksa, mazgaj’ (⇒ *zirzlùs* ‘płaczliwy’), *zirzlỹs* ‘dokuczliwy owad, zwł. komar; płaksa, beksa; gderliwy człowiek’.

zỹzti, *zỹzia*, *zỹzè* 1. ‘brzęczeć, bzykać (o osie)’, 2. ‘popłakiwać (o dziecku)’, SD *zyziu* «beczę» (syn. *brizgiu*) 3. ‘natrętnie prosić’, 4. ‘okazywać nieza-

dowolenie, mruzczyć, burczeć, gderać', 5. 'fałszować w śpiewie'. Dźwiękonaśladowcze. Por. bliskoznaczne czas. *ziŗzti*, *zuŗgti*, *zuŗgzti*.

zviĩbti, *zviĩbia*, *zviĩbè* 'brzęczeć, bzykać — o owadach; świstać — o kulach; popłakiwać, pochlipywać; natrętnie prosić; dokuczliwie gderać' — od interi. *zviĩbt* - o bzyknięciu osy, pszczoły (war. *zviĩbt*, *zviĩmt*). — Drw. *zvimbáuti* iter. 'brzęczeć, świstać, gwizdać', nomina: *zvimbesỹs* 'brzęczenie, brzęk, gwizd', *zvimblỹs* 'płaksa, beksa'.

žābtai 1 p.a., *žabtaĩ* 4 p.a. m. pl. 1. 'pysk zwierzęcia, morda', 2. 'skrzela ryby', 3. wulg. 'usta, twarz' (*Gauti per žabtũs*), 4. 'część ogłowia, do której mocuje się wodze'. War. gw. *zābtai*. Przedstawia n. instr. z suf. *-ta-* i SO do *žeb-*, zob. *žēbti* 'żreć powoli, żuć'. Paralele: *aũtas* 'onuca' \Leftarrow *aũti*, *grāžtas* 'świuder' \Leftarrow *grēžti*, *saĩtas* 'wiązadło' \Leftarrow *siēti*. — Drw. *žābtas*, *-à* 'zachłanny, chciwy; pyskaty, bezczelny', *žābtas* c. sb. 'żarłok; człowiek zuchwały, bezczelny', *žabtũs* 'pyskaty, bezczelny; szorstki'.

žādas I 1. 'zdolność mówienia, głos' (*Iš išgaščio žādq praràsti. Ligónis gūli bè žādo*), 2. 'mowa', SD «mowa, język» (syn. *kalba*, *tarmè*) — sb. postvb. od *žàsti*, *žandũ*, *žadaũ* 'powiedzieć' (zob.). — Drw. *bežādis* 'niemy, niemowa; milczek', też 'nieprzytomny' (*Jis gulèjo bežādis*), *bežadỹs* 'niemowa', *nežādas* 'nieprzytomność; milczenie', SD «niemota» (syn. *nekalba*), \Rightarrow *nežadžia*: *prakalbo nežadžia* DP 'przemówił niemy' (budowa jak *nevedžia* SD «bezzeniec»), *o kaip tasai nežadžia baisiai kliesti!* SP_{II}, 52₁₉ 'o jako ten niemek straszliwie błądzi!', *nežadžias* stlit. 'niemowa'.

žādas II 'obietnica' — sb. postvb. od *žadũ*, *žadēti* 'obiecować'. Podobnie zbudowane: *apžadas* SD «ślub, votum, sponsio», *išžadas* SD «wyrzeczenie, wymowienie», *ĩžadas* 'ślub, uroczyste przyrzeczenie wobec Boga', *priežadas* 'przyrzeczenie'. — Drw. *žādalas* 'obiecanka', *žadinỹs* 'obietnica', *žadũs* 'skłonny do obietnic' (por. *kalbũs* \Leftarrow *kalbà*).

žādinti I, *žādinu*, *žādinau* 'budzić (ze snu)⁹⁰, pobudzać (apetyt); podniecać, zachęcać słowami; cucić, ratować' — causativum na *-inti* od *pažàsti* 'przebudzić się', zob. s.v. *žàsti*. — Drw. *žadinēti* iter. 'budzić' (*Ten reik atsi-kelti, nèkas ten nežadinēs*). Nomina: *žādintojas* 'ten, co budzi ze snu; ten, co pobudza do czego; ten, co budzi, np. nadzieję', *žadintũvas* 'zegar używany do budzenia, budzik', *žadintũvès* pl. f. 'obrzęd budzenia młodej pary po weselu'.

žādinti II, *žādinu*, *žādinau* 1. 'zwracać się do kogo po imieniu', *žadinu*

⁹⁰ Por. *Nežadink jo, teišsigirtuoja* 'Nie budź go, niech wytrzeźwieje'.

vardu SD «mianuję kogo», 2. ‘wzywać kogo’, *žadinu* SD¹ «wzywam» (syn. *meldžiù, vadinėju*), *pažadinu* SD¹ «powoływam» (syn. *pašaukiu*), «zawoływam», 3. ‘uspokajać słownie (dziecko)’, 4. ‘obiecować, ślubować’ — causativum na *-inti* od *žàsti, žandù* ‘powiedzieć’ (zob.). Refl. *atsižadinu* SD¹ «odzywam się» (syn. *atsisakau*). — Drw. *atžadamas* SD¹ «odezwany» [‘odwołany’], *pažadini-mas* SD¹ «powołanie», *žadinimas* SD¹ «wzywanie». — *žadintùvas* ‘zegar używany do budzenia, budzik’, *žadintùvės* pl. f. ‘obrzęd budzenia młodej pary po weselu’.

žagčióti, *žagčióju, žagčiójau* ‘czkać, bekać’. Z innym suf. *žagsėti, žagsiù, žagsėjau* ‘mieć czkawkę’. Pisownia współczesna z <g> jest sztuczna. Oba czasowniki, na *-čioti* i *-sėti*, pochodzą od wykrzyknika *žàk* - m.in. o (silnym) odgłosie pęknięcia, rozerwania się, wybuchu. Zob. też *žiaugčioti*. — War. z samogłoską *e*: gw. daw. *žegsėti* ‘czkać’, <*žiaksiu*> SD «szczkam» = *žegsiù*. — Reanaliza inf. *žags-ėti* prowadzi do neosn. *žags-*, por. *žagsulỹs* ‘czkawka’, z kolei reanaliza prt. *žagsėj-au* do neosn. *žegsėj-*, por. <*žiakseimas*> SD «szczkanie» = *žegsėjimas*.

žaizdà 4 p.a. ‘rana, zranienie’⁹¹, *įžaiзда* ‘rana’ — pochodzi z **žaista* przez perseweracyjną sonoryzację *ist* > *izd* (paralela: *gaįzdras* < *gaįstras*). War. *žaiždas* ‘rana’ (m.in. DP). War. *žeizdà, įžeizda*. Formację **žaista* można rozumieć dwojako. Po pierwsze jako sb. postvb. od neosn. *žaišt-* ← **žaistyti* ← **žaid-stī-* frq. ‘ranić, obrażać’ (paralele: *lakstà* ← *lakstýti*, *pláustas* ← *pláustyti* < **plaud-stī-*, od *pláudžiu*). Po drugie jako drw. na SO *žais-* od *žeis-* (← *žeįsti*), porównywalny z takimi formami, jak *žaiždė* < **žaisté* oraz *žaiždras* < **žaistras* od neopwk. *žais-* ← *žies-* (zob. *žisti*); *vėizdi* z **veisti* < **ueįd-ti*. — Drw. *žaiždingas* stlit. ‘pokryty ranami’, *žaiždinis* ‘leczący rany’. Vb. denom. *žaiždinti*: stlit. *apžaiždinti* bibl. ‘zranić (o Jezusie)’, *žaiždóti* 1. tr. ‘ranić, zadawać rany’, 2. intr. ‘pokrywać się ranami’⁹² (war. *žaiždúoti*), ⇒ *sužaiždótas* ‘poraniony’. — N.B. Przymiotnik *įžaidùs* ‘obraźliwy’ (zob. *žeįsti*) na skutek nawiązania do *žaizdà, įžaiзда* przybrał nową postać *įžaizdùs* ‘obraźliwy’.

žaiždras ‘palenisko w kuźni, ognisko kowalskie’ — z sonoryzacji **žaist-*

⁹¹ Por. *Nes žaiždos buvo rankose ir kojose, tai yra ant vietų gyslotų ir kauluotų, kurios didžiausiai sopa pažeistos* DP 176₂₆ ‘Bo rany były w rękach i w nogach, to jest na mięsach zylistych i kościstych, które najbardziej bolą obrażone’.

⁹² Por. *pagirióti* ‘cierpieć na zatrucie alkoholowe’ ← *pāgirios*; *lapóti* ‘puszczać liście, pokrywać się liśćmi’ ← *lāpas*.

ras, to z insercją *t* z **žais-ra*⁹³. War. *žaiždris* ts., *žaiždras* ts. (*ž-ž* < *ž-z* przez persewerację). Obok tego *žaiždrà* a. *žaiždrė* 1. 'ognisko kowalskie', 2. 'iskra spod młota kowala' < **žaistra*, **žaistrė*. Drw. od neopwk. *žais-* ← *žaišti* 'rozpalać żelazo w ognisku kowalskim, doprowadzać je do stanu rozżarzenia'. Paralela: *žaištis* ob. *žaiždė*. — Wariantem do *žaiždrà* jest gw. *žaižrà* ts. — Drw. *žaiždras* a. *žaiždrūs* 'niebieski, błękitny' (*žaiždras dangūs* 'błękitne niebo', *žaiždrios ākys* f. pl. 'niebieskie oczy'), *žaiždrėlis* 'przenośny piecyk z blachy', *žaiždrininkas* 'kto (w kuźni, hucie) dyma miechami', *žaiždros žolikės* f. pl. bot. 'niezapominajki błotne, *Myosotis palustris*'. Vb. denom. *žaiždrúoti* 'zarzyć się, iskrzyć się'.

žangýti, *žangaũ*, *žangiaũ* 'stąpać, kroczyć', SD *žungau* «stąpam» — iteratyw z suf. *-y-* i SO *žang-* od *ženg-*, zob. *žengiũ*, *žeñgti*. Paralele: *dangýti* ← *dengiũ*, *rangýti* ← *rengiũ*. — Z innymi suf.: *žangioti* 'kroczyć, przechodzić', *péržangioti* DP 'przekraczać (przykazania)', *žangóti* 'kroczyć', *žanglióti* 'stąpać wielkimi krokami (o koniu)', *žangstýti* frq. 'kroczyć, postępować', DP 'sstępować, postępować, wstępować', SD *žungstau* «postępuję w czym» (syn. *žingiu*). — Neoosn. *žangst-*: *žangstáuti* 'kroczyć, chodzić' (por. *paikstáuti* ← *paikst-* ← *páikstyti*), ⇒ *žangstāvimas* 'kroczenie, postępowanie', SD *žungstavimas* «postępowanie». — Nomina na SO *žang-*: *pažangà* 'postęp, rozwój' (⇒ *pažangūs* 'robiący postępy, (uczeń) dobrze się uczący, postępowy'), *pražangà* 'wykroczenie, faul (w sporcie)', *žanğsnis* a. *žanğsnỹs* gw. 'krok', *žangūs* '(o koniu) kroczysty, tj. stąpający szerokimi krokami; prędko, szybki', *žangù* a. *žanğiai* adv. 'prędko, szybko'. Vb. denom. *žangúoti* 'stąpać, kroczyć'. — N. rz. *Žangà*.

žarijà 2 p.a. 'zarzące się węgle, żar, zarzewie', SD «węgiel żarzysty», zwykle pl. *žarijos* (*Uždarýtoje krósnyje žarijos prigėso*), SD «zarzewie, węgle żywe, żarzyste z popiołem abo w popiele» — formacja kolektywna z suf. *-ijā-* od SO *žar-* od *žer-*, zob. *žeriũ*, *žeřti*. Odpowiedniki stpr. *sari* EV 'żar, Glut' oraz łot. *zars* 'promień światła'. — War. ze zmianą nieakcentowanego *a* w *e*: *žerijà*. War. synkopowane: *žarjà*, pl. *žarjos* 2, 4 p.a. (*Merga užsižerė visa kaip žarjà. Ar jau žarjos išdegė? Žarjàs iškūrinę sustuma duobėn*). — Osobno stoją formy z innowacyjnym SO *žair-* od SZ *žir-*: *žairà*, *žairià*, *žáiriya* 'zarzące się węgle, żar', zob. s.v. *žirti*.

žėk interi. 'otóż! patrz!', np. *Žėk žėk, merguželė, andarokas dega! Žėk, kaip*

⁹³ Paralela: *gaįzdras* < *gaįstras* < *gaįs-ras*. Por. też scs. *nozdrī* s.v. *nósis*.

greit vakaras atėjo — *trumpa diena daba* — zredukowana na skutek częstego użycia forma 2 os. sg. ipv. *žiūrėk* do *žiūrėti* (zob.). Podobnie skrócone są np. czes. *hle* ‘patrz!’ z *hled* (ipv. do *hleděti* ‘patrzeć’), słc. *hl’a, l’a* z *hl’ad* (ipv. do *hl’adiet* ‘patrzeć’), słń. *lej, glej* z *gledaj*, ros. gw. *glja, gljaj* z *gljadaj* (Mańczak 1977, 146). Zob. też *žiù*.

ženỹkas gw. 1. ‘pan młody’, 2. ‘kawaler, mężczyzna dojrzały do małżeństwa’ (*Trisdešimt metų* — *pats ženỹkas*) — zapoż. z błr. *ženix* (źródło pol. daw. *ženich* odpada z powodów akcentowych). — W drugim z podanych znaczeń używa się też drw. *ženiklis*, np. *Mūsų sodžiuje nebeliko ženiklių*.

žēnyti, žēniju, žēnijau daw. gw. 1. ‘żenić, dawać komu żonę’, 2. ‘wydawać za mąż’ (war. *žānyti*)⁹⁴. Refl. *žēnytis, žēnijuos, žēnijaus* (war. *žānytis*) 1. ‘żenić się — o mężczyźnie’, 2. ‘wychodzić za młodą — o kobiecie’⁹⁵, 3. *apsižēnyti* ‘zawrzeć związek małżeński, pobrać się’ (syn. *susituōkti*), 4. *atsižēnyti* ‘rozwieść się, rozejść się’. Zostało zapożyczone z błr. *žėnicca*, pol. *żenić się*. War. *žānytis* — zapoż. z błr. gw. *žánicca*. Formacja *žēnyti, žānyti* ma dublet z suf. *-inti*: *žēninti, -inu, -inau, žāninti*. — Drw. *ženýbos* f. pl. ‘ożenek, zamążpójście, małżeństwo’, *ženýstės* a. *ženýstos* f. pl. ts. (por. budowę *tekėstos*), *ženótas* ‘żonaty’, *ženóta* ‘zameżna, meżatka’.

žėnklas 3, 1 p.a. 1. ‘znak, cecha charakterystyczna’, 2. ‘znamię na skórze’, 3. ‘znak rozpoznawczy, godło, herb’, 4. ‘oznaka, symptom, symbol’, 5. ‘chorągiew’. War. *žėnklas* (4 p.a.). Wywodzi się przez zmianę głosową **tl > kl* z pb. **žēn-tla-* (suf. n. instr. jak w *giñklas < *gin-tla-, tiñklas < *tin-tla-*). Pb. **žēn-C* przedstawia drw. typu *vřddhi*, oparty o SZ **žin-C < pie. *ğnh₃-C*, por. *pažinti* ‘poznać’. Paralelna formacja *vřddhi*: *žėntas < *žēn-ta-*. W kwestii SE **ğneh₃-* por. scs. *znaxũ, znati* s.v. *žinti*. Znacz. etym. **žēn-tla-* ‘znak rozpoznawczy’ (por. pol. *znamię* \Leftarrow *poznać*, gr. *γνῶμα* ‘cecha, znak’ \Leftarrow *γινῶσκω* ‘poznaję, dowiaduję się’). — SD *žinklas* «cud, miraculum [syn. *prajėvos, stebuklas*]; fantazja [syn. *vaidas*]; herb [syn. *žymė karalystės, bajorystės*]; obraz [syn. *vaidas*], obraz na fantaziey; znak». Poza tym: *žinklas karonei dėl pažinties savų ir neprietelių* SD «hasło», *žinklas pagonų Dievo* SD «bałwan, obraz rzezany pogański» (syn. *stulpas pagoniško Dievo; veidas*), *žinklas laimybės* SD «szczęścia znak», *žinklas pergalės* SD «zwycięski znak, pamiątka zwycię-

⁹⁴ Por. *Nežēniji sūnaūs? Dukterys jau patekėję, ir sūnus žēnytas. Apžēnysim dukterį su juoj.*

⁹⁵ Por. *Mes sakydavom teket, o dabar žēnijas ir bobos. Aš teapsižānijau jau ketvirtą dešimtį metų eidama.*

stwa», *žinklas V. Jėzaus nukryžiavoto* SD «krucyfiks, signum Iesu cruci affixi». — Drw. *ženklelis* SD¹ «kreska» (syn. *žymelė*), *ženklýnas* ‘kod’ (neol.), *žinklingas* SD «cudowny» (syn. *prajėvingas*, *stebuklingas*), *ženkliùkas* ‘znaczek, np. pocztowy’, *ženklùs* ‘znaczny, widoczny’. Cps. *ženkla-darys: žinkladarys* SD «cudotworca boski»; *ženkla-dėja: žinkladėja* SD «cudotworca boski»; *ženkla-nešys: žinklanešys kareivių* SD «chorąży». Vb. denom. *žėnklinti* ‘znakować, oznakowywać’, *žinklinu* SD «żegnam się, abo kogo, abo co krzyżem», *žinklinu valgykles* SD «żegnam stoł, chleb, trunek» (syn. *šlovinu*), ⇒ *pažinklintas* SD «znakowany, naznaczony» (syn. *įžymėtas*).

žėrnos f. pl. gw. 1. ‘podniebienie’, 2. ‘dziąsła’ — może być refleksem formacji pb. *žėr-nā- < pie. *ǵ^herH-neh₂-, pozostającej w apofonii z *žárnos* ‘kiszki, jelita, wnętrzności’ < *ǵ^horH-neh₂-. Choć trzeba przyznać, że dyferencjacja *žárnos* ‘wnętrzności’ ⇒ *žėrnos* ‘podniebienie’ byłaby ze stanowiska semajologicznego również do pomyślenia.

žerplėti, *žerplėja* (war. *žėrplia*), *žerplėjo* ‘zarzyć się — o węglach’, DP ‘czerwienieć się; ognisty’⁹⁶, SD *žerpliu* «pałam» (syn. *liepsnuoju*, *degu*, *karščiuoju*). War. *žėrplėti*. Jest to vb. denominativum na -ėti od adi. *žerplus* SD «żarzysty» (brak w LKŽ). Paralele: *baltėti* ‘bieleć’ ⇐ *báltas*, *miklėti* ‘twardnieć’ ⇐ *miklùs* (*mit-l-), *geltonėti* ‘żółknać’ ⇐ *geltónas*. Przymiotnik *žerplus* został urobiony neosufiksem -plus od czas. *žėrti* (zob.). Por. *kuplėti*, -ja, -jo ‘bujnie się rozrastać’ jako vb. denominativum od adi. *kuplùs* ‘rozłożysty, rozgałęziony’ (⇐ *kupėti*). — Drugim denominatywem od *žerplus* jest formacja na -inti: *įsižerplinu* SD¹ ‘rozzarzam się’ (syn. *įkaistu*). — Gwarowym wariantem do *žerplėti* jest *žerklėti* ‘zarzyć się’, *įsižerklėti* ‘rozzarzyć się’ (okazjonalna zmiana pl > kl?).

žiáugčióti, *žiáugčioju*, *žiáugčiojau* (dawniej pisane też *žiáukčioti*) 1. ‘czkać, bekać’, 2. ‘otwierać usta przed wymiotami’ (*Tiktai žiáukčioja, ale nevemia*), 3. ‘otwierać usta z braku tchu, łapać oddech, powietrze’, 4. ‘szczełkac, poszczekiwać (przez całą noc)’. — Z innymi suf.: 1. *žiáugėti*, -iu, -ėjau: *Aš žiáugiu*, t.y. *noriu vemti* ‘Chcę wymiotować’, 2. *žiáugsėti*, *žiáugsiu* (war. *žiáugsėju*), *žiáugsėjau* ‘czkać, bekać; poszczekiwać’ (war. *žiáugsėti*, *žiáuksėti*),

⁹⁶ Por. *Kiekvienas stebesis artimam savam, gymiai visų žerplės kaip liepsna* DP 14₃₅ ‘Každy się zadziwuie bliźniemu swemu, twarzy wszystkich będą się czerwienieć iako płomień’. — *Ir eis šitie ing aną pečių žerplėjantį, ing anas kančias amžinasias* DP 526₄₄ ‘I pojedą ci w on piec ognisty, w one męki wieczne’.

3. *žiaugsoti, žiaugsau, žiaugsojau* ts.⁹⁷, 4. *žiaukoti, -ju, -jau* ‘czkać’ (*Valgo, ryja, paskui vemia, žiaukoja*), 5. *žiauksóti* ‘gapić się’ (dosł. ‘stać z otwartymi ustami’), *pražiauksóti* ‘przez pewien czas mieć czkawkę’, 6. *žiauktelėti, -ju, -jau* ‘rozdziawić się’, 7. *žiauktelti, -iu (-nu), -ėjo* ‘otworzyć usta z braku tchu’: *Net žiauktelė[jo]* ‘Aż otworzył usta, np. po łyknięciu spirytusu’ (Otrębski 1934, 351). — Czasowniki z suf. *-čioti, -ėti, -sėti, -soti* oraz *-elėti, -elti* zostały utworzone od wykrzyknika *žiaugt, žiaukt* nazywającego odgłos czkawki, beknięcia⁹⁸. Por. *viáukčioti* ← *viáukt*. — Drw. *žiaugulỹs* ‘czkawka; chęć wymiotowania’. — Reanaliza inf. *žiaugs-ėti, žiaugs-oti* prowadzi do neoosn. *žiaugs-*, por. *žiaugsulỹs* ‘czkanie, czkawka’. Z kolei reanaliza prt. *žiaugčioj-au* daje neoosnowę widoczną w *žiaugčioj-imas* ‘bekanie, czkanie’.

žlegėti, žlėga, žlegėjo ‘dzwonić, brzękać, brzęczeć, turkotać, grzechotać, szczekać; lać się gwałtownie — o deszczu; bujnie rosnąć, rozrastać się’ — od inter. *žlėg žlėg* — o odgłosie dzwonu, drgających szyb, jadącego wozu.

žlėgti, žlegiù, žlėgiaũ 1. ‘bić, ubijać (mięso)’, 2. ‘nakładać a. rzucać coś ciężkiego, mokrego’, *ižlėgti* ‘wrzucić coś ciężkiego, mokrego’, *žlegióti* ‘człapać w mokrych butach’ (*nusižlėgioti* ‘ubrudzić się czymś mokrym’), *žlegsėti* ‘chlupać, chlustać; szczekać, dzwonić (łańcuchem)’, *žlegsóti* ‘być pod wodą (o łące), moknąć w wodzie’, *žlėgterėti* ‘upaść z brzękiem, klapnąć’. Od inter. *žlėg* — o odgłosie człapania po wodzie, błocie, *žlėgt, žlėgt* — o upadku, zwł. czegoś ciężkiego. — WSE *žlėg-*: *žlėgiaũ* (prt.), *žlėgtas* ‘ubity’, ⇒ *žlėgtaĩnis* ‘bitek, befszytk’. — SO *žlag-*: *žlagstýti* ‘rzucać, rozrzucać coś mokrego’, *ižlagstýti* ‘nawrzucać czegoś ciężkiego, mokrego’, *žlagsóti* ‘leżeć — o czymś mokrym’.

žlibti, žlimbù, žlibaũ ‘ślepnąć, tracić wzrok’. Alternant *žlib-* należał kiedyś do pdg. apofonicznego **žlib-* / **žleb-* (typ *RiT* ← *ReT*). Etymologia nierozpoznana. Paralele: *dribti* ← *drebiù*, *brìsti* ← *bredù*, *plìsti* ← *plečiù*. — Drw. *žlibas, -à* ‘niedowidzący, mający słaby wzrok’ (⇒ *žlibis* ‘ślepiec’), *žlibės* f. pl. ‘oczy zwierzęcia, ślepia’, *apžlibėlis* ‘niedowidzący, ślepy’ (war. metatetyczny *žilb-*: *apžilbėlis* ts.). Tu też gw. *blīžas* ‘ślepy’ — przez metatezę skrajnych spółgłosek *b-ž* < *ž-b* (por. *t-ž* < *ž-t* w *tulžis*). — SE *žleb-* dochował się tylko szczątkowo, por. zm. *prýžleba* adv. ‘bardzo mało, w ilości ledwo dostrzegalnej’ (*Prýžleba buvo arielkos*) — od rzeczownika, który był drw. od vb. cps. **pri-žlebti*

⁹⁷ Błędem jest umieszczenie prs. *žiaugso* s.v. *žiaugseti* w LKŽ_{xx}, 428.

⁹⁸ Por. pochodzące od inter. **čik* czasowniki pol. *czkać*, ślc. *čkat* ‘mieć czkawkę’ obok ros. *čkatъ* ‘szturchać, trącać’, sch. gw. *čkāti* ‘dłubać’.

‘ledwie widzieć’⁹⁹. — WSE *žlėb-*: *žlėbti*, *-iù*, *-iaũ*, z prvb. *ap-*, *nu-*, *pri-* ‘niedowiedzieć, ślepnąć’. — SO *žlab-* ⇐ *žleb-*: *žlābanoti* ‘ciemnieć, zmierzchać’. Por. też *žābalas* ‘ślepy, niedowidzący’ < **žlab-alas*. — Nowy SE *žleib-* ⇐ *žlib-*: *žleĩbti*, *-iù* (war. *-stù*), *-iaũ* ‘zacząć niedowiedzieć’, *nužleĩbti* ‘dostrzec, zauważyć, zobaczyć; domyślić się; ukraść’. Paralele: *kreĩkti* ⇐ *krik-* (do SE *krek-*), *smeĩgti* ⇐ *smig-* (do SE *smeg-*), *pleĩsti* ⇐ *plit-* (do SE *plet-*). — Nowy SE *žlieb-* ⇐ *žlib-*: *prižlibti* ‘słabo, z trudem widzieć’ (*Jis nelabai primato, neprižlibia*), *priežliebỹs* ‘zmierzch wieczorny’. Paralele: *riėsti* ⇐ *rit-*, *skriėsti* ⇐ *skrid-*, *viėptis* ⇐ *vip-*.

Žolinės, Žōlinės f. pl. ‘święto Wniebowzięcia N. M. Panny, święto Matki Boskiej Zielnej, 15.VIII.’ — pluralizacja formy przymiotnikowej *žolinė* f. ‘trawiasta, zielna’ (zob. *žolė*). Por. *Sekminės, Šeštinės*. — War. *Žolinė, Žōlinė, Žolynijà, Žolininė, Žolyninės*. Zob. też *Ašpažà*.

žōlžalias, -ià ‘zielony jak trawa, koloru trawy, trawiasty’ (por. niem. *gras-grün*), war. *žōl-žalis* — złożenie tautologiczne o członach apofonicznie zróżnicowanych, por. *žol-* jak w *žolė* ‘trawa’ i *žal-* jak w *žālias* ‘zielony’. Pod względem formalnym przypomina *gōrgelis* ‘pijak’ < **gor-geris*.

žósti, žóstu (**žod-stu*), *žódau* ‘powiedzieć’, *apžósti* ‘złajać’, *ižósti* ‘zagadnąć kogo; przepowiedzieć; podejrzewać, posądzać’, *pražósti* ‘przemówić’, *sužósti* ‘złajać, zbesztać’ — vb. denom. od *žōdis* ‘słowo’ (zob.). Akut wtórny. — Refl. *atsižósti* ‘odezwać się’, *įsižósti* ‘wygadać się, powiedzieć co mimowolnie, zdradzić się’. — Neopwk. *žos-*: *žósčioti* ‘rozmawiać, gawędzić’, refl. *susižósčioti* ‘pokłócić się’, nomina: *priežostus* (zob.), *žóslas* ‘mowa, sposób mówienia’, *žosmė* ts., DP ‘mowa; usta’, *žóstė* ‘mowa, sposób mówienia; odezwanie się’, *žostis* ‘słowo’ (Bretkun). Por. neopwk. *žas-* s.v. *žàsti*.

žvagėti, žvāga, žvagėjo 1. ‘wydawać dźwięk, brzmienie¹⁰⁰, dźwięczeć, brzęczeć, dzwonić’, SD¹ *žvagu* ‘dźwięczę’ (syn. *skumbu*), 2. ‘rozbrzmiewać — o śpiewie, muzyce; odbijać się echem’, 3. ‘głośno śpiewać’, 4. ‘wydzierać się (o pijanym)’, 5. o odgłosie dochodzącym z wnętrzości końskich (*Kai lekia arklys, žvāga viduriai*), 6. ‘lśnić, błyszczyć się’. Odpowiednik łot. *zvadzēt* ‘dźwięczeć, brzęczeć’. Dźwiękonaśladowcze, podobnie jak *žvagždėti* ‘skrzy-

⁹⁹ N.B. Nie należy tu *žlebsėti* ‘jeść, zreć mlaskając’, będące wariantem onomatopeicznego czas. *šlepsėti* (zob.).

¹⁰⁰ Por. *tapau kaip variās žvaguš* [‘žvagaš’], *aba cimbalas skumbuš* [‘skambaš’] SP I, 120₆ ‘zstałem się jako miedź brzmiąca, abo cymbał brząkający’.

pieć, chrypieć', *žviēgti* 'kwiczeć', *žveņgti* 'rzeć'. Por. interi. *žvāgt* (o dzianiu się czegoś z towarzyszeniem odgłosu, hałasu). — Drw. *žvāginti* a. *žvaginti* caus. 'poruszać czym wywołując dźwięk, dzwonić (kluczami, kajdanami, łańcuchami)', *žvagūliai* m. pl. 'pas z dzwonkami zapinany koniowi na szyi'.

žvagždēti, *žvāgžda*, *žvagždējo* 'szeleścić; skrzypieć (pod nogami); chrypieć, mówić chrypliwym głosem'. Dźwiękonaśladowcze, por. paralele s.v. *žvagēti*.

žvarbūs, -ī 1. 'zimny (ranek), przenikliwy (wiatr, zimno)', 2. 'szorstki (o wełnie), kolący (o plewach)', 3. 'gruby, gruboziarnisty (o soli, zbożu)' — dewerbalny przymiotnik z suf. -u- i SO *žvarb-* do *žverb-*, por. *sužverbti*, *sūžverbia*, *sūžverbē* 'zmarznąć, skostnieć (na mrozie)', drw. *žveřblas* 'zimny wiatr z północy, narowisty (o koniu)', ⇒ vb. denom. *žverblēti*, *žveřbla*, -ējo 'bielić się (o szronie), połyskiwać, migotać'. — Brak form na SZ †*žvirb-*. Jest za to adi. *žurbūs* 'przenikliwie zimny (o wietrze)', którego *žurb-* przypomina SZ typu samprasāraṇa (por. *tuřtas* ob. *tvirtas*). Etymologia nierozpoznana. — Vb. denom. *žvařbti*, *žvarbstū*, *žvarbaū* 'z zimna drętwieć, grabieć, kostnieć; lekko mrozić', ⇒ *žvarbā* 'przenikliwy chłód', *žvařbē* 'dreszcz', *žvařbis* 'chłód, mróz; dreszcz'.

žvilti I, *žvyla* (war. *žviñla*, *žvilsta*), *žvilo* 'chylić się', *pažvilti* 'pochylić się, przechylić się; być skłonny¹⁰¹, skłaniać się do czego; być komu przychylnym', *sužvilti* 'wylec, pochylić się ku ziemi (o zbożach rosnących)' — formacja z innowacyjnym SZ *žvil-*, dotworzonym do *žvel-*, szczegóły s.v. *įžulnūs*. Odpowiednik łot. *zvilts*, *zvilstu*, *zvilu* '(powoli) chylić się; leżeć, leniuchować', *pazvilt* 1. 'położyć się, pokłaść się na ziemię, wylec' (*pazviluši mieži* 'wyległy jęczmień'), 2. 'przechylić się na stronę'. — Drw. *įžvilnas* 'ukośny, na ukos', *nuožvilnūs* 'ukośny' (war. *nuožvelnūs*), *pažvilumas* DP 'skłonność', *pražvilnūs* 'ukośny'.

DODATKOWE SKRÓTY BIBLIOGRAFICZNE

ESBM. *Etymalahičny sloŭnik belaruskaj movy*. 1-12. Red. V. U. MARTYNAŪ (t. 1-8), H. A. CYXUN (od t. 9). Minsk 1978-.

¹⁰¹ *Nes žmones yra piktop didžiaus pažvilę, o neg gerop DP 90₃₉* 'Bo ludzie są do złego skłonniejsi aniż do dobrego'.

- KN = POCIŪTE, Dainora (wyd.). *Knyga nobažnystės krikščioniškos, 1653*. Faksimilinis leidimas. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, MMIV.
- NIL = Dagmar S. WODTKO, Britta IRSLINGER, Carolin SCHNEIDER, *Nomina im Indogermanischen Lexikon*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 2008.
- PALIONIS, Jonas. 1967. *Lietuvių literatūrinė kalba XVI–XVII a.* Vilnius: Mintis.
- PETERSSON, Herbert. 1918. *Baltische und slavische Wortstudien*. Lund: Gleerup.
- SP = *Šyrwids Punktay sakimu (Punkty kazań)* Teil I: 1629, Teil II: 1644 litauisch und polnisch mit kurzer grammatischer Einleitung herausgegeben von Dr. Franz SPECHT. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1929.
- VIDUGIRIS, Aloyzas. 1998. *Zietelos šnektos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- ZINKEVIČIUS, Zigmas. 2002, 2003, 2004. *Rinktiniai straipsniai*. T. I, II (2002), III (2003), IV (2004). Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija.

ZMIENIONE SKRÓTY BIBLIOGRAFICZNE

- Fraenkel zamiast Fraenkel, LEW = FRAENKEL, Ernst. 1955-1965. *Litauisches etymologisches Wörterbuch* (unter Mitarbeit von Annemarie SLUPSKI, fortgeführt von Erich HOFMANN und Eberhard TANGL). I-II [bez osobnej paginacji]. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag und Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- SPXVI zamiast SŁXVI = *Słownik polszczyzny XVI wieku*. Komitet redakcyjny: Stanisław Bąk *e.a.* Instytut Badań Literackich, Polska Akademia Nauk. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1966–.

UZUPEŁNIENIA DO ERRATY ZAMIESZCZONEJ W ALL LVIII (2008), S. 147–151

Strona, wiersz	Jest	Winno być
9, 21	war. <i>ukvatnùs, ukatnùs</i>	[skreślić]
36, 8	<i>usr-á</i> ‘świt’	<i>usr-á</i> ‘świt’ (Nussbaum 1986, 236)

Strona, wiersz	Jest	Winno być
44, 3 d	<i>báltažis</i> (zob. <i>rěžti</i>)	<i>báltažis</i> (zob. <i>rāžas</i>)
63, 7 d	Transponat pie. *b ^h leh ₁ s-	[skreślić]
161, 14–15 d	pie. *g ^h eub ^h - ‘giąć’	pie. *g ^(u) eub ^h - ‘giąć’ (LIV ² 188)
163, 14 d	Pwk. *geuH- / *guH-	Pwk. pie. *g ^(u) euH- / *g ^(u) uH- (LIV ² 189)
203, 20	apr. <i>grandico</i>	stpr. <i>grandico</i>
241, 12 d	*(s)keb ^h - a. *(s)kab ^h -	*(s)keb- a. *(s)kab-
257, 21 d	<i>kařkvabalis</i> ‘chrabąszcz’	[skreślić]
269, 22 d	<i>kedelỹs</i> ‘spódnica’	[skreślić]
382, 17–18 d	<i>medetkà... medatkà</i>	[skreślić]
386, 18	pie. *meld ^h -	pie. *meld-
390, 10 d	pie. *mems-o-	pie. *mēms-o- ob. *měms-o-
537, 21	*sh ₂ ou̯-o-	*h ₂ soū-o-
557, 17 d	rynka, rygiel	rynka, tygiel
633, 14	DP ‘szwagier’ (brak w LKŽ)	DP ‘szwagier’
691, 6	z metatezy <i>Tarb-</i>	z metatezy <i>Trab-</i>
704, 17 d	*h ₃ (e)h ₁ -es-os	*h ₃ h ₁ -és-os
704, 18 d	*h ₃ eh ₁ -s-	*h ₃ óh ₁ -s-
757, 5	<i>vyras moterēs</i>	<i>vyras moteries</i>
768, 3	pie. *uéh ₂ -ti-	pie. *h ₁ uéh ₂ -ti-
776, 8 d	łot. <i>zèlts</i> ‘złoty’, sb. ‘złoto’	łot. <i>zèlts</i> sb. ‘złoto’

Wojciech Smoczyński

Uniwersytet Jagielloński

Katedra Językoznawstwa Ogólnego i Indoeuropejskiego

al. Mickiewicza 9/11, 31-120 Kraków, Polska